

33-D-191

III, čbb. 1.

ZÁKON ŽUPNÍ

(Zákon ze dne 29. února 1920 č. 126 Sb. zák. a nař. o zřízení župních a okresních úřadův v republice Československé.)

JUDr. KAREL LAŠTOVKA,
profesor university Komenského
v Bratislave.

I. díl.

č. 7239/III.

BRATISLAVA 1925.

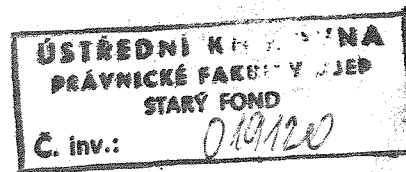
Nákladem Právnické Jednoty v Bratislavě. Tiskem Slovenské knihtlačiarnie
v Bratislavě.

Svému příteli a učiteli,

*Jeho Spectabilitě JUDru Jiřímu Hoetzlovi, řádnému profesoru
správní vědy a práva správního na Karlově universitě v Praze,
děkanu právnické fakulty Karlovy university,*

věnuje

autor.

V moderním státě tvoří veřejná správa nejrozsáhlejší a nejvýznamnější část státní činnosti. Podmínkou řádného fungování veřejné správy jest dobrá její organizace. Pokus o takovou organizaci na poli vnitřní správy stal se v naší republice zákonem ze dne 29./II. 1920 č. 126 sb. zák. a nař. o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé. Zákon ten byl uveden v život 1./I. 1923 prozatím jen na Slovensku a celkem se vžil; v ostatním území našeho státu má býti v brzkou uskutečněn.

Málokterý zákon našeho Národního Shromáždění byl tak různě posuzován jako zákon župní.

Účelem této knihy jest vyložiti systematicky hlavní zásady, na nichž byl župní zákon zbudován. V prvním dílu se probírá organizace a působnost župních a okresních úřadů; v druhém dílu (rovněž již k tisku připraveném) bude vyloženo hospodářství žup a okresův; třetí díl bude jednati o správním soudnictví (zákon ze dne 9./III. 1920. čís. 158 sb. zák. a nař.).

V Bratislavě, v březnu 1925.

ÚVOD.

I. V jedné schůzi ústavního výboru Revolučního Národního Shromáždění vytkl tehdejší ministr vnitra Antonín Švehla tyto úkoly Národního Shromáždění:

1. dáti našemu nově vzniklému státu ústavu,
2. upravití jeho veřejnou správu,
3. zajistiti republiku před nepřítelem vnějším i vnitřním (branný zákon),
4. zabezpečiti spořádané hospodářství státní, zejména finanční.

Úkoly tyto se Národním Shromáždění celkem dobře zdařily.

Nová úprava veřejné správy byla částečně provedena zákonem ze dne 29. února 1920, č. 126 sb. zák. a nař. o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé, t. zv. zákonem župním.

II. Hned po převratu objevila se celá řada návrhů na reformu veřejné správy. Valná část z nich byla však bezcenná; byla to začasť jen hesla o demokratisaci správy, o odstranění rakušáctví, byrokratismu a pod., bez konkrétního určitějšího obsahu. Věcných a konkrétních podnětů bylo málo a bylo to dokladem toho, jak naše veřejnost, vychovávaná převážně v odporu k státu rakouskému, měla pro funkce státní málo porozumění.

III. Vlášda stála tu před úkolem zodpovědným; bylo třeba rozhodnouti:

1. v jakém rozsahu sluší reformu provéstí a
2. dle jakých zásad.

ad 1. Co se prvé otázky týče, musely býti vyloučeny prozatím z reformy úřady ústřední (ministerstva), poněvadž byly nedávno se značnými obtížemi organisovány (zákonem ze dne

2. list. 1918, č. 2 Sb. z. a n.) a poněvadž momenty politicko-stranické tu rozhodovaly. Reforma proto obmezena na správu prováděnou v instancích nižších. Ale ani tato nižší správa nebyla pojata celá do reformy, nýbrž pouze její část ovšem daleko největší, totiž správa vnitřní resp. přesněji t. zv. správa politická. V tomto oboru však měla být reforma provedena úplně, t. j. nejen co do organizace úřadů, nýbrž i co do jejich provozu, t. j. úřadování vnitřního i vnějšího (styku se stranami) a to proto, že bylo všeobecně uznáváno, že oboje tyto složky jsou pro řádné fungování správy stejně vážné. Sebelepší organizace musí stroskotati, je-li úřadování samo těžkopádné a zastaralé.

Co do rozsahu reformy, tož?

a) V zemích historických reforma vnitřní správy se obmezila na správu t. zv. zeměpanskou, prováděnou státními politickými úřady první a druhé instance a na správu autonomní, prováděnou korporacemi územními, totiž okresy (zastupitelskými a silničními) a zeměmi.

V zemích historických (a k nim možno, pokud jde o organizaci správy, přičísti i Valčicko a Vitorazsko a dále i Hlučínsko, na něž organizace zemí historických byla rozšířena zákonem ze dne 30. ledna 1920, č. 76, resp. vládn. nařízením ze dne 4. května 1920, č. 321) vnitřní správu totiž prováděly jednak orgány státní (zeměpanské), jednak samosprávné svazy.

Malý podíl na správě měly orgány státní, totiž jednak úřady politické, jednak úřady, zřízené pro speciální obory správní. Těžiště správy leželo ovšem v úřadech politických, které byly všeobecným orgánem správy vnitřní, pokud některé agendy nebyly výslovně vyhrazeny úřadům jiným. Politické úřady obstarávaly tedy zejména i nejdůležitější správu odbornou, na př. lesní, zvěrolékařskou, zdravotní, technickou. Speciální zvláštní úřady byly zřízeny jen pro obory vskutku speciální (horní, železniční a pod.), nebo z důvodů politických (školní) a bylo jich celkem málo. T. zv. atomisace veřejné správy státní tedy v územích historických daleko nepokročila. Vedle této správy státní obstarávaly veřejnou správu i samosprávné útvary, ovšem v rozsahu podstatně menším; jsou to jednak samospráv-

né svazy územní (obce, okresy a země), jednak samosprávné svazy odborové (zájmové), jež však většího významu neměly.

Reforma vnitřní správy v zemích historických tedy vskutku zasáhla velkou část veřejné správy.

b) Na území dříve uherském reforma obsáhla správu, kterou vykonávaly komitáty a jejich orgány a funkcionáři, služnovské úřady a správní výbory. I to byl velký kus veřejné správy, poněvadž na území dříve uherském zcela naopak než v zemích historických správa ležela zásadně v rukou samosprávných svazů v první řadě žup a obcí a jejich orgánův a funkcionářů; teprve časem byly pro rozsáhlé obory správy zřízeny zvláštní samostatné státní odborné úřady a vedle toho jako smíšený orgán spojující správu municipální i státní, odbornými úřady vykonávanou, správní výbory, které čím dále tím více nabývaly důležitosti. Podrobný výklad o předžupní organizaci správy veřejné v celé republice obsahuje vládní zpráva důvodová k osnově župního zřízení, tisk 2422, otištěná ve Věstníku ministerstva vnitra 1920, str. 81. O organizaci politické správy na Slovensku psal Dr. Mašek ve Věstníku ministerstva vnitra 1919, str. 101. O historickém vývoji zřízení krajského a komitátního v Uhrách psal Dr. Kalousek ve Věstníku ministerstva vnitra 1920, str. 1 a Dr. Hons v tomže Věstníku 1923, č. 4. a 5. Sr. Dr. Chaloupecký: Staré Slovensko, kap. XII.

Z reformy byla tedy v obou částech republiky prozatím vyloučena správa, prováděná: 1. samostatnými odbornými úřady státními, 2. obcemi, 3. odbornými svazy samosprávnými, a to jednak proto, že byla rázu čistě odborného, nebo spíše zájmového, nebo že se chystala právě úprava zvláštní a posléze že najednou nebylo lze vše provést.

Všechna ostatní správa byla reformou župní zasažena, to jest největší část veřejné správy a to právě ona správa, jež se občanstva nejvíce dotýká a proti níž se proto stížnosti ať důvodné či bezdůvodné, nejvíce obracely.

ad 2. Mnohem choulostivější byla otázka, dle jakých zásad reformu vnitřní správy provést.

Bylo jisto, že správa musí být organizována tak, aby byla i obyvatelstvu lehce přístupná i s druhé strany vládou lehce ovladatelná, dále aby nebyla nepoměrně nákladná. K tomu pak

přistoupil požadavek moderní, aby občanstvo mohlo se v celé správě vnitřní aktivně účastniti (nejen jako dosud pouze v zákonodárství a samosprávě). Z toho se podávají požadavky unifikace správy v celé republice, decentralisace, ale zároveň koncentrace správy v málo úřadech, demokratisace a větší expeditivnosti správy.

Dosavadní stav organisace vnitřní správy, jak byl po převratu převzat, byl s těmito požadavky téměř v diametrálním odporu. Organisace správy jednak na území dříve uherském, jednak v zemích historických se zásadně od sebe lišila; tam největší část správy prováděly samosprávné korporace, zde úřady státní. Ale i mezi jednotlivými zeměmi historickými byly značné rozdíly, zejména ten, že okresy zastupitelské s rozsáhlou působností byly pouze v Čechách, kdežto na Moravě a ve Slezsku byly silniční okresy s působností obmezenou (kausální). Působnost úřadů a korporací těch vůči sobě navzájem nebyla vždy přesně vymezena, takže docházelo často k sporům kompetenčním, k současnému a zbytečnému provádění týchž prací u obou úřadů, nebo zase k svalování agendy s úřadu jednoho na jiný a pod. Okolnosti tyto stěžovaly naproti občanu správu, činily ji nepřehlednou a komplikovanou a bránily vládě, aby mohla vlásti rychle, přesně a jednotně. tak, jak by toho vyžadovaly všeobecné politické názory a směrnice, jež Nár. Shrom. jako nejvyšší kontrolní orgán správy (§ 51. úst. list.) vládě udílí, a jichž zachování si může i votem nedůvěry resp. odepřením důvěry dle § 75. až 78. úst. list. vymoci. Účast občanstva ve správě byla omezena hlavně na samosprávu. Rozsah samosprávy byl v zemích historických poměrně malý; naopak převeliká část správy byla vůbec vyloučena z účasti lidu a svěřena pouze úředníkům jen na panovníku závislým; na Slovensku byla sice větší část veřejné samosprávy obstarávána samosprávně, t. j. v župách, ale samospráva ta byla a v zájmu celostátním nutně musela býti silně okleštěna. Ale i v samosprávě bylo zastoupení živlu občanského nedokonalé; bylo to zastoupení čistě zájmové, v Uhrách s přílišným vlivem aristokracie a tedy podle dnešních názorů nedemokratické. Rovněž předpisy o vnitřním provozu úřadů správních byly v zemích historických značně zastaralé a činily úřadování těžkopádným; drahé konceptní síly byly

různými spíše manipulačními pracemi přetěžovány a tak své vlastní právní agendě odcizovány, pomocné úřady (protokol, výpravna, spisovna) potřebovaly zmodernění.

IV. Poznání vad dosavadní správy a stanovení směrnic pro reformu její jest jen předpokladem pro mnohem choulostivější práci konkrétní reformy. Konkrétní reforma, t. j. konkrétní podrobná parafovaná reforma mohla býti v mezích nových směrnic různá. Šlo o to, najíti takovou úpravu, jež by daným poměrům co nejlépe vyhovovala. Správa v moderním státě, jsouc rozsáhlou a osobně i věcně komplikovanou, má ráz konservativnosti a jest vždy choulostivo celou její výstavbu najednou zcela přetvořovati; nutno tu vždy navazovati na dané poměry, lépe v dané budově správy jednotlivé kameny a příčky vyměňovati, než-li celou budovu strhnouti. A tu vodítkem pro takovou opravnou práci byly: 1. jednak konkrétní přání kruhů na správě interesovaných a ve správě účastněných, dále 2. dosavadní pokusy o reformu správy a posléze i 3. zkušenosti a návrhy z jiných států a vlastní zkušenosti ministerských referentů.

ad 1. K prvé skupině náležely hlavně návrhy, podané úředníky správními a svazy samosprávnými a funkcionáři v ní činnými; obojí, vykonávající správu, mohou dobře posouditi, co jí vadí a co by bylo třeba zlepšiti. V tom směru byly cenné návrhy uveřejněny ve Věstníku českých okresů a ve Věstníku českých měst a ve Správním Obzoru; dále Klub konceptních úředníků českého zemského výboru vydal zajímavou studii: Krajská zastupitelstva.

ad 2. Starších návrhů na reformu správy nechybělo ani v Rakousku a tedy v zemích historických, ani v Uhrách.

V Rakousku datují se návrhy na reformu správy politické od roku 1904, kdy ministerský předseda Dr. Fr. Körber vydal Studie o reformě vnitřní správy. (Česky vydal Dr. Uchytil.) Studie ty sice neměly praktického úspěchu, ale měly tak mocný ohlas ve veřejnosti, že otázka reformy správy politické od té doby nezmizela již z programu odborné rakouské i české veřejnosti, a posléze vedla roku 1911 ke zřízení císařské komise pro reformu správy, jež za 3 léta své činnosti (do války) mnohé otázky odborně probrala a četné dobré návrhy připravila. (Str. tři výroční zprávy komise.)

Rovněž i v Uhrách přiměly nedostatky župního zřízení vládu k tomu, že napřed r. 1891 a pak r. 1914 předložila parlamentu přesné návrhy na reformu organizace správy župní. Zprávu o návrhu reformním z r. 1891 podal Dr. Rieger v důkladném článku: Samospráva v Uhrách, otištěném v jeho Drobných spisech.

ad 3. Reorganizace správy veřejné byla palčivou otázkou i v cizině, zejména v Prusku a ve Francii, ale návrhy v tom směru před válkou činěné, měly ráz dosti konservativní. Důležitý význam měly reformy po převratu v republice rakouské, navrhované vzhledem k tomu, že Rakousko mělo stejnou správu jako zemi historické. Hlavní rysy místní správy v cizích státech líčí mezi jiným Dr. Klapka: Samospráva a zřízení župní, str. 15.

IV. Postup prací byl ten, že se ministerstvo vnitřní v lednu a únoru 1919 obrátilo jednak na zemské politické správy, jednak na zástupce autonomie (Svaz českých okresů, Svaz českých měst, Ústředí starostenských sborů na Moravě a ve Slezsku), jednak na zástupce úřednictva, ve vnitřní správě činného (Klub českých úředníků zemského výboru, Jednota českých samosprávných úředníků země koruny České, Jednota právníků ve službách země, okresů a obcí, Klub konceptních úředníků politické správy, Klub státních úředníků) a posléze na obchodní a živnostenské komory a zemědělské rady a žádalo, by se korporace ty vyslovily o těchto otázkách:

1. Jest vhodné zřídit pro řádné obstarávání sjednocené vnitřní správy, nové úřady správní (kraje) a z jakých důvodů?

2. Kolik krajů by bylo účelno zřídit, v jaké velikosti a s jakým průměrným počtem obyvatelstva?

3. Jak by měla být vyměřena působnost krajů, jednak naproti ostatním úřadům politické správy (okresním hejtmánstvím, zemským správám a ministerstvům), jednak naproti autonomním korporacím, a jaké změny s tím související by bylo třeba provést u těchto úřadů a korporací?

4. Jak by měly být u krajského úřadu upraveny orgány jménem kraje vystupující? Zda a v jaké míře, t. j. pro které záležitosti by měla být u krajských úřadů přiznána zástupcům obyvatelstva účast v krajské správě, jak by zástupcové tito

měli být ustanovováni a v jaké formě by tato účast měla být upravena?

5. Sluší krajům přiznati i moc zákonodárnou, resp. nařizovací, v jakých mezích a pro jaké záležitosti?

Na základě těchto vyjádření, došlých i od mnoha obcí a okresů z vlastní iniciativy a se stálým přihledem ku dosavadním pracem reformy veřejné správy se týkajícím, byly vypracovány hlavní zásady o reformě vnitřní správy, jež byly jako pamětní spis ministerské radě předloženy, ministerskou radou na schůzi dne 22. května 1919 schváleny a všem ministerstvům notou ze dne 19. května 1919, č. 19.898 rozeslány.

V souhlasu s tímto pamětním spisem byla pak vypracována prvotní osnova župního zřízení, jež byla sdělena všem ministerstvům a dle jich připomínek opravená stala se základem porad subkomitétu ústavního výboru; referentem byl posl. Malypetr, okresní starosta a výborný znatel veřejné správy a samosprávy zvláště, jejich potřeb i vad, nynější ministr vnitřní a jeho rozvaze a parátnosti třeba přičísti, že myšlenka reformy správy v duchu unifikace, demokratisace, centralisace politické a decentralisace úkolové byla uskutečněna.

Návrh subkomitétem vypracovaný byl pak ve smyslu § 14. a 17. jednacího řádu N. S. (zákon ze dne 16. ledna 1920. čís. 33) v ústavním výboru za vzorného předsednictví Dra Meissnera, místopředsedů Dra Hnídky a prof. Dra Weyra, za stálého účastenství ministra vnitřní Antonína Švehly a zástupců ministerských zevrubně v mnoha schůzích projednán a zprávou ústavního výboru ze dne 24. února 1920, čís. 2422 Národnímu Shromáždění předložen. Národní Shromáždění přijalo osnovu ve schůzi dne 29. února 1920 zároveň s ústavou, jazykovým zákonem, zákonem o senátu, volebním řádem do poslanecké sněmovny a zákonem o volebním soudě. Bylo by velmi účelno, aby byla vysoce zajímavá a na vysokém nívěu stojící jednání ústavního výboru o těchto zákonech, jež byla stenografována, společně s jednáním v plenu vydána tiskem. (Důvodová zpráva vládní a zpráva ústavního výboru tisk 2422 zasedání N. S. r. 1920 jsou otištěny ve Věstníku min. vnitřní ročník II., 1920.)

VI. Brzy po přijetí zákona byly zahájeny v ministerstvu vnitra práce k jeho uskutečnění. Zákon župní vyžadoval doplnění některými zákony a četnými nařízeními a opatřeními správními. Práce ty byly v ministerstvu rozvrženy mezi jednotlivá oddělení v souhlasu s všeobecnou agendou těchto oddělení a rovněž ministerstvo pro sjednocení zákonodárství k účasti přibráno. Srov. v tom smyslu Dr. Laštovka: K otázce postupu při provádění zákona župního, Věstník ministerstva vnitra, roční II.-1920. V smyslu čl. 1. a 2. zákona župního bylo zamýšleno provést župní zřízení nikoliv v celé republice najednou, jedním dnem, nýbrž po etapách. První etapou mělo být současné zavedení župního zřízení na celém Slovensku a několika žup v Čechách a na Moravě.

Na Slovensku byla totiž do převratu správa župní naprosto protislovenská a po převratě byla odchodem mnoha maďarských úředníků a odporem jich proti novému státu značně ohrožena. Než přes to podařilo se neúporné činnosti ministra s plnou mocí pro správu Slovenska MUDr. Šrobára a jeho nástupců Dra Déreera a Mičury ji na dosavadních základech jakž-takž opět vybudovati, ovšem jen prozatímně a s vědomím, že musí být v brzku nahrazena župním zřízením.

Poněvadž však přípravné práce na župním zřízení se protahovaly vlivem politických poměrů, přikročeno k prozatímní úpravě správy na Slovensku, a to zákonem ze dne 22. března 1920, č. 210 o prozatímní úpravě správy politické na Slovensku (prov. nař. ze dne 21. května 1920, č. 361), zákonem ze dne 22. března 1920, č. 221 (prov. nař. ze dne 4. dubna 1920, č. 383) o obecních a obvodních notářích na Slovensku, zákonem ze dne 31. března 1920, č. 233 o prozatímní úpravě měst s regul. magistrátem na Slovensku a zákonem ze dne 15. dubna 1920, č. 269 (prov. nař. ze dne 6. července 1920, č. 428), o úpravě poměrů úředníků a zřízenců u státních úřadů a ústavů býv. státu uherského. Tyto zákony, o nichž podrobný výklad podal Dr. Mašek ve Věstníku ministerstva vnitra II.-1920 a z nichž zákon č. 210 navazoval přímo na uherské zákonodárné pokusy o postátnění župních úředníků z r. 1891 a 1914, konsolidovaly správu na Slovensku, ale zároveň staly se vhodným mostem, pomocí kteréhož organisace župní pak byla na Slovensku rychle a bezpečně pro-

vedena. Sr. také Dr. Laštovka: Vývoj organisace veřejné správy v republice Československé.

Župní zřízení bylo na Slovensku ve smyslu vlád. nařízení ze dne 26. října 1922, č. 310 Sb. z. a n. zavedeno dnem 1. ledna 1923 zásluhou min. vnitra Malypetra a min. s plnou mocí pro správu Slovenska Dra Kallaye, kterýž poslední již jako chef administrace zřízení župní dobře ocenil, je při různých příležitostech i veřejně (sr. II. sjezd slovenských právníků) propagoval a hájil a posléze neúnavnou a taktní prací v život uvedl. V zemích historických zřízení župní dosud zavedeno nebylo.

Prameny právní.

Nová reforma vnitřní správy upravena jest zcela v soulase s § 89. ústavní listiny v zásadě zákonem a to:

(A) jednak zákonem župním, B) jednak doplňujícími zákony (B I.) k němu vydanými; některé podrobnosti byly vyhrazeny nařízením (B II.) neb zvláštním interním předpisům (B III.).

A. Hlavním pramenem jest zákon ze dne 29. února 1920, čís. 126 Sb. z. a n. o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé (stručně župním zákonem nazývaný).

Zákon skládá se z úvodních 9 článků, zákona samého (čl. 9 praví »připojeného») a přílohy A. k. § 2. zákona.

Zákon má tyto hlavy:

- I. Úřady župní a okresní § 1. až 8.
- II. Zrušení dosavadních úřadů a korporací § 9. a 10.
- III. Župní zastupitelstvo § 11. až 29.
 1. župní zastupitelstvo § 12. až 25.
 2. župní výbor § 26. a 27.
 3. župní komise § 28.
 4. podjatost § 29.

IV. Působnost žup. zastupitelstva § 30. až 62.

1. působnost hospodářská a správní § 30. až 55.
2. působnost normotvorná § 56. a 57.
3. působnost ve správ. soudnictví § 58.
4. působnost poradní § 59.

(§ 60. a 61 upravují dozorčí právo nad žup. zastup., § 62. odměny členův žup. zastup.)

V. Župní svazy § 63. až 68.

VI. Okresní výbory § 69. až 77.

VII. Působnost okr. výboru § 78. až 98.

1. působnost hospodářská § 78. až 91.

2. působnost pomocná § 92.

3. působnost ve správ. soudnictví § 93.

4. působnost poradní § 94.

(§ 95. jedná o zastoupení okresu, § 96 až 98 o dozoru nad okresními výbory).

VIII. Všeobecná ustanovení § 99 až 101.

Systematika a marginální rubriky místy nepřiléhají. Prvotní osnova neměla žádných marginálních rubrik, některá ustanovení byla pojata dotatečně, některá opět přemístěna, čímž místy systematičnost byla porušena.

Provádění zákona bylo svěřeno dle čl. 9. ministru vnitra v dohodě se účastněnými ministry.

B. Jelikož však nebylo lze Národnímu Shromáždění pro nedostatek času všechny otázky se župním zřízením související v zákoně sám upraviti, bylo nutno některé úpravy vyhraditi době pozdější a to jednak zákonům, jednak nařízením, jednak jiným předpisům.

I. Zákona vyhražena

1. dle § 13. a 70. úprava volebního řádu do župních zastupitelstev, výborů a komisí a do okr. výborů a komisí. Volební řád, o němž byl referentem Dr. Bartošek (sr. důvodovou zprávu tisk. 2427) byl vydán zákonem ze dne 14. dubna 1920 čís. 330 a nabývá dle čl. I. zákona a dle § 79. účinnosti současně se zákonem župním; provéstí jej přísluší ministru vnitra.

2. dle § 58. a 93. úprava působnosti žup a okresů ve správním soudnictví. Zákon ten, o němž byl zpravodajem Dr. Josef Dolanský (tisk. 2414), byl vydán 9. března 1920, č. 158 a nabývá dle svého § 44. účinnosti společně se zákonem župním; provéstí jej přísluší ministru vnitra. Ovšem senáty okresní a župní budou zřízeny dle § 44. teprve, až bude vydán zákon o řízení správním před těmito senáty dle § 43.

3. dle § 99. úprava dozorčího práva nad obcemi na Slovensku; zákon ten o dohledu k obcím na Slovensku byl vydán 30. června 1921, čís. 241 a nabývá dle § 13. účinnosti

současně se zřízením župním; provéstí jej přísluší ministru vnitra v dohodě se účastněnými ministry § 14.

4. dle § 3. úprava postavení hlavního města Prahy a jejího zájmového území vzhledem k tomu, že Praha jest ze svazku župního vůbec vyňata a přece se sousedními župami v úzké hospodářské souvislosti.

5. Dále bylo vysloveno v § 7., odst. 3, že »veřejná služba odborná bude upravena zvláštními zákony«; to znamená, že nemůže býti již upravována pouhým nařízením nebo výnosy ministerskými. (Ovšem úřady dle § 90. úst. listiny lze vždycky zřizovati nařízením.) Tím jest podle důvodové zprávy ústavního výboru k § 7. vyslovena »potřeba zákonné úpravy odborových úřadů při úřadech župních zejména státní služby technické, zdravotní, zvěrolékařské a lesnické. Tato úprava může býti provedena jen se šetřením jednotnosti veřejné správy a v rámci úřadů tímto zákonem zřízených«.

Ustanovení toto bylo výsledkem velikých bojů, jež zejména kruhy technické vedly za osamostatnění služby technické t. j. za zřízení nižších samostatných úřadů technických, jež by byly ministerstvu veřejných prací podřízeny. Z kruhů technických bylo poukazováno na to, že v Uhrách jest služba technická svěřena docela samostatným král. úřadům (státní stav. úřady, krajské inspektoráty pro vodní stavby a jim podřízené říční stavební úřady, krajské inspektoráty pro stavby meliorační a jim podřízené kulturně technické úřady, okresní komisariáty parních kotlů, cejchovní úřady), že prý se to dobře osvědčuje, že i v Rakousku to bylo krátce před převratem zamýšleno a že jest nutno takovéto samostatné technické úřady (okresní stavební úřady a zemské stavební úřady) zavéstí v zemích historických t. j. agendu technickou vyloučiti z působnosti politických úřadů. Proti tomu bylo namítáno, že samostatné státní technické úřady byly v Uhrách zřizovány spíše z důvodů politických proto, aby agenda technická byla vyloučena z vlivu na vládě nezávislých a proti vládě někdy opozičních orgánů komitátních a podřízena úplně vlivu státnímu a dále, že i technické úřady byly v agendě své prostřednictvím správního výboru podřízeny chefovi župní správy (vrchnímu županovi resp. podžupanovi) a tedy že i uherský systém sa silně blíží systé-

mu rakouskému. Ministerstvo vnitra vycházelo proto z názoru, že není třeba z působnosti politické správy věci technické vylučovati a že se spíše vyhoví snahám technickým, budou-li věci technické přesně vymezeny a vyřizování jich ponecháno přímo technickým orgánům jako decernentům t. j. samostatně jménem přednosty okresního neb župního úřadu jednajícím, při čemž vliv ministerstva veřejných prací jest zabezpečen již ustanovením § 1. žup. zákona.

Vedle toho bylo ministerstvu vnitra z četných porad známo, že, jakmile dojde ke zřízení samostatných úřadů technických, nebude lze se ubrániti snahám interesentů po zřízení samostatných úřadů zdravotních, zvěrolékařských, lesních a že po případě dojde i k dalšímu drobení úřadů technických (na př. zřízení úřadů kulturně technických). Tím by nastala atomisace správy a zásada po koncentraci správy v nižších úřadech z důvodů státních i prospěchu občanstva úplně v niveč uvedena. Boj skončil svrchu uvedeným ustanovením, kterým úprava veřejné služby odborné vyhražena z á k o n u. Ale kdežto ještě v zákoně ze dne 22. března 1920, čís. 210 bylo výslovně podotčeno, že organizace technické služby na Slovensku a Podkar. Rusi zůstává nedotčena, (až na to, že za nejvyšší instanci stanoveno ministerstvo veřejných prací, což, pokud jde o veřejné silnice a mýta, opakováno nařízením ministerstva s plnou mocí ze dne 24. března 1920 čís. 229), nastala změna již zákonem ze dne 15. dubna 1920, čís. 269, který v § 1. odst. 2 zmocnil vládu, aby nařízením do 5 let

a) měnila příslušnost samostatných býv. král. úřadů na Slovensku a Podkarpatské Rusi,

b) úřady ty s jinými úřady slučovala nebo i rušila,

c) podřízenost jejich jinak upravila.

To se také stalo pro Slovensko nařízením vládním ze dne 22. prosince 1922, č. 383 a vyhláškou ze dne 19. ledna 1923, č. 22 pro celou řadu dosud samostatných úřadů, jichž působnost byla přenesena na župní nebo okresní úřady, výmínečně ministerstvo.

Tak zachována jednotnost správy; zároveň však byla odborným úředníkům v jejich odborných věcech v jednacím řádě pro župní a okresní úřady (nařízením ze dne 21. září 1922, č. 290, § 25.) zabezpečena zásadní rovnocennost s úředníky práv-

níckými a poskytnuta velmi rozsáhlá samostatnost, která jest způsobilá, aby byl mezi úředníky právníckými a odbornými při dobré vůli opět zaveden přátelský poměr, nutný k řádnému fungování správy.

II. Nařízení vládnímu bylo vyhraženo:

1. dle čl. 1. určití, od kterého dne a v kterých mezích, t. j. v kterém teritoriu a v jakém rozsahu působnosti zákon župní začne účinkovati,

2. dle čl. 2. ustanoviti: a) kterým dnem a které úřady okresní a župní zahájí svou činnost,

b) kterým dnem a pokud korporace a úřady v § 9. uvedené svou činnost zastavují a se zrušují a

c) vydati ustanovení přechodná.

Podle těchto dvou článků nabylo nařízením vládním ze dne 26. října 1922, č. 310:

a) župní zřízení účinnosti na Slovensku dnem 1. ledna 1923, § 1.;

b) týmž dnem na tomto území zahájily činnost úřady okresní a župní, § 2., zrušeny byly a zastavily činnost dosavadní župy (komitáty), jich orgány, správní výbory a úřady služnovské § 3. a v § 4. zák. jako přechodné ustanovení ustanoveno, že funkce župních zastupitelstev a výboru vykonává až do jich ustanovení župan, okresního výboru do jeho ustavení okresní náčelník.

3. Vládnímu nařízení přísluší dle čl. 3. ustanoviti, kdo bude až do další úpravy vykonávati práva, jež příslušela v obor správy:

1. politickému zemskému úřadu nebo jeho chefovi, naproti zemské školní radě, státním úřadům policejním, úřadům poštovním a jiným,

2. zemskému sněmu a zemskému (správnímu) výboru, naproti zemským-ústavům, pro celou zemi zřízeným, nebo v komisích, v nichž země měla zastoupení. Práva, jež přísluší okr. náčelníku v okr. školní radě, má vykonávati přednosta onoho okr. úřadu, který bude určen ministerstvem vnitra v dohodě s ministerstvem školství a národní osvěty.

Ustanovení to má význam jen pro země historické, nikoliv pro území dříve uherské. Politické úřady, resp. jejich chefové mají vliv na četné agendy odborné; tak na př.:

a) ve správě školské okresní hejtman byl předsedou okresní školní rady, místodržitel byl předsedou zemské školní rady,

b) v policejní správě byli chefové státních policejních úřadů (policejních ředitelství) přímo podřízeni zemské politické správě (na př. v Plzni, Brně, Liberci, Opavě, Jihlavě, do jisté míry v Mor. Ostravě,

c) v poštovní správě byl místodržitelovi vyhrazen značný vliv v § 3. úředního poučení o působnosti poštovních a telegrafních ředitelství, vydaného nařízením ministerstva obchodu ze dne 24. února 1885 (č. 18 Věstníku),

Bylo možno, že by byly okresní a župní úřady zřízeny v zemích historických, ale že by organizace odborné správy nebyla ještě v souhlasu s novým rozdělením župním upravena; na př. by byla zůstala zemská školní rada pro Čechy, ale nebylo by již místodržitelství, nýbrž několik župních úřadů. Bylo proto pro ten případ třeba učiniti opatření, kdo funkce místodržitelství resp. místodržitele převezme — ovšem provisorně, než bude věc zákonem upravena. U okresní školní rady bylo třeba vzíti v úvahu, že po př. okresní školní rada bude mít větší obvod, než okresní úřady (2 obvody jejich a pod.) a proto bylo třeba určit, kdo bude předsedou.

Pokud jde o školství, byla nová úprava ve shodě se zřízením župním provedena zákonem ze dne 9. dubna 1920, č. 292, který ovšem nenabyl dosud účinnosti. Čl. 3. č. 1 mluví o úřadech, ale není pochyby, že platí i pro jiné orgány, na př. komory, poradní sbory a pod. Politický zemský úřad jest na př. dozorním úřadem pro lékařské komory, pro celou zemi zřízené, pro pojišťovny úrazové a pod. I tu bude nutno ponechat nařízení, aby stanovilo, kdo bude práva zemské politické správy nad takovými orgány, pro celou zemi zřízenými, vykonávati.

Podkladem tu bude také § 8. č. 3. župního zákona.

II. Zemské sněmy a zemské výbory (zemské správní výbory, zemské správní komise) měly značná práva:

a) proti zemským ústavům pro celou zemi zřízeným, na př. zemědělské radě, v zemské a hypoteční bance, malorolnickém a maloživnostenském fondu, v museích, zemských divadlech, moderní galerii a pod.,

b) v různých komisích, na př. regulační, kanalisační, pro úpravu Karlštejna a pod.

II tu třeba učiniti opatření, kdo práva země tu bude nadále vykonávati do další úpravy a opatření ta vyhražena nařízením, jež se bude opíratí buď o článek 3. nebo také § 8. č. 3.

4. dle čl. 4., který rovněž platí pouze pro země historické, může ministerstvo vnitra nařízením některá práva v oboru jmenování úřednictva a zřízenectva státního svěřiti přednostům župních úřadů. Jmenovací práva místodržitelova v oboru politické správy upravuje § 13. zákona ze dne 19. května 1868, č. 44; práva ta přecházejí dle čl. 4. na ministerstvo vnitra. Jež se tak stává v zemích historických jediným orgánem jmenovacím. Toto soustředění bylo odůvodněno tím, že bylo zamýšleno vytvořiti jednotný status politického úřednictva pro celou republiku (ovšem dle kategorií).

Přípravou k tomu bylo opatření čl. 4., kterým bylo umožněno zříditi jednotný status úředníků politických v zemích historických a pak zákony číslo 210, 211 a 223 ex 1920, kterým na Slovensku jmenování soustředěno v rukou ministerstva vnitra, resp. s jeho zmocněním ministerstva s plnou mocí. Ministerstvo vnitra může nyní zříditi jednotný status všech politických úředníků pro celou republiku a tak umožniti, aby úředníci mohli býti v celé republice překládáni a mohli tak nabýti z úředního a osobního působení znalosti poměrů ve všech částech republiky. Jaký význam má pro správu, konsolidaci a unifikaci státu, aby politický úředník znal nejen české a moravské poměry, jest samozřejmo a proto vidíme, že na př. v Prusku, Francii byli političtí úředníci volně překládáni po celém rozlehlém území a že k nabytí vyšších míst byla znalost, nabytá v různých územích předpokladem. Obtíže jazykové, které tomu za Rakouska bránily, jsou nyní podstatně zmenšeny a ostatně bylo by účelno znalost jazykovou podporovati remuneracemi, slibem lepšího postupu a pod.

Ovšem nelze si utajiti, že provedení jednotného statusu naráží na jisté obtíže tím, že úředníci političtí v jednotlivých zemích historických nepostupovali průměrně všude stejně (na Moravě a ve Slezsku rychleji než v Čechách) a že úředníci na Slovensku na základě slovenské výhody namnoze nabyli rych-

leji vyšší třídy, než-li kolegové jejich v zemích historických. Ale i to bude lze časem vyrovnati a tak sjednocení statusu způsobilosti. Pak také bude lze přikročiti k tomu, aby centralisace v jmenování byla opuštěna a některá práva jmenovací, zejména pokud jde o nižší personál, byla ponechána županům buď všem, nebo některým (obdobně dle § 8., č. 3. žup. zák.);

5. dle čl. 6. mohou býti vládním nařízením podrobena:

a) města statutární v zemích historických obecnímu zřízení v jednotlivých těch zemích všeobecně, t. j. pro ostatní obce platnému,

b) města municipální a s regul. magistrátem na Slovensku prohlášena na celé obce.

Zmocnění to bylo odůvodňováno jednak snahou po unifikaci správy a obavou před zpolitisováním správy v obcích (zkušenosti z německých a maďarských statutárních měst nebyly pro československý živel nijak příznivé), jednak i tím, že pro některé obce byla správa politická, jimi obstarávaná, velmi drahá a obce finančně velmi zatěžovala. Zmocnění sub b) bylo znovu vládě uděleno a to ihned (ne teprve, až nabude župní zákon účinnosti), pro Slovensko v § 1. zákona ze dne 22. března 1920, č. 210. a pro Podkarpatskou Rus nařízením vládním ze dne 27. července 1920, č. 476.

Na základě tohoto zákona byla na Slovensku nař. ze dne 21. září 1922, čís. 275 dvě města municipální (Bratislava, Košice) prohlášena za města s regul. magistrátem, 2 města municipální Komárno a Báňská Štiavnica prohlášena za velké obce a všechna města s regul. magistrátem (pokud již dříve nebyla prohlášena za velké obce), nyní za velké obce prohlášena. Sr vyhláška ze dne 29. prosince 1922, čís. 275. Nařízení to nabylo účinnosti dnem 30. září 1922. Vedle toho však zákonem ze dne 13. července 1922, čís. 243 byly Bratislava a Košice prohlášeny za města s regulovaným magistrátem a to dle nařízení ze dne 23. listopadu 1922, čís. 335 dnem 30. listopadu 1922 tedy o 2 měsíce později. Po mém soudu ohledně Bratislavy a Košic platí jen zákon č. 243/22, poněvadž jím zákonodárce změnil § 1. zákona č. 210, o který se nařízení č. 275/22 opírá.

V Podkarpatské Rusi jsou nyní podle vládního nařízení ze dne 7. srpna 1923, č. 171 jen dvě města s regulovaným magi-

strátem (Užhorod a Mukačevo), kdežto Berehovo bylo prohlášeno ba velkou obec.

6. dle § 2. odst. 1. a 3. může vláda nařízením určití obvody, sídla a podřízenost okresních úřadů. (Obvody a sídla župních úřadů stanoveny jsou zákonem.) Pokud se týče žup na Slovensku, stalo se tak nařízením vládním ze dne 21. prosince 1922, č. 378 (od 1. ledna 1923). I po zavedení župního zřízení může vláda nařízením

a) v rámci organizace úřadů župních a okresních § 8.

b) přeložiti župní úřad zcela neb z části dočasně do jiného města župy, odst. 6;

c) slučovati a rozlučovati okresní úřady, měniti jich obvody a sídla, odst. 3.

7. dle § 6. a 8. může vláda provéstí nařízením přesuny kompetenční ve všeobecné působnosti župních a okresních úřadů a to

a) v rámci organizace úřadů župních a okresních § 8. odst. 1. č. 1. až 3.,

b) na ministerstvo § 8., odst. 2,

c) na Slovensku a Podk. Rusi nad to i ve prospěch úřadů jiných § 6. odstavec poslední.

Přesuny kompetenční byly provedeny na Slovensku

ad a) dle § 8., čís. 1. ve prospěch úřadů okresních nařízením ze dne 22. prosince 1922, čís. 386,

ad c) dle § 6. poslední odstavec vládním nařízením ze dne 14. prosince 1922, čís. 367, pokud jde o pokladniční a účetní službu při okresích,

nařízením ze dne 14. prosince 1922, čís. 368, pokud se týče účetní služby župní,

nařízením ze dne 19. října 1922, čís. 352, pokud se týče vězeňské agendy spr. výboru. Agendá poručenská byla vyloučena z působnosti župních a okresních úřadů zákonem ze dne 13. července 1922, č. 246.

8. Dle § 9 budou nařízením vydány bližší předpisy o zjištění jmění samosprávných korporací a jeho odevzdání. Pokud jde o Slovensko, stalo se tak nařízením vládním ze dne 3. listopadu 1922, čís. 332.

9. Dle § 10. budou nařízením vydány podrobnější předpisy o převzetí a zařazení úředníků a zřízenců autonomních korporací, které se zákonem župním zrušují. Pro Slovensko to nebylo nutno, ježto největší část zaměstnanců starých žup byla postátněna zákonem č. 210/20.

10. Dle § 63., 64. a 65. budou působnost zemských župních svazů, volební řád a jednací řád jejich upraveny nařízením.

11. Nařízením

a) ministerstva vnitra v dohodě se účastněnými ministerstvy to jest správně vlády má býti vydán dle § 7. jednací řád pro okresní a župní úřady; to se stalo nařízením vlády ze dne 20. listopadu 1922, č. 270 pro župy slovenské,

b) vlády má býti vydán jednací řád pro župní zastupitelstva § 24 a okresní výbory § 77. To se stalo nařízením vlády ze dne 31. ledna 1924, čís. 26 Sb. z. a nař.

Dle čl. 9. mají prováděcí nařízení v připojeném zákoně předpokládaná nabýti účinnosti zároveň se zákonem samým.

Dodatek ten byl vsunut ku přání některých kruhů technických, jež chtěly tím si zabezpečiti, aby se úprava odborné služby veřejné v jednacím řádě dle § 7. zákona nestala bez jejich vědomí. Tomu ovšem bránila již okolnost, že nařízení vládní se usnází vládou tedy kolegiálně (81. ústavní listiny). Později bylo však na jejich ochranu dokonce do zákona v § 7. pojata ustanovení, že veřejná služba odborná bude upravena zákonem.

Čl. 9. mluví o nařízeních v připojeném zákoně předpokládaných, nemá tedy na mysli nařízení dle čl. 1. až 4. a 6.

III. Zvláštním předpisům t. j. opatřením správním bylo dle § 7 vyhrazeno ustanoviti,

a) jakou služební hodnost a jaké zvláštní požitky mají okresní náčelník a župan jako přednostové úřadů;

b) učiniti osobní opatření t. j. příkázání sil.

ČASOVÉ MEZE ZÁKONA ŽUPNÍHO.

Zřízení župní bylo usneseno Národním Shromážděním dne 29. února 1920, vyhlášeno ve Sbírce zákonů a nařízení dne 11. března 1920 pod čís. 126, mělo však nabýti účinnosti v dobu pozdější a to v etapách časových a místních čl. 1.

Pozdější účinnost byla odůvodněna tím, že bylo nutno provésti četné přípravy technického i právního rázu, aby přechod správy na nové úřady byl proveden hladce a bez nesnází.

Zákon župní jakožto zákon nabývá v vyhlášení svým (publikací § 49 ústavní listiny) formální zákonné moci, to znamená zákon župní I. ruší všechna jemu odporující ustanovení starších zákonů, ovšem teprve tím momentem, kdy začal účinkovati. Lex posterior derogat priori — (offensivní účinek formální zákonné moci).

II. může býti sám změněn nebo zrušen jen novým zákonem, při čemž jest lhostejno, kdy zákon nabude účinnosti (defensivní účinek formální zákonné moci).

ad I. Co do otázky, které starší předpisy byly župním zákonem zrušeny resp. změněny, třeba uvážiti toto:

1. Zákon župní zrušil v § 9. zastupitelské a silniční okresy, župy, země, dále politické úřady I. a II. stolice »se všemi jejich orgány«; to znamená:

a) zrušují se úřady a korporace samy a tudíž zanikají i všechny předpisy, jež o jejich organizaci byly vydány, tedy o tom, jak se zřizují, jak jsou organisovány a p., na př.: volební řády do okresních zastupitelstev.

2. zrušují se i všechny orgány těchto korporací a úřadův to jest po zavedení župního zřízení nemohou déle trvati a fungovati; není tedy možno, aby dosavadní okresní komise působily dále.

2. Dle § 4. až 6. přechází vnitřní správa, kterou zrušené úřady a korporace vykonávaly, na nové úřady okresní a župní. Tím jest vysloveno, že předpisy upravující správu naproti třetím osobám, nejsou župním zákonem dotčeny a že nové úřady budou správu veřejnou vykonávat dle stejných norem materiálního i formálního práva jako úřady a korporace zrušené.

Pochybnost vzhází, zda orgány, jež byly ve speciálních zákonech jednotlivé obory správní upravujících předepsány, musí býti u nových úřadů zřízeny přesně dle těchto speciálních zákonů či zda i tu rozhodují jen předpisy o organizaci nových úřadův. (Na př. župní zdravotní rada na Slovensku a v zemích českých zemská zdravotní rada.)

Po našem soudu tyto orgány musí býti zřízeny, poněvadž nejde tu o vnitřní organizaci úřadu, nýbrž o výkon veřejné správy na venek a musí býti zřízeny podle předpisův pro ně dosud platných, poněvadž předpisy ty byly vydány právě za účelem, aby určitý obor správy veřejné naproti třetím osobám byl co nejlépe obstaráván; (proto jsou vydávány ve zvláštních zákonech o jednotlivých oborech správy a nejsou obsaženy ve všeobecném zákoně tu kterou zrušenou korporaci upravujícím.)

ad II. Zákon župní upravil jistou materii; úprava ta může býti změněna podle předpisů zákona župního jen zákonem, a byla-li změněna, třebaž zákon župní nenabyl ještě účinnosti, zůstává i později po zavedení župního zřízení v platnosti, aniž snad v den, kdy zákon župní vstoupí v účinnost, oživnou staré předpisy, (ač-li ovšem zákon něco jiného nenařizuje). Až nabude župní zákon účinnosti, převezme tedy úpravu, která tu v den jeho účinnosti jest a podle ní bude jeho působnost upravena. Jestliže tedy některé věci v mezičase byly z kompetence starých úřadů vůbec vyloučeny a jiným úřadům přikázány, zůstane úprava ta v platnosti i po účinnosti župního zákona.

Tak na př. byl v zákoně ze dne 9. dubna 1920, čís. 280 o zvláštních opatřeních v oboru samosprávy v Čechách, na Moravě a Slezsku změněn § 5. župního zákona v tom směru, že správní opatření, jež podle ustanovení dosud platných příslušelo zemským sněmům a měla tedy dle § 5. přejíti na župní úřady, přešla dle zákona čís. 280-20 na vládu. Ostatně i tu

nastala později změna zákonem ze dne 12. srpna 1921, čís. 329 (t. zv. finanční novella). Kompetence vlády resp. vyššího dozorního úřadu zůstane v platnosti i po zavedení župního zákona v zemích českých.

V jiných zákonech pozdějších bylo však již počítáno se zavedením župních a okresních úřadů a upravována působnost úřadů jen provisorně t. j. do zavedení župního zřízení; na př. § 58. finanční novely obecní (zákon ze dne 12. srpna 1921 č. 329); zákon ze dne 13. července 1922, čís. 236 § 27. o přejímání zdravotní policie obecní státem

MÍSTNÍ PŮSOBNOST ZÁKONA ŽUPNÍHO.

Župní zákon platí pro celé území republiky československé § 1. mimo území hlavního města Prahy.

I. Hlavní město Praha jest dle § 3., odst. 2. vyňato ze svazku župního, nepatří tedy k žádné župě a není ani okresním ani župním úřadem o sobě. Postavení Prahy a jejího zájmového území upraví zvláštní zákon. Praha jest hlavním městem a zároveň největším střediskem obyvatelstva v naší republice. Jako hlavní město, v němž sídlí prezident republiky a zasedají nejdůležitější úřady a jež se musí před cizinou slušně reprezentovati, musí býti v zájmu celostátním podrobena některým obmezením své samosprávy; jako největší město s obyvatelstvem téměř milionovým má značný vliv i na sousední župy (akční radius velkého města). Úkolem zákona bude (jako se stalo v hlavních městech jiných států, na př. Berlína, Paříže, Budapešti) upravit:

a) správu vnitřní v Praze,

b) poměr Prahy jako velikého střediska obyvatelstva k sousedním župám, do kterých daleko vliv i potřeby Prahy zasahují, na př. pokud jde o dráhy místní, zdravotnictví, zásobování a pod. Dosavadní úprava správy obecní provedená zejména zákony ze dne 6. února 1920, č. 114, 115 a 116 týka se jen bodu 1.

II. Župní zákon vztahuje se zejména i na Podkarpatskou Rus. Pochybnosti v tom směru projevuje Dr. Weyr v Československém právu správním, str. 129, Juristenzeitung č. 11/1922 a dr. Baxa v článku: Zákon o župním zřízení. Po mém soudu § 6. a 1. župního zákona zřejmě nasvědčují, že župní zákon platí i pro Podkarpatskou Rus. Ostatně zákondárce o tom nepochyboval, jak patrně z § 9. zákona č. 169/24, dále z § 12. zákona o dozoru nad obcemi na Slovensku ze dne 20. června 1921,

č. 241 a z četných zákonů, které nesporně platí i pro Podkarpatskou Rus a v nichž se mluví o župních úřadech.

Poněvadž však v čas jednání o župním zákoně nebylo jasno, jakou ústavu bude mít Podkarpatská Rus a zda snad nebude vhodno autonomii Podkarpatské Rusi ústavně zaručenou uvést v úzkou souvislost se župním zřízením, byl v zákoně župním vysloven jen princip, že župní zřízení není věcí místní správy a platí i pro Podkarpatskou Rus, ale zároveň vše vynecháno, co by budoucí ústavě Podkarpatské Rusi mohlo nějak prejudikovati. Sr. k tomu Laštovka: K otázce místní působnosti župního zákona, Právní Obzor V., sešit 7.

ZÁKLADY ORGANISAČNÍ.

Sr. Ant. Hons: Před provedením župního zřízení, Parlament I. roč. č. 4.

Dr. Ferdinand Kuhánek: Ke vzniku zákona a župách a okresích, Parlament II, č. 8—10.

Dr. Fr. Weyr: Československé právo státní, 2. vyd. str. 300 a násl., Československé právo správní, Část obecná, str. 126.

Dr. Otakar Klapka: Samospráva a zřízení župní, 1923.

Dr. Bohumil Baxa: Zákon o župním zřízení a jeho nedostatky. (Otisk. z České Revue 1922.)

Dr. Fr. Vavřínek: Základy práva ústavního II, str. 135 sq.

Pavel Poničan: Úvaha o novom administratívnom sriadení na Slovensku, 1923.

Dr. L. Pluhař: O reformě veřejné správy.

Základy organizace úřadů správních vytičeny jsou v § 85. až 91 ústavní listiny. Pokud jde o nižší úřady správní t. j. úřady pod ministerstvy stojící, ustanovuje ústavní listina, § 89,

a) že jejich organizaci zásadně určuje zákon, který však může podrobnou úpravu svěřiti nařízení,

b) že v nich má býti zastoupen dle možnosti živel občanský § 86,

c) že nikdo nemůže býti, ač-li zákon něco jiného ustanovuje, zároveň v o l e n ý m členem úřadu nižšího a úřadu, který jest nižšímu nadřízen nebo vykonává nad ním moc dohlédací, § 87,

d) že při úřadech správních má býti postaráno o nejvýdatnější ochranu práv a zájmů (správní soudnictví),

e) že složení a působnost svazů samosprávných upravují zvláštní zákony, § 91. (Sr. Klapka: Samospráva a zřízení župní, kapitola VIII.)

V mezích těchto předpisů jest zákon župní vybudován na těchto zásadách:

1. Zákon župní platí pro celé území republiky Československé, zavádí jednotnou správu vnitřní v celém státě, uskutečňuje tedy princip unifikace, sjednocení správy vnitřní.

2. Zákon týká se jen správy vnitřní (§ 1), pojmu správy vnitřní však nikde nedefinuje. Z důvodové zprávy, která všude mluví o reformě veřejné správy, i z celého parlamentního jednání, jakož i z § 4. a 5. však vychází, že správou vnitřní byla myšlena správa v protívě k správě zahraniční, čili že správou vnitřní rozumí se vůbec veřejná správa ve státě.

Z této veřejné správy přikazuje se novým úřadům dle § 4. až 6. správa.

a) kterou dosud vykonávaly v zemích historických úřady politické, (okresní a zemské) dále okresy (zastupitelské a silniční) a země, na Slovensku a Podkaratské Rusi komitáty a správní výbory, tedy v podstatě největší část správy veřejné, dále správa,

b) která novým úřadům jest župním zákonem svěřena a

c) která byla nebo bude jim zvláštními zákony přikázána.

(Při tom však vyslovena byla v § 1. důležitá zásada že vnitřní správu, t. j. správu veřejnou vykonávají v naší republice nové úřady, pokud správa ta není nebo nebude svěřena úřadům jiným zvláštními právními ustanoveními. Ustanovení toto jest vzhledem k přesným kompetenčním předpisům § 4. až 6. sice jen zásadou, ale, poněvadž politické úřady zemské a okresní byly dosud povšechnými orgány správy veřejné, t. j. obstarávaly veškeru veřejnou správu, která nebyla výslovně vyhrazena úřadům a orgánům jiným, jest ustanovení § 1. zároveň opakováním této zásady a stanovením, že i nové úřady jsou v naší republice zásadně všeobecnými úřady veřejné správy, pokud není nebo nebude svěřena výslovně úřadům jiným tedy na př. školním, finančním, horním a pod.

3. Zákon župní jest v podstatě zákonem organizačním t. j. zřizuje nové vrchnostenské úřady, určuje jejich pů-

sobnost, upravuje jejich vnitřní organizaci (jednací řády), ale neměl v úmyslu měnit materiální činnost správy samé. Nové úřady vykonávají svoji působnost v jednotlivých oborech správních podle norem, kterými činnost správy v těchto oborech dosud jest upravena. Dosavadní předpisy zůstávají tedy v tom směru nedotčeny, a dosavadní různost materiálního práva v jednotlivých zemích v jednotlivých oborech panující zůstává i nadále. To praví také článek 7, ovšem jen pokud jde o zákony zemské a nařízení pro jednotlivé země vydaná, ale ovšem zásada ta platí i pro zákony a nařízení pro celé Rakousko resp. Uhersko vydané (Sr. i čl. 2. zákona ze dne 28. září 1918 č. 11.) Článek 7. svojí úzkou stylisací nápadný souvisí s původní osnovou, která tvořila župy i z částí různých zemí a měl vyznačiti, že zemské právo t. j. obvod jeho platnosti se tím nemění (na př. župní úřad Jihlavský by tedy v českých krajinách postupoval dle práva českého, v moravských dle moravského). V § 2. zákona ze dne 18. března 1921 čís. 1117, který byl novelisován zákony ze dne 21. prosince 1922 č. 406, ze dne 21. prosince 1923, čís. 257 a ze dne 19. prosince 1924 čís. 298, se vláda zmocňuje, aby měnil podle § 1. hranice zemské upravila nařízením místní platnost říšských i zemských zákonů v dotčených územích dosud platných.

Rovněž řízení správní nebylo až na malé výjimky (na př. úpravu rekursního práva v jednotlivých případech) novým zákonem dotčeno; úřady župní a okresní budou postupovati tímž řízením, jako dosud úřady politické I. a II. instance, na Slovensku vrchnosti správní. Sr. Mašek: Působnost okr. a župních úřadů na Slovensku Věstník min. vnitra 1920. Také ustanovení čl. 5. jest jen samozřejmým důsledkem organizační povahy zákona župního, (jde tu v poslední větě o tak zv. řízení koncertační, na př. při rozhodování sporů o domovské právo dle § 40. domovského zákona rak. a § 18. obec. zř. slovenského, při propůjčování lékáren dle § 51. rak. zákona lékárnického z 18. prosince 1906, čís. 5. ex 1907. Proto bylo z osnovy vypuštěno ustanovení zavádějící zásadně 2 instance a přijata pouze při zákoně o správ. soudnictví. čís. 158/1920 resoluce vyzývající vládu, aby »při další úpravě správního soudnictví přihlížela k těmto zásadám tak, aby

1. byl upraven postup instanční ve správních věcech jednotně a aby, nejde-li o věci povahy důležité, které vyžadují jednotného posuzování, byly pravidlem stolice 2» (Sr tisk 2414).

4. Zákon pro celou správu vnitřní zřizuje jen dvě kategorie úřadů: okresní úřady jako úřady nižší a župní jako úřady vyšší zpravidla II. instance; zjednodušuje tedy podstatně dosavadní organizaci správní, jednak tím, že zrušuje dvoje autonomní korporace (okresy, země), a tedy zmenšuje počet úřadů, jednak tím, že soustřeďuje na venek agendu jen ve dvou kategoriích úřadů. Jest to případ koncentrace správy u několika málo úřadův. Úřady ty jsou úřady státní, agenda jejich jest tedy státní činností. Zákon župní to sice nikde výslovně neříká, ale podává se to z § 7. Tímto postupem byl odstraněn v zemích historických tak zv. dualismus správní, který byl předmětem stálých stížností theoretikův a praktikův správních. Důvodová zpráva podotýká, str. 24., toto:

»Jest sice správně, že mnohotvárná správa nutně sebou přináší velikou rozvětvenost úřadů státních a že úřady ty postupující začasť na obhájení zájmů jim svěřených zcela samostatně zanedbávajíce mnohdy souvislosti těchto hájených zájmů s jinými do působnosti jiných úřadů náležejícími (uvéstí sluší na př. úzkou souvislost železniční politiky s obchodní), ale v každém případě jest vyrovnání konfliktů mezi úřady státními v nejzažším případě umožněno usnesením ministerské rady, jež takto může jednotnost správy státní zabezpečiti.

I ve správě státní samé jsou tedy různé koleje správy veřejné, ale jest učiněno opatření, aby se vždycky v jediném nádraží sjely.

Mluví-li se o dualismu správy a dvojí koleji, myslí se tím však zpravidla poměr mezi státní správou a správou autonomní obcí, okresů a zemí. Autonomní korporace obstarávají podle své ústavy a četných zákonů celou řadu důležitých oborů veřejné správy; nejasnost a neurčitost předpisů o hranicích působnosti (na př. pokud jde o veřejné zdravotnictví), těžkopádnost vzájemného spolupůsobení (dohodování a pod.) a známá rivalita mezi státní správou a autonomní mají v zápětí vážnutí a poruchy ve správě veřejné. Není postaráno o to, aby obě

větvě správní organisace působily ve vzájemné harmonii, což v moderním státě, jisté myšlenky mocí uskutečňujícím padá značně na váhu; jisté úkoly osobuje si pak i státní i autonomní správa; jiné obojí orgány odmítají, vzcházejí z toho různé konflikty, vzájemné překážky, čímž to které nutné opatření správní přichází pozdě, jest nevhodné, neúplné, nevyhovuje plně daným poměrům. Vedle toho taková konkurence znamená jen plýtvání veřejnými penězi.

Tyto závady dvojí koleje objevují se na všech stupních organismu úředního, jak u obcí, tak i u zemí a každý správní praktik ví, jaké obtíže nutno někdy překonat, aby se rozhodla otázka jen formální, který orgán, zda autonomní či státní jest k tomu kterému opatření oprávněn. Proto všechny snahy reformní nesly se k tomu, aby tento dualismus byl překlenut anebo odstraněn. To se sice mohlo státi také tak, jak na př. Dr. Pluhař zastával, že by »zásadně veškerá veřejná správa anebo největší její část přešla na autonomní korporace, anebo že by v čele autonomních korporací stáli přednostové úřadů politických, jež pro obvod autonomních korporací jsou zřízeny, ale vláda rozhodla se proto, aby politická správa byla zásadně a v celku postátněna a byla vedena při tom úvahou, že touto státní unifikovanou správou bude lze docíliti větší jednotnosti a dále, že správa bude podstatně levnější. Námitky za starého Rakouska uváděné, že odloučení státní a autonomní správy se vžilo, že samostatná autonomie jest vhodným polem, kde jednotlivé národnosti, aniž zatěžují aparát státní, mohou různé sporné národnostní otázky vyřídit a že konečně dosavadní zkušenosti se smíšenými úřady nejsou nijak příznivy (na př. v berních komisích a ve školních radách). nepokládá vláda za úplně přesvědčivé, ježto obavy ty vycházely z názoru, že stát resp. jeho úřednictvo jsou nepřitelem lidu. Jelikož však nová republika jest rozhodně státem lidovým, v němž lid všech národností bude mocí svůj život plně rozvinouti, a v němž i úřednictvo samo musí býti proniknuto týmže vědomím, nelze pochybovati, že toto společné vědomí a sounáležitost onu jakousi nedůvěru mezi úřednictvem a obyvatelstvem odstraní a že v jednom úřadě budou i úředníci i laikové úspěšně pro blaho republiky a jejího občanstva pracovati.»

Odstranění dualismu správního bylo hned po rozpadnutí říše provedeno i v republice rakouské zák. ze dne 14. listopadu 1918, čís. 24 St G Bl. § 9. a 10.

Odstranění dualismu správního a soustředění veškeré agendy jen ve 2 druzích úřadů (vyšších a nižších), má dalekosáhlý význam pro rychlé, hladké a jednotné vyřizování agendy správní.

5. Obvody župních a okresních úřadů měly býti stanoveny tak, aby potřebám správy vyhovovaly. Dosavadní správní obvody druhé instance byly velmi nestejnomyšerné; vedle velikého území býv. království Českého (s Vitorazskem) o 52052 km² a 6 $\frac{3}{4}$ milionech obyvatel, byly tu malé obvody, totiž území slezské o rozloze 4096 + 324 km² Hlučínska s 672.000 obyvateli jednak obvod Podk. Rusí o rozloze 12.639 km² se 600.000 obyvateli. Prostředním co do velikosti obvodem byla Morava s Valčickem o rozloze 22.304 km² a 2 $\frac{3}{4}$ milionů obyvatel. Slovensko netvořilo v Uhrách nikdy jako celek samostatného správního území, ale, mělo-li by se státi jako celek samostatnou zemí, byl by to rovněž obvod veliký o 48.936 km² s 3 mil. obyvatel. I když by Slezsko připojilo se administrativně k Moravě (jak bylo druhdy dříve), byly by v republice 2 obvody veliké totiž Čechy a Slovensko jež dohromady by tvořily přes 2/3 území republiky, vedle toho jeden obvod prostřední (Morava asi 1/6 a Pok. Rus asi 1/12 území). Bylo známo, že obvody tak veliké jako Čechy, Slovensko a Morava se k přímé a iniciativní správě nehodí, jsou příliš veliké s velikými různostmi hospodářskými, kulturními a národnostními a nemohou téměř nikdy vytvořiti jednotku správní stejnými interesi správními sdruženou (vytvořily se tu vždy 2 jednotky národnostní ostře se střehoucí a veškeru správu s hlediska národnostního mnohdy na škodu věci posuzující). Bylo proto nutno utvořiti jako ve všech kulturních zemích správní obvody menší, a tu zákon vrátil se k staré dobré české myšlence zřízení krajského (Sr Dr Bohuš Rieger Zřízení krajské v Čechách, 2 svazky. 1889—1893.) a chtěl utvořiti z každé země vlastně několik celkem stejných menších zemí (krajů resp. žup.) Tím bylo umožněno, aby správa v menších obvodech mohla iniciativněji a stejným krokem s potřebami obyvatelstva postupovati. Z obyvatelstva menších území bude možno tak vytvořiti

správní jednotku sdruženou pospolu přemnohými zájmy společnými zejména sociálními všem známými a ode všech také uznávanými. V župách bude lze vytvořiti silná střediska kulturní, hospodářská a sociální a tak provésti v našem státě nutnou decentralisaci kulturní a hospodářskou. Veliký stesk byl a jest i nyní vznášen proti hlavním městům Čech, Moravy a i Slovenska, že příliš mnoho života v zemi absorbují, že vedou k centralisaci kulturní a hospodářské a odnímají venkovu příliš mnoho sil. Župní zřízení utvoří několik menších zemí se sídly župních úřadů jako mocných středisek, která rozvoj kulturního a hospodářského života v celém státě silně podníti. To má zejména veliký význam na Slovensku, kde snad právě důsledkem dosavadních malých žup a politikou maďarskou, k Pešti směřující, vytvořil si příliš úzký regionalismus jednotlivých malých obvodů. Ten nutno nahraditi utvořením větších celků správních, v němž by široké obyvatelstvo, dosud ze správy vyloučené, nabylo vědomosti o své hospodářské a kulturní jednotě a v němž by také mohlo potřeby této jednoty uhrazovati.

Vedle těchto úvah rázu hospodářsko-kulturního a technicky správního padají v úvahu i momenty politické.

V malém státě československém by země česká, tvořící přes jednu třetinu území a mající jednu polovici obyvatelstva státu, nutně musela míti rozhodující převahu. Když by v zastupitelském sboru takového rozsáhlého obvodu vypukly nesnáze, zejména obstrukce, budou účinky toho politické i hospodářské pocíťovány mnohem ostřeji v celém státě, než-li když by šlo o menší území. Obstrukce ve sněmu českém otřásla vždy mnohem větším celým Rakouskem a v našem státě by otrásen byl daleko mocnější a pro konsolidaci státu mnohem choulostivější. V menších správních obvodech nebudou zjevy takové míti nikdy tak velikého významu. Národnostní boj v zemích našich, odedávna živý, vybije se na menších územích a nebude nikdy tak silný, poněvadž právě vědomí společných zájmů a potřeb, zejména sociálních, bude tu podnětem ke kompromisům a poněvadž by bezohledný boj všechny vrstvy v župě příliš poškozoval.

6. Novým úřadům přísluší dle výkladu sub. 2.) vnitřní správa. — Kdo obstarává v těchto úřadech vnitřní správu?

Velerozsáhlá a přerůzná agenda vnitřní správy a snaha navázati na dosavadní organizaci úřadů vnitřní správy a výhod jejích použití, vedly k tomu, že úřady okresní a župní jsou uvnitř organizovány zvláštním způsobem. V úřadech těch vystupují dle § 4. odst. 2., § 5. odst. 2 a § 6. odst. 1. zákona župního.

1. Element úřednický, totiž u okresních úřadů okresní náčelník, u župních úřadů župan, s personálem jim podřízeným, i státním i župním, resp. okresním.

2. Sbory občanstva, t. j. u župních úřadů župní zastupitelstva, župní výbory a po případě župní komise, u okresních úřadů okresní výbory a po případě okresní komise.

3. Správní senáty, t. j. u župních úřadů župní senáty, u okresních úřadů okresní senáty.

Tyto různé orgány nejsou samostatnými úřady, nýbrž odděleními téhož jednotného úřadu, kterým již ex lege bylo svěřeno vyřizování určitých výseků působnosti nových úřadů.

Tato organizace není nic nahodilého, nýbrž odůvodněna jest jednak zásadními rozdíly v povaze agendy nových úřadů, jednak i způsobem, jak agenda ta byla dosud obstarávána. Zkoumáme-li totiž blíže působnost nových úřadů, pozorujeme v agendě té jisté zásadní rozdíly:

1. Jistá část agendy jest rázu více policejního, pečujíc o udržení pořádku, a o odvrácení škod hrozících veřejnosti a již dle povahy své náleží elementu úřednickému, na ústřední správě závislému a jí podrobenému,

2. jistá část agendy jest správním soudnictvím,

3. jiná část opět má za účel zlepšiti blahobyt a kulturu občanstva, zejména zřizováním a provozováním veřejných věcí (na př. silnic) a ústavů veřejných.

ad 2. K správnímu soudnictví náleží vyřizování stížností proti rozhodnutím nižších instancí a veliká část agendy v první instanci, pokud jde o ohraničení veřejných práv a povinností občanů naproti jiným občanům a moci státní. Tato činnost správních orgánů zaujíma veliké místo v agendě politických úřadů i okresů a zemí. Dosud tato agenda byla v zemích historických, pokud náležela politickým úřadům, rozhodována čistě byrokraticky, aniž v rozhodování občanstvo mělo nějaký vliv;

pokud náležela okresům a zemím, byla rozhodována sbory těmito, ze zástupců občanstva (samosprávy) složenými. Při tom rozsah agendy samosprávné byl naproti agendě politických úřadů nepatrný. Na Slovensku a Podkarpatské Rusi byl pro rozhodování sporů veřejnoprávních vytvořen zvláštní orgán smíšený ve správních výborech.

V literatuře i praxi se dlouho uvažuje o tom, zda k soudnictví má element úřednický, tedy učený, lepší schopnost než element laický práva neznalý. Jako přednost úředníků práva znalých se uvádí, že rozhodnou spor správněji, jako vada se jim vytýká, že nemají pro požadavky života rychlého a plného pochopení. Naproti tomu zástupcové občanstva v soudnictví mají prý větší důvěru v lidu; ovšem občané bývají dosti závislí na obecnstvu, rozhodují někdy dle nálady, stranické příslušnosti a pod.

Otázku nelze řešiti apodikticky, rozhodují tu názory doby. (Sr. na př. Hora: Československé civilní právo procesní, I. díl, str. 62 a násl., dále v Archiv des öf. Rechts 1921, str. 53. Doerr; Allgemeine Lehren der Gerichtsverfassung.)

Pokud jde o veřejnoprávní judikaturu, tož dosavadní zkušenosti se samosprávným elementem nebyly nepříznivé; proti okresním a zemským výborům byly sice vznášeny stížnosti zejména proto, že prý si ve věcech národnostních počínaly stranicky, ale to byly více případy ojedinělé; jinak autonomní jurisdikce veřejnoprávní celkem dobře fungovala. Nebylo by tedy účelno, tuto jurisdikční agendu zástupcům občanstva odnímati; spíše šlo o to, agendu tu v celém rozsahu, zejména tedy i v oboru správy politické (zeměpanské) do působnosti občanstva přikázati. To se shoduje i se snahou v soudnictví civilním i trestním se objevující, jež chce rozsah působnosti soudců laiků v zájmu zlepšení soudnictví podstatně rozšířiti. Ve veřejném právu pak nad to padá v úvahu i to, že moderní demokracie směřuje k tomu, aby občanstvo nejen vydávalo zákony, nýbrž i samo tyto zákony provádělo, aby tedy na provádění jich mělo i rozhodující vliv a tak samo na sobě zakusilo účinek svých zákonů.

Ovšem bylo nutno v konkrétní úpravě této účasti elementu laického postupovati opatrně, zejména se zřetelem k nabytým

zkušenostem, a ty všechny ukazovaly, že jest nutno, aby rozhodující sbor byl malý a aby v něm byli zastoupeni ex lege i úředníci jako znalci práva z povolání (dosud v samosprávě jen de facto) i laikové jako znalci poměrů a života. Tím vysvětluje se složení senátů, o němž později.

ad 3. V moderním státě nabývají činnosti, směřující k zlepšení kulturního a hospodářského stavu obyvatelstva, větší a větší převahy. Stát musí podnikati četné a rozsáhlé práce technické, aby hospodářství, průmysl, obchod povznesl, zakládati různé školy a ústavy v oboru zdravotním, humanitním, sociálním a pod. Různé poměry a potřeby obyvatelstva v jednotlivých krajích způsobují velikou různost v těchto úkolech; rovněž dosah úkolů těch pro obyvatelstvo jest různý; někde úkoly ty mají význam celostátní, jinde jsou významem svým omezeny na menší obvody. Poznání těchto okolností vedlo k tomu, že v úkolech těchto byla provedena jistá dělba mezi státem a mezi samosprávnými korporacemi. V zemích historických okresy a v poslední době i země přebíraly na sebe mnohé nové úkoly rázu hospodářského a kulturního hlavně proto, že stát jednak proti českému obyvatelstvu byl dosti zaujatý, jednak šlo o úkoly rázu spíše místního; na Slovensku ovšem činnost žup byla mnohem slabší, jednak že byly malé a finančně slabé, jednak že se vše úmyslně soustřeďovalo v Pešti. Úkoly, jež okresy a země na se vzaly, namnoze dobrovolně, byly odůvodněny potřebami obyvatelstva a ukázalo se, že právě občanstvo samo je tu nejlepším iniciátorem a regulátorem, že nejlépe posoudí (ovšem řádně poučeno), co třeba v jeho zájmu podniknouti a jak. Proto bylo samozřejmo, že tato péče o blahobyt byla i nadále ponechána sborům občanstva k zásadnímu rozhodování.

Okresy a župy se svými zastupitelskými sbory župními a okresními přejímají tedy zásadně působnost pečovatelskou na místo dosavadních okresů a zemí, ale s tou výhodou, že slučují potřeby menšího obvodu, že je lépe ocení a přehlednou, než-li na př. velká země česká s tak různými poměry. Pokud by šlo o úkoly rozsáhlé, přesahující zájem a síly jedné župy, mohou se župy k úkolům těm spojovati a sdružovati (župní svazy).

Ovšem jest třeba, aby byla mezi všemi těmito orgány župní a okresní správy zabezpečena potřebná jednota a to jednak z důvodů ústavních, jednak i správních. Z důvodů ústavních proto, že náš stát jest republikou parlamentní, v níž Národní Shromáždění jako zástupce lidu určuje celý směr vládní i správní činnosti a činnost tuto stále kontroluje, z důvodů správních pak proto, aby si všechny tyto orgány pracovaly do ruky, nepřekážely si a sebe nerušily.

Tato jednota jest zabezpečena dvojím způsobem:

I. mezi župními a okresními úřady,

II. v rámci každého župního a okresního úřadu.

ad I. Župní úřad jest naproti okresnímu úřadu úřadem nadřízeným (§ 1.); župní zastupitelstvo jest pak myšleno jako hlavní a dirigující orgán veškeré veřejné péče v župě (tedy centralisace veřejné péče v župě); proto také má naproti okresním úřadům právo v § 78. a 92. uvedené.

ad II. V oboru každého župního a každého okresního úřadu jest jednota správy zajištěna:

a) úpravou kompetence těchto jednotlivých orgánů naproti sobě,

b) stálým a úzkým stykem všech těchto orgánů.

ad a) Poměr mezi jednotlivými těmito orgány úřadu byl upraven těmito zásadami:

α) Působnost sborů občanských a působnost správních senátů jest v zákoně vytčena *te x a t i v n ě*, takže všechno, co nepatří těmto orgánům, jest vyhrazeno elementu úřednickému. To se podává z § 4. odst. 2, § 5. odst. 2 a § 6., jež účastenství občanstva omezují na ustanovení zákona. Zásada ta jest i vyslovena v § 3. jednacího řádu pro župní a okresní úřady ze dne 20. září 1922, č. 290. [Podle důvodové zprávy ústavního výboru str. 7. zákon, má-li na mysli element úřednický, v jehož čele stojí jako chef župan, užívá slova župan. Župním zastupitelstvem jest pak oproti županovi myšlen souhra orgánů volených. Župním úřadem se rozumí celý souhrn orgánů, obstarávajících správu župní, tedy i orgány úřednické i volené.

β) Výkon usnesení sborů občanstva a senátů správních náleží *v ý h r a d n ě* orgánům úřednickým. Dle § 52. župan provádí usnesení župních zastupitelstev a výborů; dle

§ 90. okresní náčelník provádí usnesení okresního výboru. Dle § 42. zák. o správním soudnictví č. 158/1920 zůstávají v platnosti předpisy o donucovací moci okresních a župních úřadů. To jest v souhlase se zásadou *Agir est le fait d'un seul, diliberér, dilipéur de plusieurs*. Ovšem župan (okresní náčelník) podává zprávu župnímu zastupitelstvu (okresnímu výboru), jak usnesení bylo provedeno, § 52. a § 90. Župní zastupitelstvo (okresní výbor) může se usnésti, že zprávy té a z kterých důvodů nebere na vědomí, načež usnesení župního zastupitelstva předkládá se k rozhodnutí ministerstvu vnitřnímu, okresního výboru županovi.

ad b) Stálý styk vzájemný jest zabezpečen takto:

α) Živel úřednický jest vždy zastoupen ve sborech občanstva. Přednostové nových úřadů již *ex lege* svolávají schůze, určují jejich pořádek, zahajují, řídí a uzavírají je. Ve schůzích zasedají jednak jako referenti, jednak pro informaci i jiní úředníci a to s hlasem poradním, výjimečně s hlasem rozhodujícím. Přednosta župního a okresního úřadu může tedy stále přesně věděti, jaká přání členové zvolených sborů chovají a může dle toho v úřadě svém potřebné zaříditi, tak zejména odborné i právní informace pro jednání připraviti, po př. technická šetření provésti a pod. Úředníci nových úřadů zejména odborní, kteří provádějí usnesení sborů občanských, jsouce ve schůzi přítomni a slyšíce různá přání a podněty, mohou hned podati objasnění, informace, mnoho vysvětliti, rekriminacím hrot ulomiti, a i sami o právních občanstva nabýti vědomosti a nové podněty k své práci úřední si odnésti. To není bez významu, ježto dle § 52. a 90. přednostové úřadů podávají sborům občanským zprávy, jak jejich usnesení provedli a budou tedy museti se z činnosti svojí a svých úředníků zodpovídati. Tento úzký styk odborníků s občanstvem jistě silně osvěží naši správu, trochu papírovou a přivede ji blíže k realitě života a sesílí autoritu úřednictva, ale jejich usnesení provedli a budou tedy museti se z činnosti svojí spo-upůsobení se vyslovil přesvědčivě Dr. Rauchberg v komisi pro reformu správy.

β) Spory občanské mají s druhé strany značný vliv i na správu, vyhrazenou výlučně živlu úřednickému a to jednak právem dotazů a stížností dle § 30., jednak činností poradní dle § 59.

a 94., jednak právem odepřítí dle § 52. a 90. schválení zprávy županovy.

7. Nové úřady obstarávají přerozsáhlý obor veřejné správy. To vyžaduje značných nákladů (zejména činnost pečovatelská § 31. a 78.) a vzniká otázka, kdo má tyto náklady hraditi. Zákon stojí na stanovisku, že náklady správy obstarává, poněvadž jde o úřady státní, zásadně stát. To platí bezpodmínečně o správním soudnictví, jež jest agendou státní, takže i nároky přísedících na cestovné a diety § 13. a 30. hradí se z pokladny státní a ovšem i o nákladech správy prováděné županem a vyhrazené elementu státně úřednickému (§ 7.). Pokud jde o úkoly a náklady ostatní, jež jsou rázu více místního ne celostátního a byly namnoze dosud obstarávány samosprávnými korporacemi, bylo účelno i nadále je ponechati k uhrazení přímo občanstvu. Dvojí cesta tu byla možná: bylo lze pro úkoly ty zřizovati

a) od případu k případu tak zvané konkurence (Lastenverbände)

b) nebo přímo jako podklad pro ně právnickou osobu. Zákonodárce se rozhodl pro tuto poslední formu; byly utvořeny nové korporace místní samosprávy totiž okresy a župy s přesnou organizací a působností (§ 41, 81) orgány jejich byly sbory občanské a hlavní působností jejich bylo prováděti pečovatelskou činnost a vrchnostensky opatřovati proto prostředky. K tomu účelu byla pak finanční působnost jejich velmi štědře upravena, celá řada pramenů příjmů zaručena, ale s druhé strany i hospodaření přesně upraveno. Agendy, jež župy a okresy jako právnické osoby obstarávají, jsou jejich právem a okresy a župy se tu proti porušení své působnosti mohou brániti samostatnou stížností. Jest v tom mocná ochrana proti státu, který by chtěl nemístnou centralisací úkoly župní na sebe potáhnouti a tak myšlenku samosprávy obmezovati a oslabovati.

Z těchto principů organizačních jest patrno, že samospráva občanstva nebyla nijak zkrácena, nýbrž spíše rozšířena, ale při tom ve formy pro správu výhodnější uvedena.

Proti župnímu zřízení činí se i námitky z důvodů národnostních, že prý snad zřízení žup německých oslabí československý ráz státu a že ohrožuje naše menšiny. Po mém soudu

obavy ty nejsou důvodné. Náš stát jest organizován velmi demokraticky; každý občan bez rozdílu národnosti má v něm rozsáhlá práva i v zákonodárné i správní činnosti. Župní zastupitelstva, výbory a okresní výbory jsou voleny dle principu poměrného zastoupení a umožňují tedy v zásadě i našim menšinám v župách převahou německých zastoupení spravedlivé a jich váze odpovídající. Jest tedy na našich menšinách, aby této možnosti podle zákona řádně a plně využily, voleb se účastnily a pokud možno jednotně vystupovaly a tak si příslušné zastoupení v nových sborech vynutily.

Co se týče způsobu činnosti nových úřadů samých, jest jediným úkolem organizačního zákona, aby organizaci upravil v prvé řadě tak, aby úkoly úřadům svěřené mohly býti rychle a řádně obstarávány. Nevyhovuje-li dosavadní materiální úprava některých oborů zejména neposkytuje-li snad československému živlu dostatečné ochrany národnostní, bude věci materiálních zákonů, aby tu zjednaly nápravu; a že by snad naše Národní Shromáždění chtělo československému obyvatelstvu svojí ochrany odepřítí, nelze přece tvrditi.

Zbývá tedy obava, že by nové úřady počínaly si v daném právním řádě stranicky nebo porušovaly na úkor našeho lidu zákon. A tu po mém soudě okresní náčelník nebo župan jako státní úředník n a ší vládě služebně podřízený bude zajisté mocnější zárukou zákonnosti než-li dosavadní okresní a po př. i zemský výbor docela nezávislý a nikomu nezodpovědný. Ostatně moderní správa tak komplikovaná jest začasť bojem o právo a ten musí podstoupiti každý občan, kdo se cítí v právech svých dotčeným. Úřadům přísluší, aby, nemohou-li již boj ten odvrátiti, aspoň brzké a věcně správné skoncování boje umožnily a to nové zřízení župní umožňuje dobře.

Nejsou-li tedy nové úřady ohrožením národnosti, mohou naopak mnohem více přispěti k zeslabení boje národnostního. Župní zastupitelstva mohou se státi vhodným podkladem k provedení § 132 úst. listiny, k němuž potřebný prováděcí zákon v § 133 slíbený dosud nebyl vydán. Vhodný materiál poskytnou zde četné návrhy, jež byly před převratem v českých zemích k vyrovnání československému učiněny a jež obsahují mnohé dobré myšlenky.

ZRUŠENÍ DOSAVADNÍCH ÚŘADŮ A KORPORACÍ. JMĚNÍ A ZAMĚSTNANCI ZRUŠENÝCH KORPORACÍ.

Úřady župní a okresní převzaly působnost úřadů a korporací v § 4. až 6. jmenovaných.

A. Úřady a korporace ty staly se proto zbytečnými a bylo nutno je zrušiti.

B. Zrušené korporace v § 4. až 6. uvedené měly však jmění

C. a zároveň vlastní personál a bylo třeba učiniti opatření, na koho jmění toto přejde a co se stane se zaměstnanci jejich.

Příslušná ustanovení obsahuje § 9. a 10.

ad A. Zrušení dosavadních úřadů a korporací.

Zřízením župních a okresních úřadů zrušují se a zastavují svou činnost dle § 9. zák. žup.

1. Úřady totiž zemské a okresní politické správy v Čechách, na Moravě a Slezsku dle zákona ze dne 19. května 1868 č. 44. ř. z. zřízené, tedy

a) místodržitel a místodržitelství v Čechách a na Moravě, zemský prezident a zemská vláda ve Slezsku;

b) okresní politické úřady a expositury v Čechách (104 okresních hejtmanství + 10 expositur), na Moravě 36 okresních hejtmanství a ve Slezsku 9 okresních hejtmanství, nikoliv však města statutární, jež podle § 4. budou i nadále obstarávati správu okresního úřadu, ač-li nebudou dle čl. 6. vládním nařízením zrušena;

2. autonomní korporace místní samosprávy jako právnické osoby se všemi svými orgány, totiž:

a) v Čechách, země Česká dle patentu ze dne 26. února 1861 č. 20 ř. z. příloha II. lit. 1) organisovaná, okresní zastupitelstva dle zákona ze dne 25. července 1864, č. 27 z. z. zřízená,

b) na Moravě, země moravská patentem ze dne 26. února 1861 č. 20 ř. z. příloha II. lit. m) organisovaná a silniční okresy (zákon ze dne 30. října 1877, č. 38 z. z. s dodatky),

c) ve Slezsku země slezská patentem ze dne 26. února 1861, č. 20 ř. z. příloha II. lit. u) organisovaná a silniční okresy (zákon ze dne 13. června 1898, č. 33 z. z. s dodatky),

d) na Slovensku venkovské župy, totiž komitáty dle zák. čl. XXII:1886 zřízené, nikoliv města municipální, jež měla zůstatí s působností okr. úřadů zachována, ale byla později zrušena a za města s regulovaným magistrátem nebo velké obce prohlášena.

Korporace tyto se zrušují se všemi svými orgány. Které to orgány jsou, sluší posouditi dle ústav pro jednotlivé korporace platných. Zákon uvádí jen příkladem (arg. zejména):

1. u okresních zastupitelstev okresní zastupitelstva a okresní výbory pomíjeje starostu,

2. u silničních okresů silniční výbory pomíjeje silničního starostu.

3. u komitátův správní výbory, župní a služnovské úřady,

4. u zemí: české, moravské, slezské sněmy a zemské výbory.

Sněmy pozbyly moci zákonodárné již dle § 7. prozatímní ústavy, což bylo v § 7. ústavní listiny jen potvrzeno. Správní moci pozbyly dle § 7. ústavní listiny. Důvodová zpráva ústavního výboru k ústavní listině praví k § 7.: Zrušení zákonodárné a správní činnosti zemských sněmův bylo předmětem těžkých sporů. Je potěšitelné, že nabyli vrchu ti, kdož žádali jejich odstranění. Pro jejich zachování věru nebylo přesvědčivých důvodů» ...

Zemské výbory byly nahrazeny v Čechách zemským správním výborem (zákon ze dne 13. listopadu 1918, č. 38 a ze dne 14. dubna 1920, čís. 331);

ve Slezsku zemskou správní komisí (zákon ze dne 16. dubna 1919, č. 212), jejíž působnost byla omezena vládním nařízením ze dne 17. července 1919, čís. 398.;

Na Moravě zemský výbor zůstal, ale doplňování jeho obnoveno zákonem ze dne 27. května 1919, čís. 288.

Kterým dnem a pokud se svrchu uvedené korporace zrušují a zastavují svou činnost, bude určeno vládním nařízením.

článek 2. Zákon slovy »pokud« naznačuje, že korporace ty nemusí býti zrušeny všechny najednou a v celosti své, nýbrž co do teritoriálního rozsahu postupně podle toho jak budou nové úřady zřizovány. Bylo předpokládáno, že na př. v Čechách budou zřízeny z počátku jen některé župy; tím se stane, že působnost země na tyto župy se nebude vztahovati, že tedy země zůstane omezena na menší obvod t. j. ten, kde župní zřízení nebude dosud zavedeno.

ad B. Jmění zrušených korporací.

(Zrušené korporace mají svoje jmění, t. j. jednak aktivní (práva), jednak pasivní (dluhy) a práva ta jsou přerůzného druhu, movitosti, nemovitosti, pohledávky a pod.

Velmi nesnadná byla otázka, na koho toto jmění má přejíti. Stanoviti přímo, na které nové župy a okresy je dno tli v e části jmění zrušených korporací mají přejíti, bylo přímo nemožno z těchto důvodů:

1. Nebylo lze v krátké době u tolika korporací přesně zjištění, jaké jmění vůbec mají a jaká jest jeho právní povaha. Samostatnost těchto korporací v jich hospodářství, různý způsob účetnictví a nemožnost udržeti nad nimi stálou kontrolu bránily přesné evidence, zejména u okresů; na Slovensku byly tyto obtíže sesíleny ještě tím, že některé župy přešly do našeho území jen částečně a že pomůcky a knihy zůstaly v Uhrách; u zemí obtíže ty nebyly, ježto tu byly přesné rozpočty, účty i výkazy.

2. Vedle toho bylo jmění to v četných případech pro jisté účely věnováno a bylo pochybné, komu obstarávání účelů těch bude vzhledem k snahám o novou úpravu hospodářského života svěřeno.

Byla proto volena cesta tato:

7. všechno jmění zrušených korporací autonomních přechází ipso jure zásadně na stát. § 9. mluví o jmění, fondech i závazcích; fondy se vytýkají proto, že v některých okresích a dříve i zemích bylo jmění okresní (zemské) rozvrženo ve fondy a tak spravováno a že se mluví o okresním a zemském fondu (Sr. Pražák, Právo ústavní II. díl, oddíl XII. hospodářství zemské a článek »Fonds« v Michler Ulbrichově Oesterr. Staatswörterbuch; pro zemské fondy pak zejména rak. ministerstvem

financí za účelem sanace zemských financí připravené rozbory financí jednotlivých zemí rakouských. Fondy, jež jsou samostatnými právníckými osobami a contr stationes fisci náležejí pod § 9. odstavec poslední).

2. Stát jmění to může si nechat nebo přikázati novým župám a okresům.

Ad 1. Stát ipso jure ze zákona a beze všech jiných formalit nastupuje tím momentem, kdy korporace budou zrušeny (čl. 2.), jako universální successor ve všechna práva a závazky zrušených korporací v tom právním a faktickém stavu, v jakém tu budou včas zrušení korporace. Na místo okresů, zemí vstupuje do právních poměrů jmění okresů a zemí se týkajících stát. Stát tedy stává se vlastníkem, byla-li zrušená korporace vlastníkem, jest věřitelem nebo dlužníkem, byla-li zrušená korporace obligačně oprávněnou nebo zavázanou, jest služebně oprávněným, byla-li zrušené korporaci zřízena služebnost a pod. (»Vlastnictví« myslí se tu ve smyslu širším, § 353. obč. zák.)

Knihovního zápisu netřeba; ježto jde o přechod jmění dle práva veřejného.

Právní successe universální vyjádřena jest tím, že

a) práva třetím osobám na jmění tom váznoucí, nejsou dotčena,

b) že účel, pro který to jmění jest určeno, má býti zachován.

Otázka, kdo jménem státu u tohoto různorodého jmění zrušených korporací vystupuje, byla rozřešena ve shodě s organisací správy státní, tak, že správu jmění toho vykonává příslušné ministerstvo, t. j. ono ministerstvo, do jehož kompetence by jmění to, kdyby bylo bývalo hned od počátku státním, náleželo. Jak ministerstvo správu povede, záleží na jeho organisaci a na organisaci správy obdobného jmění, již dříve státního.

(Naproti jasné stránce právní bude mnohem nesnadnější otázka faktická, t. j. zjištění jmění, jež na stát přechází. Podrobnější predpisy o tom mají býti vydány nařízením vlády; pokud se týče žup slovenských, stalo se tak nařízením ze dne 3. listopadu 1922, čís. 332. Dle něho bylo veškero jmění žup zjištěno dle stavu ze dne 31. prosince 1922 orgánem, který byl stanoven ministerstvem s plnou mocí v dohodě s ministerstvem financí:

podkladem byly inventáře župany zřízené. Jména to bylo pak dáno od 1. ledna 1923 do dočasné správy tomu župnímu úřadu, v jehož obvodě jest sídlo dosavadní župy. Úřad ministra s plnou mocí zašle pak ministerstvu vnitřní návrhy na odevzdání jmění do správy příslušných ministerstev po případě do správy nebo vlastnictví nových žup případně okresů. (Sr. Slovenský Denník z 20. března 1925. Majetek zrušených žup na Slovensku. Skoncovanie hospodárskej likvidácie starých žup.)

Ad 2. Stát může si jmění to zcela dle své vůle ponechat anebo je zcela nebo zčásti odevzdati župním zastupitelstvům a okresním výborům do správy nebo vlastnictví. Ale dle čl. 8. má stát budovy, jež náležely některé zrušené autonomní korporaci a jsou v sídle okresních úřadů (nikoliv župních úřadů) dle možnosti použití k umístění okresních úřadů, (ač-li budovy ty nejsou jinakému zvláštnímu účelu přikázány, na př. kasárny, chudobince a pod.). Ustanovením tím se zmírňuje břemeno obcí (čl. 8. odst. 1), v nichž okresní úřady mají své sídlo. Jinak jest stát pouze oprávněn jmění odevzdati; chce-li však tak učiniti, musí šetřiti těchto zásad:

1. Při postupu tom vystupuje jménem státu příslušné ministerstvo, t. j. ministerstvo, jež vykonává správu převzatého jmění, ale musí jednati v dohodě s ministerstvem vnitřní a financí;

2. předmětem odevzdání může býti kterékoli jmění, jež stát od zrušených korporací převzal, zejména i jmění, jež jest určitým účelům věnováno (školy, ústavy, komunikace, dráhy a pod., ale jen takové, jež hodí se k úkolům, jež župní zastupitelstvo nebo okresní výbory dle zákona župního obstarávají. Zda tomu tak jest, posoudí ministerstva jmění odevzdávající, a poněvadž provádění zákona přísluší ministerstvu vnitřní, byl postup vázán vždy souhlasem tohoto ministerstva.

3. Stát může jmění to odevzdati jen župním zastupitelstvům nebo okresním výborům, nikoli jiným subjektům na př. župním nebo okresním svazům nebo vůbec třetím osobám. Zda župní zastupitelstva neb okresní výbory toto jim odevzdané jmění mohou pak přenechatí svazům, záleží na právním postavení a úkolech těchto svazů. Stát by jmění to mohl odevzdati

subjektům jiným jen za podmínek pro zřízení jmění státního předepsaných.

4. Stát odevzdáváje jmění nemůže určit župu neb okres, jemuž chce jmění odevzdati, dle svého volného uvážení; byly by tu otevřeny dvéře protekcionářství. Stát musí jmění odevzdati, (chce-li je vůbec odevzdati), župě neb okresu v e c n ě i m í s t n ě příslušnému. V e c n ě příslušným jest buď okres nebo župa podle úkolů, jež dle župního zákona okresní výbory nebo župní zastupitelstva obstarávají. Jestliže tedy věc slouží účelům, jež na se vzalo župní zastupitelstvo, nesmí býti odevzdána okresu a vice versa. V pochybnosti bude míti župa přednost, poněvadž proti okresu má větší plnost úkolů. M í s t n ě příslušným jest okres (župa), v jehož obvodu jmění to jest nebo jehož účelu má býti věnováno. Kdy jmění jest v něčím obvodu, určuje se dle předpisu občanského práva. Ale a) dluhy zastupitelského nebo silničního okresu může stát převéstí jen na ten okres, do jehož obvodu zrušený zastupitelský nebo silniční okres náleží. To nebude činiti obtíží, náleží-li zrušený okres celý do obvodu nového okresu, jinak by bylo nutno dluhy ty rozdělití mezi nové okresy, mezi něž byl obvod zrušeného okresu rozdělen, dle poměru plochy, § 9. odst. 2. in fine.

b) budovy kterýchkoliv zrušených autonomních korporací v obcích, kde bylo sídlo okresního úřadu (nikoliv župního), buďtež podle možnosti použity k umístění okresních úřadů, ač-li nejsou nějakému zvláštnímu účelu věnovány, čl. 8.

5. Stát může jmění odevzdati buď do vlastnictví, t. j. na okres (župu) převéstí, nebo jen do správy (t. j. s výhradou svého vlastnictví) a odevzdáváje jmění do správy, může rozsah správy té přesněji vymeziti, na př. jistá práva sobě vyhraditi.

Zákon mluví o župních zastupitelstvech a okresních výbo-rech, ale sluší rozeznávati. Pokud stát jmění dává do vlastnictví, recte vůbec převádí, není nástupcem tu župní zastupitelstvo nebo okresní výbor, nýbrž župa nebo okres jako právnická osoba dle § 41. a 81. Župní zastupitelstvo nebo okresní výbor jsou míněny jako přední orgán, který s jměním tím bude disponovati; subjektem právním jmění jest tu župa, okres.

Dává-li však stát jmění do správy, záleží na dohodě, zda

správa ta náleží jako právo župě, či zda župní zastupitelstvo jest tu pouhým orgánem státu.

Odevzdání nemusí býti provedeno najednou, hned při zřízení župních zastupitelstev a výborů, nýbrž po částkách a v časových intervalech, jak to potřeba ukáže. O tom, jak na ochranu právní bezpečnosti a k urovnání všech sporů bude odevzdání to provedeno, za jakých formalit, podle jakých dokladů a pod., budou podrobnější předpisy vydány nařízením. Odevzdání do vlastnictví jest konečné a nemůže již býti odvoláno; zda odevzdání do správy může býti odvoláno, řídí se dle toho, co si stát při odevzdání do správy vymínil.

Župní zastupitelstva a okresní výbory nemají nároku na to, aby stát jim jmění vůbec odevzdal (arg. oprávněn); mají však nárok na to, aby, rozhodli-li se stát jmění odevzdati, odevzdal je právě těm korporacím, na něž podmínky zákonné dopadají a mohou tento nárok přivést k platnosti stížností k správnímu soudu, na př. že by stát dluhy zastupitelských okresů přikázal okresu proti ustanovení § 9. odst. 2. poslední věta, nebo že by proti čl. 9. odst. 2. jednal.

Řešení v § 9. přijaté zabezpečuje, že ono jmění, zejména zemské, jež bylo určeno pro úkoly, jež stát sám převezme, zůstane státu a že jmění ostatní dostane se novým úřadům resp. právníkům osobám, t. j. župě a okresu a to zejména těm, jež jmění to utvořily, takže nespravedlivé přesuny a protežování jedněch jest vyloučeno.

Zrušené korporace mají v e s v ě s p r á v ě různé samostatné fondy, nadace a pod., jež tvoří s a m o s t a t n o u osobu právníkou, nejsou tedy částí jmění okresu, země, župy, nýbrž toliko jsou dle statutů těmito korporacemi spravovány.

I správa tohoto jmění dle § 9. poslední odstavec přechází na stát, resp. na příslušné ministerstvo a i ono jest oprávněno v dohodě s ministerstvem vnitra a financí správu tu svěřiti ve smyslu svrchu uvedených zásad župním zastupitelstvům a okresním výborům.

Právní poměry jejich byly různě upravovány.

ad C Z a m ě s t n a n c i z r u š e n ý c h k o r p o r a c í.

1. Pokud jde o zaměstnance z e m s k é, tož dle § 25. českého, moravského i slezského zřízení zemského, příslušelo sněmu

systemisovati personál a jeho požitky služební, určovati, jak mají býti jmenováni a disciplinováni, jaké jim přísluší požitky zaopatřovací a posléze stanoviti základy instrukce, jež mají býti zaměstnancům těm o jich službě vydány.

Zemský výbor dle § 26. eodem řídí a dohlíží nad službou jemu přidáných úředníků a zřízenců a to dle instrukce sněmem vydané.

(Na základě tohoto ustanovení byly úpravy osobních poměrů a požitků prováděny sněmem, na Moravě nad to vydána dle vzoru služební pragmatiky pro státní zaměstnance i služební pragmatika pro zemské úředníky a zřízence. Práva sněmu přešla na vládu zákonem ze dne 9. dubna 1920, č. 280. V Čechách za nedělnosti sněmu úpravy prováděl fakticky zemský výbor a zemská správní komise s císař. schválením při rozpočtu udíleném.)

Zákonem ze dne 13. listopadu 1918, č. 38. bylo při zřízení zemského správního výboru českého ustanoveno, že zemští úředníci a zřízenci budou převzati na účet zemského fondu do služeb státu československého a to podle předpisu zákona, který bude o přejímání státních úředníků a zřízenců od N. S. vydán. Podobně zákonem ze dne 16. dubna 1920, č. 212, kterým byla zřízena zemská správní komise ve Slezsku, bylo ustanoveno, že úředníci a zřízenci vykonávají svoji službu dále na účet zemského fondu a že je vláda může převzít po případě do služeb československého státu za podmínek, platných pro přejímání úředníků býv. státu rakouského (t. j. dle zákona ze dne 7. února 1919, č. 74 po složení slibu věrnosti republice).

2. Pokud jde o zaměstnance o k r e s n í c h zastupitelstev a silničních výborů, tož byly právní poměry úředníků okresních zastupitelstev v Čechách upraveny doplňkem a změnou § 57. zákona o okr. zastup. zákonem ze dne 3. října 1907, č. 63 z. z. Zákon tento byl změněn novellou ze dne 23. července 1919, č. 444 a ustanovení jeho o služebních platech, pensích a zaopatřovacích požitcích byla zákonem ze dne 30. září 1919, č. 536 rozšířena na okresní cestmistry, ustanovené při okresních silničních výborech na Moravě a ve Slezsku. Služební poměry trvale ustanovených zřízenců a cestářů okresních zastupitelstev v Čechách a okresních silničních výborů na Moravě a ve Slezsku

byly upraveny zákonem ze dne 17. prosince 1919, č. 17 a ze dne 21. prosince 1921, č. 478, disciplinární řízení nařízením ze dne 15. července 1920, č. 437. Přídavků drahotních týkaly se zákony ze dne 15. dubna 1920, č. 312 (o úřednících) a ze dne 21. prosince 1921, č. 478 (o zřízeních). Ovšem požitky v zákonech těchto stanovené byly minimální a nebylo okresům bráněno, aby je stanovily i výše, což se také v četných případech dělo.

Některé tyto úpravy se v mnoha směrech příznivě liší od úpravy státních zaměstnanců a způsobovaly mezi oběma tábory různé trpkosti. Že se u z e m s k ý c h v ý b o r ů sloužilo poměrně lépe, ač ne ve všech zemích v stejném rozsahu, než u státu a to i služebně i finančně, bylo pravda, ale s druhé strany nesmí býti zapomináno, že do zemského výbořu byli úředníci jmenováni teprve, když již měli někdy dosti značnou praxi u jiných úřadů, že jejich kvalifikace byla z největší části velmi dobrá a že měli velikou zodpovědnost jsouce v rekursní agendě instancí poslední a udávající mnohdy celý směr praxi autonomní; zejména však padá v úvahu, že zemští úředníci zavedli rozsáhlé obory správy pečovatelské do působnosti zemské a je zcela samostatně organisovali. Uvádím na př.: elektrisaci, úvěrnictví, péči o děti, o hospodářské školství, nemocnice a pod. Různost v práci tu tedy namnoze (ač ne vždycky) byla a tím bylo lze vždy odůvodnit jisté výhody zemských úředníků proti státním, ačkoliv naproti tomu nutno uznati, že práce politických úředníků byla u první instance všestrannější, a zejména za války mnohem namáhavější a choulostivější.

Poněkud jiné poměry byly u okresů. Agenda jejich co do bohatosti a rozmanitosti jest nesporně užší, než u politických úřadů, ale s druhé strany okresní úředníci jako výkonný orgán okresů byli duší mnohých agend pečovatelských, musili v okresu teprve pro ně porozumění buditi a zejména obecní autonomii býti stálým rádcem. Tato drobná, ale tím důležitější činnost činila je důvěrníky okresů, které činnost tu někde, (ač byly četné výjimky), slušněji honorovaly, což bylo tím lehčí, že v každém okresu bylo úředníků málo a lepší úprava jich poměrů nebyla poměrně nákladná.

Na Slovensku a Podkarpatské Rusi byly poměry úředníků župních (komitátních) upraveny zásadně zák. čl.

X : 1904 a LVII : 1912 tak, že úředníci ti byli platově postaveni na roveň úředníkům státním VI. až XI. třídy, ale mohli obdržeti od župy i požitky vyšší. Jinak byly poměry úředníků a zřízenců upraveny municipálními statuty, ale v zásadě stejně jako u státních úředníků.

Uherská vláda ode dávna se zanášela myšlénkou učiniti z úředníků župních úředníky státní, tedy je postátniti, aby tak dostala úředníky ty do své moci a zbavila je stálé závislosti na místních vlivcích a aby tak správu veřejnou zlepšila. Snahy ty, jichž výsledkem byly osnovy zákonné r. 1901 a r. 1914, uherskému sněmu předložené a odbornou veřejností všeobecně schvalované, neměly úspěchu a byly teprve uskutečněny za naší republiky zákonem ze dne 22. března 1920, č. 210 o prozatímní úpravě správy politické na Slovensku a prováděcím nařízením ze dne 21. května 1920, č. 361, v Podkarpatské Rusi pak nařízením ze dne 27. července 1920, č. 476. Dle těchto předpisů vykonává se na Slovensku od 1. srpna 1920, v Podkarpatské Rusi od 1. ledna 1921 správa v župních a služnovských úřadech pouze státními úředníky, kteří jsou ustanoveni příslušnými orgány republiky a kteří jsou podrobeni předpisům, platným pro úřednictvo státní v zemích historických. Podrobný výklad k tomuto zákonu podal Dr. Mašek ve Věstníku ministerstva vnitra, ročník II.

Když tak bylo na Slovensku a Podkarpatské Rusi autonomní úřednictvo obstarávající největší část veřejné správy, prohlášeno za státní úředníky s týmiž právy a požitky, jež pro státní úředníky byly stanoveny, bylo nesnadno uhájiti příznivější materiální postavení pro zaměstnance zemské a okresní v zemích historických.

A tak došlo po vzoru německém a z důvodů úspor finančních k nivellisaci, k sjednocení požitkovému, zákony ze dne 21. prosince 1921, č. 495 a 20. prosince 1922, č. 394, kterými bylo zemím, župám, okresům uloženo, aby služební požitky a právní nároky svých zaměstnanců a zaměstnanců svých ústavů a podniků uvedly na stejnou výši jako u státních zaměstnanců stejné kategorie.

Těmito předpisy byla ustanovení § 10. župního zákona podstatně zjednodušena a to i místně, pokud jde o

Slovensko, kde v čas zavedení zřízení župního na místo úředníků župních byli z největší části jen zaměstnanci státní (ovšem ale mnozí persisti jen župní) i věcně, co do úpravy dosavadních požitků, předpokládajíc, že země, okresy a župy předpisům paritního zákona skutečně vyhověly. Na to dohlížeti a zákonný stav vymoci jest věcí dozorcích orgánů (vlády vůči zemím, dále zemského výboru a místodržitelství vůči okresům).

Že zaměstnanci zrušených korporací musejí býti do státní služby přijati, bylo nesporno; nebylo přece možno šmahem pensionovati zaměstnance ty, z nichž mnozí jsou ve svém oboru výborně zapracováni a odborníky. Stát by se byl tak zbavil sil nutně potřebných a dobrých a musil by mladým lidem platiti pence. Ale ovšem bylo rovněž nemožno zaměstnancům těm, až budou postátněni, ponechatí všechny ony výhody, jimiž až dosud se lišili zaměstnanců státních. Rozdíl ten by musel býti od státních zaměstnanců při stejné práci trpce pocítován.

Protichůdné zájmy zaměstnanectva autonomního i státního při projednávání župního zákona prudce na sebe narážely a bylo dlouhého jednání třeba, než se našlo (do jisté míry podle obdoby úpravy při Praze — sr. § 3. zákona ze dne 6. února 1920, č. 114) východisko v § 10. uzákoněné, jež mohlo jak vládu uspokojiti, tak i zaměstnancům autonomním aspoň co do jich úpravy požitkové vyjítí vstříc.

Zákon stanovil tyto zásady:

I. Autonomní korporace, t. j. země a okresy, mohou až do svého zrušení poměry svých zaměstnanců upravovati a se zaměstnanci svými nakládati, ovšem v mezích platných předpisů. Volnost ta jest však nyní paritními zákony. čís. 495/21 a 394/22 značně podvázána. Zákon župní nechtěl se tedy do dosavadní správy nijak míchatí.

II. Jakmile však se korporace ty zruší, tož zaměstnanci jejich přecházejí dnem zrušení ipso jure do služby státní, t. j. stávají se státními zaměstnanci a jsou podrobeni všem předpisům, pro státní zaměstnance toho druhu platným. Podrobnější předpisy o převzetí a zařazení mají býti vydány nařízením; tak zejména o otázce, do které skupiny budou úředníci ti převzati, jaká služba se jim započítá a pod.

Ale zákon sám stanoví jisté zásady; rozeznává totiž:

1. Pokud jde o zaměstnance, kteří za trvání republiky, t. j. dne 28. října 1918 anebo později, do služeb autonomních korporací buď přímo přestoupili ze služby státní, nebo nově nastoupili, buď u nich postupováno dle stejných zásad, jako by byli ve službě státní zůstali (a tedy z ní přímo nepřestoupili), anebo byli ve službě státní ustanoveni. Zaměstnanci ti mají tedy jedinou výhodu, že nemusí skládati zkoušky odborné (praktické) předepsané k nabytí místa toho druhu ve státní službě, jestliže dokončili ve službách zrušených korporací aspoň 5 let služby s dobrou kvalifikací; při tom ovšem padá v úvahu služba v poslední kategorii, o níž jde, strávená.

2. Zaměstnanci, kteří již před zřízením republiky t. j. před 28. říjnem 1918 byli ustanoveni ve službách autonomních korporací, přecházejí do služby státní se všemi nabytými právy, pokud práva ta nepřevyšují míry jednotlivých druhů práv a nároků, jež v den přestupu přísluší zaměstnancům státním stejné nebo rovnocenné kategorie. Nabytá práva ta se musí ovšem zakládati na právoplatných úpravách, ale jest lhostejno, kdy úpravy ty byly provedeny, jen když byly provedeny do zrušení korporace.

Která práva jest pokládati za nabytá, třeba posuzovati dle úpravy u jednotlivých korporací provedené resp. dle dekretu zaměstnancům těm vydaného. Práva ta sluší srovnávati s právy, jež přísluší zaměstnancům stejné nebo rovnocenné kategorie, při čemž pojem »úřednické kategorie« vyložil správní soud, Boh. 1497/22, navazuje na nařízení ze dne 1. února 1924, č. 34 ř. z. tak, že jsou to různé skupiny, v něž jest rozvrženo úřednictvo jednotlivých odvětví a odborů dle toho, jakého druhu služební výkony jsou mu přikázány. Takové kategorie tvoří úřednictvo právnicko-administrativní, zdravotní, technické, účetní, pokladní, archivní, kancelářské, ekonomické a pod.

Sluší pak srovnávati jednotlivá práva a nároky, nikoliv odvažovati souhrn všech práv, jednak autonomních zaměstnanců, jednak státních. Takováto jednotlivá práva jsou právo na služné, postup, právo na zaopatřovací požitky a pod. Jestliže jednotlivá práva ta převyšují míru, t. j. jsou větší než obdobná jednotlivá práva státních zaměstnanců, ponechávají

se převzatým autonomním zaměstnancům jejich nabytá práva jen v rozsahu práv státním zaměstnancům příslušejících; jsou-li menšího rozsahu, zůstávají v platnosti ona menší práva. Při tom u zaměstnanců okresních zastupitelstev a silničních výborů padají vůbec v úvahu jen na ony nároky, jež jsou v zákonech ze dne 23. července 1919, č. 444, 30. září 1919, č. 536 a 17. prosince 1919, č. 17/1920 stanoveny jako minimální, nikoliv tedy na př. vyšší požitky, jež jim snad zastupitelstvo nad minimální výměru poskytlo. Autonomní zaměstnanci mají tedy mít po převzetí svém zásadně stejná práva, zejména i požitková, jako státní zaměstnanci stejné nebo rovnocenné kategorie. Za stále požitky pokládá zákon služné, příbytečné nebo místní přídavek, je-li náhradou za příbytečné, nikoliv tedy požitky jiné, remunerační, osobní přídavky a pod.

Tento princip byl prolomen: a) u aktivních zaměstnanců, t. j. těch, kteří byli včas zrušení korporace v její službě činní, pokud jde o požitky stálé, zakládající se na úpravách, nejpozději do 28. února 1920 usnesených, b) u pensistů po 28. února 1920 pensionovaných, pokud jde o požitky zaopatřovací, zakládající se na úpravách do 28. února 1920 usnesených.

Tyto vyšší požitky stálé a zaopatřovací budtež zaměstnancům těm ponechány, třebaž by byly vyšší než u státních zaměstnanců. Úhrada těchto požitků se však dělí mezi stát, který hradí pouze požitky ve výši u státních zaměstnanců platné, kdežto plus hradí u zaměstnanců zemských zemský župní svaz (§ 63. odst. 2.), u zaměstnanců ostatních zrušených korporací, tedy okresů a žup, okresní výbor, do jehož území zrušená korporace náleží. Zemské župní svazy (okresní výbory) jsou ovšem povinny tyto vyšší požitky, pokud se zakládají na úpravách do 28. února 1920 usnesených a pokud přesahují normál požitků státních úředníků, na sebe vzít a platit.

Potíže vzházejí, jestliže území dřívějšího okresu bylo snad rozděleno mezi několik nových okresů. V tom případě nutno závazek ten rozdělit na všechny nové okresy podle poměrů velikostí území, jež ze starého okresu novým okresům připadlo. Při dalších změnách obvodů bude otázka ta uspořádána při vypořádání dle § 2. zákona župního.

Zákony č. 495/21 a 394/22 byla však zatím v podstatné části provedena unifikace požitků autonomních zaměstnanců s požitky zaměstnanců státních, takže § 10 pozbyl značně na svém významu.

Posléze sluší uvést, že zaměstnance zrušených korporací chrání i § 53., dle něhož župní výbor, který jmenuje zaměstnance ku správě ústavní a podniků župních, má za stejných podmínek v prvé řadě přihlížeti k zaměstnancům těch ústavů a podniků, jež byly ve správě zrušených korporací. Totéž platí obdobně dle § 91 i pro okresní výbory.

Sankce na nezachování tohoto předpisu stanovena není (jako na př. dle § 14. legionářského zákona č. 462/19), ale záruku poskytuje schválení županovo, k jmenování potřebné.

ŽUPNÍ ÚŘADY.

Název župní úřad zvolen byl po přání slovenském; všeobecně bylo navrhováno označení krajský úřad a nelze o tom pochybovati, že název ten jest v zemích českých historicky oprávněnější než župy, ježto přímo navazuje na starou domorodou instituci krajského zřízení. — Sr. Dr. Bohuš Rieger: Zřízení krajské v Čechách, 2 svazky; Drobné spisy Dra Bohuše Riegra, I. svazek, str. 426—466: Zřízení krajské v Čechách (překlad z článku Kreisverfassung in Böhmen v Mischler-Ulbrichově Staatswörterbuchu). Naproti tomu bylo jméno župa dávným označením na Slovensku.

(Obvody a sídla župních úřadů stanoveny jsou v příloze A. k § 2. zákona, jež jest jeho integrující součástí.

Máme žup 21 a to:

9 v Čechách (v Praze, Pardubicích, Hradci Králové, Ml. Boleslavi, České Lípě, Lounech, Karlových Varech, Plzni, Čes. Budějovicích),

5 na Moravě (v Jihlavě, Brně, Olomouci, Uh. Hradišti, Mor. Ostravě,

6 na Slovensku (v Bratislavě, Nitře, Turč. Sv. Martině, Zvoleni, Lipt. Sv. Mikuláši, Košicích),

11 v Těšíně.

Župy nemají jmen, nýbrž jsou po zákonu označeny pořadovými čísly. Názvy: župa východoslovenská (XX.), nebo pohronská (XVIII.), nebo podtatranská (XIX.) nebo povážská (XVII.) nemají zákonného podkladu, ale užívají se; obyčejně se župy označují po svých sídlech.

Obvody žup jsou určeny v zemích historických dle soudních okresů, na Slovensku dle dosavadních žup a jejich správních okresů.

Pochybnost jest, zda rozhodují soudní resp. správní obvody v čas publikace župního zřízení, t. j. 11. března 1920, či v čas jeho účinnosti.

Po mém soudu platí obvody, jak tu byly v čas publikace župního zákona; to podává se z toho, že zákoný ze dne 14. dubna 1920, č. 285, 18. března 1921, č. 117, 21. prosince 1922, č. 406 a 19. prosince 1924, č. 298, byla připuštěna změna okresů soudních a na Slovensku správních a k tomu cíli i změna hranic žup a zemí.

Otázka velikosti žup působila značné obtíže. Byly navrhovány župy malé (v Čechách nejméně 20), střední nebo veliké (4—5 v Čechách), po případě měla se státi každá země župou. V zákoně přijat princip žup středních v průměrné rozloze asi 5000 km² a asi s půl milionem obyvatel; župa pražská jest ovšem z toho výjimkou (patrně přechodnou), ačkoliv s druhé strany veliká župa pražská mohla býti naproti cizině dokladem toho, že jsou velmi rozsáhlá území naší republiky, jež jsou čistě česká bez minorit jinojazyčných.

Obvody a sídla žup měly býti tak voleny, aby župy staly se vskutku hospodářským, správním a kulturním celkem obyvatelstva, v župě bydlícího. Že obvody žup českých nejsou stanoveny nejšťastněji, jest nyní všeobecně uznáváno; tak na př. východní část župy Lounské gravituje rozhodně více k Praze než k Lounům. Veliká župa pražská bude nepochybně rozdělena, k župě olomoucké náleží i okres Jindřichov, který jest enklávou v župě mor.-ostravské (stalo se to asi přehlédnutím). V ministerstvu vnitra bylo vypracováno pro země historické několik variant obvodů župních; řešení v příloze A. vyšlo z kruhů politických po dlouhých a úmorných debatách. Rovněž stanovení obvodů žup na Slovensku (rozhodně šťastnější než v Čechách) jest výsledkem porad v slovenském klubu.

V poslední době se jedná o nové úpravě obvodů župních v zemích českých; propaguje se myšlenka velikých žup z důvodů prý hlavně národnostních a finančních (na Moravě 2 až 3, v Čechách 5 až 6). Úkoly správní vyžadují žup ne příliš velikých. Veliké župy sotva srostou v jednotku hospodářskou a správní a nadto budou nutně vždy jazykově značně smíšenými. A jakou závadou je pro celé jednání dvojjazyčnost žup,

resp. lépe řečeno okolnost, že si větší část členstva navzájem nerozumí, jest z praxe sněmovní dobře známo, nehledíc ani k tomu, že jest v našem zájmu národním, abychom měli aspoň několik žup čistě českých, kde bychom svoje národní potřeby mohli zcela neobmezeně a i bez kontroly menšin uplatňovati.

Poněvadž obce, v nichž župní úřady budou míti sídla svoje, stanou se střediskem župy a nabudou znamenitého rozvoje, bylo spravedливо, aby k tomu také přispěly a to tím, že jsou povinny státu opatřiti a do vlastnictví odevzdati budovy s místnostmi pro úřad potřebnými (čl. 8.). Kolik místností bude třeba, ovšem záviseti bude na rozvoji úřadu; s rozvojem úřadu bude počet ten stoupati.

II. Změny obvodů a hranic župních mohou býti provedeny (§ 2.):

a) zákonem a to beze všeho omezení, tedy nejen změny hranic jednotlivých žup, nýbrž i spojení a rozdělení žup, utvoření nových žup a pod.,

b) naproti tomu nařízením vlády mohou býti provedeny:

α. jen menší změny obvodů, (aniž tím tedy existence dosavadních žup jest dotčena),

β) jen v prvých 5 letech působnosti zákona župního, a

γ) před vydáním nařízení musí býti súčasněným župním zastupitelstvům poskytnuta možnost, aby se o zamýšlené změně vyjádřila, t. j. musí jim býti návrh ten předložen k vyjádření do přiměřené lhůty. Okresní výbory mohou, ale nemusí býti slyšeny. Usnesení župního zastupitelstva jest pro vládu pouze informativní nikoliv závazné.

Poněvadž župy jako právnické osoby § 41. mají jmění (práva a závazky), jest třeba, aby při změně obvodů žup, ať byla provedena zákonem neb nařízením, bylo provedeno mezi súčasněnými župami majetkové vypořádání, t. j. práva a dluhy dotčených žup byly poměrně rozvrženy, na př. při odtržení nějaké částky území od dosavadní župy a připojení k župě jiné, jest spravedливо, aby tato župa stala sa účastnou práv i povinností zmenšené župy, t. j. na př. převzala župní sílnice, část dluhů župních a pod. Vypořádání toto má se státi,

pokud snad nestalo se již zákonem, v prvé řadě dohodou župních zastupitelstev; dohoda ta vyžaduje k své platnosti schválení ministerstva vnitra. Nedojde-li k dohodě nebo nebyla-li schválena ministerstvem vnitra, upraví majetkové vypořádání (nikoliv ministerstvo vnitra, nýbrž) vláda, jako orgán nad ministerstvem vnitra stojící, tedy nestranný. Vypořádání majetkové mezi župami děje se s výhradou, že soukromoprávní nároky osob třetích nejsou vypořádáním tím dotčeny. Z toho lze odvozovati, že změnou jsou dotčeny pouze poměry veřejnoprávní, na veřejném právu se zakládající.

Zákony ze dne 18. března 1921, č. 117, 21. prosince 1922, č. 406, 21. prosince 1923, č. 257 a 19. prosince 1924, č. 298 bylo vládě uděleno zmocnění aby (v zemích českých do 31. prosince 1924, na Slovensku a Podkarpatské Rusi do 31. prosince 1926) povolovala změny hranic žup za podmínek velmi ulehčených.

Otázky se změnou obvodů suvisající jsou dosti sporny. Sr.: Pražák: Obecní zřízení, § 15. až 18. Brockhausen: Vereinigung und Trennung der Gemeinden. Otto Mayer: Deutsches Verwaltungsrecht II., str. 643 sq. Herrnritt: Grundlehren des österr. Verwaltungsrechtes, 207 a 208. Dr. Merk: Badisches Gemarkungsrecht.

2. Změny sídla župního úřadu mohou býti provedeny:

a) zákonem bez všeho omezení,

b) nařízením vlády, která totiž může dle § 2. poslední odstavec, nastanou-li mimořádné poměry, župní úřad zcela nebo z úásti přeložiti do jiného místa župy. § 2. odst. poslední nežadá sice formy nařízení, ale ona se podává z odvolání na § 8. odst. 3. a 4. a i z povahy aktu samého, který jest pro občany závazným. Přeložení musí býti dočasné, t. j. časově omezeno. ale omezení to nemusí býti stanoveno přímo snad kalendářním dnem, nýbrž může býti vysloveno i resolutivní podmínkou, např. pokud poměry, jež vedly k přeložení, trvají např. nedostatek místností pro úřad a bytné pro úřednictvo. Přelčen může býti úřad zcela nebo z částí a to buď dle principu reálného, totiž některou částí agendy pro celou župu, buď dle principu teritoriálního, totiž veškerou agendou župní pro určitý menší obvod v župě. I tu musí býti před vydá-

ním nařízení poskytnuta župním zastupitelstvům, možnost k vyjádření, a ani zde není votum jejich pro vládu rozhodné. Vedle toho musí nařízení takové býti předloženo Národnímu Shromáždění ku schválení, a to do 4 neděl po nejbližší jeho schůzi. Nebylo-li předloženo, zůstává nicméně v platnosti a parlament má možnost, aby prostředky parlamentní kontroly, § 52., 53., 73. sq, ústavní listiny zjednal zákonu průchod.

Nařízení pozbývá svého účinku:

1. odvoláním,
2. uplynutím lhůty, na niž bylo vydáno,
3. tím, že Národní Shromáždění, t. j. kterákoliv sněmovna

odepřela je schváliti a to ex tunc, t. j. dnem odepření.

Od přeložení sídla župy praxe liší zřízení expositury župní pro určitou část župy s omezenou působností.

Expositury župní mohou býti zřízeny ministrem vnitra dle čl. II. jednacího řádu ze dne 21. září 1922, č. 290, tam, kde by obstarávání vnitřní správy v celém obvodu župy bylo spojeno pro obyvatelstvo nebo veřejný zájem se zvláštními obtížemi. Trebas by zřízení expositury se ukazovalo býti velmi účelným, nezdá se mi býti právní základ (jednací řád) zcela nepochybným vzhledem právě k předpisům § 3. poslední odst., který touž materii sám upravuje.

PŮSOBNOST ŽUPNÍCH ÚŘADŮ.

I. Župní úřady (a jim podřízené úřady okresní) vykonávají dle § 1. vnitřní správu v republice Československé, pokud není nebo nebude zvláštními právními ustanoveními svěřena úřadům jiným; vykonávají ji ve svém obvodu v mezích platných zákonů, nařízení a předpisů. Úřady župní (a okresní) jsou tedy povšechnými či všeobecnými úřady správy vnitřní.

II. Tato všeobecná formule příslušnosti nestačí pro rozmanitý dnešní život právní. Bylo proto třeba ji přesněji vyložit. Úkol ten byl velmi nesnadný. Vládní důvodová zpráva praví: »Rozmanitost veřejné správy činila methodu enumerační technicky nemožnou a to tím spíše, když pokus její při organizaci smíšených úřadů cis. nařízením ze dne 19. ledna 1853, č. 10 ř. z. provedený nelze nazvati nijak šťastným. Bylo tedy nutno podržeti systém, který byl pro organizaci politických úřadů zákonem ze dne 19. května 1868, č. 44 ř. z. přijat, totiž v prvé řadě navázati na kompetenci úřadů politických a autonomních dosavadních i předpisy danou. Postup ten ukazoval se býti tím méně závadným, ježto působnost dosavadních politických i autonomních úřadů zakládá se na starých zákonech, jež v praxi jsou všeobecně známy a vžity a není prozatím účelno na jednotlivých kompetencích v rámci organizačního zákona mnoho měniti.»

Zákon župní, chtěje určití působnost župního úřadu, odkazuje v prvé řadě na působnost, kterou určité dosavadní úřady i korporace měly. Tato základní působnost platí pro nové úřady, pokud není změněna jednak župním zákonem samým, jednak zákony později vydanými.

Zákon župní tuto myšlenku podrobněji vyjádřil jednak A. pro země historické, jednak B. pro Slovensko a Podkarpat-

skou Rus. (Určením působnosti župních úřadů jako takových není ovšem nic řečeno o tom, jak se tato působnost, župnímu úřadu přikázána, rozvrhuje v úřadě župním samém, tedy který orgán župního úřadu bude tuto působnost vykonávat).

A) ZEMĚ HISTORICKÉ.

Župní úřady vykonávají dle § 5. odst. 1. ve svém obvodu vnitřní správu (§ 1.),

I. pokud podle ustanovení dosud platných příslušela 1. zemským politickým správám, 2. zemským sněmům, 3. zemským výborům, anebo

II. pokud zákonem župním nebo zvláštními zákony byla nebo bude župním úřadům přikázána.

Hlavní částí kompetence župního úřadu jest tedy působnost, kterou mají určité dosavadní úřady v určitém obvodu v čas, kdy župní zákon nabude v něm účinnosti. Tato kompetence přejde však na župní úřady jen potud, pokud zákon župní sám něco jiného neustanovuje, t. j. působnosti té nezmenšuje. Vedle toho ovšem župní úřad bude mít působnost, která jest přímo župnímu úřadu svěřena župním zákonem, nebo zákony zvláštními, po vydání župního zákona vydanými (a ovšem nebyla snad do účinnosti župního zákona změněna).

ad I. 1. Zemskými politickými správami rozumí se v Čechách a na Moravě místodržitel a jemu podřízená místodržitelství, ve Slezsku zemský prezident a jemu podřízená zemská vláda. Působnost jejich jest velmi rozsáhlá. Základem jejím jest § 8. zákona ze dne 19. května 1868, č. 44 ř. z., který ustanovuje, že místodržitelé a zemští presidenti s podřízenými jim místodržitelstvími a zemskými vládami mají tu působnost, kterou měly r. 1868 dosavadní zemští chéfové a politické zemské úřady, ale s vyloučením věcí, jež byly zatím, t. j. do roku 1868 již zákonodárnou cestou přeneseny na zastupitelstva zemské, okresní a obecní. Působnost dosavadních zemských chéfů a zemských politických úřadů byla stanovena v příloze C. nařízení ministerstva vnitra, spravedlnosti a financí ze dne 19. ledna 1853, č. 10 ř. z., vydaného na základě Nejvyššího

zmocnění ze dne 14. září 1852. Prvý odstavec přílohy C. (§ 1. až 10.) jedná o organizaci místodržitelství, druhý odstavec o působnosti místodržitelství a to pod lit. A. o působnosti místodržitele (§ 11. až 26.), lit. B. (§ 27. až 49.) o působnosti místodržitelství. Zavedením samosprávy místní po roce 1860 byla tato působnost oslabena, ale po r. 1868 byla novými zákony a předpisy v souhlase s rostoucími úkoly státu velmi rozšiřována.

Podrobnější výklad působnosti podává Mayrhofer: Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst, 5. vydání, I. díl, str. 285 až 311. Jak rozsáhlou byla působnost již r. 1913, jest patrné ze sestavení politickosprávních kompetencí politických okresních úřadů, politických zemských úřadů a ministerstev, které provedla rakouská komise pro reformu správy; jest to archového formátu 404 stránky. Rovněž i za naší republiky byla působnost zemských politických úřadů podstatně rozšířena (zásobování, sociální péče).

2. Zemské sněmy měly jednak moc zákonodárnou, jednak prováděly některá významnější opatření správní.

Moc zákonodárná zemských sněmů zanikla již prozatímní ústavou (§ 4.), resp. přešla na Národní Shromáždění; činnost správní zemských sněmů jest (Pražák: Rakouské právo ústavní, II. díl, Ústava zemská) trojího druhu, totiž: a) úprava určitých konkrétních věcí přímým rozhodováním, b) podávání dobrých zdání, c) dozor nad správou zemskými orgány vykonávanou. Tato správní činnost dle § 7. ústavní listiny zanikla a měla přejíti na župní úřady. Poněvadž však bylo jasno, že zřízení župních úřadů bude vyžadovati jisté doby, bylo zákonem ze dne 9. dubna 1920, č. 280, o zvláštních opatřeních v oboru samosprávy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku s účinností ode dne 3. května 1920 prozatím stanoveno § 1., že do působnosti vlády náleží všechna opatření správní, jež dle dosud platných zákonů byla vyhrazena působnosti zemských sněmů, t. j. všechny věci, jež byly upravovány usnesením sněmu, při čemž jest lhostejno, zda k usnesení tomu bylo třeba schválení císařského čili nic. V tom směru však, pokud jde o obce, nastoupil na místo vlády vyšší dohlédací úřad dle § 23. odst. 5. finanční novelly obecní č. 329/21. Naproti tomu

opatření, jež se dle platných předpisů musela státi zemským zákonem, náležejí i nadále do působnosti zákonodárné Národního Shromáždění. Jediná výjimka byla stanovena v § 2. v tom směru, že, pokud podle platných zákonů bylo lze zavést dávky a přírážky zemské, okresní a obecní toliko na základě zvláštního zemského zákona, nastupuje na místo tohoto zákona nyní usnesení vlády. Sr. Boh. 1320-22. Na místo vlády nastoupil pak, pokud jde o obce, vyšší dohlédací úřad dle § 23. obecní finanční novelly č. 329/21.

Zavedením župního zřízení a zrušením zemí a okresů zákon ten fakticky pozbude významu.

3. Správní činnost, kterou vykonávaly zemské výbory a jejich orgány, jest velmi rozsáhlá; zemský výbor jest jednak výkonným orgánem zemského sněmu, jednak nejvyšší instancí autonomní správy (obecní, okresní) (§ 26. až 32. zemských zřízení). Působnost ta ovšem přejde na župní úřady. Co do zemského výboru, tož

a) v Čechách dle zákona ze dne 13. listopadu 1918, čís. 38. a 14. dubna 1920, čís. 331 nastoupil zemský správní výbor pro výkon prací, jež byly přikázány dosavadními zákony zemskému výboru král. Českého;

b) na Moravě zemský výbor zůstal, ale jeho obsazování bylo změněno zákonem ze dne 27. května 1919, čís. 288, kterým se doplňuje zemské zřízení moravské.

c) ve Slezsku byl zemský výbor rozpuštěn a zřízena až na další opatření zákonem ze dne 16. dubna 1919, č. 212 zemská správní komise pro vyřizování záležitostí, jež dosud byly přikázány zemskému výboru vévodství slezského.

Ve Slezsku nad to byl rozsah působnosti zemské správní komise zmenšen nařízením ze dne 17. července 1919, čís. 398 ve prospěch správy státní (zemské politické správy, okresních politických správ a zemské školní rady).

ad II. Působnost sub. I. vylíčená však přejde na župní úřady jen potud, pokud zákon župní sám nebo předpisy na základě a k provedení jeho vydané něco jiného neustanovují, tedy působnosti sub. I. nezmenšují nebo nerozšiřují. Sem náležejí na př. správní soudnictví, které se dotýká mocně instanč-

ního rozhodování zemských politických správ a zemských výborů; dále nová úprava dozoru nad obcemi dle § 99 zákona a finanční výsosti župní, přesuny kompetenční dle § 8. atd. Rovněž i zákony pozdějšími po župním zákoně vydanými se působnost župních úřadů upravuje na př. zákon o postátnění obecní policie zdravotní z r. 1920.

B) SLOVENSKO.

§ 6.

Sr. důkladnou studii Dra Otakara Maška: Působnost okresních a župních úřadů na Slovensku. (Věstník ministerstva vnitra, r. 1920.)

I. Na Slovensku vykonávají župní úřady dle § 6.:

1. v komitátech působnost, jež podle platných předpisů příslušela komitátům, jejich orgánům a správním výborům.

2. v městech municipálních působnost správních výborů těchto měst a jsou dozorčí a odvolací instancí naproti purkmistrovi, magistrátu a městskému policejnímu hejtmanu těchto měst.

3. v městech s regulovaným magistrátem jsou župní úřady dozorčí a odvolací instancí naproti purkmistrovi, magistrátu a městskému policejnímu hejtmanovi těchto měst. Rozhoduje den, kdy župní úřady začaly na Slovensku působiti t. j. 1. ledna 1923.

Tato úprava byla diktována organizací veřejné správy na Slovensku v čas vydání župního zákona. Veřejnou správu na Slovensku vykonávaly totiž v čas převratu municipia, královské úřady státní, a posléze s působností obmezenou obce, a jiné (zejména odborné) svazy samosprávné.

Municipia byla dle zákonného článku XXI:86 samosprávnou korporací s vlastním oborem působnosti a vedle toho sprostředkovala státní správu; municipia byla tedy hlavním orgánem veřejné správy na Slovensku a obstarávala největší část její. Municipia byla dvojího druhu: jednak komitáty, jednak městská municipia (v leckterém směru obcím podobná). Veřejná správa municipální byla pak rozvržena mezi orgány municipální, jež byly municipální výbor § 21., dále úřednictvo municipální v čele s podžupanem § 68., resp. v městech municipálních s měšťanostou § 73. V čele každého municipia byl

vrchní župan, který byl zástupcem státní výkonné moci (tedy nikoliv úředníkem municipálním) a měl značná práva nejen naproti správě municipální, nýbrž i naproti státní správě v župě.

Královské státní úřady byly zřízeny pro určité speciálně vyhrazené obory správní. Pojtkem mezi správou municipální a odbornými úřady byl správní výbor zřízený dle zák. čl. VI: 1876 pro každou župu, v jehož čele byl vrchní župan resp. za jeho zaneprázdnění podžupan (měšťanosta).

Obce byly dle čl. XXII:1886 trojího druhu, jednak velké, jednak malé obce (oboje podřízené slůžnému § 31.), jednak města s regulovaným magistrátem, jež měla úřednický magistrát a byla podřízena přímo podžupanovi § 31. Obce vedle samosprávy své (samostatné působnosti) prováděly (v přenesené působnosti) i správu státní resp. municipální. § 2. a 30.

Po převratu organizace tato zůstala v platnosti, pouze funkce vrchního župana a podžupana sloučeny dle nařízení ministra s plnou mocí čís. 555 A. v jeden úřad, totiž župana, který byl úředníkem státním a který tedy soustřeďoval ve svých rukou jako podžupan správu municipální a jako vrchní župan a chef správního výboru měl vedle správy župní rozsáhlý vliv i na ostatní správu v župě.

Župní zákon naproti této pestré organizaci zaujal stejné stanovisko jako v zemích historických; on upravil jen tu správu, která byla obstarávána municipiemi, poněvadž to byl nejrozsáhlejší obor veřejné správy; naproti tomu nechtěl se dotýkat ani správy úřady odbornými obstarávané ani autonomie obecní, poněvadž tyto obory správy měly býti upraveny speciálními zákony. Tím se vysvětluje, že na župní úřad byla přenesena

a) veškerá působnost komitátů, jich orgánů a jich správních výborů;

b) část působnosti měst municipálních, totiž působnost správních výborů těchto měst, a pokud není již v kompetenci správního výboru obsažena, i dozorčí a instanční pravomoc naproti měšťanostovi, magistrátu a městskému policejnímu kapitánu; jinak zůstala městům municipálním jich působnost zachována a ona se tak velmi přibližovala městům s regulovaným magistrátem.

a) u měst s regulovaným magistrátem vedle působnosti, kterou naproti nim měly komitáty a jež přešla na župní úřad dle § 6. lit. b), i působnost dozorčí a instanční rozhodování naproti purkmistrovi, magistrátu a policejnímu hejtmanovi těchto měst.

Zákon župní sice měl v čl. 6. na mysli, že města municipální i města s regulovaným magistrátem budou zrušena a prohlášena za velké obce, ale musel pamatovati i na ten případ, že by se tak přece nestalo. Co se týče měst s regulovaným magistrátem, bylo třeba přes ustanovení § 31. zák. čl. XXII:86 učiniti opatření, ježto některá z těchto měst na základě § 165. zák. čl. XXII:86 byla podřízena přímo ministerstvu vnitra a toto privilegium rázu historického nebylo účelno z důvodů správních udržeti.

II. Po vydání župního zákona byla organizace úřední na Slovensku podstatně zjednodušena, ale i rozšířena a tím i kompetenční předpis § 6. pozměněn.

a) Byla totiž vládním nařízením ze dne 21. září 1922, čís. 275, zrušena všechna města municipální a z měst s regulovaným magistrátem zůstala jen 2 města na Slovensku, totiž Bratislava a Košice a 2 města v Podkarpatské Rusi, Užhorod a Mukačevo.

b) Vedle toho byla města s regulovaným magistrátem znovu upravena zákonem ze dne 31. března 1920, čís. 233 a ze dne 13. července 1922, čís. 243, při čemž působnost magistrátu a jeho členů, tedy purkmistra, (pokud nejde o vnitřní věci města) a městského policejního kapitána přešla (s výhradou působnosti městské rady) na městský notářský úřad ze státních úředníků složený,

c) státní správa odborná vykonávaná v státních úřadech odborných, jež župním zákonem nebyla prozatím dotčena, byla na základě § 1. zákona ze dne 15. dubna 1920, čís. 269 vládním nařízením ze dne 22. prosince 1922, čís. 383, přenesena na župní úřad.

Působnost správního výboru jest upravena zák. čl. VI:76, a byla stále rozšiřována; rozeznává se v ní působnost správní, působnost disciplinární a působnost instanční (2. nebo 3. stolice) a zasahuje nejen do správy komitátní, nýbrž i do ve-

škeré správy v župě. Sloučením působnosti komitátní a správního výboru a hlavních odborných úřadů v rukou župního úřadu převzal župní úřad převážnou část správy vnitřní. Ovšem s druhé strany byla agenda municipální obmezována na př. zákonem ze dne 27. ledna 1922, čís. 43. a nařízením ze dne 11. dubna 1922, čís. 131 o oddělení státní finanční správy od obecní a municipální správy na Slovensku a Podkarpatské Rusi, dále zákonem ze dne 13. července, čís. 246 (nařízením ze dne 9. list. 1922, č. 391) o prozatímní úpravě poručenské a opatrovnické agendy na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

III. Přes to, že § 6. se o tom nezmiňuje, není o tom pochyby, že působnost sub I. uvedená, t. j. působnost určitých úřadů dosavadních přešla na župní úřady dnem 1. ledna 1923 jen potud, pokud snad župní zákon sám anebo nařízení na základě župního zákona vydaná nějaké změny neprovedly. Sem zejména náleží uvést přesuny kompetenční dle § 8. Rovněž i novými zákony byla působnost župních úřadů rozšiřována, na př. živnostenským řádem slovenským (§ 239) ze dne 10. října 1924, čís. 259.

PŘESUNY KOMPETENTNÍ.

§ 8. a § 6. odst. poslední.

§ 8. byl předmětem důkladných porad v subkomitétu i ústavním výboru. Vládní důvodová zpráva str. 32 praví: »Než jest samozřejmo, že některé záležitosti budou vyžadovati vzhledem k rozdílnosti zákonodárství zemského a z důvodů zjednodušení správy i z jiných příčin jednotného řešení v území větším než jsou jednotlivé župy, tak na př. věci nadační, jisté agendy vodního hospodářství, vyvazování pozemků a pod. Rovněž jsou tu jisté ústavy dozoru zemského výboru podrobené na př.: zemské úvěrní ústavy, (banky, fondy, zemědělské rady a pod.) jež se vztahují vždy na obvod celé země, tedy na území větší župy a jež bude nemožno rozdělití.«

Oběma těmto potřebám vyhovovalo původní ustanovení § 8., dle něhož »byla vláda zmocněna, k zjednodušení správy stanoviti, aby byly vládním nařízením 1. některé věci, jež spadají do působnosti okresních úřadů, svěřeny úřadům župním, 2. některé věci, jež spadají do působnosti župních úřadů, pro několik žup nebo jejich částí, obstarávány jedním župním úřadem nebo přeneseny na příslušné ministerstvo.

Ustanovení ukázalo se býti nedostatečným; ono nedovolovalo přesun kompetenční se župních úřadů na okresní, tedy ve směru decentralisačním a přesun kompetenční s nových úřadů na úřady jiné, ačkoliv zvláště na Slovensku toho bylo třeba. Neboť tam četné agendy, které v zemích historických byly vyřizovány u okresních politických správ, náležely v prvé stolici do působnosti župních úřadův. Kdyby obyvatelstvo v těchto všech věcech muselo docházeti k novým župním úřadům (vzdálenějším), bylo by to pro ně zhoršením dosavadního stavu. Nad to na Slovensku byly municipiím přikázány různé agendy, jež správním úřadům v zemích historických byly cizí

a náležely úřadům jiným zejména soudům. Dále byla tu obava, že by vláda mohla správu příliš v ministerstvu centralizovat a posléze při nejasném poměru kompetence sborů občanských naproti úřednictvu, i autonomii župní příliš ve prospěch županův obmezovat. Nynější ustanovení § 8. snaží se všem těmto obavám ulomiti hrot a důvodová zpráva ústavního výboru praví: Ustanovení § 8. jest nutným důsledkem povolného a nerušeného přechodu ze starých správních útvarů v nové; zákonodárné moci vyhrazeno jest tu plné právo kontroly nad opatřeními vlády.»

Zákon župní zná čtverý přesun kompetenční:

1. mezi úřady župními a okresními a to i v agendě sboru občanskému to jest župním zastupitelstvům svěřené i v agendě výlučně županovi jako zástupci elementu úřednického příslušející.

2. mezi úřady župními samými,

3. s úřadu župního na ministerstvo,

4. s úřadů župních na úřady jiné.

Přesun sub. 1. ponechává věc u úřadů politické správy, ale přesouvá ji mezi nimi (přesun instanční), přesun sub. 2. ponechává věc u úřadu téhož druhu, ale mění místní příslušnost (koncentruje agendy, přesun koncentrační), přesun sub 3. a 4. vylučuje věc z působnosti nových úřadův a přenáší ji buď na nejvyšší úřad (přesun centralisační) nebo na úřady jiné (přesun externí).

ad 1. Dle § 8. čís. 1. a 2. jest ministerstvo vnitra v dohodě se současnými ministerstvy oprávněno nařízením stanoviti, aby

1. některé záležitosti, jež spadají do působnosti župních úřadů, byly svěřeny úřadům okresním;

2. některé záležitosti, jež spadají do působnosti župních zastupitelstev, byly svěřeny okresním výborům.

Jde tu o přesun agendy mezi úřady vyššími (župními) a nižšími (okresními). Přesun ten týká se veškeré agendy úřadů župních přikázané, tedy i agendy náležející župním zastu-

pitelstvům i agendy ostatní županovi vyhrazené, ale jest obmezen potud, že nesmí býti vzájemný poměr kompetence mezi županem a župním zastupitelstvem porušen, čili jinými slovy agenda župního zastupitelstva může býti přenesena jen na okresní výbor, agenda župana jen na okresního náčelníka. Naproti tomu není dovoleno, aby na př. agenda županova přešla na okresní výbor. Tak chráněna jest i autonomie župní (proti vládě) i kompetence úřednického živlu.

Přesuny kompetence župního úřadu na okresní byly provedeny na Slovensku vládním nařízením ze dne 22. října 1922. čís. 385 a to v oboru správy zdravotní, silniční, živnostenské, ve věcech manželských a vydávání pasův.

ad 2. Dle § 8. čís. 3 jest ministerstvo vnitra oprávněno v dohodě se současnými ministerstvy nařízením stanoviti, aby některé záležitosti, jež spadají do působnosti župních úřadů, byly pro několik žup nebo jejich částí obstarávány jedním župním úřadem nebo obdobně některé záležitosti, jež spadají do působnosti župních zastupitelstev, byly obstarávány jedním župním zastupitelstvem. Jde tu o koncentraci agendy župní z několika žup u jednoho župního úřadu, ale opět se zachováním povahy orgánu, který ji v župním úřadě vyřizoval; tedy věci župním zastupitelstvům náležející, mohou býti skoncentrovány jen u župního zastupitelstva, nikoliv tedy snad u župana a věci župním úřadům náležející jen u jednoho župního úřadu, ne tedy u župního zastupitelstva. Na př. bude možno některé agendy, zřídka se vyskytující, ale zvláštní znalostí vyžadující soustřediti pro několik žup u jednoho župního úřadu (agendy lenní, agendy vyvazovací, agendy církevního břemene stavebního a pod.). Samo sebou se rozumí, že ono koncentrování agendy vždy z několika žup není vázáno hranicemi zemskými; tak na př. v Čechách může býti utvořeno i několik center, anebo z celé země jedno centrum.

Tyto přesuny sub 1. a 2. jsou však omezeny formálně i časově; mohou býti totiž prováděny:

a) nařízením ministerstva vnitra v dohodě se současnými ministerstvy, resp. správněji vzhledem k § 81. ústavy nařízením vládním,

b) jen v prvních 5 letech účinnosti zákona; jestliže zákon nabude účinnosti pro různá teritoria v různých etapách časových, počítá se lhůta pro každé teritorium ode dne, kdy župní zákon v něm nabyl účinnosti,

c) jen k zjednodušení a sjednocení správy, to jest ovšem jen direktiva, daná vládě pro úpravu.

Vláda jest povinna vydaná nařízení předložit Národnímu Shromáždění, t. j. kterékoliv sněmovně do 4 neděl ku schválení. Lhůta začíná den po tom, co byla konána po vydání nařízení prvá schůze Národního Shromáždění.

Nařízení dle § 8. vydaná pozbývají účinku:

a) odvoláním,

b) uplynutím lhůty, na kterou byla vydána,

c) tím, že aspoň jedna sněmovna Národního Shromáždění odepře schválení; v tomto případě zaniká nařízení dnem, kdy se stalo usnesení té které sněmovny, a vláda jest ovšem povinna, aby to ihned ve Sbírce zákonů a nařízení vyhlásila.

Nařízení však nepozbývají platnosti tím, že vláda nařízení Národního Shromáždění včas ku schválení nepředložila. Odpomoc tu zjednávají prostředky parlamentní kontroly, parlamentu příslušející.

ad 3. Dle § 8. odst. 2. může vláda naříditi, tedy nařízením stanoviti, aby některé z těchto věcí, totiž věci, náležející do působnosti župního úřadu a to bez rozdílu, zda jest pro ně příslušno župní zastupitelstvo či župan, byly přeneseny na příslušné ministerstvo.

Vláda jest tu však vázána dvojím způsobem: může tak učiniti: a) jenom na základě zvláštního zákonného zmocnění, t. j. jiného zákona než župního. Jde tu o změnu kompetence ministerské, § 89. ústavní listiny; odtud se vysvětluje požadavek zákonného zmocnění. Proto také není stanovena nějaká omezující časová lhůta; b) z týchž důvodů, t. j. za účelem zjednodušení a sjednocení správy. Ovšem in concreto bude rozhodovati právě obsah tohoto zákonného zmocnění. Účelem tohoto ustanovení bylo, některé agendy skoncentrovati v ministerstvu a tedy úplně scentralisovati.

ad 4. Dle § 6. odst. 3. jest vláda na Slovensku zmocněna nařízením některé věci, jež dosud příslušely úřadům župním,

svěřiti úřadům jiným. Těmito úřady jinými rozumí se úřady, jež nejsou v § 8. uvedeny, tedy úřady jiné než okresní a župní úřady a ministerstva, na př. úřady soudní, autonomní svazy a pod. Ustanovení to platí pouze pro Slovensko a Podkarpatskou Rus a není omezeno lhůtou.

Důvodem bylo vyloučiti z agendy župní ony agendy, jež jsou správnímu úředníku cizí a jež v zemích historických obyčejně náležejí úřadům jiným. Bylo tu zejména myšleno na agendu poručenskou a sirotčí, jež v území dříve uherském byla obstarávána podle zák. čl. XX:1877 a předpisů jej doplňujících poručenskými vrchnostmi župními, kdežto v zemích historických řádnými soudy. Poručenská agenda byla však vyloučena z působnosti župních úřadů zákonem ze dne 13. července 1922, č. 246 a svěřena poručenským soudním úřadům podřízeným ministru spravedlnosti. (Sr. k tomu článek Dr. Hons: Přesuny kompetence dle § 6. Agenda sirotčí ve Věstníku ministerstva vnitra, III./1921, č. 12.) Ve vmyslu § 6. byly nařízením vlády ze dne 19. října 1922, čís. 352. věci, jež příslušely do působnosti správního výboru ve smyslu § 37. a 38. zákoného článku VI./1876, totiž dozor nad věznicemi, svěřeny státním zastupitelstvům. V praxi bude míti ovšem největší význam přesun sub 1. a 2., pokud jde o agendu úřadu samého (ne župního zastupitelstva) a přesun sub 4. (Přesun agendy autonomní bude asi řídkým, vzhledem k tomu, že úkol jeho bude lze dobře splniti svazy župními dle § 68; přesun sub 3. jest jen provedením určitého zákona a nedává vládě žádného zvláštního samostatného práva.)

Proti přípustnosti nařízení dle § 8. vysloveny byly námitky, po mém soudě bezdůvodné, související se sporem o dosah moci nařizovací dle naší ústavy. Sr. Parlament III., č. 2. str. 95.

ORGANISACE ŽUPNÍCH ÚŘADŮ.

Župní úřad jest velmi rozmanitá organisace. Na venek vystupuje úřad ten vždy jednotně, jsa pode jménem župního úřadu representován přednostou úřadu župního (§ 7., 54.), uvnitř však jest bohatě rozčlánkován a to tak, že tu vedle elementu úřednického vystupují i zástupci občanstva. Element úřednický (§ 7.) jest zastoupen županem jako přednostou úřadu (a výrazu župan se v zákoně také užívá, má-li se právě vytknouti působnost župního úřadu, vyhrazená elementu úřednickému) a úředníky a zřizenci, je jsou župnímu úřadu přiděleni buď od státu jako zaměstnanci státní (§ 7.) buď od župního zastupitelstva (§ 53.) jako zaměstnanci župní. Zástupci občanstva ve správě župní jsou dle § 5. zpravidla seskupeni ve sbory (župní zastupitelstva, župní výbory, župní komise a župní senáty), výjimečně vystupují jednotlivě (župní komisaři). Župan s jedné strany a župní zastupitelstvo, župní výbor a župní senát s druhé strany jsou obligatorní orgány župního úřadu, každý ovšem s přesnou působností.

Dle toho pojednáváme:

I. O přednostovi úřadu a úřednících župního úřadu.

III. O zástupcích občanstva v župním úřadě.

I.

I. Župní úřad.

Župní úřad jest úřad státní a jest služebně podřízen ministerstvu vnitra, t. j. resortuje na tomto ministerstvu, § 1.

V čele župního úřadu jest jako přednosta tohoto úřadu župan; jest vždycky úředníkem státním; županem nemůže býti osoba, vykonávající úřad ten jako čestný. To jest důležité proto, že župan jest hlavní osou veškeré správy vnitřní a že řádné vykonávání její jest zabezpečeno jen tehdy, je-li jí pověřen

státní úředník veřejnoprávní, v onom zvláštním sesíleném poměru věrnosti a poslušnosti ke státu stojící. Tím, že jest župan úředníkem státním, není však podle důvodové zprávy výboru ústavního řečeno, že by župany nemohly býti jmenovány i osoby z kruhů občanských mimo stav státních úředníků, ale osoby takové stávají se jmenováním tím státními úředníky a podléhají pak všem předpisům pro státní úředníky platným.

Úvaha, že župan jest vlastně místodržitelem a zemským maršálkem (zemským presidentem a zemským hejtmanem) v jedné osobě, a že postavení jeho je tedy velmi významné, nutí k tomu, aby byl zařazen do vysoké třídy hierarchie úřední. Jako zvláštní požitky, jichž úřad vyžaduje, byly navrhovány po vzoru bývalého rakouského místodržitelství:

a) naturální byt přiměřené velikosti a přiměřeně zařízený, ježto župan musí býti stále na blízku úřadu, aby mohl po případě neodkladná opatření ihned učiniti a aby mohl i reprezentační povinnosti plniti, vysoké návštěvy u sebe ubytovati,

b) reprezentační příspěvek na zvýšený náklad reprezentační,

c) funkční přídavek za mimořádnou zodpovědnost jeho postavení,

d) cestovní paušál po př. služební povoz (automobil). Jde o to, aby se župan mohl kdykoliv přesvědčiti o stavu věci v župě a po případě osobně zakročiti. Na tyto osobní revise a inspekce častým cestováním po župě sluší klásti velkou váhu, ježto úzkým osobním stykem župana s podřízenými úřady bude lze jednotnost a řádné fungování správy zabezpečiti a zároveň i o přáních obyvatelstva se z vlastního názoru přesvědčiti. Inspekční činnost měla vždycky ve správě velkou důležitost a v Rakousku teprve v posledních letech jako důsledek stařeckého režimu vládního a celkové degenerace správy upadala v zapomnutí — na velikou škodu správy samé.

Župan jest jako přednosta úřadu zodpověden za řádnou správu svého úřadu a úřadů a ústavů jemu podřízených, a to podle jednacího řádu, § 7. odst. 4.

Župnímu úřadu jsou k vykonávání jeho prací přiděleni
 a) podle § 7. potřebný počet úředníků, a zřízců státních,
 b) dle § 53. i úředníci a zřízcenci župní.

Zaměstnanci župní jsou podřízeni županovi a poslušni jeho rozkazů; neboť jsou zřízeni ku správě ústavů a podniků, jež župní zastupitelstvo dle § 31. zřídilo nebo spravuje. Poněvadž župan jest dle § 7. jako přednosta župního úřadu zodpověden za řádnou správu ústavů župnímu úřadu podřízených, musí mítí možnost zaměstnancům těm vydávati služební rozkazy. Ostatně i ustanovení § 53. o tom, že služební poměry župních zaměstnanců řídí se obdobnými ustanoveními o státních zaměstnancích, nasvědčuje tomu, že župní zaměstnanci jsou županovi podřízeni stejně jako státní zaměstnanci župnímu úřadu přidělení.

Bližší předpisy o úřadování župních (a okresních) úřadů nejsou obsaženy v zákoně, aby jimi nebyl zákon župní jako organizační příliš zatěžován, nýbrž byly vyhrazeny jednacímú řádu.

Vydání podrobného a moderního jednacího řádu pro nové správní úřady bylo od původu pokládáno za věc pro zdar reformy správní přímo rozhodující. Sebe lepší zákony a sebe lepší organizace úřední nic nepomohou, jestliže úřady pracují těžkopádně. Nový jednací řád měl úřednictvu politickému jednak ukázati nové cesty a metody jeho působení, zejména uvésti mu na paměť, že jest nejen majitelem imperia, nýbrž i ne-li initiatorem, tož aspoň podporovatelem rozvoje v župě jednak pak úřadování samo, mašinerii úřední (styk mezi úřady, protokol, spisovnu, výpravnu) zjednodušiti.

Dosud platily pro úřadování:

a) politických úřadů v zemích historických úřední instrukce vydaná nařízením rakouského ministerstva vnitra a spravedlnosti ze dne 17. března 1855 čís. 52 říšsk. zák. pro čistě politické a smíšené okresní a stoliční úřady.

b) na Slovensku a Podkarpatské Rusi pro úřadování komitátů ministerstvem vnitra vydaný jednací řád čís. 125000-1902. (R. T. čís. 123-1902.) a pro správní výbory jednací řád čís. 127000-1902. (R. T. čís. 125-1902.)

Pokud se týče úřední instrukce z r. 1855, praví o ní důvodová zpráva str. 33:

»Tato instrukce z doby absolutismu pocházející moderní době, která úkoly politické správy tak rozmnožila a která požaduje, aby politická správa nebyla jen výkonem imperia, nýbrž tvůrčím elementem ve veškerém životě, která tedy činí úředníka důvěrníkem obyvatelstva, ovšem nijak nevyhovuje a bude třeba v novém jednacím řádě tento podstatně jiný duch v moderní demokratické správě uplatniti a úřednictvu jako vodítka stanoviti. Nad to jest známo, že i technická stránka úřadování samého, tedy úřední manipulace vyžaduje pronikavé reformy v tom směru, aby bylo zabráněno přílišnému a zbytečnému psaní a jednotlivé věci rychle zmanipulovány. Reforma ta musí býti jednotná, všechny politické úřady zahrnující, ježto jinak, je-li zavedena jen u jednotlivých úřadů, musí při četné vzájemné korespondenci úřadů úplně selhati.»

V Rakousku nechybělo pokusů, které chtěly úřadování politických úřadů zmodernizovati; vynikající místo v nich měl dolnorakouský místodržitel Erich hrabě Kielmansegg, který od r. 1903 literárně i prakticky pro zjednodušení politické správy působil. Rovněž komise pro reformu správy věnovala reformě řádování plnou pozornost, vyslala odborníky ke studiu příslušných zařízení do ciziny a přijala pak výborný jednací řád, který pro politické úřady I. a II. stolice vypracoval její člen baron Schwartzenu. O návrhy tyto se pak více méně opíraly kancelářské a manipulační reformy, jež v jednotlivých zemích u politických úřadů byly zaváděny.

Celkem lze říci, že v zemích historických reforma úřadování mnoho nepokročila, což souvisí ovšem i s dobou válečnou. Naproti tomu v cizině bylo zjednodušení úřadování předmětem přímo vědeckého studia; vytvořily se celé podniky, jež si zjednodušení úřadování ve větších soukromých podnicích vzaly za účel, zřizovaly moderní kanceláře a opatřovaly mnohými technickými vymoženostmi, ale zároveň ukazovaly, že jest nutno agendu dle její povahy roztrídovati a vždy orgánům k tomu právě postačitelým příkazovati (ne tedy na př. zanášení do protokolu úředníkům vyšším a pod.), s druhé strany však

také agendu v úřadě soustřeďovat, aby si všechno úřednictvo jaksi pracovalo do ruky.

Tyto zkušenosti docílené s organizací práce ve velkých soukromých závodech, byly dle možnosti zužitkovány i při úřadech veřejných zprvu komunálních pak i státních zejména v Německu a Spojených státech amerických.

Všechny tyto věci se u nás více studují teprve v poslední době. Malý zájem o to lze vyložit si tím, že jde tu o věci veřejnosti více odlehlé, tedy pro širší veřejnost nezajímavé, ale zároveň o věci, jež s úspěchem může ovládnouti jen ten, kdo sám domácí zařízení dobře zná a kdo má také vzácný dar, že lehce chápe, věc hned domyslí a kdo má jistý smysl organizační. Pro dobře fungující správu jest však vhodná úprava úřadování nezbytnou podmínkou a jest nutno, aby i u nás buď z iniciativy vládní nebo ústavů veřejných, na př. Masarykovy akademie práce pokroky v úřadování, v cizině zavedené byly stále sledovány, a vzhledem k našim poměrům posuzovány a oceňovány.

To jest důležité již proto, že nyní i na mezinárodních kongresích správních otázka vhodného úřadování stává se stálým předmětem jednání.

Jednací řád Schwartzenuův (komise pro reformu správy) a uherský z r. 1902 jsou základem jednacího řádu našeho, který pro župy slovenské byl vydán vládním nařízením ze dne 21. září 1922, čís. 290 Sb. z. a nař.

Jednací řád ten v hlavě první pojednává o postavení a úkolech župních a okresních úřadů a o právech a povinnostech, jež jich orgánům z úkolů těch plynou. Hlava I. má 3 díly, totiž všeobecná ustanovení (1. díl), zvláštní ustanovení společná pro župní a okresní úřady (2. díl), zvláštní ustanovení pro župní úřady (3. díl). Hlava II. jedná o úřadování župních a okresních úřadů a to v 1. dílu o ústním styku, v dílu 2. o písemném styku. Pokud jde o tento písemný styk, odkazuje se na kancelářský řád, který vydá ministr vnitra. Kancelářský řád ten byl pro Slovensko vydán výnosem ministerstva vnitra ze dne 25. dubna 1923, čís. 2552 a zakládá se na uherském řádě čís. 125.000-1902, který se dobře osvědčil. Sr. Věstník ministerstva vnitra 1923 str. 280. Po mém soudu měl býti i tento kancelářský řád publi-

kován nařízením, jak předpisuje § 7. a ne pouhým výnosem. Zákon uložil vládě vydati jednací řád nařízením; jest proto samozřejmo, že to, co tvoří obsah jednacího řádu, tedy i zejména vnitřní úřadování, mělo býti všeobecně závazným pravidlem t. j. nařízením vydáno a ne nějaká jeho část vyloučena a interní instrukci vyhrazena. Tak na př. není nyní pro veřejnost stanoveno nic o tom, zda výměry župních úřadů resp. písemnosti jménem župy za župana podepsané musí býti opatřeny úřední pečeti a jaký význam tato náležitost má pro platnost resp. důkaznost listiny.

Moderní jsou zejména ustanovení jednacího řádu o úřednících župního a okresního úřadu a o jich právech. Princip monokratický byl zachován a má tedy jenom přednosta úřadu moc úřední t. j. právo jménem úřadu rozhodovati a činiti opatření § 16.; ale poněvadž jest fyzicky nemožno, aby přednosta úřadu mohl sám celou agendu denně prostudovati a co třeba zaříditi, tož jednací řád vyslovuje, že jménem přednosty úřadu a k jeho příkazu mohou vykonávati úřední moc decernenti (jednak právníčtí, jednok odborní). Vedle této funkce jako přednosty župního úřadu župan podobně jako místopředseda obstarává i ty věci, které mu byly v rámci platných zákonů vládou nebo příslušnými ministry osobně jako županovi k vyřízení svěřeny § 29. jednacího řádu.

(Podle § 7. zákona jsou úřadu župnímu (a okresnímu) přiděleni 1. úředníci konceptní, 2. odborní, 3. účetní, 4. kancelářští, 5. jiní zřizenci státní.

ad 1. Službu konceptní obstarávají (§ 22. až 25. jednacího řádu) kromě přednosty úřadu, úředníci právníčtí, odborní, aktuárští, účetní a kancelářští. Jednací řád dobře stanoví, jakou agendu mají vzhledem k svému zvláštnímu vyššímu vzdělávání vyřizovati úředníci právníčtí a odborní § 22. Agendu konceptní samostatně vyřizují (jako tak zvaní referenti) pouze definitivně ustanovení právníci a odborníci, kdežto ostatní síly pro konceptní službu povolání nejsou referenty, nýbrž jen orgány pomocnými referentův jsouce podrobeni příkazům a doзору svého referenta.

Referenti právníčtí a odborní jsou zpravidla zároveň decernenti, t. j. mohou schvalovati jménem přednostovým písem-

ná vyřízení, tedy je za přednostu podpisovati a jsou přednosty oddělení župního úřadu, § 30. Velmi choulostivou otázkou bylo jednak upravití postavení decernentů tak, aby jednota úřadu a práce v přednostovi stělesněná netrpěla, ale i osobní zodpovědnost decernentů byla stupňována, jednak upravití postavení decernentů odborníků, pokud jde o čistě odbornou agendu. Otázky ty byly šťastně rozřešeny v § 24. a 25. jednacího řádu.

ad 2. Co do služby odborné, jest to správa, k jejímuž provádění jest třeba zvláštní odborné znalosti (jiné než právnické). Tuto správu odbornou vykonává župní úřad skrze svoje odborné úřednictvo.

K odborným úředníkům státním župnímu úřadu příkazným náležejí v zemích historických:

1. pro službu zdravotní zemský zdravotní referent a pomocný lékařský personál dle § 9. zákona ze dne 30. dubna 1870, čís. 68 ř. z. (říšský zdravotní zákon), dále dle zákona ze dne 15. dubna 1920, čís. 332 personál lékařský a pomocný personál zdravotní pro města se zvláštním statutem mimo Prahu.

2. pro stavební službu státní dle nař. státního ministerstva ze dne 8. prosince 1860, čís. 268. ř. z. techničtí úředníci,

3. pro službu lesní dle nařízení z 1. listopadu 1895, čís. 165 lesní technikové,

4. pro službu veterinářskou dle § 7. říšského zákona zdravotního čís. 68 ex 1870, zemský zvěrolékař a pomocný personál odborný.

Kdežto v zemích historických nejdůležitější odborná správa náležela do působnosti politických úřadů a byla v těchto úřadech obstarávána odborníky státními úředníky, v Uhrách pouze správa zdravotní (lékařská) byla v župě obstarávána župním lékařem (dle zák. čl. XIV:76); (dle zák. ze dne 15. dubna 1920, č. 332 byli u župních úřadů zřízeni lékaři pro zdravotní službu v městech municipálních; ale města ta jsou nyní zrušena a proto ustanovení to nepadá v úvahu). Jinak byly pro různé obory správy zřízeny zvláštní samostatné odborné úřady královské s úředníky státními, jež měly styk se správou municipální prostřednictvím správního výboru. Župní zákon se těchto samostatných úřadů nedotýkal, spokojuje se s tím, že přednost žup. úřadu, na který přešla dle § 6. působnost

správního výboru a ovšem i župana (vrchního i podžupana), bude mít podle předpisů pro správní výbor platných nad těmito král. úřady, pokud jde o jejich činnost úřední dostatečný vliv. Snaha však po koncentraci správy a po jednotném jejím vedení vedla k tomu, že, když byly zákonem ze dne 15. dubna 1920, čís. 269 býv. král. uherské úřady prohlášeny za státní úřady československé republiky, byla vláda zároveň v § 1. zmocněna, aby v prvních 5ti letech účinnosti zákona (od 1. května 1920 počínajíc) k zjednodušení a sjednocení správy nařízením

a) měnila příslušnost těchto úřadů,

b) úřady ty s jinými úřady slučovala nebo rušila

c) podřízenost jejich jinak upravovala.

Na základě tohoto předpisu pak nařízením ze dne 22. prosince 1922, čís. 383 byly četné odborné úřady státní zrušeny (Sr § 1. cit. nař.); a působnost jejich rozdělena mezi úřady okresní, župní a ministerstva.

Na župní úřady byla přenesena působnost

a) státních kulturně technických úřadů. Působnost ta obsahovala

α) spolupůsobení při provádění vodního zákona; čl. XXIII: 85 a prov. nařízení uh. mín. zemědělství čís. 17202-86 a 3050/93.

β) pracování a provádění melioračních projektů na základě rozkazu ministerstva zemědělství,

b) státních stavebních úřadů; působnost jejich byla upravena nařízením uh. mín. obchodu ze dne 23. března 1887, čís. 3204, a čís. 15322-92 a obsahovala v sobě

α) stavbu a udržování státních silnic (čl. I:1890),

β) dle čl. VI:76 stavbu a udržování župních silnic,

γ) dle čl. XXV:77 provádění inženýrských prací komitátních,

δ) provádění staveb pro jiné ministerstva;

c) státních říčních stavebních úřadů (sr. nař. min. obchodu č. 41.931/83;

d) státních okresních komisariátů parních kotlů;

e) státních lesních inspektorátů; působnost upravuje zák. čl. XXXI:79) v podstatě byly orgánem správ. výboru);

f) státních lesních úřadů; působnost upravuje čl. XIX:1898 a prov. nařízení č. 15217/1898 (v podstatě byly orgánem správ. výborů);

g) státních hospodářských inspektorátů; působnost upravuje čl. XXIII:1912;

h) státních župních zvěrolékařů; působnost upravuje zák. čl. XVII:1900 a prov. nař. uh. min. zemědělství č. 95000/1900.

Župní úřad vykonává tuto na něho přenesenou působnost odbornými úředníky a zřizenci, jež přiděluje úřadu v dohodě s ministerstvem vnitra příslušný resoriní ministr. Není třeba, aby u každého župního úřadu byli všichni tito odborní úředníci ustanoveni; odborný ministr v souhlase s ministrem vnitra může úředníkům těm vykáhati obvod, zahrnující v sobě několik žup, anebo může úředníky ty dočasně mimo jich stálé služební místo exponovati. (Sr. vyhlášku min. veřejných prací a zemědělství v dohodě s ministrem vnitra a s plnou mocí ze dne 19. ledna 1923, č. 22).

ad 3. Účetní službu u žup (§ 26. jedn. řádu) obstarávají účetní úředníci státní, sloučení v účetním oddělení (účtárně)

V zemích historických bude to účetní odbor, zřízený u každého župního úřadu dle cis. nařízení ze dne 21. listopadu 1866, č. 40 ř. z. a postupující dle instrukce C. (ač-li snad dle § 8. zákona nebude učiněno jiné opatření (koncentrační). Tato úprava byla zachována v platnosti § 14. zákona ze dne 20. března 1919, č. 175.

V území dříve uherském bylo dle zák. čl. III:1902 účetnictví komitátů (nikoliv měst municipálních) svěřeno státním účtárnám u finančních ředitelstev a příslušné předpisy byly vydány nřízením č. 120.000/1902 (R. T. 116/1902). Tato účetní služba byla vládním nařízením ze dne 14. prosince 1922, č. 368 přenesena na župní úřady a vykonávají ji účetní úředníci sloučení v účetní odbor pod zodpovědností vedoucího účetního úředníka dle svrchu uvedených předpisů, vydaných k provedení zák. čl. III:1902; účtárny tyto působí ve věcech předběžné a dodatečné kontroly účetní samostatně a zodpovídají za tuto činnost jedině ministerstvu vnitra, které může tuto pravomoc přenést na ministerstvo s plnou mocí pro správu Slovenska (§ 5., zák. čl. III:1902).

ad 4. Kancelářskou službu obstarávají orgánové kancelářští, § 27., manipulační službu kancelářské orgány a zřizenci dle svých schopností, manuální služby zřizenci a jiné síly, § 28

(Kancelářská a manipulační služba vyžaduje zvláštní pozornosti, poněvadž právě v ní jest možno ještě docíliti mnoho zlepšení, zjednodušení a zrychlení.)

Rozsah agendy župního úřadu vede k tomu, že jest třeba u úřadů župních utvořiti oddělení (departementy, § 30.), na př. presidium, oddělení administrativní, zdravotní, sociální, zemědělsko-lesnické, technické a pod. Oddělení ta budou zpravidla utvořena dle dělítky reálního, ale není vyloučeno i dělítko teritoriální; tak na př. tam, kde by obstarávání vnitřní správy v celém obvodu župy bylo spojeno pro obyvatelstvo nebo veřejný zájem se zvláštními obtížemi, mohou býti dle čl. II. jednacího řádu č. 290/22 ministrem vnitra zřízeny pro určité části župy expositury župní, v nichž by jménem župana vykonával vnitřní správu exponovaný úředník s potřebným personálem dle instrukce a v rozsahu napřed přesně určeném. Takováto župní expositura byla zřízena vyhláškou min. vnitra ze dne 12. prosince 1922, č. 366 ze župy XIX. pro obvodu okr. úřadu v Tornale, Rožňavě a Revúci.

Oddělení u župního úřadu mají potud význam, že přednostově jich (decernenti) tvoří gremium župního úřadu, v němž se za předsednictví županova nebo jeho náměstka a podle rozkazu županova projednávají některé důležitější věci.

Usnesení gremiální má však pouze význam poradní; nevíže župana resp. decernenta. Podobný účel sledují i úřednické konference, § 15.

Gremia ta jsou obdobou místodržitelského gremia, jehož činnost byla upravena v § 44. až 49. organizačních ustanovení ze dne 14. září 1852. (Ovšem bylo pochybné, zda působnost tohoto gremia byla zachována i po r. 1868.)

Pochybné jest, zda župní školní rada dle zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292, jímž se upravuje správa školství, jest samostatným úřadem, jako staré zemské školní rady, či pouze odborem župního úřadu, třeba dosti samostatně vypraveným.

Dle § 3. zřizuje se u každého župního úřadu župní rada školní. Zřizuje se tedy nejen pro župu a v župě, nýbrž přímo u župního úřadu, tedy patrně jako součást župního úřadu; předseda její jest dle § 4. župan. Župan pak dle § 15. rozděluje práci jednotlivým členům a vykonává její usnesení

a to jako »předseda župní rady školní« i »jako předseda župního úřadu«. Dle § 12. vyřizuje běžnou agendu referent za odpovědnosti předsedovy. Dodatek »jako předseda župního úřadu« má jen tehdy význam, rozumí-li se župní rada jako stálý orgán župního úřadu. Důsledek toho jest, že agendu župní rady školní, pokud není svěřena orgánům v zákoně jmenovaným, tedy zejména agendu účetní, manipulační, obstarává župní úřad sám. Naproti tomu § 36. zákona školního jest zbytečným vzhledem k čl. VIII. župního zákona.

Župan jako přednosta úřednického sboru vykonává veškeru působnost, která přísluší župnímu úřadu dle § 5., 6. a 8., mimo tu agendu, která jest výslovně vyhrazena sborům občanským, t. j. župnímu zastupitelstvu, výboru, komisím. Celkem lze říci, že agenda županovi vyhrazená jest vrchnostenská agenda rázu policejního. V agendě této není župan nijak závislým na župním zastupitelstvu; župní zastupitelstvo může jediné dle § 30. vznášeti na župana dotazy a stížnosti, ale ovšem jen pokud jde o správní a hospodářské záležitosti župy a jejího obyvatelstva a jen v mezích jednacího řádu. Sr. § 58. jednacího řádu pro župní zastupitelstva č. 26/24.

Pokud jde o agendu, vyhrazenou sborům občanským, župní zastupitelstvo, župní výbor, nemohou svých usnesení samy prováděti, nýbrž prováděním tím jest pověřen župan, § 52. Župan proto také jest povinen podávati župnímu zastupitelstvu zprávu, jak bylo jeho usnesení provedeno. Župní zastupitelstvo se může usnésti, že zprávy té neběře na vědomí, ale musí při tom uvéstí důvody. Odmítavé usnesení se předkládá do 14 dní ministerstvu vnitra, jež rozhodne, zda župan usnesení provedl řádně či nedokonale, nedostatečně, pozdě a pod. a zda nečinnost županova mu má býti přiřítána k vině, § 52.

II. ŽUPNÍ ZASTUPITELSTVO. SLOŽENÍ.

1. Členové volení či také jmenovaní?

Dle prvotního úmyslu měli býti ti, kdož jménem občanstva se měli správy župní účastniti, částečně voleni, částečně ministrem vnitra jmenováni.

Tím mělo býti zabezpečeno, aby vedle zástupců politických stran mohli býti do správy župní povoláni i odborníci, kteří se snad politickému boji a jeho příkrostem vyhýbají, anebo náležejí k straně, jež nekandidovala nebo neprošla, aneb ve straně neprošli. Ovšem že počet těchto jmenovaných členů byl omezen (na jednu třetinu volených členů), aby vládě bylo znemožněno jmenováním vykonávati rozhodující vliv na složení sboru.

Než tato obava byla přece tak mocná, že právo jmenovací bylo v § 12. zásadně zamítnuto a ponecháno pouze pro župy slovenské a pouze dočasně a bylo to odůvodňováno zvláštními poměry slovenskými. Po našem názoru jest myšlenka oživit župní zastupitelstva osobami, které politicky příliš nevystupují, ale zato ve svém oboru jsou silami zdatnými, velmi účelná a může aspoň trochu paralyzovati přílišné zpolitování našeho veřejného života i v těch složkách, jež jsou rázu více hospodářského a kulturního. Není proto důvodu, proč by neměli býti i v zemích českých připuštěni za členy župních zastupitelstev i osoby vládou jmenované, nehledíc ani k tomu, že podobné zvláštní poměry, jakými bylo odůvodňováno jmenování členů na Slovensku, jsou na př. v územích pohraničních v českých zemích.

2. Zástupcové občanstva či také úředníci?

Nutnost bezprostředního styku se zástupci občanstva ve schůzích župního zastupitelstva vzhledem k tomu, že úředníci

župního úřadu provádějí usnesení župního zastupitelstva a mohou podati rychle objasnění a vysvětlivky a pod., vyžadovala dále toho, aby v župním zastupitelstvu zasedali župan a úředníci župního zastupitelstva v každém případě aspoň s hlasem poradním. Někteří úředníci měli míti hlas rozhodující. Kterí, kolik a do jaké míry, bylo choulostivou otázkou, aby volení členové nebyli snad přehlasováni členy jmenovanými a úředníky. Posléze přijato řešení v § 17. a 20; župan a úředníci nejsou sice členy župního zastupitelstva, ale mohou se účastniti schůzí zpravidla cum voto consultativo, výminečně cum voto decisivo.

3. Župní zastupitelstvo skládá se dle zákona župního:

a) v Čechách, na Moravě a ve Slezsku jen ze členů volených,

b) na Slovensku jednak ze členů volených, jednak případně i jmenovaných.

ad a) Všeobecné přesvědčení, že župní zastupitelstvo nemá býti sborem politickým, nýbrž hlavním střediskem posítnivní práce pro lid v župě a známá zkušenost, že příliš četný sbor znamená spíše poklesnutí práce, zpolitisování její a demagogické sklony, vedly k tomu, že počet členů župního zastupitelstva byl úmyslně stanoven nízko. Raději členů málo, ale zato skutečných pracovníků. Počet ten však nemohl býti tak nízký, aby bylo znemožněno utvořiti samostatné výbory a kontrolovati župní výbor a komise.

Jiná otázka byla, zda má býti počet členů pro všechny časy stálý, či zda se má řídit počtem obyvatel, dle posledního sčítání zjištěných (na př. na 25.000 obyvatel 1 člen, na zbytek větší než 10.000 obyvatel 1 další člen). Rovněž bylo navrhováno, aby župní zastupitelstvo samo mohlo se schválením vládním počet svých členů kvalifikovanou majoritou rozšířiti. Ústavní výbor se po delších úvahách stejně jako u zákonodárského sboru rozhodl pro počet stálý; t. j. 35 (průměrně 1 člen asi na 20.000 obyvatel a v župách nad 700.000 obyvatel připuštěno voliti na každých dalších 20.000 voličů o 1 člena více.

ad b) Na Slovensku vedle členů volených mohou býti (ale nemusí) i členové jmenování. Členy ty jmenuje dle § 12. vláda. V § 76. volebního řádu pro župní zastupitelstva

usneseném dne 14. dubna 1920 a vyhlášeném dne 12. května 1920 mluví se o členech župního zastupitelstva ministerstvem vnitra jmenovaných. Dalo by se tedy souditi, že pozdějším zákonem byl § 12. změněn. Ale proti tomu lze právem namítnouti, že zákonodárce, usnásaje se o řádu volebním, neměl v úmyslu na ustanoveních župního zákona, zejména na ustanovení § 12., jež bylo předmětem dlouhých jednání a kompromisů, něco měniti. (Sr. i důvodovou zprávu tisk. 2427. odst. 2.). Kompetence ministerstva vnitra v § 76. volebního řádu se vysvětluje původní osnovou, jež v souhlasu s osnovou žup. zákona, jmenovací právo vyhrážovala ministru vnitra. Ale i kdyby se uznalo, že volební řád na místo vlády povolal ministra vnitra k jmenování, není pochyby, že jde o věc politickou a že ji tedy vláda ve smyslu § 84 lit. b) ústavní listiny může kdykoliv na sebe potáhnouti.

Vláda jest při jmenování obmezena těmito podmínkami:

1. Vláda může jmenovati členy jen v těch župách slovenských, ve kterých to vyžadují zvláštní poměry; to jest ovšem pro vládu pouze direktivou.

2. Vláda může za členy jmenovati dle §-u 76. voleb. řádu do župního zastupitelstva ze dne 14. dubna 1920 čís. 330 jen ty osoby, které dle §-u 5. a 6. tohoto řádu jsou volitelní t. j. státní občany československé bez rozdílu pohlaví, kteří v den jmenování dokonali 30 let věku svého, bydlí v některé obci župy aspoň 1 rok ode dne jmenování počítajíc a nejsou vyloučeni ani z práva volebního § 2. ani z práva volenu býti § 6. V seznamech volebních nemusí býti zapsáni. Poněvadž § 76 předpisuje obdobné užití § 5. a 6., sluší nahraditi moment volby momentem jmenování.

3. Vláda může jmenovati členů nejvýše tolik, kolik činí 1/3 volených, ale může jich jmenovati i méně.

4. Vláda musí členy jmenovati vždy na celé určité volební období § 14., ne tedy na dobu kratší nebo delší; ale odpadne-li jmenovaný člen za období volebního, může býti (ale nemusí) na zbytek období provedeno nové jmenování § 15. Ovšem, že vláda může členy jmenované na určité období znovu jmenovati i pro období další.

5. Vláda může právo jmenovací prováděti pouze do 1. ledna 1940. Zánikem práva jmenovacího nezaniká členství jmenovaných, kteří zůstávají v župním zastupitelstvu po dobu volebního období, na které byli jmenováni, i když snad přesahuje 1. ledna 1940. Jmenování členové jsou plně právními členy župního zastupitelstva úplně na roveň postavenými členům voleným (arg. § 12 další členy).

Období činnosti župního zastupitelstva:

Členové župního zastupitelstva jsou dle § 14. voleni a dle § 12. jmenováni na 6 let; období volební a jmenovací jest tedy stejné jako do poslanecké sněmovny § 11. úst. listiny.

Bylo také navrhováno, aby volební období činilo 8 let, ale aby vždy po 4 letech polovina členů volených i jmenovaných vystupovala. Účelem toho bylo, aby byla kontinuita prací lépe zabezpečena. Župní zastupitelstvo jest orgán, který má v prvé řadě pečovat o opatření a zlepšení hospodářských a kulturních potřeb obyvatelstva v župě. K tomu jest třeba rozsáhlého, na léta rozvrženého programu a ochoty členů župního zastupitelstva tento řádně uvážený program také dodržovati. Časté a všeobecné změny v osobách u župního zastupitelstva takovouto důslednou prací ohrožují, poněvadž noví členové nebývají dobře informováni o celém programu a jeho provádění. Proto v hospodářských sborech v zájmu nerušené práce se změny v složení provádějí v etapách, aby nově příšlí se mohli od starších členů informovati a orientovati a zbytečně nebyl na škodu věci a s velikou finanční obětí postup práce přerušován. Tato dobrá myšlenka však narážela na obtíže jednak politické, (partielní obnovování nebylo bohužel ani u senátu uznáno), jednak rázu technického; bylo by bývalo nutno konati každý 4. rok volby, čímž by počet voleb se neúčelně zvětšoval nehledíc ani k velikému jich finančnímu nákladu. Nad to poměrné zastoupení dávalo naději, že v osobách nebudou náhlé přesuny pravděpodobny a že osvědčení pracovníci budou od stran vždy znovu voleni; a proto bylo od partielního obnovování župního zastupitelstva upuštěno.

PRÁVO VOLEBNÍ.

Literatura: Komentáře k volebnímu řádu do župních zastupitelstev vydali Weyr a Heinz (slovensky). Vzhledem k příbuznosti volebního řádu župního s volebním řádem do Národního Shromáždění jsou důležitý i četné komentáře k volebnímu řádu do Národního Shromáždění vydané.

Zákon župní stanoví v § 13: Kdo má právo do župního zastupitelstva voliti a kdo může býti do něho volen, jakož i jak se řízení volební provádí, stanoví zvláštní zákon. Zákon ten »o volbách župních zastupitelstev a okresních výborů (řád volební)« byl usnesen dne 14. dubna 1920 a vyhlášen pod čís. 330, dnem 12. května 1920.

Dle zprávy ústavního výboru tisk 2427 »konají se volby do župních zastupitelstev podle všeobecného rovného přímého a tajného práva hlasovacího a zásady poměrného zastoupení stejně jako volby do obcí a do Národního Shromáždění. Bližší provedení těchto zásad vykazuje však úchytky od volebního řádu do obcí a přibližuje se více volebnímu řádu do Národního Shromáždění. Úchytky ty jsou odůvodněny nepopíratelnou růzností žup od obcí i co do rozsahu i úkolu jejich.»

Aktivní právo volební mají dle § 1:

1. státní občané československé republiky bez rozdílu pohlaví.

2. kteří v den vyložení stálých seznamů voličských t. j. 15. června a 15. prosince resp. následujícího dne všedního (§ 8. zákona ze dne 19. prosince 1919, čís. 663 o stálých seznamech voličských).

a) překročili 21. rok věku svého t. j. věku toho dosáhli (Sr. Košín č. 44.),

b) mají řádné bydliště v některé obci župy aspoň 3 měsíce počítajíc ode dne vyložení seznamů voličských. Doba strávená ve vojenské službě, při válečných úkonech nebo v zajetí nepřetrhuje bydlení. Pro vojiny podmínka 3-měsíčního bydliště neplatí. (Košín č. 2.) Vojini dle § 4. mají právo volební v obci, ve které jsou službou přikázáni v den vyložení voličských seznamů. (Košín č. 52.)

c) nejsou volebním řádem do žup výslovně vyloučeni z práva voličského Dle §-u 2. zákona jsou vyloučeni ti, kdož jsou vyloučeni za zápisů do stálých seznamů voličských (§ 3. zákona ze dne 19. prosince 1919, čís. 663).

Passivní právo volební mají a voleni býti mohou za členy župního zastupitelstva dle §-u 5. a 6.:

a) státní občané československé republiky bez rozdílu pohlaví,

b) kteří v den volby dokonali 30 roků věku svého,

c) bydlí v některé obci župy aspoň 1-rok ode dne rozepsání volby zpět počítajíc (§ 14. zákona).

d) nejsou vyloučeni z práva voliti t. j. ze zápisů do stálých seznamů voličských dle §-u 3. zákona č. 663-1919,

e) nejsou vyloučeni z práva volenu býti dle § 6.

(Ale § 6. zná jen jeden důvod, který vylučuje z volitelnosti, totiž dle odst. 6. služební poměr úřednický nebo zřízenec-ký v župním, okresním nebo župnímu nadřízeném úřadu, v župním nebo okresním ústavu nebo podniku; takovýto úředník nebo zřízenec nemůže býti zvolen do žup. zastupitelstva, a byl-li zvolen, jest volba neplatná. Ostatní důvody v §-u 6. uvedené nevylučují osoby tam uvedené z volitelnosti. Osoby ty mohou býti voleny a stávají se volbou i členy žup. zastupitelstva, ale zákon spojuje s jich nečinností jako účinek pozdější pozbytí na bytéh o členství.

Důvodem ustanovení § 6. odst. 6. jest obava, že by úředník (zřízenec) byv zvolen do župního zastupitelstva ocítl se v kollisi povinností. Úředník župního úřadu by mohl býti županem použit dle §-u 20., 26. a pod., úředník nadřízeného úřadu t. j. ministerstva mohl by býti podezříván, že kontroly zákonem uložené nestranně neprovádí, své straně nadřazuje a pod., úředníci a zřízení okr. úřadů a ústavů by mohli mařiti kontrolu nad

svou správou a správou jejich ústavů a podniků. Při velmi úzkém styku zástupců volených a úředníků by tedy kollise povinností byla takřka nevyhnutelnou.

Text zákona sice ustanovuje všeobecně, že každý zaměstnanec kteréhokoliv úřadu župního, okresního, nebo úřadu nadřízeného, župního neb okresního ústavu nebo podniku jest vyloučen z volitelnosti do župního zastupitelstva, tedy že nemůže býti volen ani do župního zastupitelstva cizího (na př. úředník župního úřadu bratislavského by nemohl býti zvolen do župního zastupitelstva nitranského).

(Ale není pochyby, že výklad tento jest vzhledem k účelu zákona příliš široký a že jsou vyloučeni z volitelnosti do župního zastupitelstva úředníci a zřízení:

a) toho župního úřadu nebo ústavu a podniku, § 53, u něhož jest zřízeno župní zastupitelstvo, o jehož volbu jde,

b) toho okresního úřadu nebo okresního ústavu a podniku, § 91, který jest podřízen žup. úřadu sub a) uvedenému,

c) úřadu župnímu úřadu přímo nadřízeného, t. j. dle § 1. ministerstva vnitra.

Pochybnost jest, zda platí i ustanovení § 100. odst. 1., dle něhož člen župního zastupitelstva právoplatně sesazený pozbývá pro příští volební období volitelnosti. Proti platnosti možno uvést, že volební řád do žup upravuje volební právo podrobně a že v § 5. se o případu § 100. odst. 1. nezmiňuje. Pro platnost mluví však úvaha, že volební řád župní jest vlastně jen doplněním zákona župního (§ 13.) a že tedy neměl v úmyslu ustanovení zákona župního nijak měniti nebo rušiti. Proto nutno uznati, že ztrácí passivní právo volební i ten, kdo byl právoplatně sesazen, ale jen na příští volební období, t. j. období, jež následuje po tom, v němž by sesazen.

Povinnost volební § 7. jest stejná jako při volbách do N. S. Ku provedení voleb jsou povolány volební komise § 8. a to místní komise § 9. a obvodní volební komise § 10. stejně jako u poslanecké sněmovny, dále župní volební komise § 11., jež jest povolána, aby upravovala kandidátní listiny § 24 a provedla skrutinium § 45. až 50. Předsedou jejím jest župan, který si určí svého zástupce z úředníků župního úřadu.

o členství komisí a usnášení § 12. a 13 platí stejné předpisy jako při posl. sněmovně.

Řízení volební dělí se jako do poslanecké sněmovny na 4 stadia :

A. Přípravné řízení, § 14. až 29., jež obsahuje

a) rozepsání volby, § 14,

b) vyložení volebních seznamů, aby voliči věděli, kdo má voliti, § 15 až 19.

c) upravení a vyhlášení kandidátních listin, aby občané věděli, koho mohou voliti, § 20. až 26., 28,

d) rozmnožení kandidátních listin ve formě hlasovacích listin. § 27. a 29. (jak voliti).

Rozdíl od volebního řádu do poslanecké sněmovny jsou:

ad a) Volba buď rozepsána ministrem vnitra tak, aby mohla být provedena před uplynutím volebního období starého zastupitelstva § 15. odst. 1. Bylo-li zastupitelstvo župní rozpuštěno, budiž dle § 61. z. ž. volba provedena do 2 měsíců.

Zákon žádá, aby byla pouze volba sama (§ 30. voleb. řádu), provedena před uplynutím volebního období, resp. do 2 měsíců po rozpuštění, nikoliv aby do té doby bylo již župní zastupitelstvo ustaveno, což nebude začasť vzhledem k podaným stížnostem ani možno. Poněvadž uplynutím 6-letého volebního období (počítaným od ustavení župního zastupitelstva) župní zastupitelstvo zaniká (sr. § 15. »jinak« a poslední odstavec »před koncem volebního období«), a členové jeho pozbývají svého úřadu, třeba učiniti na přechodnou dobu, než se ustaví nové župní zastupitelstvo, nějaké opatření. Ačkoli zákon o tom nic nenařizuje, lze dle obdoby § 61. souditi, že přísluší ministerstvu, aby učinilo vhodné opatření (takové asi, jaké § 61. předvídá).

Volební vyhláška děje se v župním úředním listě § 101. Ve vyhlášce v obci se uvádí i lhůta k oznámení sdružených kandidátních listin (vzhledem k §-u 28. vol. ř.).

ad c) Pro volby do župních zastupitelstev na Slovensku neplatí výmínečné ustanovení o počtu podpisů a jich ověření stanovené v § 21. odst. 5. voleb. řádu do posl. sněmovny.

Župan i okresní náčelník mohou býti (na rozdíl od voleb. řádu do posl. sněmovny § 22. a 25. vol. ř. posl. sněm.) kandidováni. Ustanovení, že župan resp. okresní náčelník nemohou kandidovati, bylo vypuštěno patrně vzhledem k § 6. odst. 6. volebního řádu, ale bylo přehlédnuto, že § 6. činí neplatnou volbu jen toho úředníka župního neb okresního úřadu, který v den volby úředníkem tím byl. Župan a okresní náčelník mohou tedy na kandidátní listině kandidovati, nemohou býti z ní škrtnuti a jsou zvoleni, jestliže do dne volby úředníky těmi býti přestali (na př. resignace jejich byla přijata).

Prohlášení kandidátů musí býti vždy učiněno, i když kandidáti dli mimo území republiky. § 22. voleb. ř. a contr § 23. vol. ř. posl. sněm.

Kandidátní listiny upravuje župní volební komise s konečnou platností.

ad d) Náklady tisku kandidátních listin nese dle § 27. volebního řádu do 31. prosince 1924 ze 2/3 župa, z 1/3 strany,

po 31. prosinci 1924 z 1/2 župa, z 1/2 strany.

Sdružování kandidátních listin bylo připuštěno v §-u 28. Při tom ovšem sluší upozorniti, že znění zákona nevyklučuje, aby se sdružovalo i více stran než dvě, a aby se strany sdružovaly několikerým způsobem na př. všechny strany občanské se sdruží a některé z nich se sdruží mezi sebou ještě úžeji. Bylo by tedy možno, aby se na př. všechny strany československé na Slovensku sdružily v zájmu národním; některé ze sdružených stran mohou pak učiniti mezi sebou ještě sdružení bližší na př. strany občanské a contr. stran socialistických a pod. Takovéto sdružování vícečlenné v Německu jest časté a dobře prý se osvědčuje.

B. Volba, § 30. až 41. a 73.

Tu platí stejné předpisy jako pro volby do posl. sněmovny s tou úchytkou, že ve volební vyhlášce § 32. musí býti i uvedeno, kolik členů župního zastupitelstva má býti voleno. Hlavní zásadou jest, že se volby konají dle přísně vázaných listin, § 39.

C Zjištění a prohlášení výsledků voleb nich, § 42. až 50.

Řízení to koná se

a) u obvodních volebních komisí § 10. a to dle stejných předpisů jako I. skrutinium do poslanecké sněmovny. (§ 42. až 44. žup. voleb. ř.).

b) u župní volební komise a to druhý den po volbě o druhé hod. odpolední § 45. až 50. žup. voleb. ř.

Župní volební komise zjistí součet všech platných hlasů odevzdaných jednotlivým stranám a rozvrhne počet mandátů na strany. Postupuje se tu stejně jako při příkazování mandátů stranám při volbách do obcí dle § 45. a 46. voleb. řádu do obcí. Za tou příčinou se nejdříve vypočte volební číslo a to dle systému Droopova (součet všech platných hlasů dělí se počtem mandátů, jež se mají obsadit, zvětšeným o 1; celé číslo nejbliže vyšší dělením vzešlé jest volební číslo).

Strana, jež nedocílila ani tolik hlasů, co činí číslo volební, nemá nároku na mandát, (ač-li nejde o listiny sdružené).

Volebním číslem se dělí počet hlasů, jež každá strana obdržela a župní volební komise přikáže straně tolik mandátů, kolikrát jest volební číslo v počtu hlasů celé obsaženo. Při tom kandidátní listiny sdružené se počítají jako jedna listina.

Nebyly-li všechny mandáty takto obsaženy, přikáží se zbývající mandáty stranám, jež měly přidělený největší zbytek, při stejných zbytcích té straně, jež dostala více hlasů; je-li počet hlasů stejný, rozhodne los.

Na to se rozvrhnou dle stejných zásad mandáty mezi strany, jež se sdružily, s odchylkou, že při příkazování mandátů podle zbytku hlasů má na mandát nárok i strana, která nedosáhla volebního čísla ani při prvním příkazování mandátů jednotlivým stranám sdruženým. Podle názoru ústavního výboru toto řešení vyhovuje lépe zásadě poměrného zastoupení.

Zvolení jsou z jednotlivých stran kandidáti podle pořadí, jak uvedeni jsou na kandidátní listině a podle počtu na tu kterou stranou připadající; ostatní jsou v témž pořadí náhradníky § 48.

Po skončeném skrutiniu vyhlásí předseda župní volební komise výsledek volby a) v župním listě úředním, b) sdělí jej

abcím, aby jej vyhlásily veřejnou vyhláškou a způsobem v obci obvyklým. Ve vyhlášce buď uvedeno, ve které lhůtě, na kterém místě a jak možno podat stížnost proti volbě. Vedle toho zašle předseda župní volební komise zápis o jednání župní volební komise a zápisy o volbách v jednotlivých obcích ministerstvu vnitra.

Část III. volebního řádu obsahuje trestní ustanovení, § 72.

Na ochranu práva volebního byly vydány

a) v bývalém Rakousku zákon ze dne 26. ledna 1907, čís. 18 ř. z. (pokud jde o volby do poslanecké sněmovny, sněmů, obecních a okr. zastupitelstev, a do všech jiných, korporací a zastupitelských sborů povolaných podle zákona k obstarávání veřejných záležitostí,

b) v území uherském § 1. až 26. zák. čl. XXIII:1913 novellovaný zák. čl. XVII:1918, pokud jde o volby do říšského sněmu nebo volby funkcionářů, předsedů a členů komisí, zastupitelských sborů a výborů, jež provádějí municipia nebo obce (města).

(Pochybnost, zda-li a pokud zákony ty platí pro volby do župního zastupitelstva. Panující mínění jest, že předpisy ty, pokud nebyly zrušeny nebo změněny § 72., platí a uvádí se na podporu toho zejména, že ústavní výbor osnovy zákona o trestních ustanoveních na ochranu voleb neprojednal s poukazem na dosavadní ustanovení, jež prý plně postačují. Ovšem zjišťování, které předpisy zejména z uherského práva ještě platí, vzbuzuje pochybnosti a není mnoho na prospěch bezpečnosti právní o čistotě voleb.

D. Verifikace voleb a řízení opravné. (Sr. Dr. Jiří Hoetzel: Soudní kontroly veřejné správy, str. 45. a násl., Dr. Svěrák: Zákon o volebním soudě. Časopis pro právní a státní vědu, roč. VII.)

Oba akty (verifikace a rozhodování stížností), jsou docela samostatné, na sobě nezávislé a o jiné předpoklady se opírající.

Je zásadně možno, aby byla volba verifikována a později ke stížnosti přece zrušena a to platí i pro ten případ, žeby ve stížnosti byla nevolitelnost uplatňována, tedy též důvod, o který se opírá verifikace.

1. Verifikace voleb členů župního zastupitelstva.

Volební soud (bud' v plenu nebo senátu § 9.) ověřuje dle § 8. čís. 2 a 10 zákona o vol. soudu ze dne 29. ledna 1920, čís. 125 usnesením volby členů župních zastupitelstev t. j. zkoumá, zda zvolení členové byli v čas volby volitelní.

Podmínky volitelnosti ustanovuje § 5. a 6. odst. 6. Podkladem jsou spisy, jež ministerstvo vnitřní po skončené volbě volebnímu soudu zašle. Volební soud, je-li třeba doplnit spisy, může doplnění uložit ministerstvu vnitřní a i po jeho doplnění naříditi jednotlivá šetření, § 21., 18. Je-li pochybnost o volitelnosti člena župního zastupitelstva, bud' vyzván, aby se vyjádřil, § 18. odst. 2.

Soud ověřuje volby všech zvolených a dle § 50. volebního řádu prohlášených členů župních zastupitelstev. O volitelnosti náhradníků rozhodne teprve, když dle § 52. volebního řádu nastupují, t. j. když se místo členské trvale uprázdní.

Jestliže soud volby neověří, má dle § 21. a 20 volbu zrušiti a podlé okolností případu zároveň vysloviti, kdo jest zvolen na místě toho, jehož volba byla zrušena.

U usnesení podává volební soud župnímu zastupitelstvu zprávu, § 22.

Župní volební řád se o verifikaci vůbec nezmiňuje, rovněž zákon o vol. soudě nevytýká, zda verifikace jest nutným předpokladem pro ustavení žup. zastupitelstva, ale jest to samozřejmo, poněvadž teprve verifikované členy možno uznati za členy.

b) Rozhodování o stížnostech do voleb župního zastupitelstva.

Volební soud rozhoduje v plenárních schůzích (prezident resp. viceprezident a aspoň 5 přísedících) o stížnostech do voleb členů župních zastupitelstev (§ 51 řádu vol., § 8., čís. 3. zákona o volebním soudu).

Dle § 15. zák. o vol. soudu nemá stížnost, jde-li o provedení volby, odkládacího účinku, ale pozdějším zákonem t. j. volebním řádem do žup (§ 53.) byl stížnosti účinek odkládací přiznán tím, že župní zastupitelstvo nemůže se ustavit, dokud nebyla stížnost právoplatně rozhodnuta.

Stížnost mohou podati dle § 12. čís. 2.

a) volební strany, jež župní volební komisi předložily platné kandidátní listiny pro volbu, jejíž výsledek jest předmětem stížnosti. Volební strany jsou zastoupeny zmocněncem anebo jeho náhradníkem § 21. čís. 3 vol. ř.,

b) ten, kdo tvrdí, že mu byla nezákonným postupem kandidátní listina odmítnuta (sr. § 24. čís. 3 vol. ř.,

c) občan, o jehož volbu jde.

Stížnost lze podati jen z těchto důvodů (§ 11. vol. soudu) totiž:

a) pro nezákonný postup ve volebním řízení,

b) protože zvolený nebyl včas volby volitelný,

c) protože úřadem byla nezákonně popřena volitelnost zvoleného. Takový případ může nastati, když na př. župní volební komise prohlásí za neplatnou volbu úředníka župního, poněvadž byl včas volby úředníkem, kdežto on dokazuje, že úředníkem již nebyl (na př. resignace jeho byla již vzata na vědomí, § 85. služ. pragmatiky).

Stížnost bud' podána do 14 dní od úřední vyhlášky konečného výsledku volby § 14 odst. 2 čís. 2. voleb. soudu to jest dle § 50 vol. ř. od vydání župního úředního listu; den podání na poštu se pokládá za den podání u vol. soudu § 24. Stížnost musí býti podepsána advokátem, § 15. a bud' podána v tolika stejnopisech, aby soud, ministerstvo vnitřní a každá zeúčastněných stran obdržely po 1 pare, § 14. odst. 1.

Řízení o stížnosti:

1. Volební soud odmítne stížnost a limine § 17,

a) jestliže stížnost neopírá se o některý bod § 11, lit. b až d,

b) jestliže byla podána od jiné osoby než v § 12. čís. 2

lit. a) až c) uvedené,

c) není-li podepsána advokátem,

d) je-li opožděná.

2. Jinak se zavádí přípravné řízení t. j. volební soud

a) vyžádá si spisy od ministerstva vnitřní; ministerstvo může podati i odvodní spis,

b) vyzve účastněné strany, aby do lhůty stanovené (14 dní až 4 neděle) podaly odpověď.

Súčastněné strany jsou volební strany na volbě súčasněné a ti, jichž volitelnost se popírá,

c) dá dle § 18. provéstí potřebné doplnění spisů skrze ministerstvo vnitra po př. i po doplnění sám jednotlivá šetření dá provéstí nebo pro ústní líčení připravití.

3. Na to koná se veřejné líčení § 19. dle předpisů platných pro nejvyšší správní soud, § 23.; pozváni jsou k němu ministerstvo vnitra a účastníci, t. j. patrně súčasněné strany, § 16.

O stížnosti rozhoduje se nálezem — a stížnost bude buď zamítnuta nebo jí vyhověno.

Vyhověli-li volební soud stížnosti, sluší líšiti:

a) byla-li stížnost podána pro nezákonný postup při volbě § 11. lit b), vyhová jí soud, je-li prokázáno, že vytýkaný nezákonný postup mohl mítí vliv na konečný výsledek volby a v tom případě prohlásí, v jaké míře se volba zrušuje a po případě určí, kdo je zvolen na místě toho, jehož volba byla zrušena, § 20. odst. 1.

b) bylo-li namítáno, že zvolený nebyl v čas volby volitelný a patrně i že volitelnost jeho byla nezákonně popřena, zruší volební soud volbu a určí, kdo jest zvolen na místo toho, jehož volba byla zrušena § 20. odst. 2.

O nálezu podá volební soud župnímu zastupitelstvu písemnou zprávu, § 22. Župní zastupitelstvo jest nálezem tím vázáno (stejně jako nálezem nejv. správ. soudu).

Volební soud ověřuje volby župních zastupitelstev a rozhoduje o stížnostech do volb, § 8. č. 2 a 3. Na členy vládou jmenované se proto jeho působnost nevztahuje.

Ale i jmenovaní členové musí vyhověti dle § 76. žup. vol. ř. podmínkám volitelnosti dle § 5. a 6. Jestliže snad kromě nadání by byli jmenovaní za členy osoby, jež nemají náležitosti dle § 5. a 6. odst. 6., bude moci proti nim vystoupiti každý člen župního zastupitelstva stížností z důvodů, že má právo, aby byli členy jen ti, kdo jsou k tomu oprávněni a ne nikdo jiný. Bude tedy žádati župana, aby člena toho nezval; vyhověli župan, bude vyloučený moci si stěžovati k ministerstvu vnitra a pak k nejvyššímu správnímu soudu; jestliže župan nevyhová, bude moci žadatel stěžovati si k ministerstvu vnitra a pak k nejv. spr. soudu.

E) USTAVENÍ ŽUPNÍHO ZASTUPITELSTVA.

§ 53.

Župní zastupitelstvo jest ustaveno, jakmile aspoň dvě třetiny členů župního zastupitelstva složily slib věrnosti Československé republice. Jest lhostejno, zda jsou to členové volení či jmenovaní. Z volených členů padají v úvahu jen ti, jichž volba byla verifikována, nebo stížnost proti jich volbě podaná byla zamítnuta.

Za tím účelem musí župan svolati schůzi těchto členů župního zastupitelstva do sídla župního úřadu k složení slibu. Schůze může býti svolána teprve, když se ukázalo, že proti volbě nebyla stížnost podána, t. j. po 14 dnech od vyhlášení výsledku volebního, anebo byla-li stížnost podána, když byly námítky volebním soudem rozhodnuty. Složení slibu musí se státi ve schůzi, ne tedy snad jednotlivě při různých příležitostech a to na schůzi slavnostní, pro složení slibu určené. Sr. § 16. odst. 4. jednacího řádu pro župní zastup. č. 26/24. Schůzi zahajuje a řídí a slib přijímá buď župan, nebo jiný úředník župního úřadu županem k tomu pověřený. Slib jest přesně stanoven, tedy přesně formální. Odmítnutí slibu, složení slibu s výhradami nebo dodatky pokládá se za odmítnutí přijetí volbu nebo jmenování, a tedy za resignaci.

Proti resignaci členů župního zastupitelstva, kteří by bránili ustavení, chrání § 100. odst. poslední zákona.

Vedle členů (volených i jmenovaných) účastní se jednání župního zastupitelstva:

1. předseda župního úřadu, chce-li, § 17; hlasovacího práva nemá nikdy, § 23.

2. úředníci župního úřadu (ne zřízenci), § 20. odst. 1.

3. úředníci jiní, § 20. odst. 2.; dle § 23. jednacího řádu pro župní zastupitelstva č. 26/24 předsedové a zpravodajové župních

komisí, jestliže byli županem pozváni k podání zprávy o činnosti komise.

(Osoby tyto však nejsou členy župního zastupitelstva (arg. § 12. žup. zákona a zejména § 5. voleb. řádu).

ad 2. Úředníci župního úřadu, t. j. župnímu úřadu dle § 7. přidělení,

a) musí býti županem k tomu zmocněni, povoláni (nemůže tedy každý úředník do župního zastupitelstva jíti) a to buď všeobecně, nebo od případu k případu, do odvolání a pod.

b) a jsou povinni účastniti se schůze, jen když za to župní zastupitelstvo žádá; v jiných případech rozhoduje obsah zmocnění županova. Ale i tehdy, když by župní zastupitelstvo žádalo za vyslání některého úředníka do schůze, úředník smí se schůze účastniti jen, byl-li k tomu županem zmocněn.

c) ve schůzi pak mohou se účastniti rokovaní, jen když předseda župního zastupitelstva (ať župan, ať někdo jiný dle § 17.) dá k tomu výslovně souhlas, zejména tím, že jím slovo udělí. Předseda župního zastupitelstva může tedy odepřít souhlas, i když úředník se hlásí o slovo.

Účast úředníků župního úřadu na schůzích župního zastupitelstva jest tedy závislá na vůli županově a účast v jednání na vůli předsedy župního zastupitelstva.

To jest odůvodněno tím, že k jednání ve sboru jest třeba vždy jisté routiny, klidu, výřečnosti, opatrnosti a pod. Ne každý úředník má tyto vlastnosti, třeba by byl ve svém oboru sebe lepší; někdy bude výhodnější věc vůbec »nerozmazávatí« a tu župan resp. předseda podle své znalosti poměrů sám situaci posoudí a nedovolí ji zhoršiti nešťastně snad vedenou debatou svého úředníka. Zpravidla budou do schůzí vysíláni referenti o věcech, jež jsou předmětem jednání.

(Pochybně jest, zda mezi úředníky župního úřadu sluší počítati i úředníky župní dle § 53. Po mém soudu náležejí pod ustanovení § 20. odst. 1, poněvadž jsou županovi podřízeni. V opačném případě by je bylo nutno zařaditi pod § 20. odst. 2. a úpravu jich účastenství vyhraditi jednacímú řádu.

ad 3. Úředníci jiní, zejména úředníci samostatných odborných úřadů v župě, na př. finančních, nebo úředníci ministerstev mohou se účastniti schůzí jen, když to jednacímú řádu dovo-

luje. Mezi jiné úředníky nepatří úředníci okresních úřadů, poněvadž patří ke skupině úředníků vnitřní správy a z nich jsou v § 20. připuštěni pouze úředníci župního úřadu; povoláním jich by správa v okresích vážla.

Ustanovení 20, odst. 2. má svůj důvod v tom, aby bylo umožněno přednosty samostatných odborných úřadů uherských, kteří zasedali dříve ve správním výboru, přibrati i do schůzí župního zastupitelstva. Jelikož požději větší část těchto úřadů byla přidělena k župní správě (nařízením vládním ze dne 22. prosince 1922, č. 383), nemá ustanovení to nyní většího významu.

Úředníci jiní než župního úřadu nejsou županovi podřízeni; proto nemůže s nimi přímo pro schůzi župního zastupitelstva disponovati; rovněž nebylo zcela jasno, zda bude v praxi nutno neb účelno tyto cizí úředníky vždy ke schůzím volati, proto úprava ponechána jednacímú řádu. Jednacímú řád v § 22. dovoluje županovi jiné úředníky pozvati jen po dohodě s přednostou úřadu.

(Otázkou jest, kterým úředníkům přísluší právo hlasovací.

§ 20. v odst. 2. ustanovuje, že právo hlasovací má nejvýše 5 úředníků, županem k tomu určených. Věta tato textově připojena jest k § 20. odst. 2., který jedná o úřednících jiných než župního úřadu a není vyloučen výklad, že věta ta se vztahuje pouze na tyto úředníky.

(S druhé strany nutno uznati, že není dosti odůvodněno, aby župan určoval, kdo má z těchto jiných úředníků hlasovati, kdyžťe jich po případě ani nezná a ani nad nimi žádné moci nemá; rovněž by bylo nápadno, proč zákon, který úpravu účasti vyhradil jednacímú řádu, pokládal za nutné hlasovací právo při účasti té upravití.

Tyto úvahy a zákonodárná jednání vedou k úvaze, že poslední věta § 20. vztahuje se i na úředníky župního úřadu v § 20. odst. 1. i na úředníky jiné v § 20. odst. 2. uvedené a že omezuje právo hlasovací všech těchto úředníků v zájmu členů župního zastupitelstva na maximálně 5 osob.

Župan určuje, kdo z úředníků bude hlasovati a může tak určití buď všeobecně pro určité úředníky, nebo od případu k případu, na odvolání.

ZÁNÍK ČLENSTVÍ.

Členství v župním zastupitelstvu a to jak člena voleného, tak i jmenovaného zaniká:

1. tím, že župní zastupitelstvo samo jako takové zaniklo, to jest

a) uplynutím volebního období (6 let, dle § 14.). Volební období začíná ustavením župního zastupitelstva (arg. § 61. zák. žup, § 53. voleb. řádu). Volby nového župního zastupitelstva mají být provedeny dle § 14. voleb. řádu dříve, než uplyne volební období starého župního zastupitelstva (byl tu týž systém jako dříve u obcí). Nebyly-li do té doby snad provedeny, nezůstávají přes to župní zastupitelstva dále ve své činnosti, jako nyní u obcí dle § 10., nýbrž zřídí se dle obdoby § 61. ministerstvem vnitřní zvláštní komise,

b) rozpuštěním dle § 15. lit. d) a 61;

2. smrtí,

3. dle § 15. vč. 1. župního zákona vzdáním (resignací), jež ovšem musí být učiněna županovi jako předsedovi župního zastupitelstva; tím momentem, co o ní župan nabyl úředně vědomosti, nabývá resignace účinku a nemůže již být odvolána. Aby župní zastupitelstvo resignaci přijalo, není třeba, ježto členové župního zastupitelstva nemají povinnosti zůstat členy župního zastupitelstva (jako při obcích členové obecního zastupitelstva). Ovšem resignace bude župnímu zastupitelstvu ohlášena.

4. Za mlčky učiněnou resignaci pokládá volební řád župní:

a) dle § 53. případ, že zvolený neb jmenovaný člen odepřel slib nebo připojil k němu výhrady nebo dodatky; to se pokládá za odmítnutí přijmouti volbu nebo jmenování.

b) dle § 62. odst. 4. případ, že člen župního zastupitelstva byl zvolen později do okresního výboru a na vyzvání okresního

náčelníka, jež se má státi do 8 dní po vyhlášení volebního výsledku, do 8 dní po vyzvání se neprohlásil, v kterém sboru chce jako člen zůstat. Marným uplynutím lhůty se pokládá za to, že se vzdal členství v župním zastupitelstvu a tedy členství v něm uplynutím lhůty pozbývá.

Členství zaniká tu ipso facto uplynutím lhůty resp. odepřením slibu. Výrok županův o tom jest rázu jen deklaratorního. Župnímu zastupitelstvu bude učiněno o věci sdělení.

5. Výrokem volebního soudu, totiž:

a) usnesením, kterým se odepírá verifikace (ověření) volby dle § 8. č. 2 a § 10. zák. o voleb. soudě, z toho důvodu, že zvolený nebyl v čas volby volitelným,

b) nálezem, jestliže bylo stížnosti, podané do volby žup. zastupitelstva dle § 8. č. 3, 11. lit. b) až d), § 12. č. 2, vyhověno a volba zrušena,

c) nálezem, jestliže u člena župního zastupitelstva

α) dodatečně na jevo vyšla (v čas volby tu jsoucí, ale tehdy neznámá) § 15. lit. b) žup. zák., anebo

β) teprve po volbě vzešla okolnost, pro kterou by člen ani původně volen být nemohl, § 15. lit. b) žup. zák., t. j. jestliže člen župního zastupitelstva po volbě ztratil volitelnost, § 13. lit. a) zák. o voleb. soudě,

γ) jestliže člen župního zastupitelstva přestal být z důvodů nízkých nebo nečestných příslušníkem strany, z jejíž kandidátní listiny byl zvolen, § 15. odst. 2. žup. zák. a § 13. lit. b) zák. o voleb. soudě, ve znění ze dne 30. května 1924, č. 145

Případ sub α) není v zákoně o volebním soudě uveden a nutno o řízení užití obdobně § 13. voleb. soudu.

6. Tím, že někdo byv zvolen do několika župních zastupitelstev do 8 dní ode dne poslední volby všem dotčeným županům neprohlásil, v kterém župním zastupitelstvu chce jako člen zůstat. Uplynutím lhůty pozbývá členství ve všech župních zastupitelstvech, § 6. odst. 2. vol. ř.

7. Tím, že byl člen župního zastupitelstva zvolen za člena poslanecké snemovny nebo senátu nebo se stal úředníkem nebo zřízencem:

a) župního úřadu, u něhož jest župní zastupitelstvo, v němž jest členem, zřízeno,

- b) župního ústavu nebo podniku,
- c) okresního úřadu, který jest podřízen župnímu úřadu sub a) uvedenému,
- d) okresního úřadu nebo podniku,
- e) úřadu, který jest župnímu zastupitelstvu, t. j. župnímu úřadu nadřízen; (dle § 1. zákona jest to ministerstvo vnitra, § 6. odst. 5.)

Na případ, že by člen župního zastupitelstva byl zvolen prezidentem republiky nebo jeho náměstkem, nemá zákon ustanovení; ale sluší zajisté užití obdobně § 63. ústavní listiny.

8. Sesazením dle § 15. lit. c) a § 100. žup. zák

Na místo členů volených, jichž členství před koncem volebního období trvale zaňiklo, nastupují dle § 15., odst. 3. žup. zák. na zbytek volebního období náhradníci a to dle § 52. voleb. řádu z téže strany, z níž pocházel odpadlý člen a podle pořadí, ve kterém byli uvedeni v kandidátní listině. Na místo členů jmenovaných může vláda jmenovati jiné důvěrníky (rovněž na zbytek volebního období).

PŮSOBNOST ŽUPNÍHO ZASTUPITELSTVA.

Působnost župního úřadu v § 5. a 6. vytčená, jest rozvržena mezi:

- a) župana a úředníky i zřizence jemu podřízené jako orgán byrokratický,
- b) sbory občanské a to župní zastupitelstvo, župní výbor a župní komise,
- c) župní senáty.

Rozvržení to jest provedeno takto:

1. Působnost orgánů sub b) a c) jest naproti županovi upravena taxativně. Všechno, co není výslovně vyhraženo orgánům sub b) a c), přísluší do kompetence župana jako přednosty úřadu župního. To se podává z § 5. odst. 2. a 6. »podle ustanovení tohoto zákona«, dále z jednacího řádu pro župní úřady, č. 290/22, § 3;

2. Působnost orgánů sub b) jest také naproti sobě zevrubně normována. Při tom třeba míti vždy na mysli, že kompetence župního zastupitelstva (župního výboru a komise) se zakládá a odvozuje jen a výlučně z předpisů župního zákona a že tedy župní zastupitelstvo není snad přímým nástupcem zemských sněmů nebo municipálních výborů a že tedy působnost těchto posledních jako taková na župní zastupitelstvo nepřešla. Naopak působnost jich přešla na župní úřad a co z ní přejde na župní zastupitelstvo, určuje župní zákon sám.

Ovšem celkem lze říci, že materiálně župní zastupitelstvo jest v podstatě nástupcem zemských sněmů (slovenských žup), ale působnost jeho byla však mnohem šířeji vybudována a finančně dostatečně podepřena.

Zákon rozeznává:

A. působnost hospodářskou, správní a finanční, § 30., 31., 32. a násl.

B. působnost normotvornou, § 56. a 57.

C. působnost ve správním soudnictví, § 58.

D. působnost poradní, § 59. a 30.

Působnost sub A., C. a D. objevuje se i u okresních výborů; působnost normotvorná jest vlastní pouze župním zastupitelstvům, jež nemají zato působnosti pomocné.

E. Ale na těchto místech není působnost župních zastupitelstev vyčerpána; i zákon župní, i jiné zákony mají na různých místech další ustanovení o působnosti župních zastupitelstev.

A.

Župní zastupitelstvo jest povoláno pečovatí o správní a hospodářské záležitosti župy a jejího obyvatelstva, § 30. Župní zastupitelstvo pečuje o to, aby potřeby župy jako právnické osoby, § 41. a obyvatelstva v župě i po stránce hospodářské, tedy majetkové, i po stránce správní, t. j. ve správě veřejné byly obhájeny; jest to široký obzor působnosti, ale zásadně omezený místně na obvod župy a její obyvatelstvo; župní zastupitelstvo není zástupcem státu a lidu v celém státě ve všech jeho potřebách a zájmech (k tomu jest povoláno Národní Shromáždění), nýbrž zástupcem jednak župy samé, jež jako právnická osoba má určité potřeby, zájmy, jednak obyvatelstva v župě, ne tedy z žup jiných. Takto vymezenou péči může župní zastupitelstvo dle povahy věci vykonávatí různým způsobem; jednak zjišťuje potřeby nebo závady, jednak samo přímo ty potřeby ukájí, jednak jiným orgánům podává návrhy k nápravě. Bližší vysvětlení této péče podává nám § 31. věta 1., který jednak uvádí příkladmo jednotlivé směry této hospodářské a správní péče, totiž péči o humanitní, zdravotní, sociální, hospodářské, dopravní a kulturní zájmy župy a jejího obyvatelstva, jednak zároveň stanoví omezení rozsahu této péče. Župní zastupitelstvo není totiž povoláno, aby provádělo úkoly čistě místní povahy, na něž stačí prostředky okresů nebo obcí (omezení směrem dolů), a ovšem ani ne úkoly, jež si stát vyhradil pro sebe (omezení směrem nahoru). Dodatek ten byl vypuštěn jako samozřejmý, ale opakuje se v § 63. v myšlence, že ani zemský svaz župní, a tím méně tedy župní zastupitelstva

mohou na sebe brátí úkoly povahy celostátní. V zákoně tedy uskutečněna myšlénka, že obce, okresy a župy mají každá své úkoly a že si je také zásadně mají samy svými prostředky obstarávatí a že jen tehdy má vyšší orgán zakročiti, kde prostředky nižší korporace nestačí. Ovšem nelze, aby jednotlivé stupně autonomie územní pracovaly proti sobě, nýbrž nutno, aby tu bylo zabezpečeno jednotné provádění pečovatelské správy. A tu jest samozřejmo, že úkoly župní župou prováděné jsou důležitější než úkoly okresní a že tedy v kollisi musí míti přednost; to zabezpečuje zejm. i § 92. naproti okresu.

Župní zastupitelstvo provádí dle § 30. a 31. péči o hospodářské a správní záležitosti župy a jejího obyvatelstva (arg. k tomu konci) trojím způsobem:

a) dle § 30. podává úřadům a zákonodárným sborům návrhy a podněty a to nejen když bylo za to požádáno, nýbrž i z vlastního uznání, kdykoliv to pokládá za vhodné a účelné. Pokud jde o sbory zákonodárné, jde tu o výkon práva petičního dle § 115. ústavní listiny. Předpis tento se shoduje s § 19. zemských zřízení a umožní úřadům a zákonodárným sborům nabytí pro svoje rozhodování správných podkladů,

b) dle § 30. vznáší na předsedu župního úřadu dotazy a stížnosti, ale pouze v mezích jednacího řádu. Dotazy směřují k objasnění věci, k nabytí informací, stížnosti vytýkají již nezákonnost, nevhodnost nebo neúčelnost nějakého opatření, nebo nevhodný postup, liknavost a pod. Šlo však o to, zabrániti, aby župní zastupitelstvo nechtělo na sebe snad strhnouti všeobecnou kontrolu správy v župě na úkor silné a jednotné správy vládou prováděné a v intencích Národního Shromáždění pracující a proto pouze parlamentu zodpovědné. Župní zastupitelstvo si musí býti vědomo, že pečuje sice o zájmy své župy a jejího obyvatelstva, ale že tím nesmí býti dotčeny všeobecné zájmy státu a směrnice Národním Shromážděním vládě dané.

Právo dotazu a stížnosti má župní zastupitelstvo jako takové, tedy jako celek; jednacím řádem může býti však výkon tohoto práva podrobněji upraven a usnadněn, na př. tak, že stačí návrh jednoho nebo několika členů, že se o něm nekoná rozprava, že župan může odpověď odmítnouti a pod.

Dle § 58. jednacího řádu pro župní zastupitelstva č. 26/24, má právo podávati dotazy a stížnosti každý člen župního zastupitelstva, ale musí je podati písemně aspoň 3 dny před schůzí županovi, který určí, kdy budou ve schůzi župního zastupitelstva zodpověděny. Jednání a hlasování o dotazech a stížnostech, nebo odpovědích k nim není dovoleno.

V obojí činnosti návrhová i dotazová však jest župní zastupitelstvo omezeno tím, že nesmí jednati o věcech politických; nesmí tedy na př. činiti návrhy na vyslovení nedůvěry vládě, odsouzení jejich činů a pod. Důvodová zpráva ústavního výboru praví, že obyvatelstvo republiky má při plné svobodě tisku a shromažďovací vřdycky dosti příležitosti vysloviti se o otázkách politických a že není proto třeba jimi vedle sborů zákonodárných ještě jiné volené sbory zatěžovati. Sr. i § 15. odst. 2. lit. b) a § 16. odst. 3. jednacího řádu.

Ustanovení naše bylo převzato z práva francouzského, kde stejný zákaz jest vydán pro rady generální; pojem sám »politické věci« jest dosti neurčitý, ale byl po různých pokusech jej vymeziti ponechán, ježto celkem může býti pokládán za známý. K zabezpečení tohoto předpisu ale i jako ochrana proti jeho zneužívání jest § 21. věta 2.; župan nepřipustí k jednání věci politické, ale kterýkoliv člen si může stěžovati k ministerstvu vnitra a k správnímu soudu (věc jest konstruována tak, že každý člen župního zastupitelstva má subjektivně právo rokovati o věcech a že může cestou instanční práva toho hájiti.

c) Činí samo konkrétní opatření t. j. dle § 31. věta 2. v provádění péče o zájmy v § 31. věta 1. uvedené zřizuje samo nebo podporuje od jiného subjektu zřízené ústavy, podniky a zařízení, jež jsou spůsobilé, aby podporovaly tělesné i mravní blaho a vzdělání obyvatelstva, zlepšovaly dopravní, bytové, zdravotní a sociální poměry v župě nebo sloužily kulturním nebo hospodářským potřebám obyvatelstva župy. Slůvko »zejména«, kterým se 2. věta § 31. uvozuje, naznačuje, že tato podniková činnost není jediná; nýbrž že jsou přípustny i jiné formy péče, jen když je lze uvést pod znaky § 31. věta 1.

Působnost hospodářská a správní jest velmi široká a umožní bohatý rozvoj hospodářský i kulturní v župě, což ovšem — jak dobře praví důvodová zpráva ústavního vý-

boru — závisí od správného pochopení potřeb veřejné správy a zájmů obyvatelstva župy.

Dosud země historické i župy slovenské rovněž se staraly o úkoly v § 31. uvedené a to jednak zcela dobrovolně fakultativně, jednak na základě zákonného příkazu obligatorně na př. stavěly silnice, nemocnice a pod. Povinnosti ty přešly dle § 5. a 6. na župní úřad, a to vzhledem k § 31. na župní zastupitelstvo, které zejména i náklady zařízení těch nese, ač-li novými republikánskými zákony nebude pro některá odvětví správní stanoveno jinak. Župní zastupitelstvo má právo a ovšem i povinnost náklady do působnosti župního zastupitelstva náležající uhrazovati, tedy o příslušné příjmy se postarati. Příjmy ty plynou jednak z vlastního jmění a podniků, jednak z přídělů státních, jednak z jiných veřejnoprávních zdrojů, totiž poplatků, příspěvků, dávek a naturálních plnění. Podrobnější vyličení této činnosti bude podána v 2. dílu o hospodářství župním.

Župní zastupitelstvo usnází se na tom, zda ke správě ústavů a podniků, jež dle § 31. zřídilo neb spravuje, jest třeba ustanoviti zvláštní úředníky nebo zřízence, a jaká místa a s jakými požitky mají býti na náklad župy systemisována § 53.

Zprvu bylo úmyslem vlády, k vykonávání působnosti župního zastupitelstva užiti jen zaměstnanců státních a nepřipustiti, aby pro funkce tyto byli zřizováni zvláštní zaměstnanci župní; bylo-li by třeba úřednictva pro obstarávání některé agendy, měli býti ustanoveni příslušnými orgány státními jako zaměstnanci státní. Tím měl býti jednak vyloučen dualismus úřednictva s jeho rozdíly platovými a p., jednak úředníků státních u župního úřadu plně využito (na př. bylo by neekonomické míti státního inženýra pro silnice erární a župního po př. lépe placeného pro silnice neerární, jestliže státní inženýr může oboje dobře zastati. Na konec však bylo župnímu zastupitelstvu dovoleno svoje úředníky a zřízence zřizovati, ale právo to bylo právě ze svrchu uvedených obav podstatně omezeno

a) co do rozsahu, b) co do formálního postupu.

ad a) Župní zastupitelstvo smí zřizovati zaměstnance svoje jen ku správě ústavů a podniků, jež dle § 31. zřídilo nebo spravuje, tedy z pravidla pro speciální ústavy a podniky, jichž stát nemá a kde jest třeba zvláštních odborníků.

ad b) Župní zastupitelstvo musí

α) nejprve vzít v úvahu, zda takovýchto samostatných župních zaměstnanců jest ku správě ústavů a podniků těch vůbec třeba, t. j. zda na př. nejde o nějakou přechodnou potřebu, nýbrž vskutku o ústav a podnik trvalý, a zda na př. nebude lze lépe správu tu obstarati úřednictvem státním, jež tu již jest nebo jež bude lze přikázati.

β) shledá-li pak potřebu, buď místo so systemisovati, t. j. místo to (jako více-méně trvalé) zříditi, stanoviti náležitosti, které má žadatel splniti (tedy zejména předběžné vzdělání, praxe a pod.) a určití požitky služební i zaopatřovací. Župní zastupitelstvo při systemisaci té není však nijak neobmezeno, neboť

γ) služební poměry úředníků a zřízců župních řídí se obdoby mi ustanoveními, která platí pro státní zaměstnance stejné nebo rovnocenné kategorie t. j. úředníci ti nejsou státními, nýbrž župními, ale platí o nich vše, co platí o státních zaměstnancích.

δ) Usnesení župního zastupitelstva, kterým se místa systemisují, vyžaduje k své platnosti schválení županova. Schválení to udílí župan výslovně nebo mlčky tím, že se do 1 měsíce počítaje dnem následujícím po dni, kterým usnesení o systemisaci došlo župního úřadu, o usnesení nevysloví. Usnesení není tedy mlčky schváleno, jestliže župan se proti usnesení vyslovil vůbec anebo na ten čas na př. dokud nedostane se mu vysvětlení o jistých věcech a pod.).

e) Župní zastupitelstvo nemá práva samo úředníky župní jmenovati, aby snad právě nebylo místo systemisováno pro nějakou již napřed protežovanou osobu, nýbrž župní výbor.

Účelem této komplikované úpravy jest dle důvodové zprávy ústavního výboru sesílití záruku nepředpojatého postupu při stanovení míst, platů a výběru osob. Předepsaný ohled na osoby zaměstnané dosud v ústavech a podnicích zrušených korporací má zabezpečiti vhodné umístění jejich personálu se zárukou postavení a platů obdobných zaměstnancům státním ovšem za stejných podmínek, t. j. bude-li dotýčný zaměstnanec vyhovovati podmínkám pro systemizované místo usneseným.

B.

f) Župním zastupitelstvům přísluší dle § 56. působnost normotvorná, tedy zákonodárná. (Sr. Ant. Hons: Statutární právo municipií a obcí na Slovensku a zřízení župní Věstník min. vnitra IV. 1922. Týž: Normotvorná působnost župních zastupitelstev. Věstník min. vnitra V. 1923.)

Bylo mnoho o tom uvažováno, zda a do jaké míry má býti župním zastupitelstvům přiznána moc zákonodárná.

(Velká většina byla však proti tomu, aby zákonodárná moc byla župním zastupitelstvům svěřena a to proto, poněvadž stát náš není velký a parlament sám může zákonodárnou moc dobře obstarati. Proto také byly názvy župní sněm pro plenární schůze a župní poslanec pro členy župního zastupitelstva ze zákona vypuštěny.

(Nebylo však tajno, že různotvárné poměry jednotlivých žup budou vyžadovati v některých podrobnějších otázkách různé úpravy a že by takovýmito speciálními a lokálními zákony byl parlament silně zatěžován a to tím více, kdyžtě samostatné nařizovací právo vlády bylo, jak z § 55. ústavní listiny plyne, perhoreskováno. Byla proto doporučována forma prováděcích zákonů, jež by byly župními zastupitelstvy k rámcovým zákonům Národního Shromáždění vydávány. Ale i proti tomu se objevil značný odpor. Vzhledem k tomu byla působnost normotvorná obmezena (§ 56.)

1. na podrobnější předpisy k zákonům Národního Shromáždění,

2. na statuty ústavův a zařízení župních,

3. na předpisy o správě jmění obcí, okresů a žup.

ad 1. Župní zastupitelstvo může vydávati podrobnější předpisy k zákonům, na nichž se Národní Shromáždění usneslo, ale jen tehdy, jestliže vláda k tomu výslovně župní zastupitelstvo zmocnila. Vláda pak může zmocnění to, uděliti jen tehdy, byla-li k tomuto zase zmocněna výslovně zákonem Národního Shromáždění.

(Národní Shromáždění může tedy, upravujíc zákonem některý obor ponechatí moci vládní a výkonné, aby některé otázky upravila nařízením t. j. obsah zákona doplnila sama svými vlastními všeobecně závaznými předpisy § 55. úst. listiny. K or-

gánům, moci vládní a výkonné náleží i župní úřad resp. jeden orgán jeho totiž župní zastupitelstvo. Župní zákon však dovoluje, aby župní zastupitelstvo vydávalo nařízení jen za zvláštních podmínek, totiž jestliže Národní Shromáždění v tom-kterém zákoně toto právo nařizovací župnímu zastupitelstvu poskytl a když zároveň vláda k tomu župní zastupitelstvo zmocní.

Jde tu o jakési prováděcí zákony vydané k rámcovým zákonům, na nichž se Národní Shromáždění usnese a jež zejména ve věcech zemědělských byly za Rakousko dosti četné (na př. agrární operace, vodní zákon a p.) Sr. Dr. Weyr: Rámcové zákony.

Podle § 56. čís. 1. nemá tedy Národní Shromáždění vydávání podrobnějších předpisů svěřovati přímo župním zastupitelstvům, nýbrž má toliko zmocniti vládu, aby ona sama, podle uvážení svého, župní zastupitelstva a po případě jen některé z nich k vydání těchto podrobnějších předpisů zmocnila. Není ovšem pochyby, že konkrétním zákonem by mohl býti komplikovaný předpis změněn.

Pokud se týče oborů, v nichž by mohla župní zastupitelstva podrobnější předpisy vydávati, bylo tu myšleno hlavně na některé obory správy agrární, nebo na zvláštní ochranu některých vzácných rostlin v některých krajích jen rostoucích a pod.

ad 2. Župní zastupitelstvo může dle § 31 ve své působnosti zřizovati nebo spravovati četné ústavy aneb zařízení, na př.: školy, skupinové vodovody, humanitní ústavy, musea, knihovny a pod. a na úpravu těchto ústavů a zařízení může vydávati statuty t. j. předpisy, v nichž užívání a správa ústavů jsou blíže upraveny. Statuty ty nesmí odporovati zákonům a nařízením dle § 55. úst. listiny vydaným.

ad 3. Velmi bolestnou stránkou dosavadních územních korporací autonomních byl nedostatek podrobných předpisů o správě jich jmění a podniků a ústavů a o dozoru nad správou tou.

V tom směru jest nyní zjednána odpomoc tím, že župní zastupitelstvo může vydati podrobnější předpisy

a) o správě jmění obcí, okresů i župy a jejich podniků a ústavů, jakož i

b) o provádění dozoru nad správou tou. Ovšem ani tu nesmí předpisy ty odporovati zákonům a nařízením dle § 55. úst. listiny vydaným. Pokud jde o obce, ustanovení to jest modifikováno § 15. finanční novely ze dne 12. srpna 1921, čís. 329, dle které vyšší dohlédací úřad t. j. dle § 58. župní výbor předpisuje nebo schvaluje buď všeobecně nebo pro jednotlivé druhy obcí, po případě i pro jednotlivé obce vzory knih příjmů a vydání.

V jiných oborech a otázkách župní zastupitelstvo normotvorné resp. statutární moci nemá, proto v těchto oborech pravomoc statutární municipálních výborů přešla na župana, což bude namnoze i v souhlasu s poměry v zemích historických.

Všechny předpisy dle § 56. mohou býti usneseny župním zastupitelstvem jen za přítomnosti 2/3 členů § 23. posl. odstavce po případě (za podmínek § 19.) i menšího počtu a musí býti potvrzeny ministerstvem vnitra v dohodě s příslušnými ministerstvy (dle zprávy ústavního výboru prý proto, aby byla zabezpečena jednotnost vůdčích zásad u všech žup. zastupitelstev).

Ministerstvo vnitra může potvrzení to uděliti výslovně anebo mlčky tím, že do 3 měsíců po tom, co mu byly předloženy, se o nich neprohlásilo. Lhůta ta začíná běžeti ode dne, kdy řádně doložená žádost došla ministerstva vnitra. Dokud stanovy a předpisy nejsou potvrzeny, nejsou platny a tedy ani závazny. Zvláštní předpis platí pro statut finanční komise, který dle § 49. vydává župní zastupitelstvo; statut musí býti potvrzen ale jen ministrem vnitra (bez dohody s ostatními ministerstvy) a vždy výslovně; potvrzení mlčky nemá místa. Potvrzené předpisy vyhlásí župan v župním úředním listě § 101 a nabývají účinnosti počátkem 15. dne počítajíc ode dne následujícího po vyhlášení, ač-li nebylo v nich nic jiného ustanoveno.

C.

Župní zastupitelstvo účastní se dle § 58. župního zákona ve správním soudnictví tím, že volí dle § 27 zákona ze dne 9. března 1920, čís. 158. přisedící a náhradníky do župních senátů na 1 rok.

D.

Župní zastupitelstvo jest dle § 59. poradním sborem župana a ústředních úřadů ve věcech veřejné župní správy se týkajících a podává o nich k žádosti dotčených úřadů posudky a návrhy. V prvotní osnově bylo stanoveno, že bude nařízením stanoveno, v kterých případech župní zastupitelstvo mu s í býti o posudek požádáno, aby právě poradní činnost jeho nabyla významu.

Ústavní výbor však v některých případech obligatorní slyšení župního zastupitelstva přímo v zákoně vyslovil (na př. § 2., 78. odst. 5, 99, 101). Pro ostatní případy není učiněno opatření a bude nutno buď ve speciálních zákonech slyšení župního zastupitelstva stanoviti, nebo interně župana poukazovati, aby si slyšení to vyžadoval. Nařízením případy ty stanoviti nelze vzhledem k § 55. ústavní listiny.

E.

Župní zastupitelstvo má dozorčí moc nad okresními výbory ale pouze obmezenou; schvaluje dle § 77. změny jednacího řádu pro okr. výbory (se souhlasem županovým).

F.

Župní zastupitelstvo vysílá zástupce do různých sborů, na př. do zemědělské rady na Slovensku dle vládního nařízení ze dne 26. dubna 1920, čís. 305, do župní rady školní dle § 7. zákona z 9. dubna 1920, čís. 292, do spořitelního výboru (§ 6. spořitelního zákona čís. 302-21.).

G.

Posléze župní zastupitelstvo jako orgán župy, jako právnické osoby má rozsáhlou činnost, o níž bude jednáno později.

Župní zastupitelstvo vykonává také jistou kontrolu nad županem, § 52.

Župní zastupitelstvo nemá svých orgánů, kterými by svoje usnesení provádělo, nýbrž usnesení jeho provádí župan. Jest proto samozřejmo, že župan podává župnímu zastupitelstvu zprávu, jak jeho usnesení byla provedena.

Župní zastupitelstvo se může usnésti, že zprávy té neběře na vědomí a ze kterých důvodů, musí tedy svoje usnesení odůvodniti. Usnesení to předloží župan do 14 dní ministerstvu vnitra k rozhodnutí.

Poněvadž dle důvodové zprávy ústavního výboru, str. 4., jest usnesení župního zastupitelstva projevem nesouhlasu nebo nespokojenosti s činností županovou, jest nepřipustno, aby při tom hlasovali úředníci, k hlasování dle § 20. oprávnění.

Ministerstvo vnitra rozhoduje, zda župan usnesení župního zastupitelstva řádně provedl čili nic, a v tomto případě zda neprovedení resp. nedostatečné provedení, t. j. co do obsahu, času a pod., lze županovi k vině přičísti; na př. od usnesení župního zastupitelstva se poměry tak změnily, že provedení usnesení by znamenalo poškoditi finančně župu a pod., nebo ministerstvo samo uložilo županovi, aby usnesení župního zastupitelstva prozatím neprováděl a pod. Lze-li županovi jeho nečinnost přičísti k vině, bude mu zajisté dle okolností případu dáno příslušné poučení nebo udělena výtka a pod. Jestliže ministerstvo rozhodne proti župnímu zastupitelstvu, může toto zjednatí si odpomoc již jen prostředky politického boje (resignací členů a pod.).

Často bylo uváděno, že župní zákon znamená naproti dosavadnímu stavu omezení autonomie. Námitka tato není správná.

Zemské sněmy v zemích historických a municipální výbory v Uhersku vykonávaly: 1. působnost pravotvornou, 2. působnost pečovatelskou, 3. byly instancí proti nižším samosprávným orgánům.

ad 1. Pravotvorná působnost obsahovala v sobě v zemích českých jednak moc zákonodárnou, jež však byla (ne teprve župním zákonem, nýbrž již) v prozatímní ústavě § 4. zrušena a zrušení to bylo z důvodů zajisté správných v konečné ústavě § 7. potvrzeno (Sr. Důvodová zpráva k ústavní listině k § 7.), jednak právo vydávati statuty. Právo statutární nebylo v zemích českých zvláště rozsáhlé vzhledem k tomu, že nařizovací moc měly hlavně úřady státní; za to tím bohatěji bylo vyvinuto v Uhrách, ale v podstatě to byla zase jen pod jiným jménem moc nařizovací, jež byla ponechána ovšem se značnými omezeními municipiím, jako důsledek jejich všeobecné kompetence ve veřejné správě.

Prohlížíme-li municipální statuty, vidíme, že týkají se namnoze oborů, jež byly upraveny v zemích českých zákony nebo ministerskými nařízeními; na př. stavební, požární řády a pod. (Sr. Hons: Statutární právo municipií a obcí na Slovensku

v zřízení župním. Věstník ministerstva vnitra 1922.) V našem státě, malém a jednotně ovládaném, budou mnohé věci, jež dosud byly ponechány statutárnímu upravení, normovány spíše zákonem a prováděcím nařízením a není třeba, aby moc nařizovací byla rozštěpována mezi různé orgány a bude účelnější — již z důvodu zodpovědnosti vlády vůči parlamentu — aby byla v rukách státních úřadů. Proto také moc statutární municipálních výborů přešla na župní úřady, jež ovšem si mohou a také asi vyžádají dobrého zdání župního zastupitelstva, ale nejsou jím, zejména, žádají-li toto všeobecné veřejné zájmy, nijak vázány. Pro ty případy, kde zájem místní v úpravě některé věci převládá, bylo právo statutární župním zastupitelstvům jako působnost normotvorná ponecháno.

ad 2. Činnost pečovatelská zemských sněmů ve veřejné správě nebyla zprvu značná, omezovala se hlavně na věci zemědělské, komunikace, ústavy zdravotní, (Sr. Hácha: Krajská zastupitelstva) a teprve včasně v poslední době nabyla v zemích historických většího rozsahu, zejména v zemědělství, elektrisaci, úvěrnictví, kdežto na Slovensku pro velmi nedostatečnou úpravu financí komitátních (zák. čl. XV:83) se vůbec nerozmohla. Široká stylisace § 31. dovoluje župnímu zastupitelstvu plně obstarati úkoly, jež dosud zemské sněmy prováděly a ještě mnoho jiných a jest to podstatným zlepšením dosavadního stavu, zejména bude-li později finanční výsost žup plně využita.

ad 3. Jako instance rozhodovací a dozorcí fungoval v zemích historických zásadně zemský výbor (docela výjimečně sněm), na Slovensku municipální výbor, jehož působnost však byla stále více omezována správním výborem. Tato působnost namnoze právnícky velmi jemná bude lépe obstarávána v župních senátech s převahou faickou.

4. Rovněž bylo župním zastupitelstvům ponecháno právo podávati návrhy a podněty v zájmu župy a jejího obyvatelstva, jak to měl i zemský sněm i municipální výbory.

5. Naproti tomu nemohlo býti uznáno právo representační (protestu), jež příslušelo municipálním výborům dle § 19. zák. čl. XXI:86, a jež bylo vzhledem k ochraně v zák. čl. LX:1907 poskytnuté jen projevem politickým a ohrožovalo řádnou správu a její zodpovědnost naproti parlamentu. Pro politické otázky jest tu Nár. Shromáždění a nikoliv župní zastupitelstvo.

JEDNÁNÍ ŽUPNÍHO ZASTUPITELSTVA.

Župní zastupitelstvo jako sbor potřebuje jistého řádu, podle kterého své věci projednává.

Z praktických důvodů byla do zákona pojata jen některá zásadní ustanovení o jednání; podrobnější předpisy byly ponechány jednacímú řádu. První jednací řád má býti vydán vládním nařízením; změny jeho mohou býti usneseny župním zastupitelstvem se schválením ministerstva vnitra, § 24.

Úprava tato jest dílem kompromissu. Dle prvotní osnovy bylo vydání jednacího řádu (a tedy i každá jeho změna) ponecháno neomezeně vládnímu nařízení a to proto, aby jednacím řádem do vůle župního zastupitelstva položeným nemohlo býti postavení županovo v župním zastupitelstvu oslabeno a vleklým jednáním o jednací řád meritorní činnost župního zastupitelstva nebyla příliš odsouvána. Také zde trochu působila okolnost, že i pro nové Národní Shromáždění byl vypracován podrobný jednací řád revolučním Národním Shromážděním, tedy orgánem jiným.

Proti tomu bylo namítáno, že, bude-li prvý jednací řád dobrý, nebude příčiny prováděti na něm větší změny, a že pro menší změny, odůvodněné snad jen zvláštními poměry jednotlivého župního zastupitelstva, jest cesta vládního nařízení zbytečna. A tak proniklo mínění sprostředkující, totiž

a) že prvý jednací řád vydá vláda nařízením,

b) že změny jednacího řádu jednou vydaného mohou býti prováděny jen usnesením župního zastupitelstva se schválením ministerstva vnitra. Tak bude dle důvodové zprávy ústavního výboru, str. 4., zabezpečena jednotnost zásad jednacích řádů pro všechna župní zastupitelstva a výbory

Vláda jest povinna vydati pro župní zastupitelstva nařízením prvý jednací řádu, ale nemusí je vydati hned od po-

čátku pro všechna župní zastupitelstva, nýbrž jen pro ta, která se aktivují a i tu po případě pro různá zastupitelstva různé řády; tím jest umožněno, aby zkušenosti, nabyté z jednání dříve zřízených župních zastupitelstev, byly upotřebeny i při nově zřizovaných župách.

Vládním nařízením ze dne 31. ledna 1924, č. 26. Sb. z. a n. byl vydán jednací řád pro župní zastupitelstva v příloze A a to patrně všeobecný pro všechna budoucí župní zastupitelstva, nikoliv omezený jen na župy slovenské.

Co do úpravy jednání župního zastupitelstva vycházelo se hned od počátku z názoru, že župní zastupitelstvo nebude jen snad parádním forem, na němž se v jedné krátké schůzi prostě odhlasuje hromada věcí, jež župan nebo župní výbor připraví, nebo co po případě nápad některého člena přinese, nýbrž že župní zastupitelstvo samo věci, do jeho působnosti spadající, samostatně a zevrubně prozkoumá.

Pro jednání byly tu dva vzory: jedním byl jednací řád menších zemských sněmů, druhým jednací řád českých okresních zastupitelstev resp. uherských municipálních výborů. Zemské sněmy scházely se k zasedání, několik dní a i neděl trvajícím a návrhy byly připravovány obyčejně ministerstvem nebo zemským výborem, byly odkazovány komisím, v nich projednány a pak v jednotlivých schůzích plenárních po debatě usnášeny. Systém ten, dle něhož postupují i francouzské departementy, má tu výhodu, že mnohem více zajímá a zabavuje členy župního zastupitelstva pro potřeby župy, že umožňuje, aby potřeby župy byly ze všech hledisek dobře uváženy, a že nečiní z členů župního zastupitelstva prostý materiál hlasovací.

Dle toho by bylo župní zastupitelstvo svoláváno čtvrtletně k zasedání asi týdennímu. Návrhy byly by před svoláním připraveny jednak župním výborem, jednak župním úřadem, jednak komisemi; podané návrhy ty by byly zpravidla nejprve odkazovány sněmovním komisím župního zastupitelstva, jež by věc projednaly a návrh připravily. Návrh projednaný v komisích by pak byl předložen plenárním schůzím a tam prodebatován a přijat. Jest to tedy plná obdoba jednání parlamentního.

Pro druhý způsob jednání jest vzorem jednací řád, zachovávaný u okresních zastupitelstev v Čechách. Těžiště leželo tu v okresním výboru, jehož návrhy na krátké schůzi okresního zastupitelstva byly zpravidla přijímány.

Zákon župní nechtěl prejudikovati žádnému systému (má-li na mysli zasedání), mluví zpravidla (na př. § 16., 18. zák.) o župním zastupitelstvu, jinak mluví pouze o schůzích, na př. § 21.

Prvotní osnova jednacího řádu byla vypracována r. 1920 dle jednacího řádu pro zemské sněmy platného, O ní opírá se i jednací řád pro župní zastupitelstva (župní výbory a okresní výbory), vydaný vládním nařízením ze dne 31. ledna 1924, č. 26. Užívání jazyků bylo v župních zastupitelstvech, župních výborech a okresních výborech, uvedených ve vládním nařízení ze dne 20. října 1922, č. 310, tedy v župách slovenských, upraveno na základě § 8. jazykového zákona ze dne 29. února 1920, č. 122 vládním nařízením ze dne 31. ledna 1924, č. 27 Sb. zák. a nař.

Při vydávání jednacího řádu jest vláda resp. župní zastupitelstvo vázáno ve dvojím směru:

A. některé otázky jsou řešeny již v zákoně samém a nemohou býti tedy jednacím řádem změnny;

B. některé otázky jsou výslovně odkázány do jednacího řádu a mají tedy do něho býti pojaty.

ad A. V zákoně jsou upraveny tyto otázky:

1. svolávání župního zastupitelstva k zasedání a ke schůzím, § 16., 18. a 19. zákona, § 15. až 17. jednacího řádu.

Župní zastupitelstvo k zasedání a jednotlivé schůze jeho svolává:

a) jen župan resp. ten, kdo spravuje dočasně jako přednost župní úřad (§ 7 jednacího řádu) nikoli tedy přímo ministerstvo (jen skrze župana),

b) svolává je vždy do sídla župy,

c) svolává je vždy aspoň 8 dní napřed; jde-li o zasedání nebo schůzi pětinou členů žádané, má býti svoláno do 14 dní po podání žádosti,

d) určuje jeho program a sděluje jej členům současně s pozváním,

e) zasedání jsou řádná aspoň jednou za čtvrt roku, mimo řádná, jež župan jest oprávněn svolati, kdykoli jest toho třeba, to jest kdykoli to uzná za nutné, a povinen svolati, když za to žádá písemně aspoň $\frac{1}{5}$ členů (ať volených ať jmenovaných) udávajíc zároveň předmět jednání, (a ovšem jestliže udaný předmět jednání nevybočuje z působnosti župního zastupitelstva). V pozváních ke schůzím buď upozorněno na předpis § 19.

2. Předsednictví ve schůzích a práva předsedova. § 17. a 21. zákona a § 18. až 20. jedn. řádu. Ex lege předsedá a řídí schůze župan; může však již napřed pro jednotlivé schůze anebo teprve v jednotlivých schůzích samých předsednictví svěřiti dle svého uvážení a do odvolání některému členu župního výboru nebo některému úředníku župního úřadu. Úkol předsednický jest velmi nesnadný a vyžaduje zvláštní rutiny a opatrnosti a ne každý župan bude za všech okolností způsobilý, aby schůze řídil; proto ustanovení § 17. zákona.

3. Veřejnost schůze § 22. zákona a § 21. jedn. řádu. Schůze jsou veřejné, každému přístupné; omezení jest stanoveno pouze pro osoby v § 29. uvedené, které nesmí býti přítomny ani jako posluchači; právo předsedy v § 22. se vztahuje zajiště i na ně.

a) Předseda župního zastupitelstva (t. j. kdo právě předsedá dle § 18. jedn. ř.) může však jednání o určitých předmětech mámo jednání o rozpočtu a účtech prohlásiti za důvěrné a to

1. z důležitých důvodů,
2. z vlastního podnětu nebo žádá-li za to aspoň $\frac{1}{5}$ přítomných členů uvádějíc důvody, ale
3. vždy za souhlasu žup. zastupitelstva.

Dle zákona jest župan v první řadě povolán, aby rozhodl, zda má býti veřejnost vyloučena čili nic. Návrh $\frac{1}{5}$ členů jest tedy pro předsedu pouhým upozorněním. Nechce-li návrhu vyhověti, nelze konání důvěrné schůze proti němu vůbec vynutiti. Chce-li však návrhu vyhověti, musí si dříve opatřiti souhlas župního zastupitelstva.

Za tou příčinou předseda formuluje přesně věci, o nichž má býti jednáno ve schůzi důvěrné, dá odstraniti posluchače, nečež župní zastupitelstvo hlasováním bez rozpravy

projeví s vyloučením veřejnosti souhlas nebo nesouhlas. Nebyl-li udělen souhlas, nesmí býti v důvěrné schůzi nic projednáváno a schůze buď opět prohlášena za veřejnou.

Souhlasí-li župní zastupitelstvo s důvěrnou schůzí, smí býti v ní projednávány jenom předměty určené.

4. Platnost usnesení: K platnému usnesení jest třeba, aby byl ve schůzi přítomen a aby se pro návrh vyslovil určitý počet členů. § 23. zákona, § 48. jed. řádu

Zákon tu zná celou stupnici

a) Z pravidla jest třeba, aby byla přítomna nadpoloviční většina všech členů a z nich aby se pro návrh vyslovila nadpoloviční většina přítomných k hlasování oprávněných.

b) Přítomnosti aspoň $\frac{2}{3}$ všech členů a souhlasu $\frac{2}{3}$ všech členů jest třeba k usnesením o zvláštním zatížení okresů dle § 33 zákona.

c) Přítomnosti $\frac{2}{3}$ členů a souhlasu nadpoloviční většiny z nich jest třeba k usnesením, jež vyžadují vyššího schválení § 23. odst. 2.

d) Přítomnosti aspoň nadpoloviční většiny všech členů a souhlasu nadpoloviční většiny všech členů župního zastupitelstva jest třeba vždycky

a) k jednání o předmětech, jež nebyly dány na pořad jednání § 18., odst. 2.

b) k stanovení příspěvků § 36 odst. 1.

e) Přítomnosti nadpoloviční většiny všech členů a souhlasu prosté většiny z nich jest třeba k usnesením, jež vyžadují vyššího schválení, jedná-li se o nich v druhé schůzi § 19. odst. 2.

f) Přítomnost jakéhokoliv počtu členů a souhlas prosté většiny z nich stačí

a) při druhé (opakované) schůzi župního zastupitelstva, nejde-li o věci vyžadující vyššího schválení,

b) při třetí opakované schůzi, jde-li o věci, vyžadující vyššího schválení.

V pozváních sluší na tato ustanovení upozorniti, § 19.

K lit. e) a f) však sluší podotknouti, že ustanovení § 19. nevztahují se na případy § 18. odst. 2., 36. odst. 1. a 33 zákona. v nichž jest vždy třeba kvalifikované většiny v těchto §§ uvedené. (Sr. § 50. in fine jednacího řádu.)

Do počtu členů počítají se jen členové volení a jmenování, ne tedy předseda, je-li to župan a úředníci, dle § 20. zák. ve schůzi přítomní.

Vyšším schválením rozumí se schválení udělené úřadem vyšším než jest župní úřad tedy úřadem nadřízeným (t. j. ministerstvem). Vyšším schválením proto není souhlas županův, v některých případech vyžadovaný, ježto župan není proti župnímu zastupitelstvu orgánem nadřízeným, nýbrž s ním soubežným.

I. Vyššího schválení a to ministerstva vnitra vyžadují podle zákona župního tato usnesení župního zastupitelstva:

a) Dle § 24. změny jednacího řádu župního zastupitelstva a župního výboru

b) Dle § 43. č. 2. a 3. zřízení, trvalé zatížení a zavazení věci nemovitě, dále propachtování její z volné ruky vůbec nebo veřejnou soutěží přes 12 let, dále výpůjčka nebo převzetí dluhů.

c) Dle § 49. statut finanční komise župní.

d) Dle § 2. odst. 2 dohoda o majetkovém vypořádání mezi župními zastupitelstvy při změně obvodů župních učiněná.

II. Schválení ministerstva vnitra v dohodě

a) s ministerstvem financí vyžadují dle § 39. usnesení o veřejnoprávních dávkách a řády výběrací, dle § 62. paušalování skutečných výloh členů župního zastupitelstva,

b) s příslušnými ministerstvy, dle § 57. vyžaduje potvrzování předpisů a statutů dle § 56. župními zastupitelstvy vydaných.

Schválení županova vyžadují

a) dle § 36. stanovení příspěvků,

b) dle § 53. systemisování a jmenování žup. zaměstnanců,

c) dle § 77. změny jednacího řádu okr. výboru.

Zákon v § 19. má ustanovení pro případ, že by se nesešlo tolik členů, aby zastupitelstvo župní mohlo platně usnesení činit. Župan jest povinen svolat novou schůzi do 14 dní s tímže pořadem jednání. Na schůzi té může se župní zastupitelstvo usnášeti za každého počtu členů (tedy na př. i jen jmenovaných); jde-li však o věci, jež vyžadují vyššího schválení, může se župní zastupitelstvo o nich usnášeti jen tehdy, je-li přítomna nadpoloviční většina všech členů; nedostavilo-li se to-

lik členů, buď k projednání těchto věcí svoláno župní zastupitelstvo do 14 dní k třetí schůzi a může se pak usnášeti za každého počtu členů, ovšem s výhradou § 18. odst. 2, 36. odst. 1. a 33. zákona.

V důvodové zprávě ústavního výboru se k § 19. podotýká, že účelem ustanovení § 19 jest, aby opětným svoláním schůze, z nichž třetí může jednati a se usnášeti bez ohledu na počet přítomných, byl zabezpečen hladký chod agendy župního zastupitelstva i tehdy, kdyby nepochopitelná — ale nikoli nemožná — netečnost členů byla tomu překážkou. Ustanovení toto připouští, aby svolání schůze druhé mohlo býti zároveň i svoláním schůze třetí tak, že by schůze třetí konala se — nesešlo-li se dostatečný počet členů — po uplynutí na př. jedné hodiny a usnášelo by se pak bez ohledu na počet přítomných. V takových případech, kde by se objevila toho potřeba pro neúčast členů doporučoval by se vždy tento způsob svolávání druhé i třetí schůze zároveň proto, aby nenastala zbytečná ztráta času, jak pro jednání zastupitelstva, tak pro jednotlivé jeho členy.

Župan svolává župní zastupitelstvo k první schůzi vydá tedy zároveň i pozvání k 2. resp. 3. schůzi »pro ten případ, že by se nesešlo tolik členů, aby mohlo župní zastupitelstvo usnášení činiti» tedy pozvání podmíněčné.

§ 19. má na mysli případ, že by se nesešel na schůzi potřebný počet členů k usnášení, ale nepochybně se vztahuje i na případ, že by se schůze stala dodatečně k usnášení nezpůsobilou. Na tento případ se vztahuje i § 100. poslední odstavec, který županovi dává možnost opatřiti, čeho třeba k vedení správy. Obě ustanovení spolu konkurují, ač lze souditi, že župan užije § 100. jen tehdy, když i 2. resp. 3. schůze dle § 19. svolaná neměla účinku.

6. Hlasování (§ 23. zák., § 55. až 57. jedn. ř.) děje se bez udávání důvodů přisvědčivě nebo záporně (ano, ne); děje se

a) zpravidla veřejně a to obyčejně zdvižením ruky nebo povstáním, výjimečně podle jmen, když toho žádá zvláštní zákon nebo určí tak předseda. Opačná zkouška se učiní, je-li výsledek dle mínění předsedy pochybným nebo žádá-li za to aspoň 1/5 přítomných členů župního zastupitelstva. § 55. jedn. řádu.

b) tajně t. j. hlasovacími lístky. Hlasování tajné jest pře-
depsáno § 57.

α) ex lege pro všechny volby na př. župního výboru, ko-
misí, členů župního zastupitelstva, verifikátorů protokolu a p.

Jednací řád má podrobná ustanovení o volbách v § 57.
odst. 4. až 7. Zvolen jest při volbách zpravidla ten, kdo obdržel
nadpoloviční většinu hlasů přítomných; je-li rovnost hlasů, roz-
hoduje los. Nedojde-li k takové většině, dovoluje jednací řád
užší volbu, což jest sice výhodné, ale ze zákona těžko odů-
vodnitelno.

β) tam, kde to jednací řád určuje.

Dle jednacího řádu koná se hlásování hlasovacími lístky,
když to předseda nařídí buď z vlastního podnětu nebo k žádosti
1/5 všech členů župního zastupitelstva (a ovšem nebrání snad
tomu zvláštní zákon).

Předseda, je-li to župan nebo úředník župního úřadu, ne-
hlasuje nikdy; je-li to člen žup. výboru hlasuje, chce-li,
pouze při volbách.

Úředníci dle § 20. nehlasují

a) při volbách,

b) v případě § 52, když jde o schválení správy županovy.

Při rovnosti hlasů rozhoduje při volbách los; jinak poklá-
dá se návrh za zamítnutý. Předseda tedy nikdy nederimuje,
čímž jeho postavení jako nestranného předsedy jen získává. Dle
důvodové zprávy ústavního výboru str. 4., jest zásada, že před-
seda nehlasuje, a že úředníci mající právo hlasovací, nehla-
sují při volbách, důsledkem zásady poměrného zastoupení, kte-
rá měří stranám dle výsledku volby. Poněvadž úředníci nejsou
skupinou vyšlou ze zápasu volebního, nemají ani při volbách,
jež provádí župní zastupitelstvo (volba výboru, komisí) býti do
něho zatahováni a to také proto, že mají již zastoupení v žup-
ním výboru podle § 26. Jest však možno, že při volbě konané
župním zastupitelstvem bude předsedati člen župního výboru,
ustanovený k tomu županem dle § 17. a tu by neodpovídalo zá-
sadám poměrného zastoupení, kdyby byl zbaven práva při vol-

bě hlasovati. Proto zákon v tomto případě dává i předsedající-
mu právo hlasovati.

7. Protokol. § 25. zákona a § 59. až 62. jedn. ř. Zápis
o jednáních župního zastupitelstva vede úředník župního úřadu
k tomu určený jako zapisovatel; zápis podpisují:

a) předseda schůze (§ 17. t. j. ten, kdo ve schůzi skuteč-
ně předsedal; předsedalo-li několik předsedů, každý),

b) 2 členové župního zastupitelstva (verifikatoři) jež k to-
mu župní zastupitelstvo na počátku každé schůze bez roz-
pravy zvolilo: volení jsou hlasovacími lístky a vždy pro každou
schůzi; mohou býti však opět voleni. Sr. § 28. jednacího řádu.

c) zapisovatel.

Dle § 59. jednacího řádu zapisovatel učiní si ve schůzi
patrně jen náčrtek protokolu, jest však povinen do 48 hodin
po skončení schůze zhotoviti čistopis, který se podpisuje. Byla-li
konána schůze tajná, tož o jednání ve schůzi tajné buď veden
zvláštní protokol

Obsah zápisu normuje podrobně § 60. jednacího řádu.

Zápisy všechny předkládají se v opisu ministerstvu vnitra
(za účelem výkonu práva dozorčího, § 60.).

Zápisy o schůzích veřejných (nikoliv důvěrných) jsou
učiněny přístupnými veřejnosti tím,

a) že jsou otištěny v úředním listě župním,

b) že každý obyvatel župy, t. j. kdokoli v župě má své
bydliště, může do nich nahlížeti a opisy si z nich pořizovati.

V ý z n a m p r o t o k o l u. Protokol jest úředním osvědče-
ním toho, co ve schůzi bylo jednáno, zejména tedy učiněných
usnesení. Ale platnost usnesení není závislá na tom, že usnesení
to bylo protokolováno. Sr. pro obce Budw. 3704 A/1905, Čechy.

8. Podjatost § 29. odst. 1. a 2. a § 24. jedn. řádu.

Člen župního zastupitelstva nesmí býti schůzím zastupitel-
stva ani přítomen (tedy ani ne jako posluchač), tím méně pak
jednání a hlasování se účastniti, jde-li o zvláštní osobní zájem
(soukromý či veřejný).

I. a) člena samého,

b) osoby s ním v platném manželství žijící (musí tu
býti platné manželství, poměr družky v životě nemá význa-

mu, ale jest lhostejno, zda manželé žijí ve společné domácnosti, či jsou rozvedeni), nebo

c) osoby s ním do druhého stupně spřízněné nebo do druhého stupně sešvagřené (ať jde o poměr v linii přímé či nepřímé).

II. osob a korporací, jestliže člen župního zastupitelstva:

a) zastupuje osoby a korporace ty jako jejich zákonný zástupce, sr. Boh.: 582/20, 1558/22, nebo jest

b) členem správní rady akciové společnosti,

c) jest jednatelem společnosti s ručením omezeným,

d) členem představenstva hospodářského a výdělkového společenstva,

e) jest advokátem, notářem, stavitelem, civilním technikem a pod. pro osoby a korporace ty činným.

Úchylky může povolit ministerstvo vnitra, ale jen k návrhu župního výboru a jen v případech výjimečných.

Ustanovení toto jest doslova převzato z § 5. obecní novely č. 76/19; změna jest tu jediná a neúmyslná v tom, že poslední věta § 29., tvořící samostatný odstavec, vztahuje se i na ustanovení odst. 1. a 2. a ne toliko odst. 3. (jako při obcích).

Pochybno jest, jaký význam má nezachování předpisů zákona resp. jednacího řádu na platnost usnesení. Zákon prohlašuje v § 23. za neplatné jen usnesení za nešetření předpisů o potřebném počtu přítomných a hlasujících učiněná a to bezpodmínečně, ať mohla stěžovateli ublížiti čili nic, ale neplatnost nastupuje i při usneseních, při nichž byly porušeny jiné předpisy jednacího řádu aspoň v těch případech, kde nešetření předpisů těch mohlo míti vliv na situaci stěžovatelovu.

Neplatnost však není nikdy absolutní (zmatečností), nýbrž pouze relativní, t. j. bude brána v úvahu, byla-li podána proti usnesení stížnost; v tom případě bude k neplatnosti dle § 23 přihlíženo v ž d y, kdežto k ostatním vadám jen tehdy, byly-li ve stížnosti vytýkány.

ad B. Do jednacího řádu mají býtí pojata tato ustanovení:

a) dle § 24., zda a pokud se mohou schůzi župního zastupitelstva účastniti i úředníci jiní než župního úřadu, na př.

úředníci samostatných odborných úřadů v župě (sr. § 22. jednacího řádu),

b) dle § 23., za kterých podmínek může býtí hlasování konáno hlasovacími lístky (sr. § 57. jednacího řádu),

c) dle § 24., že mohou býtí pro některé záležitosti utvořeny výbory (komise), a za jakých podmínek usnesení těch výborů, jež se skládají (jen) ze členů župního zastupitelstva (a contr. občanů v župě usedlých, § 28.) jest pokládati za usnesení župního zastupitelstva. (Nebylo dosud do jednacího řádu pojato.)

d) dle § 30. o mezích pro vykonávání dotazů a stížností na župana vznesených. Sr. § 58. jednacího řádu.

Ustanovení tato nemohou býtí jinak vydána než ve formě a jako součástky jednacího řádu, tedy ve formě všeobecné normy, nikoliv jako ustanovení od případu k případu. Zákon neříká, že všechna tato ustanovení musí býtí učiněna, ale mají-li býtí učiněna, může se tak státi jen tak, jako jednací řád přichází k místu § 24. zákona.

Některé usnesení župního zastupitelstva a župního výboru nutno veřejně vyhlásiti. — Způsob vyhlášky určuje § 101., mluví sice jen o župním zastupitelstvu, ale není pochyby, že vztahuje se i na župní výbor. § 11. rozeznává dva případy:

1. zákon sám nařizuje, jak mají býtí některá usnesení vyhlášena. Sem patří vyhlášky v župním úředním listě, předepsané v § 36. odst. 3, § 45. odst. 1, § 46. (rozpočet), § 47. (účty), § 48., 57. (předpisy a statuty), dále ve volebním řáde župním.

Župní úřední list byl upraven podrobně v § 14. jednacího řádu pro župní úřady, č. 290/22,

2. v ostatních případech určuje župan, vyslechnuv župní zastupitelstvo, jak usnesení župního zastupitelstva a výboru mají býtí veřejně prohlasována. Sem patří případ § 25. (uveřejňování zápisů o schůzích veřejných). Není pochyby, že i zde bude použito župního úředního listu. Sr. § 16. jednacího řádu pro župní zastupitelstva č. 26/24.

ŽUPNÍ VÝBOR.

Zákon staví, jak z marginálních rubrik § 26. a 28. patrně, župní výbor v protívětu k župním komisím (zvláštním župním výborům, § 28.). Župní výbor jest orgán obligatorní, župní komise fakultativní (arg. § 28. může zřídit dle potřeby).

SLOŽENÍ ŽUPNÍCH VÝBORŮ, § 26.

Župní výbor se skládá:

A. z 8 členů a 8 náhradníků, vesměs volených. Původně bylo zamýšleno počet členů župního výboru uvést v jistý poměr k počtu členů župního zastupitelstva vzhledem k tomu, že počet členů župního zastupitelstva měl býti závislým na počtu obyvatelstva v župě (na každých 25.000 obyvatel 1 zástupce). Ale bylo od toho upuštěno, když počet členů župního zastupitelstva stal se pevným, § 12. — (8-členný župní výbor byl zvolen také proto, že zemský i okresní výbor v Čechách čítal 8 členů, a počet ten se dobře osvědčoval.)

B. Vedle toho, v něm zasedají župan jako předseda župního úřadu a určití úředníci župního úřadu, nejsou však pokládáni za členy, třebaž měli právo hlasovací.

ad A.

Členové a náhradníci župního výboru volí se

a) v první schůzi nově zvoleného župního zastupitelstva, § 26. zák., a § 54. volebního řádu župního a § 2. jednacího řádu župního výboru. Po našem názoru jest to schůze ustavující a volba župního výboru buď v ní provedena, jakmile bylo župní zastupitelstvo ustaveno, t. j. jakmile dvě třetiny členů župního zastupitelstva složily slib (arg. § 61. zákona, dle něhož ponechává se župní výbor v činnosti až do ustavení nového župního zastupitelstva a § 16. jednacího řádu župního zastupitelstva),

b) volí se výlučně ze členů župního zastupitelstva (ať volených, ať jmenovaných), tedy ne z úředníků,

c) volí se vždy na celé volební období župního zastupitelstva, tedy vždy na 6 let (§ 14. zákona) a sdílí co do trvání svého osud župního zastupitelstva; končí tedy, jakmile župní zastupitelstvo zanikne; (jen výjimečně může fungovati i po rozpuštění župního zastupitelstva dále dle § 61. odst. 2. zák., ale ne jako orgán župního zastupitelstva, poněvadž to zaniklo, nýbrž jako samostatný orgán vládní, pověřený dočasnou správou).

VOLBY ČLENŮ A NÁHRADNÍKŮ ŽUPNÍHO VÝBORU.

Volby řídí komise v § 54. župního volebního řádu uvedená; předsedou jejím jest župan nebo úředník žup. úřadu, županem určený. Každá strana, která se volby do župního zastupitelstva účastnila a jest v župním zastupitelstvu aspoň jedním členem zastoupena, jmenuje do komise po jednom členu z členů do župního zastupitelstva zvolených nebo jmenovaných.

Strana jest representována svými členy v župním zastupitelstvu; jenom členové ti mají právo člena komise jmenovati. Jestliže některá strana nebo žádná strana nejmenovala členů komise, přísluší předsedovi komise, aby z líknavé strany člena povolal; rovněž jestliže od členů některé strany bylo navrženo více členů (než-li jeden), předseda komise povolá z nich jednoho člena.

Členy komise mohou býti jen členové župního zastupitelstva, ale nemusí býti členy strany, jež je navrhla.

o jednání komise platí obdobně § 13., totiž že komise se může platně usnášeti za přítomnosti jakéhokoliv počtu členů.

Volební komise rozvrhne 8 členů mezi volební strany v župním zastupitelstvu zastoupené, podle principu poměrného zastoupení, platného pro volby župního zastupitelstva (§ 45. až 49. volebního řádu) s tou odchylkou, že i strana, která nedosáhla volebního čísla, může obdržeti zastoupení v župním výboru.

Tedy na př.: je-li v župním zastupitelstvu 5 různých stran zastoupeno, dělí se počet členů zastupitelstva (volení i jmenování) počtem mandátů, t. j. počtem členů župního výboru, zvětšeným o 1, tedy 9 a celé číslo nejbliže vyšší, dělením vyšlé, jest volebním číslem. Tímto volebním číslem dělí se pak počet členů, jež každá strana má v župním zastupitelstvu; kolikrát jest číslo volební obsaženo v počtu členů, tolik členů v župním výboru strana obdrží.

Nebyly-li tímto způsobem všechny mandáty obsazeny, přidají se zbývající mandáty těm stranám, jež vykazaly při dělení nejvyšší zbytky, třebaš by byly neobdržely volebního čísla; jsou-li zbytky stejné, přikáže se mandát té straně, která má více členů v župním zastupitelstvu; je-li i tu počet hlasů stejný, rozhodne los. Jednotlivé strany se mohou pro volby sdružovati, musí to ovšem ohlásiti před volbou župního výboru volební komisi.

Každá strana, na níž připadl aspoň jeden člen nebo i několik členů župního výboru, má nárok také na týž počet náhradníků. Ustanovení toto bylo přijato dle důvodové zprávy proto, »že by rozvrhování náhradníků na jednotlivé skupiny volební při jinakém způsobu volby jejich působilo vzhledem k poměrně malému jejich počtu v praxi značné obtíže«. Strana volí nejprve členy a pak náhradníky, tedy odděleně od sebe. Volbu provádějí za každou stranu členové té které volební strany do župního zastupitelstva, ať volbou, ať jmenováním příšlí. Volbu v každé této straně řídí komise v § 54. volebního řádu uvedená.

K platnosti volby jest třeba, aby byla přítomna více než polovina členů strany; volí se hlasovacími lístky. Zvolení mohou býti i ti, kdož jsou příslušníky jiných stran. Zvolení jsou ti, kdož obdrželi největší počet hlasů; při rovnosti rozhoduje los. Neníli z některé strany přítomna nadpoloviční většina členů, nemůže býti volba provedena; župní výbor nemůže býti zvolen a županu přísluší učiniti potřebné opatření k vedení správy dle § 100. posl. odstavec župního zákona, t. j. zpravidla asi za stranu renitentní sám jmenuje členy župního výboru nebo vůbec nový výbor jmenuje a pod.

Předseda volební komise pak vyhlásí výsledek volby (který bude vyhlášen dle obdoby § 50. volebního řádu v župním úředním listě).

Velmi zajímavá jest otázka, s kým volí členové župního zastupitelstva vládou jmenování. Jednací řád pro župní zastupitelstva č. 26/24 nařizuje v § 8., že členové ti mají prohlásiti, s kterou z volebních stran, zastoupených v župním zastupitelstvu budou voliti při volbách, konaných v župním zastupitelstvu dle zásady poměrného zastoupení. Toto ustanovení dopadá na případy, že vláda jmenovala za členy příslušníky stran v za-

stupidelstvu volbou zastoupených a že tyto strany budou chtít mezi sebe jmenované členy přijmouti. Ale jest možno, že vláda bude jmenovati za členy i osoby, které nenáleží k žádné straně v župním zastupitelstvu zastoupené a že žádná z těchto stran nebude chtít jmenovaného člena mezi sebe přijmouti, po případě by to nebylo ani v prospěchu státním a v účelu instituce členů jmenovaných (zabezpečiti elementy republiky oddané).

V takovém případě, kde jmenovaný člen nenáleží k žádné straně v župním zastupitelstvu volbou zastoupené, nebo nechce se k žádné straně přidati, anebo chce se k některé straně přidati, ale ta ho odmítá, bude nutno každého jmenovaného člena pokládati za samostatnou stranu, po případě vyzvati členy jmenované, aby se k volbám v župním zastupitelstvu sdružovali a tak sobě přiměřené zastoupení při volbách vymohli.

O stížnostech do volby členů a náhradníků župního výboru rozhoduje (v plénu nebo senátě) volební soud § 58. volebního řádu župního, § 8. č. 3. zákona o volebním soudě č. 125/20. Ověřování voleb volebním soudem dle § 8. č. 2. a § 10. zákona o volebním soudě nemá u župního výboru místa.

(Stížnost možno oprátni jen o důvody dle § 11. lit. b) a c) a mohou ji podati pouze osoby a strany v § 12. č. 2. lit. a) až d) uvedené. Jinak platí předpisy vyložené při stížnostech do voleb župního zastupitelstva. O nálezu podá volební soud župnímu zastupitelstvu zprávu skrze župní úřad.

Náhradníci členů župního výboru zastupují dle § 57. vol. řádu členy župního výboru jen té volební strany, která je zvolila. Náhradníci povolávání jsou k funkci své dle svého fyzického stáří (věkem starší mají přednost před mladšími), při stejném věku rozhoduje obdobně los. § 15. odst. 3. zákona uvádí, že na místo volených členů, jichž členství zaniklo před koncem volebního období, nastupují na zbytek období náhradníci. Ustanovení to bylo autenticky vyloženo v § 57. volebního řádu župního.

Náhradníci nastupují jen tehdy, když by člen župního výboru nemohl úřad svůj dočasně vykonávati, na př. byl nemocen, odcestoval a pod. (lhotejno pak, jak dlouho dočasnost ta trvá). § 6. jednacího řádu župního výboru a § 11. jedna-

cího řádu župního zastupitelstva zabezpečují včasné povolávání náhradníků. Jakmile však člen župního výboru za volebního období členství z jakéhokoliv důvodu pozbuje (mandát se trvale uprázdni), nutno provésti doplňovací volbu člena župního výboru dle § 56. voleb. řádu, t. j. strana volební, z níž člen odpadl, zvolí si nového člena za předsednictví komise, v § 54. nařízené.

Kdyby členové strany volbu mařili, odpomoc zjedná § 100 odst. 1 a odst. 3. župního zákona.

ad B.

Jednání v župním výboru se účastní úředníci župního úřadu (ne tedy úřadů jiných v župě a contr. § 20. odst. 2.), kterým bylo svěřeno samostatně vyřizovati věci do působnosti župního zastupitelstva spadající.

Zákon má na mysli jednací řád pro župní úřady, dle něhož agenda župního úřadu a tedy i župního zastupitelstva jest rozdělena mezi několik oddělení a přednostově těchto oddělení jsou zásadně t. j. všeobecně pověřeni, aby samostatně t. j. jménem župana vyřizovali věci jednotlivým oddělením přikázané. To jsou tak zvaní decernenti (§ 24. jednacího řádu pro župní úřady, č. 290/22) a ti tedy, jsou-li v jejich odděleních věci, do působnosti župního zastupitelstva náležející, zasedají i v župním výboru a účastní se jeho jednání. Dle § 14. jednacího řádu župního výboru mají býti do schůzí zejména přibráni nejen decernenti, nýbrž i ti, kdož jsou referenty ve věcech, jež jsou na pořadu jednání (§ 23. jednacího řádu). Decernenti ti účastní se schůzí ex lege, z rozkazu zákona samého a ne tedy snad z nařízení přednosta úřadu. Každý decernent ipso jure jest členem župního výboru a právo to mu nemůže župan odníti jinak, než že mu decernentství odejme.

Decernenti mají hlasovací právo jen výjimečně; totiž jeden nebo dva, jež župan určí buď všeobecně neb od případu k případu; nehlasují však nikdy při volbách, jež koná župní výbor.

ZÁNIK ČLENSTVÍ V ŽUPNÍM VÝBORU.

Členství v župním výboru členů i náhradníků pomíjí dle § 15. zákona župního:

1. tím, že zanikne župní zastupitelstvo, z něhož byl župní výbor zvolen (bud' uplynutím 6-letého volebního období, nebo rozpuštěním, § 61.). Dle § 61. může ministerstvo vnitra, rozpuštělo-li župní zastupitelstvo, k vedení správy v činnosti ponechatí až do ustavení nového župního zastupitelstva župní výbor a komise, anebo místo nich ustanoviti orgány jiné. Župní výbor v činnosti ponechaný není ovšem orgánem župního zastupitelstva, nýbrž zcela samostatným orgánem,

2. tím, že člen nebo náhradník župního výboru pozbyl z jakéhokoliv důvodu členství v župním zastupitelstvu;

3. vzdáním se, § 15. zák. (sr. i § 55. volebního řádu). Resignace nabývá účinku od toho momentu, kdy projev došel předseďy župního úřadu. Aby resignace byla přijata županem nebo župním zastupitelstvem nebo výborem se nevyhledává; ovšem župan podá o ní zprávu župnímu zastupitelstvu i výboru;

4. sesazením dle § 100. zákona. O tom viz kapitolu o dozorčím právu;

5. nálezem volebního soudu, byla-li podána stížnost do volby člena výboru dle § 8. č. 3 zákona o volebním soudě a stížností bylo vyhověno a volba zrušena, § 20. volebního soudu. O nálezu podá volební soud zprávu podle § 22. příslušnému sboru, t. j. župnímu zastupitelstvu skrze župní úřad.

6. Dle § 55. župního volebního řádu z důvodu manželského poměru, příbuzenství a švakrovství, člen věkem mladší nebo při stejném věku, člen vylosovaný.

7. Případ § 15. lit. b) zákona nemá u župního výboru místa.

PŮSOBNOST ŽUPNÍHO VÝBORU.

Župní výbor jest myšlen jako nástupce bývalého zemského výboru v jednotlivých rakouských zemích; jest tedy jednak stálým orgánem župního zastupitelstva připravujícím věci určené k projednávání v župním zastupitelstvu a spolupůsobícím při provádění usnesení župního zastupitelstva jednak samostatným orgánem běžné správy župní, jednak orgánem dorozčím nad nižšími územními korporacemi, totiž okresními výbory a obcemi.

(Působnost župního výboru jest uvedena na různých místech zákona.

I. Jako přípravný orgán župního zastupitelstva župní výbor

a) dle § 50. zákona připravuje návrhy pro jednání župního zastupitelstva.

Dle § 16. jednacího řádu žup. zastup. náležejí mezi předměty, o nichž má župní zastupitelstvo jednati, návrhy a zprávy župního výboru.

(Ovšem župní výbor není jediným orgánem, který připravuje předměty jednání pro župní zastupitelstvo. Stejně právo má župan jako úředník župního úřadu, dále zvláštní komise a výbory, kterým byla některá věc župním zastupitelstvem k předchozímu projednávání a přípravě svěřena.)

b) dle § 45. zákona sestavuje pro župní zastupitelstvo na každý správní rok předběžný rozpočet to jest návrh rozpočtu a podává s ním dle § 46. zákona podrobnou správu o stavu a správě věci do působnosti žup. zastupitelstva spadajících; dle § 47. sděluje účty do 4 měsíců po skončení správního roku; dle § 49. projednává vyjádření finanční komise župní k rozpočtu a k účtům a předkládá je se svými návrhy župnímu zastupitelstvu.

c) dle § 44. zákona podává župnímu zastupitelstvu, jde-li o vydání na trvalá zařízení, podrobnou zprávu o účelu zařízení, o způsobu provedení, o potřebném nákladu a o způsobu úhrady. Zpráva ta buď zaslána všem členům župního zastupitelstva aspoň 14 dní před konáním schůze.

II. Župní výbor spolupůsobí při provádění usnesení župního zastupitelstva (§ 50). Usnesení župního zastupitelstva provádí župan a může všeobecně použít k tomu župního výboru jako celku § 52. (i okresního výboru dle § 92. zákona).

III. Župní výbor dle § 28. zákona dohlíží (vedle župana) na práci výborů a komisí župních dle § 28. zřízených.

IV. Jako orgán župní správy majetkové župní výbor

a) provádí běžnou správu jmění župě náležejícího nebo je do správy dle § 9. zák. odevzdaného, ale za dozoru županova, § 42. a § 50. zákona. Opatření, jež přesahují rozsah běžné správy, náležejí dle § 43. čís. 1. do kompetence župního zastupitelstva.

V zákoně jest zdánlivý rozpor mezi § 42. a 50.; kdežto dle § 42. župní výbor spravuje jmění, dle § 50. jen spolupůsobí při správě. Rozpor tento se vysvětluje tím, že v § 50. mělo býti vytknuto, pokud jde o správu jmění, celkové (všeobecné, zásadní) postavení župního výboru naproti župnímu zastupitelstvu. Župní zastupitelstvo obstarává samo agendu správy; běžnou správu vede sice župní výbor, ale podle nařízení župního zastupitelstva. Lze tedy uznati, že župní výbor ve správě jmění, máme-li na mysli úhrn správy, spolupůsobí.

b) provádí hospodářství župní v mezích rozpočtu § 51,

c) vydává řády dávkové, to jest podrobnější předpisy k provedení usnesení o vybírání poplatků, příspěvků a dávek i naturálních plnění, jestliže byl k tomu župním zastupitelstvem zmocněn § 38.,

d) jmenuje se schválením županovým úředníky a zřizence ku správě ústavů a podniků župních, jestliže místa ta byla župním zastupitelstvem systemisována § 53.

V. Župní výbor jest dle § 99 dozorcím orgánem nad nižšími samosprávnými korporacemi a to

A. nad obcemi,

B. nad okresními výbory. V obou směrech nutno lišiti území dříve uherské od ostatních částí naší republiky.

Úmyslem § 99. bylo voleným sborům občanstva zabezpečiti nad obcemi a novými okresními výbory aspoň taková dozorcí práva, jaká dosud měly nad obcemi okresní a zemské nebo municipální výbory a nad okresy zemské výbory.

(Práva dozorcí politických úřadů resp. služného a župana nebyla tím nijak dotčena). Ovšem různost poměrů v zemích historických s jedné strany a na Slovensku s druhé strany a různost poměrů v jednotlivých zemích historických napomínala k opatrnosti; proto pro Slovensko a patrně i Podkarpatskou Rus byl vyhrazen zvláštní zákon a pro země historické přijata po dlouhých jednáních a takořka v poslední chvíli úprava v § 99.

ad A.

1. Obce v zemích historických.
jest příslušným na místo zemského výboru.

a) tam, kde některé zvláštní zemské zákony týkající se působnosti obcí nařizovaly, aby jisté opatření stalo se zemským výborem v dohodě s politickým úřadem, anebo

Pokud jde o obce v zemích historických, tož župní výbor

b) tam, kde měl býti vyslechnut zemský výbor. Při tom jest lhostejno, zda jde o obce či města statutární.

V případě lit. a) musí ovšem jíti o působnost obcí takovou, jež byla upravena nikoliv všeobecnými zřízeními obecními, nýbrž zvláštními (specielními) zákony; (pouhé nařízení by tu nestačilo). Na př. plány polohy v obcích byly upraveny specielními zemskými zákony (stavebními řády); potvrzování plánů těch náleželo v Čechách v místech lázeňských dle § 8. zákona ze dne 8. ledna 1889, č. 5. z. z. zemské politické správě, která si má dříve vyžádati dobré zdání zemského výboru; na místo zemského výboru nastoupí nyní župní výbor. V Čes. Budějovicích a Plzni potvrzuje plány polohy zemský výbor ve shodě se zemskou polit. správou; na místo zemského výboru nastupuje nyní župní výbor a na místo místodržitelství župan. Mimo tyto uvedené případy župní výbor nad obcemi nemá dozorcí mocí. Práva, jež tu zemský výbor měl, přešla na župní úřady resp. pokud jde o správní soudnictví, na župní senát. Teprve podle § 58. zákona ze dne 12. srpna 1921, čís. 329. (obecní finanční novella) působnost župního výboru se rozšířila.

2. Obce na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

(Na Slovensku župní výbor dle zákona ze dne 30. června 1921, čís. 241. vykonává dozorčí moc nad městy s regulovaným magistrátem, t. j. Bratislavou a Košicemi, a to:

a) má tu též dozorčí práva, jež náležela dříve municipálním výborům § 5. zákona, nebo jež bezprostředně vykonávalo ministerstvo vnitra ve smyslu § 165. uherského zřízení obecního (čl. XXII:1886), § 6.,

b) pokud jde o statuty měst s regulovaným magistrátem, nastupuje župní výbor na místo municipálního výboru, ač-li nejde o statuty, obsahující trestní ustanovení, o nichž platí zák. čl. XL:1879 (zákon přestupkový), § 10. a 11.;

c) kde jest podle platných předpisů ve věcech, náležejících do působnosti měst s regulovaným magistrátem, třeba slyšení municipálního výboru, nastupuje nyní slyšení župního výboru, § 8.

Ustanovení zákona č. 241/21 platí i pro území Podkarpatské Rusi, jestliže a pokud byla nařízením vlády na území to (prozatím a za do další úpravy zákonem sněmu Podkarpatské Rusi, § 3. ústavní listiny) rozšířena.

ad B.

Pokud jde o okresní výbory, tož

I. v zemích historických přísluší župním výborům dle § 99. odst. 5. nad okresními výbory též dozorčí práva, jež vykonával dosud zemský výbor, pokud župní zákon nic jiného neustanovuje (a ovšem s výhradou správního soudnictví).

Zemský výbor vykonával nad okresy moc dozorčí pouze v Čechách; na Moravě a Slezsku ji vykonávat nemohl, poněvadž tam okresů nebylo. Přesný výklad zákona by tedy byl, že v Čechách župní výbor má nad okresními výbory dozorčí moc, nikoliv však na Moravě a Slezsku, kde by byl příslušným župní úřad. Úmyslem zákona však nesporně bylo v celém území republiky mimo Slovensko poskytnouti župnímu výboru dozor nad okresy v tomže rozsahu, v jakém v Čechách dozor ten vykonával zemský výbor, a byla proto slova: »v Čechách nad okresními výbory«, v § 99. zákona úmyslně vynechána.

Práva dozorčí českého zemského výboru nad zastupitelskými okresy v Čechách jsou uvedena v zákoně o zastupitel-

stvu okresním ze dne 25. června 1864, č. 27 z. z. v kapitole 4. o dohledu k zastupitelstvu okresnímu. Jsou to tato práva:

a) dle § 76. dozor nad neztenčeným zachováním kmenového jmění okresu a jeho ústavů,

b) dle § 77. rozhodování o odvoláních do usnesení okresního zastupitelstva a okresních výborů,

c) dle § 79. dohodnutí s místodržitelem, zda usnesení, okresním politickým úřadem zastavené, může býti vykonáno,

d) dle § 81. dohodnutí s místodržitelem, jaká opatření prozatím k vedení strany mají býti učiněna, bylo-li zastupitelstvo rozpuštěno,

e) dle § 54. schvaiování okresních přírážek,

f) dle § 55. povolování zápůjček okresních,

g) dle § 56. schvalování zciziti jmění okresní.

Všechna tato dozorčí práva však na župní výbory nepřecházejí; § 99. odst. 5. výslovně vylučuje případy

α) pokud tento zákon (sc. župní) nic jiného neustanovuje, β) s výhradou správního soudnictví.

Pokud jde o případy lit. α) nemají významu ustanovení § 79. okr. zastup. vzhledem k § 97. zákona župního, ustanovení § 81 okr. zastup. vzhledem k § 98. zák. župního, ustanovení § 54. až 56. okr. zastup. vzhledem k § 80. a 83. župního zákona.

Vzhledem k správnímu soudnictví pozbývá významu § 77. okr. zastup. Zbývá tedy z dozorčí moci, kterou zemský výbor nad okresy vykonával a která přecházejí na župní výbory, jen ustanovení § 76. okr. zastup., totiž dozor nad neztenčeným zachováním kmenového jmění okresního.

!Ovšem i zákon župní sám stanoví nová dozorčí práva župního výboru nad okresními výbory, totiž župní výbor

a) dle § 83. schvaluje jisté majetkové dispoice okresního výboru (zcizení, zavazení a propachtování nemovitostí, uzavření zápůjčky a převzetí dluhu),

b) vydává statut okresní finanční komise § 88,

c) schvaluje (spolu se županem) usnesení okresního výboru o dvouletém správním roku okr. výboru, § 84.

II. Pro Slovensko byl o dozoru nad okresními výbory a obcemi vyhrazen zvláštní zákon. Poněvadž zák. č. 241/21 upravuje pouze dozor nad obcemi, platí tedy o dozoru, který přísluší vý-

boru župnímu nad okresními výbory, jen ustanovení v zákoně župním v § 83., 84. a 88. uvedená. Rozdíl od zemí historických jest tedy ten, že v zemích historických župní výbor dohlíží ještě i nad neztenčeným zachováním kmenového jmění okresního (dle § 76. zákona o okr. zastup.).

JEDNÁNÍ ŽUPNÍHO VÝBORU.

Zákon župní má o jednání župního výboru (stejně jako o jednání župního zastupitelstva) jen několik málo ustanovení, (§ 27. zákona).

Že župní výbor musí mít svůj jednací řád, jest patrné z ustanovení § 27. odst. 4., který odkazuje na obdobu § 23., v němž se o jednacím řádě výslovně mluví. Vzešla však pochybnost, kdo má vydati tento jednací řád župního výboru, a bylo tvrzeno, že si župní výbor sám ustanovuje jednací řád a to proto, že zákon nařizuje jen u župních zastupitelstev, § 24. a župních komisí, § 28., kdo pro ně jednací řád vydává, nikoliv tedy u župního výboru. Názor ten není správný.

Po mém soudu má býti jednací řád župního výboru vydán stejně jako jednací řád župního zastupitelstva, a to proto, poněvadž župní výbor jest dle § 11. zákona jen jedním ze způsobů, jak župní zastupitelstvo jedná a pro jednání župního zastupitelstva jest vydání jednacího řádu upraveno v § 24. zák. župního.

Prvý jednací řád župního výboru bude tedy vydán vládním nařízením; změny jeho mohou býti usneseny župním zastupitelstvem se schválením ministerstva vnitra. To se také stalo pro župy slovenské přílohou B. vládního nařízení ze dne 31. ledna 1924, čís. 26. Sb. z. a nař.

V zákoně župním upraveny jsou pouze § 27.

1. svolávání župního výboru. Župní výbor svolává ke schůzím župan anebo úředník, který dle jednacího řádu pro župní úřady § 7. župní úřad spravuje, a to vždy do sídla župního úřadu a aspoň jednou za měsíc. Župan jest však oprávněn schůzi župního výboru svolati, kdykoliv to uzná za nutné a jest povinen schůzi nejdéle do 5 dní svolati, žádají-li to alespoň 3 členové župního výboru udávající předmět jednání (předpokládajíc ovšem, že tento udaný předmět nevybočuje z působ-

nosti župního výboru. Žádost buď podána písemně županovi a všemi žadateli vlastnoručně podepsána § 7. jednacího řádu.

2. předsednictví a práva předsedova v řízení schůzí a udržování pořádku: úprava jest stejná jako u župního zastupitelstva Sr. § 10. až 12. jednacího řádu,

3. neveřejnost schůzí § 27., odst. 3. zákona a § 13. jednacího řádu.

4. platnost usnesení (§ 27. mluví pouze o hlasování, ale nepochybně vztahuje se i na přítomnost členů, což jest patrné z § 51. odst. 4. zákona. K platnému usnesení župního výboru jest zpravidla třeba (§ 34. jedn. řádu),

a) aby byla přítomna nadpoloviční většina členů; výminkou se žádá přítomnost 2/3 členů, t. j. 6, když jde o vydání v rozpočtu neuhrazená dle § 51, odst. 4. anebo když jde o usnesení, jež vyžadují vyššího schválení § 23. odst. 2,

b) aby se pro usnesení vyslovila absolutní většina přítomných k hlasování oprávněných (předsedu, pokud hlasuje, v to počítaje).

o hlasování platí stejné zásady jako u župního zastupitelstva. § 40. až 42. jednacího řádu. Vyššího schválení t. j. schválení ministerstva vnitra v dohodě s min. financí vyžaduje usnesení župního výboru o řádu dávkovém, dle § 38. odst. 2. a § 39. zákona

5. podjatost § 29. a to stejně jako u župního zastupitelstva (Sr § 16. jednacího řádu),

6. zápis o schůzích vede úředník župního výboru županein k tomu určený; § 27. odst. 5. zákona.

Jednací řád (§ 44. až 46.) určuje obdobou § 25. zákona župního, že čistopis zápisu má býti do 48 hodin po skončení schůze vyhotoven a podepsán předsedou schůze, zapisovatelem a 2 členy župního výboru, jež župní výbor k tomu hned na počátku každé schůze zvolí.

Ustanovení tato byla pojata do jednacího řádu pro župní výbory vydaného v příloze B vl. nařízení č. 26-24. Tento jednací řád se namnoze shoduje s jednacím řádem do župního zastupitelstva a to právem, poněvadž řízení schůze vyžaduje dobré znalosti jednacího řádu a větší různosti v jednacích řádech by mnohdy měly (třebas jen z neznalosti) v zápětí porušení jednacího řádu a zbytečné formální spory.

ŽUPNÍ KOMISE.

§ 28.

Župní komise (výbory) jsou orgány fakultativní t. j. mohou býti župním zastupitelstvem zřízeny, je-li toho třeba, ale nemusí. Pouze finanční komise župní jest dle § 49. zákona orgánem obligatorním (arg. buď zřízena), pro ni však platí zvláštní ustanovení. Zákon § 28. mluví pouze o zvláštních výborech (komisích), tedy o sboru, ale není pochyby, že mohou býti zřízeni i jednotlivci jako komisaři a v původní osnově to bylo výslovně uvedeno, ale pak jako věc samozřejmá vynecháno. Členy župní komise mohou býti buď členové župního zastupitelstva, buď občané (sc. státní) v župě usedlí a do župního zastupitelstva volitelní buď z obojí kategorie. Volitelní jsou dle § 5. volebního řádu župního státní občané československé republiky bez rozdílu pohlaví, kteří v den volby dokončili 30. rok věku svého, bydlí v některé obci župy aspoň 1 rok ode dne rozepsání volby zpět počítajíc a nejsou vyloučení ani z práva voliti (t. j. ze zápisu do stálých seznamů voličských) ani z práva volenu býti dle § 6. odst. 6. volebního řádu. V stálých seznamech volebních nemusí býti zapsáni. Po mém soudu sluší 30. rok a pobyt počítati podle dne volby dotyčného kandidáta do komise a nikoliv snad podle termínu volby do župního zastupitelstva

Pochybnosti vzházejí, zda požadavek »usedlí v župě« není již obsažen v náležitosti »ročního bydliště« v některé obci župy a zda tedy tu není vlastně pleonasmus. Znění zákona nasvědčuje sice tomu, že požadavek usedlosti v župě jest vedle ročního bydliště v župě podmínkou zvláštní a samostatnou, ale proti tomu možno právem namítati, že usedlým v župě jest ten, kdo v některé obci župy má bydliště a zároveň takové povolání, že z něho lze souditi na úmysl v obci trvale zůstat. To však jest obsahem i řádného bydliště, jež jest podmínkou volitelnosti. Nad to sluší uvážiti, že by neurčitý pojem

»usedlosti v župě« působil v praxi značné obtíže a že v ústavním výboru bylo při jednání o § 28. odkazováno na volební řád do žup, který tehdy nebyl ještě projednán.

Komise zřizují se výlučně župním zastupitelstvem, nikdy ne županem a zřizují se volbou. Volby konají se dle § 59. volebního řádu župního obdobně dle ustanovení § 54. až 58. volebního řádu t. j. dle stejných zásad jako volby do župního výboru; (zřizuje-li se ovšem jen jediný komisář, volí se z plna župního zastupitelstva). O stížnostech do volby rozhoduje volební soud dle § 8., čís. 3., 11. lit. b) a c) a § 12 čís. 2, zákona o volebním řádě dle stejných zásad jako při župním výboru.

Komise zřizují se

a) pro správu a dozor nad jednotlivými župními ústavy a podniky na př.: pro budovy župní, elektrárny a p.,

b) pro obstarávání jednotlivých župních věcí, na př.: k studiu a podání návrhu na zřízení župního podniku. Sem zejména náleží i komise, kterým župní zastupitelstvo dle § 32. jednacího řádu pro župní zastupitelstva odkazuje k předchozí poradě předměty, jež má dle programu schůze vzít v projednání, tedy obdoba výborů sněmovních (kulturní, národohospodářská a pod.) Komise zřizují se, je-li toho třeba a na dobu potřeby, ne tedy a priori na celé volební období; ale v jednacím řádě může být dle § 24. zákona ustanoveno, že mají být obligatorně pro některé věci utvořeny zvláštní komise, na př. komise kulturní a pod. V platném jednacím řádě se tak nestalo a proto nové komise stálé mohou být zřizovány jenom ve formě změny jednacího řádu, t. j. usnesením župního zastupitelstva, jež vyžaduje schválení ministerstva vnitra.

Povinnosti a tedy úkoly komisí i způsob jejich jednání jsou stanoveny zvláštními řády, jež vydá župní zastupitelstvo samo; vyššího schválení nepotřebují. Zákon pouze stanoví:

1. předsedou všech komisí jest ex lege župan jako přednost župního úřadu, tedy i kdo župní úřad jako přednost dočasně spravuje, ale může předsednictví svěřiti

- a) některému úředníku župního úřadu,
- b) některému úředníku okresního úřadu,
- c) některému volenému členu župního výboru,

d) některému členu komise samé, (i když není členem župního zastupitelstva).

2. Dozor nad pracemi komise vykonává a) župan, b) župní výbor, oba zcela samostatně a neodvisle od sebe. Zákon nemá o obsahu dozoru žádného ustanovení a nutno proto v řáde pro komisi vydaném tato práva dozorčí v mezích všeobecného pojmu dozoru přesně vymeziti.

3. Předpisy o podjatosti platí i pro členy komise § 29.

4. Župní komise jen ze členů župního zastupitelstva zvolené, mohou nastoupiti na místo župního zastupitelstva tak, totiž, že usnesení těchto komisí se pokládají za usnesení župního zastupitelstva samého. Poněvadž tu jde o omezení působnosti župního zastupitelstva, nemůže rozšíření pravomoci župních komisí býti ponecháno libovolnému usnesení župního zastupitelstva, nýbrž bylo ponecháno jednacímu řádu, aby vyslovil, za kterých podmínek tato rozšířená pravomoc župní komise nastupuje. To se ovšem může státi již v prvním jednacím řádě, ale zpravidla se to stane od případu k případu doplněním jednacího řádu t. j. usnesením župního zastupitelstva schváleným ministerstvem vnitra, § 24.

Úkoly komise budou tedy určeny řádem vydaným od župního zastupitelstva dle § 28. in fine, ale usnesení komise bude pakládáno za podmínek jednacím řádem stanovených za usnesení župního zastupitelstva samého (§ 60.). Úkolem tohoto ustanovení bylo zabezpečiti rychlé a správné vyřizování některých odborných agend, jež vyžadují jistého programu trvalějšího a nesnesou, aby nahodilou většinou župního zastupitelstva mohl býti celý program zvrácen. Sem patří na př. vedení odborného podniku, (elektrárny a p.), v němž se doporučuje nejen běžnou správu, nýbrž i agendy běžnou správu přesahující, takovéto komisí odbornické k plnému a konečnému vybavení svěřiti. Župní zastupitelstvo ovšem musí přesně určití podmínky, za nichž župní komise může rozhodovati na místo župního zastupitelstva, na př. může stížiti usnesení komise požadavkem kvalifikované majority nebo omeziti ji na určité částky peněžní, určitá jednání a p.

Tento způsob odborných komisí jednajících jménem hlavního orgánu se velmi dobře osvědčil v zastupitelských sborech

samosprávných v Anglii a i u nás byl pro obecní podniky doporučován.

ZÁNİK ČLENSTVÍ V KOMISÍCH ŽUPNÍHO ZASTUPITELSTVA.

Ve smyslu § 28. župního zákona nutno lišiti:

I. členy župního zastupitelstva,

II. občany v župě usedlé a do župního zastupitelstva volitelné.

ad I. Člen župního zastupitelstva pozbývá členství v komisi:

1. jestliže přestal býti z jakéhokoliv důvodu členem župního zastupitelstva,

2. jestliže komise sama zanikla, na př. byla zrušena usnesením župního zastupitelstva, uplynula doba, na kterou byla zřízena,

3. dle § 59. a 55. volebního řádu pozbývá v komisi členství člen věkem mladší (při stejném věku vylosovaný), z důvodu poměru manželského, příbuzenského nebo švagrovského,

4. sesazením dle § 100. župního zákona.

5. nálezem volebního soudu, kterým bylo dle § 59. a 58. volebního řádu stížností proti volbě členů komise vyhověno a volba zrušena. O nálezů pošle volební soud zprávu župnímu zastupitelstvu skrze župní úřad.

ad II. Pro členy komise, kteří nejsou členy župního zastupitelstva platí důvody v § 14. a 15. zákona župního uvedené, dále § 59., 55. a 58. volebního řádu a § 8. č. 3. volebního soudu.

Členové tito pozbývají členství v komisi:

1. smrtí,

2. vzdáním se, § 15. lit. a),

3. tím, že župní zastupitelstvo zanikne (uplynutím volebního období, § 14., nebo rozpuštěním, § 15. lit. a). Bylo-li župní zastupitelstvo rozpuštěno, může ministerstvo vnitra ponechat v činnosti až do ustavení nového župního zastupitelstva dosavadní župní komise, § 61. (ovšem jako orgány vládní),

4. zánikem komise samé, (na př. tím, že ji zastupitelstvo zrušilo, doba, na kterou byla zřízena, uplynula a pod.),

5. dle § 59. a 55. volebního řádu pozbývá členství v komisi člen věkem mladší nebo při stejném věku vylosovaný z důvodu poměru manželského, příbuzenského nebo švagrovského,

6. výrokem volebního soudu, totiž:

a) nálezem, byla-li podána stížnost do volby člena komise dle § 8. č. 3. zákona o volebním soudu, stížností bylo vyhověno a volba zrušena dle § 20. zákona o volebním soudě. O nálezů podá volební soud dle § 22. zprávu »příslušnému sboru«, t. j. župnímu zastupitelstvu (ovšem skrze župní úřad),

b) rozhodnutím dle § 15. lit. b) zákona:

a) jestliže u člena komise vzejde nějaká okolnost nová, která v čas volby tu nebyla, nýbrž teprve po ní nastala, ale pro kterou, kdyby tu byla bývala v čas volby, nebyl by mohl býti vůbec volen (na př. byl po volbě trestně odsouzen),

b) jestliže u člena komise dodatečně, t. j. po volbě na jevo vyjde, nebo stane se známou nějaká okolnost, která tu byla již v čas volby, ale nebyla známa a pro kterou by od původu nemohl býti zvolen, na př. nebyl v čas volby státním občanem.

Zákon nemá ustanovení o tom, k jakému podnětu volební soud tu zakročuje. Podává se tu obdoba § 13. lit. a) volebního soudu. Volební soud vyčká oznámení předsedy župního úřadu, provede šetření dle § 18., 19. odst. 1. a vydá nález, o němž dle § 22. volebního soudu podá zprávu skrze župní úřad župnímu zastupitelstvu.

PRÁVA A POVINNOSTI ČLENŮ ŽUPNÍHO ZASTUPITELSTVA, ŽUPNÍHO ÚŘADU A ŽUPNÍ KOMISE.

A. Práva.

Členové župního zastupitelstva (volení i jmenování, členové výboru župního i župních komisí mají dle § 62. župního zákona nárok na náhradu:

a) jízdného z místa svého pobytu do sídla župního úřadu a patrně i zpět,

b) skutečných výloh, jež jim vzešly v jejich úřední činnosti jako členů těchto občanských sborů.

I. Členství v župním zastupitelstvu, výboru a komisích jest funkcí čestnou, ale nemá býti na majetkovou újmu členů; proto poskytuje se jim náhrada za výlohy, jež jim z výkonu úřadu jejich vznikají. Nějaká odměna, remunerace za to, že jsou členy župního zastupitelstva, dána býti nesmí.

ad a) Zákon mluví o místě pobytu, jednací řád pro župní zastupitelstvo č. 26/24 mluví o bydlišti (— sc. řádném). Pojem pobytu jest širší a zahrnuje v sobě i prodlévání na takovém místě, jež není řádným bydlištěm, na př. v lázních, na zotavenou. Člen župního zastupitelstva, který by odjel ze svého řádného bydliště, na př. do lázní, má, přijede-li na schůzi, nárok na náhradu jízdného z lázní do sídla župního zastupitelstva a zpět. Jízdným rozumí se náhrada placená za dopravu; v pochybnosti bude lze k vysvětlení použití předpisů platných pro cesty státních úředníků.

ad b) Skutečnými výlohami jsou myšleny jednak náklady pobytu při zasedání župního zastupitelstva, výboru a komisí, jednak výlohy a výdaje, jež vzešly z činnosti pro župní zastupitelstvo a z rozkazu jeho konané (na př. na různých komisích a pod.). Dle § 29. zákona nesmějí členové župního zastupitelstva,

výboru a komisí za zastupování župního zastupitelstva ve sporech žádati více, než náhradu skutečných jim vzešlých výloh.

II. Výlohy mohou býti paušalovány usnesením župního zastupitelstva, jež vyžaduje schválení ministerstva vnitra v dohodě s ministerstvem financí. Tak zejména mohou býti paušalovány denní náklady pobytu v sídle župního zastupitelstva a výboru, na př. ve formě diet denních a pod.

Paušalování se bude vztahovati obyčejně na celé období. Vyšší schválení vyžaduje se proto, aby pod titulem vysokých paušálů nebyly dávány členům vlastně odměny, nýbrž aby skutečně byly hrazeny jen průměrné skutečné výlohy. Náklady ty hradí župní zastupitelstvo.

B. Povinnosti.

Všeobecně platí ustanovení § 93. ústavní listiny. Veřejní zaměstnanci dbejtež v úřední své činnosti ústavních a jiných zákonů Totéž platí o občanských členech správních úřadů (sborů).

Zákony rozumějí se tu všeobecně závazné právní normy, tedy i platná nařízení a statuty a ovšem na Slovensku i právo obyčejové.

Jako speciální povinnosti bud'tež uvedeny:

Členové župního zastupitelstva, výboru a komisí jsou zavázáni povinnosti úřadu svého řádně plniti. Podle jednacího řádu č. 26/24 jest každý člen župního zastupitelstva povinen: a) (obdobně jako člen Národního Shromáždění při vstupu do sněmovny) dříve než-li vstoupí do jednací síně, prohlásiti županovi, nebo úředníku župního úřadu jím pověřenému, ku které národnosti se hlásí a toto svoje prohlášení svým podpisem stvrditi. Členové jmenovaní vládou prohlásí, zda resp. s kterou z volebních stran, zastoupených v župním zastupitelstvu, budou voliti při volbách, konaných v župním zastupitelstvu podle zásady poměrného zastoupení (§ 8. odst. 1.);

b) nastupuje svůj úřad složití do rukou župana nebo úředníka župního úřadu od něho určeného slib věrnosti republice Československé. Výhrady nebo dodatky ku slibu pokládají se za odepření slibu a za odmítnutí přijati volbu nebo jmenování, § 53. volebního řádu, § 8. odst. 2 jednacího řádu;

c) účastníci se nepřetržitě všech jednání a prací župního zastupitelstva, § 49. jednacího řádu; proto, nemůže-li se člen schůzi župního zastupitelstva účastnit, nebo funkce jemu svěřené řádně konati (na př. pro nemoc a pod.), má to oznámiti županovi (s udáním důvodů) dle § 9. a 11. jednacího řádu;

d) županovi oznámiti včas všechny změny svého pobytu, aby mu mohlo být pozvání ke schůzím včas doručeno, § 10. jednacího řádu.

e) Členové žup. zastupitelstva jsou ve své činnosti obmezeni předpisem § 29. odst. 3. zákona a § 13. jednacího řádu; nemají totiž podnikati jisté činnosti v zákoně uvedené, a to proto, aby nevzniklo mínění, že jednají proti zájmům župy nebo chtějí se ze své úřední činnosti obohatiti. Jen ve výjimečných případech může ministerstvo vnitřně povolití úchyly od těchto zásad, ale jen k návrhu župního výboru.

Tyto povinnosti členů župního zastupitelstva platí obdobně i pro členy župního výboru, § 6. jednacího řádu, a komisi župních. Zachování všech těchto povinností jest zabezpečeno disciplinárními prostředky v § 100. zákona a § 12. jednacího řádu pro župní zastupitelstva stanovenými.

ŽUPA JAKO PRÁVNICKÁ OSOBA.

Sr. Ant. Hons: Písemnosti, listiny a plné moci ve smyslu § 54. a 95. župního zákona. Věstník min. vnitřně roč. VI:1924.

Župa byla v § 41. prohlášena za právnickou osobu a tedy za subjekt práv a závazků.

Župa jest právnickou osobou veřejného práva, t. j. její vznik a úkoly nezakládají se na vůli členů, nýbrž přímo na zákonu, a úkoly její jsou také zákonem resp. nařízením dle zákona vydaným určeny. Župa jest veřejnoprávní korporací, poněvadž substratem jejím jest občanstvo župy.

1. Působnost župy vztahuje se a) dle § 41. na úkoly v § 31. až 39. zákona uvedené, t. j. na obstarávání určitých zájmů župy a obyvательства jejího, na zakládání o podporování podniků a ústavů a na vrchnostenské opatřování prostředků finančních na úhradu nákladů, patřících do působnosti župního zastupitelstva.

Župa jako právnická osoba má právo, aby úkoly v § 31. uvedené prováděla, a aby náklady na ně sama opatřovala a rozvrhovala. Není pouhou passivní konkurencí, nýbrž přímo aktivním subjektem práv. Jest to mocná záruka proti centralismu státnímu.

b) Obmezení na úkoly v § 39. uvedené není však přesné. Župa jest právnickou osobou i pro jiné úkoly. Z § 9. se podává, že župa může mít vlastní jmění, t. j. práva a závazky (arg. vlastnictví) a že tedy i jmění i správa jeho náležejí do působnosti župy jako právnické osoby.

Podle § 53. župa jako taková nese náklad na svoje úředníky a zřizence, dle § 55. hradí náklad správy gerentovy, dle § 62. hradí jízdné a výlohy členů župního zastupitelstva, vý-

boru a komisi, dle § 27. volebního řádu župního nese župa jistou část nákladu tisku hlasovacích lístků (druhou část hradí strany).

Jiné úkoly, než svrchu uvedené nenáleží do kompetence župy jako právnické osoby; zejména ne působnost normotvorná a poradní.

ad 2. Orgány, jež projevují vůli župy, jsou jednak župní zastupitelstvo a župní výbor a po případě župní komise, jednak župan. Zákon liší poměr interní a externí (na venek). V poměru interním jest všeobecným orgánem župní zastupitelstvo, jemuž přísluší prováděti veškeru působnost župy, pokud není vyhrazena orgánům jiným, (arg. § 43. slovo zejména). Taxativní působnost naproti župnímu zastupitelstvu má župní výbor a komise. V poměru externím, t. j. na venek, vystupuje pouze župan; on resp. dočasný správce župního úřadu:

1. provádí usnesení župního zastupitelstva a výboru, § 52;
2. zastupuje župu jako právnickou osobu na venek, § 54. zákona, § 1. jednacího řádu župního zastupitelstva;
3. podpisuje všechny písemnosti jménem župy, § 54. zákona. (Podpis tedy by zněl: Jménem župy XV.: X. Y., župan.) Toto právo nemůže přenést na některého člena župního zastupitelstva nebo výboru.

Zvláštní ustanovení platí o právních jednáních, jimiž se župa naproti třetím osobám zavazuje a o plných mocech. Listiny o takovýchto právních jednáních a plné moci musí býti podepsány:

- a) přednostou župního úřadu,
- b) dvěma členy župního výboru,
- c) opatřeny pečeti župního úřadu.

O státních pečetích jednají §§ 8. a 9. zákona ze dne 30. března 1920, č. 252 Sb. z. a n., který v § 9. zmocňuje vládu, aby zvláštním nařízením stanovila, kdy a kterou pečeti státní pečeti a jakých pečeti a razítek mají užívati veřejné úřady. Nařízení to bylo vydáno dne 20. srpna 1920, č. 512; příslušné případy k pečetím hledící obsahuje § 6. a 7.

Listiny o usneseních dle § 43. č. 2. (zcizení, zavazení a zatížení jmění, propachtování), a § 43. č. 3. (výpůjčka, ručení za

dluh cizí) musí býti kromě toho podepsány ještě dvěma členy župního zastupitelstva.

Župan sice může dle zákona určit k podpisu kterékoliv členy župního zastupitelstva a výboru, ale dle jednacího řádu § 5., dříve vyslechne župní zastupitelstvo resp. župní výbor.

Jest to tedy dostatečná kontrola proti županovi jako zástupci právnické osoby.

Župa provádí mnohé úkoly, zřizuje ústavy atd., a při tom činí různé projevy, uzavírá četná jednání právní, ukládá veřejné dávky a pod. O tom jsou vyhotovovány listiny. Zákon nařizuje, že všechny listiny (písemnosti), jež se vydávají jménem župy jako právnické osoby, musí býti podepsány županem (resp. tím, kdo podle jednacího řádu župní úřad ve věcech župy zastupuje). Župan jako přednosta župního úřadu, t. j. státní úředník, jest tu tedy zákonným zástupcem župy.

Župa uzavírá i jednání právní zavazovací, na př. subvence, darování, smlouvy námezdní, dodávací a pod. Zákon nenařizuje, že by takováto jednání župu zavazovací musela se státi jen formou písemnou. Zda takováto forma písemná jest nutná či účelná a jaký účinek má nezachování této formy na listinu resp. závazek v listině vyjádřený, jest otázkou soukromého práva. Zákon chce jenom říci, že, zřizuje-li se listina o právním jednání, z něhož má býti župa zavázána, musí býti tato listina podepsána vedle župana ještě zástupci občanstva a opatřena pečeti župního úřadu.

Zákon mluví »o právních jednáních« čimž naznačuje, že tu jde o jednání soukromoprávní; tedy in concreto o soukromoprávní smlouvy.

Župan (resp. kdo podle jednacího řádu župní úřad zastupuje) jest zákonným zástupcem župy a tedy ex lege oprávněn jménem župy na venek vystupovati. Má-li jednati jménem župy někdo jiný na př. advokát, laický člen župního zastupitelstva a pod., potřebuje k tomu plné moci, na př. na komisích. Zákon žádá, aby byla plná moc vždy vyhotovena písemně a aby byla podepsána županem a dvěma členy župního zastupitelstva a opatřena pečeti župního úřadu. Jinak tato plná moc není platná. Jaký účinek má nedostatečná nebo neplatná plná moc, resp.

dodatečné její schválení na platnost právního jednání, jest otázkou práva soukromého.

Význam župy jako právnické osoby jest ten, že úkoly jí jako právnické osobě přiznané jsou jejími úkoly vlastními, které jí nemohou býti bez zákonného podkladu odňaty nebo omešovány. Župní zastupitelstvo a výbor mohou se tedy brániti proti aktům státním, kterými by jejich působnost jako právnické osoby byla omezoována. Proto jest přesné vytčení toho, co náleží do působnosti župy jako právnické osoby, velmi důležité.

Byla-li porušena ona pravomoc župního zastupitelstva, jež netvoří obsahu právnické osoby, na př. působnost poradní, normotvorná, nemůže si proti tomu stěžovati župní zastupitelstvo jako takové, poněvadž ono v této působnosti poradní (normotvorné) vystupuje ne jako právnická osoba, nýbrž jen jako úřad. Ovšem ale porušení této úřední působnosti župního zastupitelstva může jako formální vadu vytýkati jednotlivci ve stížnosti, podané proti aktu správnímu, který přišel k místu s porušením působnosti župního zastupitelstva. Tak na př. bylo-li by v některém zákoně nařízeno, aby župan dříve, než-li vydá svoje opatření, vyslechl župní zastupitelstvo a župan toho neučinil, nemůže župní zastupitelstvo porušení to bráti v odpor samo stížností, nýbrž pouze ten občan, kterému bylo opatřením županovým ublíženo.

DOZOR NAD ŽUPNÍMI ZASTUPITELSTVY, VÝBORY A KOMISEMI.

Župní zastupitelstva, výbory a komise obstarávají svou působnost v zájmu veřejném; stát má proto zájem na tom, aby župní zastupitelstva a jejich orgány působnost tu také řádně plnily a ji nepřekročovaly. K tomu jest třeba:

1. aby členové těchto sborů řádnou činnost těchto sborů umožňovali, zejména schůzí jejich se účastnili,
2. aby i sbory samy úkoly jim svěřené řádně plnily.

Za tím účelem poskytuje zákon župní úřadům jistá práva nad členy župních zastupitelstev (výborů a komisí), a nad sbory samými, a ta tvoří obsah dozorcí moci. Dozorcí pravomoc není v zákoně župním v jednom oddíle souhrně upravena, nýbrž příslušná ustanovení jsou na různých místech zákona umístěna. Dozorcí oprávnění, županovi (ministerstvu) propůjčená, poskytnuta jsou ve veřejném zájmu, nikoliv tedy v zájmu stran a směřují k tomu, aby stav objektivnímu právu odpovídající byl zaveden, nikoliv aby byla práva subjektivní v prvé řadě chráněna. Strany nemají proto nároku právního, aby úřady dozorcí právo vykonávaly (mohou pouze upozorňovati úřady, denuntiatio) a nemohou si stěžovati, jestliže úřad nechce dozor vykonávati. Ovšem že z výkonu dozorcího práva někdy strany mají prospěch, ale to jest pouze reflexním účinkem dozoru.

A. Dozorcí práva nad jednotlivými členy župního zastupitelstva (výborů a komisí) upravena jsou v § 100. župního zákona; jsou to: I. úřední napomenutí, II. sesazení s úřadu.

ad I. Úřední napomenutí.

Členové župního zastupitelstva, župního výboru a komisí, kteří by bez dostatečné omluvy povinnosti úřadu svého

neplnili, budou županem na plnění svých povinností upozorněni, tedy napomenuti.

1. Co do subjektů, podrobení jsou úřednímu napomenutí členové župního zastupitelstva (volení i jmenování, nikoliv tedy úředníci dle § 20., ježto nejsou členy), členové župního výboru (ne úředníci v něm zasedající) a členové komisí a zvláštních výborů, nehledíc k tomu, zda jsou členy župního zastupitelstva čili nic.

2. Předpokladem úředního napomenutí jest

a) že člen povinností svého úřadu neplní,

b) že toto neplnění nemůže dostatečně omluviti. Zda tu tyto obě okolnosti jsou, jest *questio facti*, kterou posoudí župan sám

ad a) Povinnosti úřadu jsou různé dle toho, jaké funkce dotyčný člen obstarává; nejobyčejnější případ zákonem také vytkeny jest, že dotčený člen se nesúčastní schůzí sboru t. j. do schůzí nechodí anebo ze schůzí předčasně odchází. Vedle toho mnozí členové budou referenty ve výborech, komisích, stálými dozorcí nad určitým ústavem nebo podnikem a p. § 28. I nedbání povinností z tohoto úřadu se podávajících dává podnět k zakročení dle § 100.

Není třeba, aby člen zanedbával z c e l a a v š e c h povinností svého úřadu a stačí i ojedinelé zanedbání povinností. Pokud jde o nepřítomnost na schůzích, jednacím řádem pro župní zastupitelstvo v § 12. žádá nesúčastnění se aspoň 2 schůzí (arg. § 100. slovo: schůzí).

ad b) Člen má omluviti a to dostatečně, proč nemožl svoji konkrétní povinnost splniti, má tedy buď před překážkou, nebo, nemohl-li by dříve, ihned po ní sděliti županovi svoji omluvu. Sr. § 9. a 11. jednacím řádem pro župní zastupitelstvo.

3. O formě napomenutí zákon nic neustanovuje a ponechává to taktu županově. V každém případě bude třeba, aby napomenutý se úředně dověděl o napomenutí t. j. aby mu napomenutí to bylo sděleno písemně nebo ústně ve sboru, jehož jest členem. Rovněž bude účelno, aby napomenutí to bylo sděleno župnímu výboru, který před sesazením má býti slyšen a bude patrně i sděleno v presidiálních zprávách župního zastupitelstva.

4. Pochybnost jest, zda-li napomenutí jest samostatným disciplinárním opatřením, či, jak by se za znění zákona zdálo — spíše *praeambulum de possessionis*. Otázka jest důležitá proto, zda má napomenutý proti úřednímu napomenutí županově samostatné právo stížnosti k ministerstvu vnitra. Pro vyloučení stížnosti mluví to, že napomenutí jest dle stylisace zákona spíše podmínkou sesazení, a že zákon zná jen stížnost proti sesazení nikoliv proti napomenutí. (Byl-li napomenutý člen sesazen, může pak ve stížnosti proti sesazení uváděti, že napomenutí nebylo důvodné). Naproti tomu nelze uznati, že nebude mnohemu zástupci občanstva příjemno, že jest in statu *monitionis*, proti níž se nemůže brániti, nehledíc ani k tomu, že župan může práva napomenutí příliš přísně užívati ba po případě i zneužívati a že-by i pro župana bylo výhodno, aby oprávněnost napomenutí byla autoritativně zjištěna

ad II. Sesazení s úřadu.

Když by člen napomenutý i nadále trvale bez dostatečné omluvy zanedbával svých povinností, buď s úřadu svého sesazen.

(Sesazení předpokládá,

1. po stránce materiální,

a) že byl člen úředně napomenut aspoň jednou (viz I.),

b) že po tomto napomenutí dále zanedbával svých povinností a to a) trvale t. j. dle § 12. jednacím řádem aspoň ve 2 dalších případech, bezprostředně po sobě následujících, b) bez dostatečné omluvy; (dostatečnost omluvy zkoumá župan).

2. Po stránce formální,

že župan, než vyřkne sesazení, poskytne jednak členu nedbalému jednak i župnímu výboru, (třebas by šlo jen o člena župního zastupitelstva, neb komise), aby se o věci vyjádřili. Účelem tohoto ustanovení jest, aby skutková podstata byla nepochybně zjištěna, zejména případný důvod omluvný a aby se zároveň župan mohl přesvědčiti, jak se k této nedbalosti chová stálý výbor župního zastupitelstva, t. j. župní výbor. Výrok županův zní, že člen se sesazuje s e s v ě h o ú ř a d u.

Sesazení působí ode dne doručení výměru županova a nemá účinku odkladacího. Proti sesazení může pouze sesazený člen podati odvolání k ministerstvu vnitra a to do 14 dnů

u župního úřadu. O odvolání tom jinak platí ustanovení obecná o opravných prostředcích u politických úřadů (t. j. v zemích historických zákon čís. 101.-96, na Slovensku zák. čl. XX: 1901). Jakmile sesazení nabude právní moci t. j. nebylo-li odvolání podáno nebo bylo-li zamítnuto, sesazený pozbývá volitelnost pro příští volební období t. j. na celých 6 let počínajíc dnem, kdy nově volební období začíná.

Bylo-li odvolání vyhověno a sesazení zrušeno, tož doručením rozhodnutí bude sesazený opět ke schůzím zván. Usnesení, jichž se neúčastnil, ovšem proto snad nejsou neplatná a sesazený člen nemůže je brátí jen z tohoto důvodu v odpor.

Župní výbor nemá práva si stěžovati a to ani k hájení práva ve slyšení; nebyl-li slyšen, jest to, vada řízení, k níž ministerstvo přihlédne z úřední povinnosti a kterou může ovšem vytýkati i sesazený člen ve svém odvolání.

Nečinnost členův župního zastupitelstva, výboru, komisi, může vésti k tomu, že se nemůže župní zastupitelstvo (výbor, komise) ustaviti, nebo se sice již ustavilo, ale stane se později k usnášení nezpůsobilým; vedle napomenutí a složení s úřadu, jež přísluší županovi dle § 100. odst. 1, přísluší županovi dle § 100. odst. 3, aby učinil potřebná opatření k vedení správy. O tom později.

B. Dozorčí práva nad sbory samými, t. j. nad župním zastupitelstvem, výborem a komisemi.

Dozorčí práva, která zákon naproti orgánům župní samosprávy připouští, jsou:

I. právo zastaviti resp. zrušiti usnesení, § 55.,

II. právo učiniti náhradní opatření k vedení správy, § 60.,

III. právo rozpustiti župní zastupitelstvo, § 61.,

IV. právo rozhodovati o stížnostech do usnesení orgánů župní samosprávy.

Zákon recipoval tu ona opatření dozorčí, jež politické úřady měly v zemích historických proti obcím a okresům ovšem s některými změnami. Všechna tato dozorčí práva příslušejí pouze županovi resp. ministerstvu vnitra (nikoliv tedy ministerstvům jiným) a příslušejí jen ve veřejném zájmu.

ad I. Zastavení a zrušení usnesení, § 60.

Jestliže předseda žup. zastupitelstva nebo výboru ať úmyslně, ať z neznalosti připustí usnesení, jež vybočuje způsobilosti žup. zastupitelstva nebo výboru, nebo se přičií zákonu, zjednává tu § 60. samostatnou pomoc. To jest nutno již proto, že předsedou župního zastupitelstva nebo výboru není vždy župan, § 17., 27., a že mnohdy jest právní otázka dosti pochybná a teprve podrobnějším rozbořem se ukáže, že zákon byl porušen.

Podmínky tohoto zrušovacího práva jsou dle § 60. tyto:

1. Zrušeno může býti a) usnesení župního zastupitelstva, b) župního výboru, c) samostatné župní komise dle § 24. zřízené, nikoliv tedy usnesení obyčejných župních komisí; komise ty pracují dle § 28. pod dozorem župana a župního výboru a orgány tyto mohou proti komisi zakročiti dle řádů, jež vydá župní zastupitelstvo.

2. Zrušeno může býti jen usnesení, jež se přičií zákonu nebo vybočuje z mezí působnosti župního zastupitelstva, výboru nebo samostatné župní komise. Široká tato formulace byla přijata ze zřízení obecních, na př.: § 102. obec. zřízení českého, § 103. moravského, § 78. zákona o okresních zastupitelstvech a bude se tu lze při výkladu opřiti o bohatou judikaturu bývalého správního soudu rakouského i nejvyššího správního soudu československého.

3. Zrušiti usnesení přísluší výlučně ministerstvu vnitra, a to buď a) k žádosti županově nebo b) z úřední povinnosti.

ad a) Má-li župan za to, že usnesení se přičií zákonu, jest oprávněn i povinen nejprve

α) usnesení, t. j. správněji provádění jeho zastaviti. Lhůta, do níž usnesení musí zastaviti, není předepsána,

β) věc do 14 dnů potom předložiti ministerstvu vnitra, jež pak rozhodne, zda zastavené usnesení má býti v platnosti ponecháno či zrušeno. Nerozhodne-li ministerstvo do 4 neděl po tom, co došla ministerstva zpráva županova, zůstává usnesení v platnosti.

Zruší-li ministerstvo zastavené usnesení, buď rozhodnutí to sděleno v nejbližší schůzi orgánu, o jehož usnesení šlo. Od toho dne běží lhůta ke stížnosti k nejvyššímu správnímu soudu, kterou může podati kterýkoliv člen orgánu, jehož usne-

sení bylo zrušeno, nikoliv tedy župní zastupitelstvo nebo župní výbor nebo komise sama, poněvadž zákon právo to vyhradil jenom členům orgánu samého.

ad b) Z úřední povinnosti může ministerstvo usnesení zrušiti jen tehdy, nebylo-li zavedeno řízení sub. a), totiž jestliže župan usnesení nezastavil. Jestliže ministerstvo, když župan usnesení zastavil, usnesení nechalo v platnosti (výslovně nebo mlčky tím, že promešká 4-nedělní lhůtu), nemůže je později z úřední povinnosti zrušiti, poněvadž svoje právo již skonsumovalo. Právo stížnosti přísluší týmž osobám, jako když bylo usnesení zrušeno po předběžné sistaci županově.

ad II. Náhradní opatření, § 55.

Jestliže župní zastupitelstvo neplní svých úkolů, jež mu dle zákona přísluší, zjednáva odpomoc § 55. Vzorem bylo tu právo, jež přísluší politickým úřadům naproti obcím dle § 104. českého zřízení obecního (§ 106. moravského, 94. slezského) a naproti okresům dle § 80. zákona o okresních zastupitelstvech.

Podmínky náhradního opatření dle § 55. jsou:

1. župní zastupitelstvo neschválilo v čas rozpočtu, t. j. před počátkem roku správního (který se shoduje se správním rokem státním, § 45., poslední věta, t. j. jest to rok kalendářní (§ 1. nařízení ministerstva financí ze dne 27. prosince 1918, čís. 7). Že rozpočet musí býti schválen před počátkem nového roku správního, podává se i z § 51., že župní výbor vede župní hospodářství v mezích rozpočtu. Poněvadž rozpočet má býti župnímu zastupitelstvu předložen dle § 45. aspoň 2 měsíce před novým správním rokem, má župní zastupitelstvo dosti času na schválení rozpočtu;

2. župní zastupitelstvo nebo župní výbor neučinily opatření, aby úkoly, jež jim dle zákona přísluší, byly řádně plněny. Dle znění zákona nenáleží sem župní komise dle § 28. proto, že odpomoc tu zjednáva všeobecný dozor župana a župního výboru nad pracemi župní komise. Stylisace § 55. jest velmi široká, aby dopadla na všechny případy.

Slovo »úkoly« naznačuje, že nejde o porušení formálního práva, vady v usnesení a pod., nýbrž o materiální působnost. Proti formálním pokleskům chrání § 100.

a) Úkoly, jež župnímu zastupitelstvu dle zákona přísluší, jsou vypočteny jednak v župním zákoně (zejména v § 30. až 59. a § 66. odst. 5.), jednak ve speciálních zákonech, kterými župním zastupitelstvům jako takovým byly nové úkoly přikázány § 5. a 8. zákona. Vyloučena jest:

α) působnost normotvorná (§ 56.), pokud jest pouze fakultativní (arg. může v § 56.),

β) působnost ve správním soudnictví, § 58., v němž účinky liknavosti župního zastupitelstva jsou stanoveny v § 28. zákona ze dne 9. března 1920, č. 158. o správním soudnictví.

γ) působnost poradní § 59., kde již povaha věci sebou přináší, že liknavost má v zápětí jen tolik, že župní zastupitelstvo se vylučuje samo z úpravy veřejné župní správy.

Zbývá tedy zásadně působnost hospodářská a správní, ale i ta padá pro § 55. v úvahu jen potud, pokud župní zastupitelstvo úkoly působnosti hospodářské po zákonu obstarávatí musí, kde tedy jde o úkoly, jež obligatorně župnímu zastupitelstvu náleží, ať již mu byly svěřeny buď přímo zákonem, nebo z dopuštění zákona nařízením; na př. udržování silnic, placení likvidních dluhů a pod.

b) Úkoly, jež župnímu výboru náleží ex lege, byly vyloženy svrchu v kapitole o působnosti župního výboru.

c) Župní zastupitelstvo resp. župní výbor neučinily opatření, aby byly tyto zákonné úkoly řádně plněny, t. j. buď neučinily vůbec usnesení o úkolech těch, nebo usnesení učinily, ale odmítavé, nebo nepovolily potřebné úhrady k provedení jich (na př. kvoty nákladu zemského svazu župního, vypadající na ně dle § 66. odst. 5., nepojaly do rozpočtu).

3. Župan učiní čeho třeba k řádnému vedení správy. Opatření županova budou dle povahy věci a potřeby různá a jsou vedena jediným heslem: umožniti řádné vedení správy.

4. Proti opatření županovu může podati stížnost, podle toho, zda opatření županova týkala se župního zastupitelstva nebo výboru, buď každý člen župního zastupitelstva, nebo každý člen župního výboru (nikoliv však župní zastupitelstvo nebo výbor jako celek), do 14 dní po tom, co opatření županovo bylo sděleno župnímu zastupitelstvu resp. župnímu výboru. Stížnosti

má účinek odkladný, není-li nebezpečí v prodlení. Stížnost lze podatí buď proto, že opatření županovo jest nezákonné nebo neúčelné.

5. Náklad na náhradní opatření hradí župa. Župan za tím účelem má právo vypsati župní přírážky ve výši potřebné k úhradě nákladu. Jiný prostředek, na př. půjčka na účet župy není přípustný. Nucené přírážky nepotřebují vyššího schválení. Jest to t. zv. nucené etatisování.

6. Župan může dle § 100. poslední odstavec učiniti potřebná opatření k vedení správy i v tom případě, jestliže:

a) se župní zastupitelstvo neustavilo, § 53. volebního řádu župního, nebo se sice ustavilo, ale později se stalo k usnášení nezpůsobilým,

b) župní výbor nebo župní komise staly se k usnášení nezpůsobilými buď od původu, nebo kdykoliv později. Toto rozeznávání jest odůvodněno tím, že volební řád zná jen ustavení župního zastupitelstva, § 53. (nikoliv výborů, arg. § 59.).

Pochybno jest, zda župan může práva svého dle § 100 užití jen tehdy, bylo-li neustavení resp. nezpůsobilost k usnášení způsobena úmyslnou neúčastí členů dotyčných sborů, či i důvody jinými, na př. vzdáním se, smrtí a pod. většího počtu členů. Přes to, že § 100. má v 1. odstavci na mysli liknavost členů, nutno hájiti, že právo županovi v posledním odstavci vyhrazené jest docela samostatné a že má místo vždy, kdykoliv z jakéhokoliv důvodu ustavení není možné nebo nezpůsobilost k usnášení nastala, na př. pro podjatost.

Proti opatřením těm nelze si stěžovati.

Opatření to potrvá tak dlouho, dokud opět orgány župní samosprávy řádně činností nezahájí. Ovšem když jde o nezpůsobilost k usnášení, konkuruje tu ještě § 19. zákona, dle něhož možno svolati nové schůze.

Jednací řád pro župní zastupitelstva, výbory a komise má tu ustanovení v § 50. resp. 35. a čl. 1. odst. 3.

Jest samozřejmo, že župan použije pravomoci v § 100. mu příslušející jen výjimečně, když by ani opětovné schůze dle § 19. neměly úspěchu a jde o zabezpečení správy.

c) jestliže volební období župního zastupitelstva uplynulo a do konce jeho nenastala možnost ustaviti se dle § 53. volebního řádu, t. j. nebyla proti předpisu § 14. volebního řádu nová volba provedena, nebo byla sice provedena, ale nenabyla dosud právní moci (nebyly volby ověřeny nebo nebyly stížnosti vyřízeny). Členové dosavadního župního zastupitelství pozbývají mandátu (arg. § 14. a § 15. slovo »jinak«) a nemohou tedy v úřadování nadále zůstatí. Tu nutno, by župan učinil prozatímní opatření obdobně jako při rozpuštění dle § 61.

ad III. Nejdalekosáhlejším aktem dozorcím, jest rozpuštění župního zastupitelstva, § 61. Příslušným jest ministerstvo vnitra, jež tu postupuje zcela dle volného uvážení.

Rozpuštěno může býti pouze zastupitelstvo dle § 53. župního volebního řádu již ustavené, tedy jakmile aspoň dvě třetiny členů župního zastupitelstva složily slib. Obdobně Budw. 4538/89. Nebylo-li zastupitelstvo dosud ustaveno, zjednává od pomoc § 100. odst. poslední.

Účinek rozpuštění jest, že župní zastupitelstvo a všechny jeho orgány, tedy župní výbor a župní komise zanikají a že tudíž členové jejich pozbývají svého členství, § 15. a všech práv z něho vcházejících. Byly-li dle § 62. výlchy paušalovány, přísluší jim pouze kvota, na dobu činnosti jich vypadající.

Na dobu, co jest župní zastupitelstvo rozpuštěno, t. j. od doručení výměru županovi, až do ustavení se nového zastupitelstva, učiní ministerstvo vnitra vhodné opatření k vedení správy; může je učiniti hned při rozpuštění anebo později.

Z toho se podává: 1. že ministerstvo jest povinno výslovně určití, kdo po dobu rozpuštění správu povede, 2. že na tento orgán přechází pouze vedení správy, ne tedy celá působnost rozpuštěných orgánů.

ad 1. ministerstvo může za správní orgán určití župní úřad nebo některého jeho úředníka, nebo výbor úředníků, nebo i jiné osoby a to buď jednoho nebo několik kolektivně a to buď pro župní zastupitelstvo, župní výbor a komise společně, nebo pro jednotlivé z nich určití orgány zvláštní. Zákon dovoluje však, aby byl župní výbor nebo i župní komise jako celek v činnosti a působnosti svojí ponechány. To bude účelné zejména tehdy, jestliže pouze župní zastupitelstvo neplní svých po-

vinností, kdežto župní výbor a komise řádně jednají. Ovšem orgány tyto nejsou orgány rozpuštěného zastupitelstva, nýbrž docela samostatné, existenci svoji z vůle ministerstva odvozující. Proti rozpuštění župního zastupitelstva stížnost k správnímu soudu není přípustna.

Ministerstvo jest povinno rozepsati nové volby tak, aby mohly býti provedeny nejdéle do 2 měsíců, od rozpuštění zastupitelstva počínajíc; stačí ovšem, když volby členů župního zastupitelstva byly ve lhůtě provedeny a není třeba, aby se do té doby provedlo i ustavení, jež může se státi později (arg. § 61., rozeznává provedení voleb a ustavení župního zastupitelstva).

ad 2. § 55., 61. a 101. odstavec poslední, ukládají županovi (ministerstvu) učiniti »čeho třeba k řádnému vedení správy, vhodné opatření k vedení správy, potřebné opatření k vedení správy«. Všechna tato obsahově stejná ustanovení o vedení správy nasvědčují tomu, že jde jenom o to, aby byla po dobu nečinnosti župního zastupitelstva zabezpečena řádná správa agendy župního zastupitelstva, tedy že náhradní orgánové nemají nic více obstarávat, než co běžná správa dosavadní agendy vyžaduje, nebo kde jde o naprosto neodkladná opatření.

Samosprávě župní nemá tedy býti nijak prejudikováno; ona má příslušnou působnost sama prováděti a nemůže-li na čas tak učiniti, tož smí býti za ni učiněna jen ta opatření, jichž jest nezbytně třeba, nebo jež běžná správa sebou přináší, kdežto nové úkoly nemají býti uskutečňovány.

Zákon se tedy přiklonil k názoru správního soudu o rozsahu gerentské moci při rozpuštění obecního zastupitelstva. Gerent není oprávněn k opatřením, jež přesahují obyčejnou správu, anebo nejsou neodkladny. (Sr. plenární usnesení ze dne 9. března 1908 a nálezy Budw. 6848-A, 6020-A.) Tak na př. není gerent oprávněn jménem obce se zavázati, že poskytne pro státní gymnasium budovu a že ji bude udržovati. 6848-A.

ŽUPNÍ SVAZY.

Jednotlivé župy jsou dostatečně veliké, aby mohly úkoly svoje v obvodech svých řádně prováděti. Ukázalo-li by se, že by jednotlivé úkoly mohly býti účelněji obstarávány ve větších obvodech, než jsou jednotlivé župy, jest to umožněno jednak přenesením některých věcí, jež spadají do působnosti několika župních zastupitelstev, na jedno župní zastupitelstvo pro několik žup (§ 8. odst. 1. č. 3), jednak zřízením župních svazů. V onom případě jedno župní zastupitelstvo samo obstarává na svůj náklad úkoly několika žup; v tomto případě vzniká tu sdružení několika žup, tak zvané župní svazy.

V původní osnově zákona župního bylo stanoveno o svazích župních toto:

»K provedení úkolů v § 33. (nyní v § 31.) uvedených může býti několik žup sloučeno. Zda a za jakých podmínek má býti toto sloučení provedeno a jaká práva a povinnosti z toho se podávají, bude v každém jednotlivém případě stanoveno po vyslechnutí župních zastupitelstev ministerstvem vnitra.« Dle toho župní svazy nebyly instancí obligatorní, nýbrž fakultativní, dle potřeby zřizovanou; členy jich byly župy na společném provádění některého úkolu v § 31. uvedeného interestované; nemusely to býti všechny župy v některé zemi, ale mohly to býti i župy z různých zemí.

Když však snahy po zachování zemské autonomie nalezly ozvěnu i u některých stran sněmovních, staly se župní svazy východiskem kompromisu, kterým těmto snahám bylo v rámci župního zřízení vyhověno tak, že byly vytvořeny zemské župní svazy jako instituce obligatorní, jednotlivé země státu československého objímající. Vedle toho byly podrženy i svazy fakultativní k společnému provádění jednotlivých podniků.

Dle našeho soudu zemské župní svazy, jak jsou v zákoně župním organisovány, nebyly z důvodu veřejné správy nutny a byly spíše pláštíkem, pod kterým staré země měly být dále zachovány. Bylo-li uznáváno, že země jsou pro mnohé úkoly příliš velikým celkem správním, není dobře pochopitelné, proč se země v zák. župním v § 9. ruší a v § 63. oklikou znovu zřizují a bylo prospěšnějším hledati pro ty které úkoly, jež přesahují rámec jedné župy anebo by měly být pro několik žup v jedné ruce soustředěny, vždy takové formy a obvody, jež by úkolům těm a potřebám obyvatelstva v daném případě co nejvíce — a to nehledíc při tom k zemským hranicím — vyhovovaly.

Zákon župní rozeznává:

- A. zemské župní svazy (obligatorní), § 63. až 67.,
- B. svazy župní (fakultativní), § 68.

A.

ZEMSKÉ ŽUPNÍ SVAZY.

Sr. Dr. Laštovka: Věstník českých okresů, r. 1921, A. Hons: Župní svazy, ve Věstníku ministerstva vnitra V. (1923.)

O organisaci a působnosti zemských župních svazů bylo vypracováno několik alternativ, jednak od ministerstva vnitra, jež se opíraly zejména o pruský Zweckverbandsgesetz, jednak i z kruhů poslaneckých.

Že zemské župní svazy jsou dílem kompromisu teprve v poslední takřka chvíli uzavřeného, nasvědčuje i dosti neurčité znění zákona, jež úpravu mnohých otázek jednak ponechává nařízení, jednak vůbec úpravu jich pomíjí. Jak uvádí důvodová zpráva ústavního výboru str. 6., dlužno tento nedostatek propracovanosti do detailů přičísti všeobecnému přesvědčení, že nutno ponechati budoucímu vývoji, aby rozhodl o tom, bude-li svazů těch a v jakém rozsahu třeba a poskytnouti rozvoji jich s dostatek pružnosti. A není proto divu, že zemské svazy byly prohlašovány za kaz v celém zákoně, k němuž se bylo odhodláno jen po velmi těžkých a vysoce zodpovědných jednáních.

Zemské župní svazy jsou tři:

1. český, který zahrnuje v sobě župní zastupitelstva zřízená v Čechách, počítajíc k tomu Vitorazsko, tedy župy č. I. až IX.,

2. moravsko-slezský, který zahrnuje župní zastupitelstva zřízená na Moravě a Slezsku, tedy župy č. X. až XIV. a XXI., počítajíc k tomu ostatní území mírovou smlouvou nám přitělená a inkorporovaná, t. j. Hlučínsko a Valčicko,

3. slovenský, který obsahuje župní zastupitelstva na Slovensku, tedy župy č. XV. až XX. Zda má být župní svaz zřízen v Podkarpatské Rusi nebylo stanoveno, a ponecháno další úpravě zákonodárné, jelikož zřízení svazu župního podkarpatského úzce souvisí s úpravou ústavy Podkarpatské Rusi a s otázkou, zda tam bude ponechána jen jedna župa či několik. Ani pojmenování jednotlivých svazů, ani sídlo svazu není v zákoně stanoveno a ponecháno patrně jednacímu řádu dle § 65.

Zákon župní neuvádí, zda zemské župní svazy jsou právními osobami a zda tedy jsou samostatnými subjekty práv a povinností. Přesvědčivé důvody pro to, že právními osobami jsou a to práva veřejného, uvedl Hons v uvedeném článku: Župní svazy ve Věstníku ministerstva vnitra 1923, čís. 1.

ORGANISACE ZEMSKÝCH ŽUPNÍCH SVAZŮ.

Orgány zemských župních svazů jsou:

- I. zemský župní sbor,
- II. zemský výbor svazový,
- III. zemský svazový dozorčí sbor.

ad I. Zemský župní sbor čítá 24 členy volené. § 64.

Zákon má ustanovení o tom,

- a) kdo má aktivní a passivní právo volební § 64. odst. 1.

Právo to mají členové župních zastupitelstev, náležejících v čas volby k župnímu svazu; jen oni volí a jen oni mohou být voleni. — (arg. »ze sebe«). Všechna ostatní ustanovení o volebním právu a volitelnosti do župních zastupitelstev, na př.: ustanovení § 6. nemají významu.

Členové župních zastupitelstev jsou i ti, kdož jsou voleni, i ti, kdož jsou vládou jmenováni; jest lhostejno, zda-li byli hned od původu členy župního zastupitelstva či teprve později vstoupili jako náhradníci dle § 52. volebního řádu župního. Členství tu musí být v době volby. Bylo-li některé župní zastupitelstvo rozpuštěno, pozbyli jeho členové tím členství dle § 15. župního zákona a ovšem nemohou voliti.

b) Období volební trvá 3 léta § 64. odst. 1. Volební období činí tedy polovinu období župního zastupitelstva a počítá se dle obdoby § 53. volebního řádu župního dnem, kdy byl zemský župní sbor ustaven.

c) O volbách samých pak zákon župní uvádí,

α) že je nařizuje ministr vnitra § 64. odst. 2.,

β) že se konají podle zásady poměrného zastoupení obdobně podle ustanovení o volbách župních zastupitelstev § 64. odst. 2. tedy zák. ze dne 14. dubna 1920, čís. 330 o volbách župních zastupitelstev,

γ) že podrobnější předpisy o řízení volebním budou vydány nařízením § 64. odst. 3. Zákon tedy žádá, aby volby byly konány za všech okolností podle zásady poměrného zastoupení, nikoliv tedy dle principu absolutní nebo relativní většiny a aby zásada poměrného zastoupení byla v řízení volebním do zemského sboru provedena sice podle ustanovení o volbách župních zastupitelstev t. j. zákona čís. 330-20. (nikoliv tedy snad obecního zřízení), ale obdobně t. j. ustanovení zákon čís. 330-20 neplatí přímo, nýbrž se změnami podávajícími se z toho, že jde právě o volby do jiného sboru, a že jiní lidé mají právo volební a p. Výslovné ustanovení o poměrném zastoupení dle ustanovení volebního řádu župního souvisí s kompromisním jednáním o zemských svazích, kde bylo mluveno i o principu většiny a byl uplatňován odpor proti přísně vázaným listinám.

V rámci tohoto poměrného zastoupení však zákon ponechává nařízení vládnímu, aby vydalo podrobnější předpisy o řízení volebním. Zákon tedy nechce, aby řád volební do župního zastupitelstva byl pro volby do zemského sboru přesně okopírován, nýbrž ponechává vládě — za šetření principu poměrného zastoupení, — aby volební řízení upravila dosti samostatně, což jest odůvodněno zejména tím, že počet voličů a volitelných jest podstatně menší a a priori určitý. Že bude tu účelno držeti se vzoru volebního řádu do župních zastupitelstev, jest samozřejmo, ale, pokud nejde o zásadu poměrného zastoupení, není to nezbytně nutno. (Tak na př. povinnost volební nemusí býti zavedena; rovněž nebudou

zřizovány nějaké stálé voličské seznamy, poněvadž volby se konají jednou za 3 léta a členů jest málo a jsou vesměs přesně známí.

Máme-li tento výklad na mysli, můžeme volební řízení do zemského svazu upravit asi takto. I tu bude třeba lišiti 1. přípravné řízení, 2. volbu samu, 3. zjištění a prohlášení volebního výsledku, 4. řízení opravné a 5. ustavení zemského sboru.

1. Přípravné řízení.

Volbu vypisuje ministerstvo vnitra, tak aby byla provedena před uplynutím volebního období starého zemského sboru. Volba buď vyhlášena v úředním listě republiky a v župních úředních listech. V přípravném řízení volebním jde o to, uvést ve známost, kdo má voliti, kdo může býti volen (proto předložení, úprava a vyhlášení kandidátních listin) a jak má býti volba konána (proto rozmnožení kandidátních listin ve formě hlasovacích lístků). Pro volby do zemského svazu není třeba zřizovati a vykládati nějaké seznamy volební, poněvadž počet voličů jest malý a přesně určen a stačilo by ve vyhláše volební upozorniti, kdo má volební právo.

Co se týče kandidátních listin, bude třeba věc upravit dle § 20. až 29. volebního řádu župního, Kandidátní listiny upravuje zemská svazová volební komise, (jež také provádí skrutinium); předsedou bude úředník ministerstvem vnitra jmenovaný, po případě vrchní župan anebo pro český svaz župan pražský, pro moravský svaz župan brněnský, pro slovenský svaz župan bratislavský. Členové komise buďtež povoláni dle § 11 a 12. župního volebního řádu, komise se usnází dle zásady § 13.

Obsah kandidátních listin upraven buď dle § 21. a 22. župního volebního řádu; počet voličů, jež musí kandidátku podepsati mohl by býti, aby bylo zamezeno drobení stran, stanoven dosti vysoko, na př. na 1/10 členů k volbě oprávněných. Doba, do které mají býti před volbou kandidátní listiny předloženy a komise svolána, může býti ovšem kratší. Kandidátní listiny budou rozmnoženy dle obdoby § 27. a náklad ponese z poloviny jednak župní svaz, jednak strany. Sdružování kandidátních listin jest v mezích § 28 přípustno; při tom třeba upozorniti, že zákon § 28. nebrání ani sdružování několika stran ani

tak zvané podsdužování, na př.: pro volby mohou se sdružit strany A+B+C a v tomto rámci opět strany A+B ještě zvláště.

Povinnost pracovní nebude zde prakticky nutná.

2. Volba:

Tu vzhází nejdříve otázka, zda má být volba konána v sídle župního svazu, či zda může být volba decentralisována v jednotlivých župách; to souvisí s tím, zda bude zavedena povinnost volební dle § 10. Nařízení má v obou směrech sice volnost, ale doporučovalo by se, aby byla povinnost volební zavedena a volba decentralisována po župách; v každé župě by byla tedy zřízena župní svazová volební komise obdobně dle § 10., 12. a 13. župního volebního řádu; za liknavou stranu jmenuje členy ministr vnitra; pomocné síly a místnosti dodá župní úřad. Volba bude konána u župních úřadů v určitou hodinu a nutno to ve vyhlášce podotknouti; může být konána i v jiný den než-li neděli, ale týž pro všechny župy.

Hlasovací lístky mohou být dodány voličům po případě až v místnosti volební; legitimační lístky nejsou potřebny. Pro volbu by bylo třeba opatřit od župana úřední seznam voličů, t. j. těch, kdo jsou v den volby členy župního zastupitelstva, resp. dle § 52. povolanými náhradníky.

Zástupcem dohlédacího úřadu buď župan, jinak buď použito obdobně § 35. až 41. Ustanovení § 38. ohledně námitek proti voličům nemá významu; o totožnosti pochybnost sotva vzejde.

3. Zjištění a prohlášení výsledků volebních.

Toto zjištění volebních výsledků bude konáno:

a) u župních svazových volebních komisí dle obdoby § 42. až 44. Zápis vede úředník župního úřadu, županem k tomu určený. Výsledek volby buď dle § 44. ohlášen předsedovi zemské svazové volební komise a ministru vnitra. Ustanovení § 44. odst. 2. a 3. nemá tu místa; odstavec poslední ovšem platí.

b) u zemské svazové volební komise dle obdoby § 45. a 50.; dělitelem dle § 45. odst. 3. jest vždy číslo 25.

Volební výsledek § 50. buď vyhlášen v úředním listě republiky a v župních úředních listech vyhláškou, v níž buď uvedeno, kterým dnem, do kdy, kde a jak lze podat stížnosti do volby.

4. Řízení opravné.

Pochybnost vzbuzuje verifikace a opravné řízení proti volbě, t. j. zda jsou stížnosti proti volbě přípustny, kdo o nich rozhoduje a v jakém řízení.

Dle § 8. č. 2. a § 10. zákona ze dne 29. února 1920, č. 125 volební soud zkoumá, zda zvolení členové župních zastupitelstev jsou volitelní a ověřuje volby členů těch usnesením, dle § 8. č. 3., § 11. lit. b) až d) a § 12. č. 2. téhož zákona a § 51. volebního řádu župního pak rozhoduje o stížnostech do voleb župních zastupitelstev.

Jest volební soud příslušný v těchto bodech i pro volby zemského župního sboru?

Námítka, že oba zákony (župní i o volebním soudě) byly vydány současně, takže by bylo lze souditi, že kompetence volebního soudu byla a měla být upravena výlučně právě v zákoně o volebním soudě, není rozhodna, máme-li na mysli, že kompetence volebního soudu jest v župním zákoně § 15. lit. b) naproti § 13. zákona o volebním soudě rozšířena.

Naproti tomu by bylo jistě zvláštní, že volební soud byl uznán za příslušný sice pro župní zastupitelstva, ale nikoliv pro orgán vyšší, t. j. župní svaz, zejména když uvážíme, že volební řízení se koná dle obdoby volebního řádu župního. Nutno proto souditi, že i pro zemské župní svazy bude v rozsahu platném pro župní zastupitelstva příslušným volební soud, že tedy bude i ověřovati usnesením, zda zvolení mají v den volby passivní právo volební i rozhodovati o stížnostech proti volbě. O stížnostech těch pak budou platiti obdobně ustanovení, vydaná pro župní zastupitelstva.

5. Ustavení zemského župního sboru bude provedeno obdobně dle ustanovení § 53. Náhradníci nastupují dle obdoby § 54. jen, když se uprázdní za volebního období místo členské ve sboru trvale.

ad II. Zemský výbor svazový čítá:

1. 8 členů volených,

2. 4 státní úředníky, ministerstvem vnitra jmenované. Tito státní úředníci jsou skutečnými členy na rozdíl od župních zastupitelstev, § 20.

ad 1. Volení členové voleni jsou od členů zemského župního sboru a z nich (aktivní i pasivní právo má tedy pouze oněch 24 členů zemského župního svazu) a voleni jsou podle zásady poměrného zastoupení obdobně, jak jest ustanoveno o volbách župního výboru. V tom směru padá v úvahu § 54. až 56., 57. odst. 2. a 58. Náhradníci voleni nejsou.

ad 2. Úřednické členy zemského výboru svazového jmenuje sice ministr vnitra, ale vláda může dle § 81. lit. b) úst. listiny právo to jako věc politickou na sebe potáhnouti. Ministr vnitra může jmenovati za členy výboru jen úředníky státní, ale nejen ze svého resortu, nýbrž i z resortu jiného, ovšem tu jen se souhlasem příslušného ministerstva.

Členové úředníci musí býti jmenováni (a contr. § 12. odst. 2.), kde právo vlády jest fakultativní. Zákon nemá ustanovení, na jakou dobu mají býti jmenováni, a lze proto souditi, že jsou ad nutum amovibiles; ovšem ale musí býti za ně současně jmenováni úředníci jiní.

ad III. Zemský svazový dozorčí sbor čítá: a) 16 členů volených, b) 4 členy, kteří jsou z úředníků státních, ministrem vnitra jmenováni. Volení členové jsou všichni ti, kteří byli zvoleni do zemského župního sboru, ale nebyli zvoleni do zemského výboru svazového. Úředníci státní jsou titíž jako v zemském výboru svazovém. Tím jest zabezpečena jednotnost a úzká součinnost správy svazové.

ZÁNİK ČLENSTVÍ

V ORGÁNECH ZEMSKÉHO ŽUPNÍHO SVAZU.

1. Zákon nemá o tom sice žádného ustanovení, ale úzký vztah zemských župních svazů se župními zastupitelstvy nutí k tomu uznati, že volení členové všech orgánů zemského župního svazu pozbývají svého členství tím, že pozbyli z jakéhokoliv důvodu členství v župním zastupitelstvu. Na místo odpadlého člena nastupuje:

a) v zemském sboru náhradník dle obdoby § 52.,

b) do zemského výboru a dozorčího sboru sluší provésti novou volbu, a byl-li zvolen do zemského výboru některý člen dozorčího sboru, třeba i za něho v dozorčím sboru volbu provésti.

2. Vedle toho členové orgánů zemského župního svazu pozbývají členství, i když členy župních zastupitelstev býti nepřestali, jednak vzdáním se, jednak tím, že zemský župní sbor byl rozpuštěn, anebo jeho 3-leté období volební uplynulo. Tím také zaniká i výbor svazový i svazový dozorčí sbor.

3. Úřednickí členové výboru a sboru pozbývají členství tím, že přestali býti státními úředníky, anebo že byli z místa svého odvoláni.

PŮSOBNOST ZEMSKÝCH ŽUPNÍCH SVAZŮ.

Působnost zemských župních svazů má povahu ryze hospodářskou; svazy nejsou vrchností, nýbrž korporací hospodářskou a správní.

Bylo uvažováno o tom, zemské svazy župní zříditi jako rekursní instanci naproti župám, tedy ponechatí jim rekursní agendu zemských výborů; ale bylo nesnadno kompetenci tu vpraviti do rámce zamýšleného správního soudnictví a s druhé strany pouhá instanční působnost zemských svazů by byla mnoho neznamenalá.

[Působnost zemských župních svazů jest tato.

I. Dle § 63. jsou zemské župní svazy povolány prováděti:

1. jednotlivé úkoly v § 31. župním zastupitelstvům svěřené,
2. jestliže a pokud úkoly ty významem svým přesahují rozsah a potřeby jednotlivých žup,
3. dotýkají se zájmů větší části území zemského župního svazu, a

4. nemají důležitosti celostátní.

Které úkoly to jsou, bude určováno nařízením vládním a to proto (důvodová zpráva str. 5.), že jest nutno zachovati možnost, aby činnost župních svazů přizpůsobila se potřebám doby a proto nelze obor působnosti župních svazů podrobně vymeziti.

Kompetence župních svazů jest obmezená. Župní svaz může prováděti jen takové úkoly, jež mu nařízením vládním (ale zajisté i zákonem) budou výslovně svěřeny. Svěřeny pak mu mohou býti jen:

a) jednotlivé úkoly v § 31. uvedené, t. j. úkoly, týkající se humanitních, zdravotních, sociálních, hospodářských, do-

pravních a kulturních zájmů, nebo zřizování a podporování ústavů, podniků a zařízení, jež jsou způsobilé, aby podporovaly tělesné i mravní blaho a vzdělání obyvatelstva, zlepšovaly dopravní, bytové, zdravotní a sociální poměry ve svazu, nebo sloužily kulturním neb hospodářským potřebám obyvatelstva. Župnímu svazu lze svěřiti i několik úkolů župních zastupitelstev, ale vždy jest třeba vypočítati je jednotlivě (individuálně), a není přípustno na župní svazy přenéstí veškeru agendu župních zastupitelstev, v § 31. uvedenou, a to ani nominatim ani sumárně.

b) úkoly ty musí býti zvláště kvalifikovány, jednak:

α) naproti státu,

β) jednak naproti župám.

ad α) Pokud jde o poměr k státu, nemají míti důležitosti celostátní. Zda jest tato podmínka in concreto při některé úpravě splněna, posoudí vláda, vydávajíc nařízení. Ostatně podmínka tato se podává i z toho, že župnímu zastupitelstvu přísluší dle § 31. jen úkoly, jež nejsou čistě místní povahy, anebo nejsou povahy celostátní, (což bylo při usnášení se o § 31. vypuštěno jako zbytečné). Vláda se při úsudku svém o celostátním významu některé akce bude opíratí o názory parlamentu, projevy významných organizací hospodářských, vědeckých a pod.

ad β) Pokud jde o poměr k župám, musejí úkoly ty jednak významem svým přesahovati rozsah a potřeby jednotlivých žup, jednak zároveň dotýkati se zájmů větší části území svazového. Nestačí tedy, aby úkoly a podniky ty překračovaly hranice jedné župy anebo uspokojovaly potřeby dvou žup, nýbrž jest nutno, aby zároveň uspokojovaly větší část, t. j. více než polovinu území svazového.

Regulace potoka nebo řeky, protékající jen dvěma župami, nebo po hranicích dvou žup, lokálka, spojující dvě župy, nebude zpravidla předmětem péče zemského svazu, jelikož nedotýká se zájmů větší části území celého župního svazu; k uskutečnění těchto úkolů stačí společenství ad hoc dle § 68. zákona, ministerstvem vnitřně utvořené. Ale zajisté nějaká velká údolní přehrada na Šumavě dotýká se účinky svými již zájmů více než poloviny území svazového a může býti svazu svěřena, (ač-li ovšem úkol ten nebude pokládán za věc důležitosti celostátní).

Okolnosti tyto, zakládající kompetenci svazovou, musí býti před vydáním nařízení zjištěny; podkladem budou tu opět dobrozdání technická, vyjádření vážných korporací hospodářských a odborných a pod.

(Poněvadž pak u každého úkolu musí býti zkoumáno, zda tu jsou podmínky § 63, jest patrno, že vláda nemůže svazu v šeo-bečně sumárně úkoly jeho svěřovati, nýbrž že může přikazovati jen jednotlivé úkoly, pokud právě podmínkám těm vyhovují. Které úkoly budou podmínkám § 63. vyhovovati, bude po případě v jednotlivých zemských svazích dle daných poměrů různé. Tak na př. bude lze sem zařaditi ústavy léčebné a humanitní pro speciální potřeby, na př. ústavy pro děti skrofulosní, nebo blázince a pod., ústavy pro slepce, hluchoněmé, dále rozsáhlé meliorace a pod. Svaz slovenských žup jest na př. dle nař. č. 45/13 členem v poradním stavu pro ústavy léčebné a humanitní.

II. Dle § 10. zák. nesou zemské župní svazy u převzatých zaměstnanců zemských (ať v činné službě, ať pensionovaných) onu částku, o kterou stále nebo zaopatřovací požitky překročí stále nebo zaopatřovací požitky státních zaměstnanců.

III. Dle § 29. zákona ze dne 13. července 1922, č. 236, převzmou zemské župní svazy lékaře služby zdravotní, jichž se tento zákon týče, t. j. lékaře obstarávající zdravotní policii obecní, na základě zvláštního nařízení, a od doby, jež tímto nařízením bude ustanovena.

Zároveň bylo vyhrazeno zvláštnímu zákonu, aby upravil: 1. působnost zemských župních svazů ve věcech zdravotních a zařadění jich do ústrojí úřadů jednotné veřejné služby zdravotní, 2. zřízení zdravotních rad při zemských župních svazech, 3. přechod úhrady v hlavě V. zákona uvedené na zemské župní svazy, 4. jakož i právní a hmotné poměry lékařů zdravotní služby, které zemské župní svazy převzmou. Jakmile bude tento zákon vydán, přejde dle § 5. zákona ze dne 13. července 1922, č. 237 na zemské župní svazy povinnost platiti výslužné lékařů obecních a obvodních, daných na odpočinek, jakož i zaopatřovací požitky pozůstalých po lékařích obvodních a obecních.

IV. Dle § 4. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 242 mohou být ústavy léčebné a humanitní prohlášeny vládním nařízením za státní ústavy, vyžadují-li toho svrchovaně důležité zájmy státní a po dorozumění s příslušným zemským výborem, resp. zemským výborem svazovým (§ 64. župního zákona).

KTERÉ ORGÁNY ZEMSKÝCH ŽUPNÍCH SVAZŮ OBSTARÁVAJÍ PŮSOBNOST ZEMSKÝCH SVAZŮ.

Zemský župní sbor jest podle zákona omezen pouze na volbu zemského výboru a nemá tedy míti jiné působnosti; to jest patrné i z toho, že jednací řád se pro něho ani vůbec nepředpokládá.

Zůstávají tedy jen zemský svazový výbor a zemský svazový dozorčí sbor. V poměru obou těchto orgánů jest zemský svazový výbor orgánem všeobecným; on obstarává tedy zásadně působnost župnímu svazu příslušející.

Podle zákona zemský svazový výbor

1. sestavuje na každý rok rozpočet a rozvrhuje schodek na jednotlivá župní zastupitelstva, § 66.;

2. sestavuje účty, § 66.;

3. jest slyšán, když jde o příkázání úředníků a zřízcenců, § 66.;

4. dle § 4. odst. 2. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 242 pak projevuje souhlas k prohlášení léčebných ústavů veřejných a humanitních;

5. on také spravuje (jako všeobecný orgán správy) jmění svazu.

Zemský svazový dozorčí sbor jest pak omezen jen na to, že jest slyšen před schválením rozpočtu, rozvrhu, nákladů a účtů. § 66.

Úkoly, jež má župní svaz prováděti, vyžadují: 1. četného personálu, 2. značného nákladu finančního.

ad 1. Pokud jde o personál, ustanovuje § 66. odst. 6, že potřebné úředníky a zřízence přikazuje na náklad svazu ze státních zaměstnanců ministerstvo vnitra, vyslechnuvší zemský svazový výbor. Svaz dle toho nemůže sám žádné vlastní úředníky nebo zaměstnance svazové ustanovovati (a contr. župních zastupitelstev § 53. a okresů § 91.); potře-

buje-li jich, budou mu k službě přikázáni zaměstnanci státní. Svazový výbor bude patrně žádati ministerstvo vnitra za síly určité kategorie, určité odborné kvalifikace a po případě i za určité konkrétní síly. Pokud jde o odborné síly, ministerstvo vnitra musí se dohodnouti se zúčastněnými ministerstvy i o tom, zda takových odborných sil svaz potřebuje i které síly konkrétní se mu mají přikázati. Přikázané síly zůstávají i ve službách svazu státními zaměstnanci a jsou podrobeni předpisům pro státní zaměstnance platným, ale náklad na síly ty nese svaz. Služebně podřízeny jsou předsedovi svazového výboru, tedy vrchnímu županovi.

ad 2. Náklady na úkoly svazové zjišťují se dle § 66. odst. 1. až 5. rozpočtem, který obsahuje jednak příjmy (na př. ze státních přidělů, výnosů vlastních podniků), jednak vydání na věci do působnosti zemských župních svazů náležející.

Výklad o hospodářství zemského svazu župního bude podán v II. dílu.

JEDNÁNÍ ORGÁNŮ ZEMSKÉHO SVAZU ŽUPNÍHO.

Podrobnější předpisy o jednání svazového výboru a dozorčího sboru obsahuje jednací řád, který vydá vláda nařízením, § 65.

Zákon obsahuje jen dvojí ustanovení o jednání:

a) § 64. odst. 5. věta 2. o předsednictví. Předsedou obou výborů jest jeden ze čtyř úředníků státních, kteří jsou dle § 64, odst. 5. do obou výborů ministrem vnitra za členy jmenováni; předseda jest z nich jmenován ministrem vnitra a má jako předseda ex lege titul vrchního župana; ministr vnitra ovšem může kdykoliv jmenovati jiného úředníka z oněch čtyř předsedou. V obou výborech musí býti předsedou též osoba.

b) § 65. věta 2., že ustanovení § 62. o odměnách platí obdobně. Členové svazového výboru a dozorčího sboru mají tedy nárok na náhradu jízdného z místa svého pobytu do sídla župního svazu a nárok na náhradu skutečných výloh a to z prostředků svazových. Výlohy ty mohou býti paušalovány podle toho, o které členy jde, usnesením svazového výboru, resp. dozorčího sboru, a usnesení to musí býti schváleno ministerstvem

vnitř v dohodě s ministerstvem financí. Členové zemského župního sboru nároku toho z prostředků svazových nemají, ale patrně dle § 62. z prostředků své župy.

Jednací řád bude zajisté obsahovati podrobná pravidla, zejména o svolávání schůzí, (Schůze svolává předseda; schůze jsou řádné, snad jedna za měsíc a mimořádné; schůze dozorčího sboru dle potřeby; svolání písemné s udáním programu, o řízení schůzí, o způsobu jednání, o potřebné presenci, hlasování, o podjatosti (patrně obdobně dle § 29. župního zákona), o neveřejnosti schůzí, o protokolu, dále o tom, kdo zemský župní svaz jako právnickou osobu na venek zastupuje a jaké náležitosti musí mít listiny, jménem svazu vydávané. Vzorem bude tu jednací řád pro župní výbor.

DOZOR NAD ŽUPNÍM SVAZEM ZEMSKÝM.

Dle § 67. ministr vnitra vykonává dozor na činnost svazů, a) aby působnosti své nepřekročovaly a b) proti zákonům a platným předpisům nejednaly a přísluší mu za tím účelem stejná práva, jež přísluší podle zákona župnímu županovi nad župním zastupitelstvem.

Subjektem práva dozorčího jest pouze ministr vnitra, nikoliv jiní ministři; ovšem ale i vláda za podmínek § 81. lit. b) ústavní listiny. Objektem práva dozorčího jest činnost zemského svazu župního, t. j. všech zákonných orgánů jeho, tedy zemského župního sboru, zemského výboru i zemského dozorčího sboru. Činností sluší rozuměti chování svazů vůbec, tedy i nečinnost jejich. Pochybno jest, zda i nečinnost členů těchto orgánů padá v úvahu; po mém soudu sluší tomu přisvědčiti vzhledem k tomu, že bylo patrně v úmyslu zákonodárcově, dozorčí právo nad svazy upravití stejně jako nad župním zastupitelstvem.

Dozorčí činnost může býti vykonávána jen za určitým účelem, to jest zabránění tomu: a) aby svazy župní si neosobovaly působnosti, jež jim nepatří, b) nejednaly proti zákonům a platným předpisům, tedy aby svou působnost řádně plnily. Zákon tu mluví nejen o zákonech, nýbrž i o platných předpisech, kterými myslí se i nařízení dle § 64. i všeobecné

výnosy, vydané ministerstvem, na př. ohledně sestavení rozpočtů a pod.

Dozorčí práva, jichž může ministr vnitra použítí, jsou stejná jako má župan nad župním zastupitelstvem, tedy:

1. právo učiniti náhradní opatření dle § 55.,
2. právo zrušiti nezákonné usnesení dle § 60.,
3. právo rozpustiti župní svaz a
4. právo napomínati a sesazovati členy dle § 100.

Ministr vnitra může: 1. učiniti na náklad svazu náhradní opatření k vedení správy dle §§ 55., kdyby zemský svazový výbor nesestavil včas rozpočtu nebo nerozvrhl deficitu na jednotlivá župní zastupitelstva, nebo nesestavil včas účtů (§ 66.), nebo neučinil opatření, aby úkoly, jež svazu dle zákona resp. nařízení (§ 63.) přísluší, byly řádně plněny. Náklad vzešlý z opatření ministerstva uhradí se přírážkami, předepsanými ke všem přímým daním v území svazovém;

2. dle obdoby § 60. zrušiti usnesení kterýchkoliv orgánů žup. svazu, jestliže se přiči zákonu neb vybočuje z mezí působnosti dotyčného orgánu župního svazu. Županovi dle § 60. sice přísluší jen suspendovati (zastaviti) usnesení, kdežto zrušení samo jest vyhrazeno ministerstvu. U zemských svazů tohoto dvojdílného řízení není a není ho třeba, poněvadž vrchní župan bude moci vždy ministerstvo informovati o všech usneseních nezákonných. Lhůta, do které by ministerstvo muselo usnesení zrušiti, není stanovena a možno proto usnesení kdykoliv zrušiti, pokud ovšem nebylo již provedeno. Proti výroku ministrově možno podati stížnost k nejvyššímu správnímu soudu dle všeobecných předpisů (nikoliv tedy dle zvláštních ustanovení, jež v § 60. a 55. jsou ve prospěch jednotlivých členů dána), poněvadž § 67. dovoluje obdobně užiti jen předpisů o županovi, nikoliv i o členech župního zastupitelstva.

3. Ministr vnitra může župní svaz i rozpustiti, § 61. Znění § 67. sice na tento případ nedopadá, ale není pochyby, že právo rozpustiti zemský svaz ministerstvu přísluší, a to jak správně Hons l. c. str. 62 uvádí proto, že, přiznal-li zákon ministrově dozorčí práva, jež vykonává župan nad župním zastu-

pitelstvem, jistě ponechal mu i to právo, jež vykonává sám ministr nad župním zastupitelstvem. Nové volby bud' te'z provedeny dle obdoby § 61. do 2. měsíců.

4. Ministerstvo vnitra může členy všech svazových orgánů, kteří by bez dostatečné omluvy povinností úřadu svého neplnili, zejména schůzí se neúčastnili, dle § 100. odst. 1. na plnění povinností jich upozorniti, a jestliže přes to i nadále trvale bez dostatečné omluvy je zanedbávají, s úřadu sesaditi. Bližší výklad o této disciplinární moci byl podán při výkladech u župního úřadu.

Nežli ministr vnitra vysloví sesazení, bud' dotčenému členu i zemskému výboru svazovému poskytnuta možnost, aby se vyjádřil. Zemský výbor svazový nastupuje tu na místo župního výboru v § 100. uvedeného vzhledem k tomu, že má shodné postavení se župním výborem jako stálý orgán správní. Sesazený člen může podati proti sesazení stížnost k nejvyššímu správnímu soudu, a nabylo-li sesazení právní moci, ztrácí pro příští 3-leté období volitelnosti do župního sboru.

5. Ministr vnitra může učiniti opatření k vedení správy dle § 100. odst. 3., když by orgány župního svazu se z jakéhokoliv důvodu neustavily, nebo k usnášení se staly nezpůsobilými.

B. SVAZY ŽUPNÍ DLE § 68.

Jsou to veřejnoprávní sdružení žup k společnému provádění jednotlivých podniků, jež dle § 31. náležejí sice do působnosti župního zastupitelstva, ale podle § 63. nejsou zemskému župnímu svazu vyhrazeny, t. j. nařízením vládním zemskému svazu župnímu svěřeny.

Rozdíly od zemských župních svazů jsou zejména:

a) zemské župní svazy jsou instituce obligatorní, župní svazy fakultativní, zřizují se tedy jen, je-li toho pro konkrétní úkol třeba,

b) zemské svazy jsou právnickou osobou, župní svazy jsou veřejnoprávní societasy,

c) členy každého zemského svazu jsou všechna župní zastupitelstva v té které zemi zřízená, kdežto členy župních svazů mohou býti i župní zastupitelstva z různých zemí,

d) úkoly zemských a župních svazů se vylučují,

e) zemské svazy a zásady jejich organisace jsou stanoveny přímo zákonem, kdežto župní svazy zřizují se výrokem ministerstva vnitra a to bud' po návrhu sčastněných župních zastupitelstev a tedy v dohodě s nimi, bud' proti jejich vůli; V každém případě musí však býti župní zastupitelstva, jež mají svaz tvořiti, napřed slyšena, a) o tom, zda se svaz má zříditi, b) za jakých podmínek, c) jaká práva a povinnosti zejména co do správy a úhrady, dozoru a pod. z tohoto svazu členům jeho plynou.

Ministerstvo vnitra zřizujíc svaz vydá řád, kterým tyto otázky budou upraveny. V rukou ministerstva může býti toto sdružování žup. zastupitelstev vhodným prostředkem, aby ony podniky, jež nelze zemskému župnímu svazu pro nedostatek zákonných podmínek svěřiti, byly přece na náklad autonomních činitelů účelně a vhodně obstarány, aniž by tu byly hranice zemské překážkou; tak na př. zřízení mostu přes potok, který tvoří hranici mezi jednotlivými zeměmi.

OKRESNÍ ÚŘADY.

OKRESNÍ ÚŘADY, NÁZEV, OBVODY, SÍDLO.

1. Nejnížší instancí vnitřní správy v republice Československé jsou úřady **okresní**.

Názvem tím mělo býti naznačeno, že okresní úřady jsou v okresích, t. j. v nejnížších obvodech správních, zásadně pravidelnou a všeobecnou vrchostí, jež jest příslušna ke všem opatřením, pokud některé věci nejsou vyhrazeny úřadům jiným.

Vedle názvu okresní úřad doporučovány byly i tyto názvy:

a) **okresní hejtmanství**; ale ten byl odmítnut, aby bylo naznačeno, že se nové okresní úřady budou od dosavadních politických úřadů docela odlišovati i působností, obvody i organizací a že vyžadují i u úřednictva jiného ducha a občanstvu poskytují rozsáhlý, dosud nebývalý vliv na správu.

b) **podkrajské úřady** podle obdoby politických úřadů I. stolice z r. 1849. za Stadionu zřízených. Jméno to sice vhodně vyznačovalo poměr podřízenosti úřadů těch pod úřady župní, ale nebylo lze najíti vhodný výraz pro správní obvod úřadu (podkraj by bylo nečeské).

Funkce okresních úřadů vykonávají:

1. státní okresní úřady ve vlastním smyslu,

2. určité obce (komunální okresní úřady) a to:

a) v zemích historických dle § 3. města se zvláštním statutem (statutární) kromě hlavního města Prahy, § 4.; to jest v Čechách Liberec, na Moravě Brno, Olomouc, Jihlava, Znojmo, Uherské Hradiště, Kroměříž, ve Slezsku Opava a Frýdek;

b) v území dříve uherském dle § 6. města s právem municipálním a města s regulovaným magistrátem.

Zákon, pokud jde o obce, vědomky navazoval na dosavadní organizaci z toho důvodu, že nechtěl prejudikovati nijak budoucí reformě obecního zřízení, ovšem ale zmocnil v čl. 6.

vládu, aby nařízením mohla všechna tato města deklasifikovati, t. j. všeobecnému zřízení obecnímu, v těch zemích platnému podrobiti, čímž by byla politická správa obcím odňata.

2. Obvody okresních úřadů, sídla jejich a podřízenost jich pod určité župní úřady stanoví se vládním nařízením, § 2. od. 1.

a) Prvotně vláda zamýšlela i rozdělení okresních úřadů uzákoniti v příloze A.; ale obtíže, jež se ukazovaly při projednávání obvodů a sídel žup, vedly k tomu, že byla úprava ta vyhrazena a to zcela správně vládnímu nařízení.

Při tom jest vláda obmezena jedině tím, že nesmí jednu obec zařaditi do dvou okresních úřadů a jeden okresní úřad do dvou žup, že tedy každá obec může náležeti vždy jen do obvodu jednoho okresního úřadu a že hranice okresních úřadů nesmějí býti obvody župního úřadu přerušeny. Obmezení to bylo sice vyřčeno pouze pro změny obvodů okresních úřadů, § 2. odst. 3., ale platí nepochybně i pro prvé určení obvodů těch.

Jakými úvahami se vláda při stanovení obvodů okresních úřadů chtěla řídit, sděluje důvodová zpráva, tisk. 2422, str. 51, číslo 3:

»Obvody okresních úřadů, tudíž úřadů I. instance, mají se shodovati z á s a d n ě s obvody autonomních korporací dosud působících, což má význam pro přechod jmění na nové okresy; obvod ten jest podstatně menší, než dosavadní obvod politických úřadů, čímž se vyhovuje naléhavé potřebě, aby prvá instance nyní o agendu podstatně rozšířená byla obyvatelstvu co nejbliže.

Není pochyby, že všeobecné splnění zásady, že okresní úřady mají týž obvod, jako zrušené autonomní korporace (okresní zastupitelstva a silniční výbory) bude spojeno se značnými obtížemi. Kdežto v Čechách okresy mají namnoze svoje budovy a jsou opatřeny dostatečným personálem konceptním, odborným i manipulačním a bude lze těchto budov a tohoto personálu dobře použiti ke správě okresní, bude třeba na Moravě a ve Slezsku okresní úřady konceptním personálem úplně znovu vybaviti a nové kanceláře pro ně zřizovati, ježto silniční okresy měly pouze jediný orgán, cestní úřady.

Pokud jde o odborný personál u okresních politických úřadů systemisovaný (lékaři a pod.), ukazují dosavadní zkuš-

nosti, že nebude třeba nadati každý okresní úřad plně personálem tím a že namnoze postačí, aby pro několik okresů byl zřízen na příklad jeden inženýr. Vláda proto si vyhrazuje, pamětliva jsouc zásady šetrnosti, úřady dotovati tak, jak potřeby, ne však je personálem přecpávati.

Dále nelze neuznati, že obvody dosavadních okresů autonomních nejsou vždy zrovna nejšťastněji řešeny a že bude třeba provést v nich změny, po případě obvody ty rozdělit, spojit, změny hranic provést a pod. To ovšem vyžaduje bližšího a podrobného šetření a bude lze výsledku toho šetření ve smyslu § 2. osnovy použítí.»

«Ovšem požadovati, že se obvody nových okresních úřadů mají shodovati s obvody župních korporací a tedy i okresních soudů, bylo pouze zásadou; jak z Věstníku min. vnitra ročník III. č. 8. str. 288 patrně, byl brán v úvahu jako pravděpodobná nejnižší jednotka správy okres o 30—40.000 obyvatelích, který zaměstná plně 3 úředníky konceptní, síly odborné a jest i finančně dosti silný. V tom směru byl také v ministerstvu vnitra svého času vypracován návrh.

Na Slovensku byly obvody, sídla a podřízenost okresních úřadů stanoveny po zevrubných šetřeních vládním nařízením ze dne 21. prosince 1922, č. 378 a to způsobem celkem šťastným.

b) Pokud jde o změny okresních úřadů již jednou zřízených, tož podle § 2. odst. 3. vyhrazeno jest vládnímu nařízení slučovati a rozlučovati okresní úřady, měniti jich obvody a sídla.

Při tom jest vláda obmezena:

a) po stránce materiální tím, že nesmí některou obec zařaditi do obvodu několika okresních úřadů a jeden okresní úřad zařaditi do dvou nebo několika žup;

b) po stránce formální tím, že před vydáním nařízení musí požádati súčasně župní zastupitelstva a okresní výbory o vyjádření a poskytnouti jim času a možnosti, aby se mohly vyjádřiti. Poněvadž okresy mají jako právnické osoby (§ 81.) práva a závazky, jest nutno, by při změnách obvodů jejich došlo k majetkovému vypořádání. To se má státi v první řadě dohodou mezi súčasněnými okresními výbory jako zástupci okresů jako právnických osob. Dohoda vyžaduje schválení

ministerstva vnitra. Nedojde-li k dohodě anebo nebyla-li dohoda ta schválena, stanoví vypořádání to vláda jako orgán nestranný. O významu vypořádání a o výhradě ve prospěch soukromoprávních nároků osob třetích platí totéž, co bylo řečeno o změnách obvodů žup.

PŮSOBNOST OKRESNÍCH ÚŘADŮ.

§ 1. stanoví: Vnitřní správu v republice československé vykonávají, pokud není nebo nebude zvláštními právními ustanoveními svěřena úřadům jiným, ve svém obvodu v mezích platných zákonů, nařízení a předpisů úřady okresní (podřízené úřadům župním). Úřady okresní jsou tedy (stejně jako župní) p o v š e c h n ý m úřadem pro správu vnitřní.

Podrobněji byla určena působnost okresních úřadů v § 4. a 6. a to stejně jako u župních úřadů § 5., tím, že se v první řadě navazuje na působnost určitých dosavadních úřadů a korporací, a působnost těchto úřadů a korporací se na nové okresní úřady přenáší. Tato působnost však platí jen pokud, pokud župním zákonem nebo jinými zákony nebyla nijak změněna, nebo doplněna. Zákon liší jednak země historické, jednak Slovensko a Podkarpatskou Rus.

1. ZEMĚ HISTORICKÉ.

Okresní úřady jsou jednak města statutární mimo Prahu, (komunální okresní úřady), jednak státní okresní úřady. Působnost jich jest různá.

a) Pokud jde o města statutární, § 3 praví, »že města ta vykonávají ve svém obvodu podle svých zřízení svými obecními orgány zároveň správu okresního úřadu.»

(Srovnání s § 4. nasvědčuje tomu, že ta působnost, kterou statutární obce vykonávají dosud jako úřady komunální dle § 4. zákona ze dne 19. května 1868. čís. 44., říš. zák. jest zároveň jejich působností, kterou vykonávají jako okresní úřad. Správa ta není ve všech městech statutárních stejně rozsáhlá; v některých městech jest zmenšena o policii, kterou obstarávají zvláštní státní úřady policejní, totiž policejní ředitelství, (na př.: v Liberci dle nařízení čís. 286-24, Brně dle nařízení čís. 285-22, Opavě dle nař. 341-22); nebo policejní komisařství v Jihlavě dle

nař. 343-22, ve Znojmě dle nař. 342-22. Rovněž státní správa má možnost agendu, kterou obec vykonávala jako politický úřad I. stolice, obci kdykoliv odníti a na státní úřady přenést, což se stalo v Opavě nařízením čís. 184-24, v Liberci nař. čís. 68-23.

§ 3. praví jen tolik: Pokud je tu město statutární a má právo vykonávat působnost politické správy, bude ji vykonávat po zavedení župního zřízení i nadále jako okresní úřad, ovšem ale jen na podkladě a v mezích svého obecního statutu.

b) Státní okresní úřady vykonávají dle § 4. ve svém obvodu vnitřní správu,

I. jež podle předpisů dosud platných příslušela

a) v Čechách okresním hejtmanstvím a zastupitelským okresům;

b) na Moravě a Slezsku okresním hejtmanstvím a silničním okresům, anebo

II. jež zákonem župním nebo zákony zvláštními byla nebo bude okresním úřadům přikázána.

ad I. Co příslušelo dosud okresním hejtmanstvím, určuje §11. zákona ze dne 19. května 1868, č. 44 ř. z.

Jsou to: a) všechny záležitosti, jež toho času to jest roku 1868 příslušely čistě politickým úřadům a ve věcech politické správy smíšeným okresním úřadům, pokud od té doby některé z těchto věcí nebyly zákonem přikázány obecním a okresním zastupitelstvům. K odstranění nestejnomyšlností v kompetenčních sférách zemských a okresních politických úřadů v těch věcech, v nichž dříve krajské úřady rozhodovaly v I. stolici, bylo nařízením mín. vnitřní ze dne 30. srpna 1868, č. 123 ř. z., vydaným na základě Nejvyššího rozhodnutí ze dne 29. srpna 1868 stanoveno, že ony záležitosti, jež dle mín. nařízení ze dne 19. ledna 1853, č. 10 ř. z. přikázány byly krajským úřadům a pouze, nebylo-li jich, zemským úřadům k rozhodování v I. instanci, náležejí okresním politickým úřadům.

Nutno tedy při vylíčení kompetence nových úřadů sáhnouti až na organizaci politické správy, provedenou na základě Nejvyššího rozhodnutí nařízením ze dne 14. září 1852, č. 10 ex 1853, ovšem ale stále přihlížeti k tomu, že četné kompetence smíšených úřadů okresních pozbyly svého významu tím,

že byly od té doby přikázány autonomním korporacím aneb orgánům jiným.

Kompetence úřadů okresních jest velmi rozsáhlá a byla stále rozmnožována, zejména od té doby, co stát bral na sebe nové úkoly sociální.

Pro dobu předválečnou podává nám jakýsi obraz Mayrhofer I. díl, str. 312 až 250 a u župních úřadů vzpomenuť rakouská komise pro reformu správy.

2. Co náleží do působnosti okresních zastupitelstev v Čechách, stanoví zákon ze dne 23. července 1864, č. 27 ř. z. a další zákony zemské působnost okresních zastupitelstev rozšiřující. Dle těchto zákonů náležejí k působnosti okresního zastupitelstva, § 50., všeliké záležitosti vnitřní, jež se dotýkají společného prospěchu okresu a jeho příslušníků, zejména domácí hospodářství okresní, § 51., jež obsahuje v sobě společné jmění a společné potřeby okresu a ústavů okresních. Postupem času okresní zastupitelstva přibírala na sebe nové a nové úkoly a to jednak na základě výslovného ustanovení zákonného, na př. na poli správy zdravotní, zemědělské, silniční a sociální, jednak zcela dobrovolně na př. v oboru péče elektrárenské. Vedle toho okresy byly instancí nad obcemi v jich obvodu. O okresních zastupitelstvech podrobně a soustavně pojednal Dr. Josef Uhlíř: Složení a působnost okresního zastupitelstva.

Silniční výbory byly zřízeny na Moravě zák. ze dne 30. listopadu 1877, č. 38, jež byl pozměněn částečně zákonem ze dne 10. března 1887, č. 55 a zákonem ze dne 20. prosince 1908, č. 1 ex 1919, ve Slezsku zák. ze dne 30. listopadu 1868, č. 37, jež byl pozměněn zákonem ze dne 13. února 1887, č. 15.

Do působnosti okres. silničních výborů náleží v obou zemích provádění staveb silničních a veškerá technická i ekonomická správa okres. silnic, jakož i dozor nad komunikacemi obecními.

Oboje svazy okresní i silniční jsou korporace územní; rozdíl mezi nimi jest ten, že okresní zastupitelstva mají působnost více všeobecnou, kdežto silniční okresy jen kausální, t. j. jen na silniční věci omezenou. Na Moravě a ve Slezsku, kde nebylo okresních zastupitelstev, zemský výbor převzal namnoze jejich úkoly.

2. SLOVENSKO.

Okresní úřady jsou jednak státní okresní úřady, jednak komunální okresní úřady, totiž města municipální a města s regulovaným magistrátem.

Působnost jejich byla různě upravena:

1. Státní okresní úřady vykonávají dle § 6. lit. a) tu působnost, která podle platných předpisů příslušela dosud služnovským úřadům (vrchním služným, služným). Okresní úřady byly celkem prvou instancí ve věcech správních. Sr. § 71. zák. čl. XXI:86.

2. U měst municipálních a u měst s regulovaným magistrátem zákon rozlišuje v agendě obecní, jednak vnitřní záležitosti měst, jednak ostatní agendu, jež jim dle platných předpisů přísluší. Tuto ostatní agendu vykonávají města i nadále svými orgány jako okresní úřady, ale s výhradou (výjimkou), že:

a) v městech municipálních župní úřad α) převzal působnost správního výboru, β) stal se dozorcí a odvolací instancí naproti purkmistrovi, magistrátu a městskému policejnímu kapitánu,

b) v městech s regulovaným magistrátem, (kde správní výbor nebyl), župní úřad převzal působnosti sub β) u měst municipálních uvedenou.

Situace se však podstatně zjednodušila tím, že města s municipálním právem vládním nařízením ze dne 21. září 1922, č. 275, resp. zákonem ze dne 13. července 1922, č. 243 a ze dne 31. března 1925, č. 62, byla zrušena a zůstala na Slovensku jen dvě města s regulovaným magistrátem, totiž Bratislava a Košice, v Podkarpatské Rusi Užhorod a Mukačevo.

Dle § 10. zákona ze dne 13. července 1922 čís. 243 přechází agenda, kterou v městech s regulovaným magistrátem vykonával magistrát a jeho členové (tedy i měšťanosta jako přednosta magistrátu a policejní kapitán) na městský notářský úřad kromě agendy a) jež dle § 9. přešla na městskou radu, anebo b) náleží do správního sudnictví, § 15., nebo c) kterou vykonává policejní ředitelství.

Spory o příslušnost mezi městskou radou a městským notářským úřadem vyřizuje až do zřízení župního senátu župan,

§ 11. Konflikty pak mezi policejním ředitelstvím a městským notářským úřadem společný nadřizený úřad, t. j. ministr vnitra.

Kompetence okresních úřadů zásadně nevázaním na starší předpisy stanovená jest modifikována jednak župním zákonem samým, jednak zvláštními zákony a zejména i přesuny kompetenčními dle § 8.

PŘESUNY KOMPETENČNÍ.

Zákon župní zná u okresních úřadů tyto přesuny kompetenční:

1. dle § 8. č. 1 a 2 s úřadu okresního na župní úřad a to i v oboru autonomie okresní i v oboru agendy okresnímu náčelníku vyhražené (přesun instanční),

2. dle § 8. odst. 2. s úřadu okresního na ministerstvo (přesun centralisační),

3. dle § 6. odst. posledního s úřadu okresního na úřady jiné (přesun externí); naproti tomu zákon nedovoluje u okresních úřadů přesun koncentrační (jako u župních úřadů dle § 8. č. 3).

ad 1. Ministerstvo vnitra jest v dohodě se súčasněnými ministerstvy oprávněno nařízením stanoviti, aby byly 1. některé věci, jež spadají do působnosti okresních úřadů, svěřeny úřadům župním, 2. některé věci, jež spadají do působnosti okresních výborů, svěřeny župním zastupitelstvům. Jest možno kteroukoliv agendu okresních úřadů přenést na župní úřad, ale poměr mezi agendou státní a autonomní nesmí býti porušen: agenda autonomní nesmí tedy býti přikázána elementu úřednickému. Zakonodárce měl na mysli některé důležitější agendy, na př. některé vodoprávní, jež vyžadují u úřednictva zvláštního školení, nebo jež by se doporučovalo v župě s jednotného hlediska upravovati.

Ovšem vláda jest při tomto přesunu instančním vázána jako u župních úřadů:

1. časově (může přesuny prováděti jen v prvých 5 letech působnosti župního zákona v tom kterém území),

2. účelově (k zjednodušení a sjednocení správy) a

3. jest povinna nařízení předložiti ku schválení Národnému Shromáždění,

ad 2. Přesun centralisační na ministerstvo dle § 8. odst. 2 jest upraven shodně jako u župního úřadu a možno na výklady u župního úřadu odkázati.

ad 3. Vláda jest zmocněna nařízením některé záležitosti, jež dosud příslušely slůžnovským úřadům, svěřiti úřadům jiným, t. j. vzhledem k § 8. jiným než úřadu župnímu nebo ministerstvu. Taký přesun nebyl dosud proveden. Zákon mluví o slůžnovských úřadech a naznačuje tím vzhledem k § 6. lit. a), že na základě § 6. in fine nelze měniti příslušnost okresních úřadů komunálních.

ORGANISACE OKRESNÍCH ÚŘADŮ.

Organisace okresních úřadů komunálních jest upravena dle § 3. a 6. statuty městskými. Pokud jde o ostatní okresní úřady, jest okresní úřad úřadem státním, na venek vystupuje skrze svého přednostu, státního úředníka, ale uvnitř obstarává svoji příslušnost jednak skrze element úřednický, t. j. přednostu úřadu a úředníky jemu podřízené, jednak skrze zástupce občanstva, totiž okresní výbor a po případě okresní komise. Pokud jde o poměr těchto orgánů mezi sebou, tož — stejně jako u župních úřadů — působnost zástupců občanstva (okresního výboru a okresních komisí) jest určena taxativně, takže vše ostatní náleží výlučně do působnosti okresního náčelníka. Sr. § 4 odst. 2. zák. a § 3. jednacího řádu pro župní a okresní úřady ze dne 21. září 1922, č. 290.

I.

Okresní náčelník jest dle § 7. přednostou okresního úřadu a jest úředníkem státním; zvláštním předpisům jest vyhrazeno ustanoviti a) jakou má služební hodnost (třída hodnostní, b) jaké zvláštní požitky (služební byt, paušál a pod.).

Okresní náčelník jest jako přednosta úřadu zodpověden za řádnou správu svého úřadu a ústavů jemu podřízených a to podle jednacího řádu, který byl vydán nařízením vládním ze dne 21. září 1922, č. 290. Zásady jednacího řádu byly vyloženy již při organisaci župního úřadu.

K provádění agendy jsou okresnímu úřadu stejně jako župnímu úřadu přiděleni a) dle § 7. úředníci a zřizenci státní, a to dle potřeby konceptní, odborní, účetní, kancelářští a jiní zřizenci, b) dle § 91. úředníci a zřizenci okresní.

Pokud jde o odborné úředníky, padají tu v úvahu:

1. v zemích historických:

a) pro službu zdravotní okresní lékaři dle § 6. a 7. říšského zdravotního zákona ze dne 30. dubna 1870, č. 68 ř. z., pro okres politický zřízení, a dále dle § 2. zák. ze dne 15. dubna 1920, č. 332, resp. zákona ze dne 13. července 1922, č. 236 státní personál lékařský (lékaři obvodní a obecní),

b) pro státní službu technickou dle § 12. až 14. a 22. nařízení stát. ministerstva ze dne 8. prosince 1860, č. 268 personál technický,

c) pro službu lesní, dle nařízení ministerstva orby ze dne 1. listopadu 1895, č. 165 lesní technikové,

d) dle § 6. a 7. zákona ze dne 30. dubna 1870, č. 68. ř. z. pro službu veterinářskou okresní zvěrolékaři.

2. V území dříve uherském byl okresním služným přidělen jako odborný úředník pouze okresní lékař dle § 155. zák. čl. XIV.:1876, kdežto jiné obory správy odborné byly obstarávány samostatnými státními úřady odbornými, kterých se župní zákon sám přímo nedotýká, ponechávaje potřebnou unifikaci době pozdější. Podle zákona ze dne 15. dubna 1920, čís. 332 a ze dne 13. července 1922, č. 236 byli u okresních úřadů ustanoveni vedle okresního lékaře pro výkon zdravotní policie dosud obcemi obstarávané i státní lékaři (obecní a obvodní). Na základě pak § 1. zákona ze dne 15. dubna 1920, číslo 269 byly samostatné odborné úřady vládním nařízením ze dne 22. prosince 1912, čís. 383 zrušeny a působnost jejich přenesena na úřady župní, okresní a ministerstvo. Na úřady okresní byla přenesena působnost

- a) státních okresních lesních správ,
- b) státních okresních zvěrolékařů,
- c) státních stavebních úřadů,
- d) státních říčních stav. úřadů,
- e) státních okr. komisariátů parních kotlů,
- f) státních lesních inspektorátů,

g) státních lesních úřadů,

h) státních hospod. inspektorátů, pokud úřady sub c) až

h) vykonávaly odbornou službu pro prvostupňovou administrativní vrchnost.

Tuto působnost obstarávají odborní úředníci a zřizenci přidělení okresním úřadům resortním ministrem v dohodě s min. vnitra. Odborní úředníci ti vykonávají svoji odbornou působnost zásadně pro obvody, pro které jsou ustanoveni; ale odborný ministr může jim v souhlasu s min. vnitra přikázati obvod větší skládající se z několika okresů a po případě je dočasně mimo jich stálé služební místo exponovati. Sr. vyhlášku z 19. ledna, čís. 22.

Pokud jde o účetní službu, okresní úřady budou míti poukazovací právo, pokud jde o autonomní hospodářství okresní, a musí tedy býti učiněno opatření, o vyplácení a účtování poukazů, tedy o službě účetní a pokladniční. Na Slovensku byl u hlavního slúžného okresní účetní, to jest exponovaný úředník účetní od účtárny župní přičleněné finančním ředitelstvím. Působnost tato rozšířená o agendu účetní vztahující se na autonomní činnost okresů a činnost vycházející z dozorcího práva okresního výboru a okresního úřadu nad obcemi, tvoří nyní obsah účetní služby u okresních úřadů. O ní platí obdobně předpisy platné pro účetní službu župní. Sr. vládní nařízení ze dne 14. prosince 1922, čís. 367.

II.

Zástupci občanstva jsou v okresním úřadě jednak okresní výbor, jednak okresní komise.

OKRESNÍ VÝBOR, § 69.

Okresní výbor jest zřízen u každého státního okresního úřadu (mimo města statutární a města s regul. magistratem) a pro obvod jeho a jest organizován podobně jako župní výbor, skládá se A. z 8 členů a 8 náhradníků, kteří jsou voleni § 69, B. vedle toho v něm zasedají i úředníci. § 75.

A.

Volení členové.

Volební období činí 4 léta § 69. (stejně jako u obcí) a počítá se ode dne ustavení okresního výboru § 71. voleb. řádu.

VOLBY DO OKRESNÍHO VÝBORU.

§ 70. župního zákona stanoví: Kdo má právo voliti a kdo může býti volen do okresního výboru a jak se volební řízení provádí, upravuje zvláštní zákon. Tímto zákonem jest II. část zákona ze dne 14. dubna 1920, čís. 330 o volbě župních zastupitelstev a okresních výborů. (Část III. obsahuje ustanovení všeobecná společná volbám do župních zastupitelstev i do okresních výborů.)

Ústavní výbor podle důvodové zprávy tisk. 2427 »uvažoval o tom, zda by pro volby okresních výborů vzhledem k poměrně malému počtu osob volených, značným nákladům s volbou přímo spojených, jakož i proto, aby snad všeobecných voleb nebylo příliš mnoho, neměl býti zaveden systém voleb nepřímých. Bylo zejména doporučováno, aby volbu tuto vykonávali dočasní členové zastupitelstev obecních v okrese, kteří sami všeobecným, rovným, přímým a tajným hlasovacím právem podle zásady poměrného zastoupení byli zvoleni. Poněvadž však člen obecního zastupitelstva nepřipadá v obcích různé velikosti ani na přibližně stejný počet občanů (v obcích s 200 obyvateli připadá 1 člen zastupitelstva obecního na 22, v obcích s 500 na 41, v obcích s 1000 na 66, s 1500 na 68, ve větších obcích však s 2000, 5000, 20.000, 50.000 a 100.000 obyvateli dokonce až na 83, 166, 555, 1190 a 2083 obyvatelů, jevil by se tento způsob volby zřejmě nespravedlivý a nepoměr tento nebyl by zcela odstraněn ani tehdy, kdyby lidnatější obce tvořily zvláštní samostatné volební sbory a obce malé volily ve společném sboru volebním. Ani soustavou volitelů, o něž by se pro tyto volby rozšířil počet členů obecních zastupitelstev obcí větších tak, aby na každého ze členů takto rozšířených obecních zastupitelstev přibližně stejný počet obyvatelů připadal, ani zavedením plurálního hlasovacího práva na př.: že by se hlas člena obecního zastupitelstva počítal za tolik hlasů, kolik činilo v jeho případě číslo volební) nedosáhlo by se zastoupení docela spravedlivého. Ústavní výbor se proto rozhodl, doporučiti i pro volbu okresních výborů tutéž soustavu přímých voleb, jakou navrhuje pro volbu zastupitelstev župních.»

§ 60. voleb. řádu všeobecně ustanovuje, že pro volby okresních výborů platí obdobně ustanovení o volbách do župních zastupitelstev se změnami obsaženými v této totiž II. části.

(Právo voliti členy do okresního výboru mají dle § 61. voleb. řádu

1. všichni státní občané Československé republiky bez rozdílu pohlaví,

2. kteří v den vyložení seznamů voličských překročili 21. rok věku svého,

3. mají bydliště v některé obci okresu, aspoň 3 měsíce, počítajíc zpět ode dne vyložení seznamů voličských,

4. a nejsou tímto zákonem to jest zákonem čís. 330-20 výslovně vyloučení z práva voliti; to jest nejsou vyloučení ze zápisů do stálých seznamů voličských — dle § 3. zákona ze dne 19. prosince 1929, čís. 663 Sb. z. a nař.

Passivní právo volební mají dle § 61.

a) státní občané Československé republiky, bez rozdílu pohlaví,

b) kteří v den volby dokonali 30 roků věku svého,

c) bydlí v některé obci okresu aspoň 1 rok ode dne rozepsání volby (§ 65.) zpět počítajíc,

d) nejsou vyloučení z práva voliti dle § 3. zákona o stálých voličských zákonech ze dne 19. prosince 1919, čís. 663,

e) nejsou vyloučení z práva býti volenu dle § 62.

(Okolnosti, jež vylučují z volitelnosti, jsou uvedeny v § 62., ale z nich, jak bylo již při volbách do župního zastupitelstva k § 6. uvedeno, padá v úvahu jen odst. 6., který ustanovuje: Byli-li úředník nebo zřízenec obecního, okresního, župního nebo nadřízeného ústavu, to jest ministerstva vnitra, obecního, okresního nebo župního ústavu neb podniku zvolen do výboru okresního, jest jeho volba neplatná.

V § 100. župního zákona jest pak uveden ještě další důvod vylučující volitelnost, totiž, byl-li člen okresního výboru s úřadu svého právoplatně sesazen, pozbývá pro nejbližší příští volební období volitelnosti.

Volbu provádějí místní komise § 9., obvodní volební komise § 10. a okresní volební komise § 64. Předsedou okresní komise

jest okresní náčelník, který si určí svého zástupce z úředníků okresního úřadu; členy jsou zmocněnci volebních stran v okresu.

Předseda má ta práva a povinnosti, jež dle volebního řádu do žup má župan v župní volební komisi § 11.

ŘÍZENÍ VOLEBNÍ.

I. Přípravné řízení obsahuje

a) rozepsání voleb § 65; rozepsání voleb přísluší županovi a to s konečnou platností, tedy s vyloučením stížnosti k ministerstvu. Volby buďtež rozepsány tak, aby přípravy k volbě mohly býti včas skončeny a volba byla provedena ještě před uplynutím 4letého období starého výboru okresního. Volba se vyhlásí v úředním listě okresním i župním a v každé obci a osadě okresu dle ustanovení § 14.

b) vyložení volebních seznamů,

c) předložení kandidátních listin předsedovi okresní volební komise nejpozději 21. den přede dnem volby do 12. hodiny polední § 66. a upravení jich okresní volební komisí a vyhlášení jich v úředním listě nejméně 14 dní přede dnem volby. Kandidátní listina musí býti, má-li býti platná, opatřena ověřenými podpisy aspoň 50 voličů zapsaných do stálých voličských seznamů některé obce okresu.

Podpisy musí býti ověřeny; podpisy ověřuje notář, soud, politický úřad § 20. a nad to starosta společně s 1 členem obecní rady obce, v níž jest občan zapsán do stálých seznamů volebních,

d) rozmnožení platných kandidátních listin tiskem ve formě hlasovacích lístků § 67. a 27.

Náklady tisku nese dle § 67.

a) do 31. prosince 1924, 2/3 okres, 1/3 strany,

b) po 31. prosince 1924, 1/2 okres, 1/2 strany.

II. Volba se provádí dle stejných předpisů jako do župního zastupitelstva, tedy rovněž dle přísně vázaných listin volebních. Že princip tento pro volby do obcí a okresních výborů jest málo účelný a že vede v malých obvodech k přílišnému stranictví, místo k využití každé dobré síly k veřejné práci společné, bez ohledu na členství ve straně, není pochybné.

V malých obvodech není v žádné straně nadbytek osob zdatných a zkušených, jež by se chtěly prospěchu obce nebo okresu nezištně věnovati, a veřejnost musí býti ráda, jestliže síly ty získá, ať náležejí ke kterékoliv straně. Přísně vázané listiny tomu brání. Systém panachování by byl nejlepším; obavy z komplikovanosti se vylučují tím, že volby do okresního výboru nekonají se často a že lze přece do komise vyslati odborníka, který by mohl volební výsledky dobře spočítati.

Ústavní výbor si byl dobře vědom nevhodnosti listin přísně vázaných pro volby do okresních výborů a výslovně podotýká, že »uvažoval také o podnětu, upustiti pro volby okresních výborů od tištěných kandidátních listin a dovoliti zde úchytku od zásady kandidátních listin přísně vázaných, takže by volič mohl si z úředně ohlášených kandidátních listin volným výběrem sestaviti volný hlasovací lístek a měl právo téhož kandidáta nejvýše dvakráte na svůj hlasovací lístek napsati. Stanovisko toto nedošlo však souhlasu většiny výboru a proto navrhl ústavní výbor i pro volby okresních výborů tuze soustavu volební, která zavedena jest v Československé republice pro volby do obcí a do Národního Shromáždění.»

III. Zjištění a prohlášení výsledků volebních; § 63. Akt tento skládá se

- a) z řízení u obvodních volebních komisí § 10., 42. až 44.
- b) z řízení u okresní volební komise a to dle stejných zásad jako u voleb do župního zastupitelstva. Výsledek volby prohlašuje předseda okresní volební komise dle § 68. vyhláškou, v níž buď uvedeno, kde, do které lhůty a jak možno podati námítky proti volbě. § 63.

IV. Řízení opravné jest jako u obcí dvojho rázu:

- a) officiosní, to jest župní úřad z úřední povinnosti přezkoumá, (třeba i na upozornění některého voliče), zda nebyla zvolena za člena osoba nevolitelná, totiž taková, jež nemá v den volby podmínek § 61. odst. 2. a 62. odst. 6. volebního řádu a § 100. župního zákona. Jiné vady, na př.: vadné řízení volební neopravňuje k zakročení ex offo.

Byla-li zvolena osoba nevolitelná, župan prohlásí volbu její za neplatnou a rozhodne, kdo jest zvolen na místě její. Rozhodnutí to vyhlásí a) v župním úředním listě, b) sdělí

okresnímu úřadu, aby je sdělil obcím, jež je vyhlásí po 8 dni veřejnou vyhláškou. Poněvadž o neplatnosti volby rozhoduje župní úřad s konečnou platností, nemůže si proti rozhodnutí tomu zrušený člen stěžovati k ministerstvu vnitra, nýbrž může podati stížnosti pouze k nejvyššímu správnímu soudu.

b) na základě podaných námitek § 70.

Námítky proti volbě to jest nejen proti řízení volebnímu nýbrž i proti volitelnosti zvolené osoby může podati.

α) každý volič v některé obci okresu do stálých seznamů voličských zapsaný,

β) do 8 dnů po vyhlášení výsledku volby v obci (patrně té, do jichž seznamů voličských jest zapsán),

γ) písemně u okresního úřadu. Námítky musí poslední den lhůty již okresního úřadu dojiti a nestačí, byly-li poslední den podány na poště. Námítky nejsou odvolání (rekurs) a proto se na ně nevztahují předpisy zákona z 12. května 1896, čís. 101. ř. z. a zák. čl. XX:1901.

O námítkách rozhoduje s konečnou platností župní úřad, jemuž okresní úřad námítky i spisy do 5 dnů má předložiti (předpis pořádečný).

Proti rozhodnutí župního úřadu možno podati stížnost k nejvyššímu správnímu soudu.

V. Ustavení okresního výboru § 71; tu platí obdobně předpisy jako při ustavení župního zastupitelstva dle § 53; schůzi ustavující svolává okresní náčelník, ale zahájením a řízením jejím a přijetím slibu může pověřiti některého úředníka okresního úřadu.

B. ÚŘEDNÍČTÍ ČLENOVÉ, § 75.

Ze stejných důvodů jako u župního výboru zasedají v okresním výboru i úředníci a to

- a) úředníci nadřízeného župního úřadu, županem k tomu určení. Župan jest toliko oprávněn, ale nikoli povinen úředníky župního úřadu do schůze okresního výboru vyslati a nemusí je vyslati ani tehdy, když by za to okresní výbor žádal. Důvodem toho jest, aby snad okresní výbor zbytečně úředníků župních k sobě nevolal, čímž by jednak služba v župním úřadě

byla stěžována a úředníci okresní poměrů znalí odstrkování jednak i státní pokladna finančně (dietami) zatěžována,

b) úředníci okresního úřadu okresním náčelníkem k tomu určení. Okresní náčelník má právo je do schůzí okresního výboru vyslati, ale musí je vyslati, žádá-li za to okresní výbor udávaje, v jaké věci chce mít od nich zprávu.

Obojí úředníci jsou a) jednání přítomni (patrně pro svou informaci a informaci okresního náčelníka) a

b) účastní se rokování, zejména podávají zprávy okresnímu výboru, ale vždy jen, svolí-li k tomu výslovně předseda okresního výboru;

c) hlasovací právo mají zpravidla jen jeden nejvýše dva úředníci okresního úřadu (nikdy ne župního úřadu), které okresní náčelník k tomu určil. Jinak platí tu stejná ustanovení jako o úřednických členech župního výboru.

ZÁNIK ČLENSTVÍ V OKRESNÍM VÝBORU.

Dle § 71. zaniká členství v okresním výboru obdobně ze stejných důvodů, jako členství v župním zastupitelstvu (§ 15.)

Dle toho zaniká členství a náhradnictví 1. tím, že okresní výbor jako takový zanikl

a) uplynutím volebního období 4letého (§ 69. zákona), jež začíná ustavením se okresního výboru dle § 71. volebního řádu (Sr. i. § 98. »ustaví se«). Volby mají býti dle § 65. volebního řádu provedeny před uplynutím volebního období starého výboru okresního,

b) rozpuštěním dle § 98. zák.; nové volby sluší provésti nejdéle do 2 měsíců po rozpuštění;

2. smrtí člena (náhradníka), 3. vzdáním se, (§ 15. lit a), jež musí býti učiněno okresnímu náčelníku jako předsedovi okresního výboru a oznámením tím nabývá účinku. Okresní výbor resignace nepřijímá, ale má mu býti oznámena.

Za mlčky učiněnou resignaci se pokládá

a) dle § 6. odst. 4. volebního řádu, případ, že člen okresního výboru stal se později členem župního zastupitelstva, (voleným, jmenovaným), a na vyzvání župana, jež se má státi do 8 dní po tom, se do lhůty 8denní neprohlásil, v kterém

sboru chce jako člen zůstat. Marným uplynutím lhůty pozbývá členství v okresním výboru;

b) dle § 71. volebního řádu, případ, že zvolený odepřel slib nebo připojil k němu výhrady nebo dodatky; to se pokládá za odmítnutí přijmouti volbu.

4. rozhodnutím županovým, jež jest vždy konečné,

a) dle § 69. volebního řádu, byla-li zvolena za člena okresního výboru osoba nevolitelná;

b) dle § 10. voleb. řádu, byly-li podány námitky proti volbě a námitkám těm bylo vyhověno a volba zrušena,

c) dle § 71. a 15. lit. b) zák. župního, jestliže na člena okresního výboru α dodatečně na jevo vyjde okolnost, jež tu v čas volby již byla, ale nebyla známa, nebo β) teprve po volbě vzejde nějaká nová okolnost, pro kterou by za člena ani původně volen býti nemohl. Jaké podmínky jsou pro volitelnost předepsány, ustanovuje § 61. odst. 2. a 62. odst. 6. volebního řádu a § 100. žup. zákona.

5. tím, že někdo byv zvolen do několika okresních výborů, neoznámil do 8 dnů ode dne poslední volby všem příslušným okresním náčelníkům; v kterém okresním výboru chce jako člen zůstat. Marným uplynutím lhůty pozbývá členství ve všech okresních výborech. § 62. odst. 2. voleb. ř.

6. tím, že člen okresního výboru stal se poslancem nebo senátorem, úředníkem (zřízencem) župního úřadu, ústavu nebo podniku, úředníkem (zřízencem) okresního úřadu, ústavu nebo podniku, úředníkem (zřízencem) úřadu obcím, okresu neb župě nadřizového, to jest ministerstva vnitra úředníkem (zřízencem) obecního úřadu, ústavu neb podniku § 62. č. 5.

(Byli-li člen okresního výboru zvolen členem obecního zastupitelstva, nenastává nyní ještě ztráta členství ani v obecním zastupitelstvu ani okresním výboru. § 62. odst. 3. volebního řádu sice ustanovuje, že členy okresního výboru nemohou býti členové obecního zastupitelstva, ale předpis tento byl změněn § 8. odst. 2. čís. 7. volebního řádu do obcí (ve znění novelly ze dne 14. července 1922, čís. 253, sbírka zák. a nař.), dle něhož volení členové veřejnosprávních sborů (a tedy i okresního výboru) mohou

ale nemusí volbu do obcí přijmouti. V tomto ustanovení jest spatřovati výminku v § 87. odst. 2. ústavní listiny vzpomenutou. Stal-li se člen obecního zastupitelstva členem okresního výboru, buď dle § 62. odst. 4. voleb. řádu, vyzván do 8 dnů okresním náčelníkem, aby do dalších 8 dnů prohlásil, v kterém sboru chce jako člen zůstat. Marným uplynutím lhůty pozbyvá členství v obecním zastupitelstvu.

7. Sesazením dle § 100. župního zákona.

Na místo členů, kteří před koncem svého volebního období vystoupili, povolávají se na zbytek tohoto období náhradníci, § 71. župního zák. Vzhledem k § 60. a 52. voleb. řádu náhradníci nastupují, jakmile se za volebního období místo členské v okresním výboru trvale uprázdnilo, a nastupují z té strany, ze které byl odpadlý člen a dle pořadí, v němž byli v kandidátní listině uvedeni.

PŮSOBNOST OKRESNÍHO VÝBORU.

Okresní výbor má v podstatě touž působnost jako okresní zastupitelstva v Čechách. Okresní zastupitelstva byla podle říšského zákona obecního ze dne 5. března 1862, čís. 18 říšsk. zák. myšlena (stejně jako krajská zastupitelstva) jako střední článek mezi obcemi a zemskými sněmy, ale byla zřízena pouze v Čechách zákonem ze dne 15. července 1864, č. 277. pro obvody tehdejších státních úřadů smíšených. Když bylo r. 1868 soudnictví odloučeno od správy veřejné, zůstaly dosavadní obvody úřadů smíšených, jako obvody okresních soudů a pro správu byly zřízeny r. 1868 úřady politické zahrnující v sobě zpravidla několik soud. obvodů. Okresní zastupitelstva však zůstala již omezena na (menší) obvody okresních soudů (a contr. v Haliči). (Sr. o nich výbornou monografii Dra Jana Uhlíře, »Složení a působnost okresního zastupitelstva.) Na Moravě okresní zastupitelstva vůbec zřízena nebyla; ve Slezsku byla sice zřízena zákonem ze dne 15. listopadu 1863, č. 18 říš. zák., ale aktivování jich odloženo do nové revise zákona vyhláškou slezské zemské vlády ze dne 16. listopadu 1868, čís. 20 z. z.; k revizi zákona však již nedošlo. Důvody odporu toho byly rázu hlavně národnostního, to jest Němci se obávali, že by živel český v okresních zastupitelstvech a prostřednictvím jich nabyt veliké

moci. Na Moravě a ve Slezsku byly zřízeny místo okresních zastupitelstev s povšechnou působností pouze korporace kausální, totiž silniční okresy s působností omezenou na stavbu a udržování neerárních silnic.

Okresní zastupitelstva v Čechách se jako vyšší svaz komunální dobře osvědčila. Zprvu omezovala svou činnost na stavbu a udržování silnic a mají hlavní zásluhu o rozvoj sítě silniční; později (od let osmdesátých století 19.) se úkoly jejich rozšiřovaly; jednak jim zemské zákonodárství nové úkoly obligatorně svěřovalo (zdravotnictví, sprostředkování práce, stravniny) jednak okresní zastupitelstva sama a začasť k podnětu a pod vedením zemského výboru nové úkoly dobrovolně na sebe přejímala na př. péči o mládež, a péči sociální, školství, o elektrisaci a p. Okresní zastupitelstva stala se tak ve spojení se zemským výborem hlavním nositelem autonomní veřejné správy pečovatelské, jež nabývala tím větší důležitosti, čím více centralistická a německá Vídeň země české opomíjela.

Při tom bylo pocítováno, že okresní zastupitelstva jsou pro některé úkoly příliš slabá, majíce pro svůj malý obvod i slabou finanční basí; ovšem tento malý obvod měl opět ten dobrý účinek, že okresy zůstaly v blízkém kontaktu se svými obcemi a byly jich stálými důvěrníky a poradci a pomalu na sebe přejímaly i úkoly venkovských obcí, se které obce ty nebyly. Velmi k tomuto stále rostoucímu významu okresů zastupitelských přispívalo i to, že okresy byly organisovány dle národnosti ve 2 svazy, český a německý a oba svazy, zejména však svaz českých okresů pod předsednictvím výborného znalce samosprávy Cyrila Papouška, vhodnou svoji organisací a zejména různými odbory, v nichž byli jak úředníci, tak i funkcionáři okresní a zemští zastoupeni, staly se stálým poradním orgánem okresů a umožňovaly tak přesnou orientaci okresů ve všech důležitých akcích samosprávy a i jednotný jich postup společně se zemským výborem.

Tento význam okresních zastupitelstev po stránce hospodářské i národnostní byl oceňován dobře i na Moravě a ve Slezsku a proto čeští zástupcové těchto zemí se domáhali stále zřízení okresních zastupitelstev, ale marně.

Význam samosprávné instance, která by byla středním článkem mezi obcemi a municipiemi, byl uznávám dávno i v Uhrách, ale teprve v osnově z r. 1914 o reformě správy bylo již pro každý slúžnovský okres navrženo zřízení okresních výborů. Dle osnovy té (§ 88.) okresní výbor se skládal a) z předse-
 sedy, kterým byl okresní (hlavní) slúžný, b) z referentů, státních úředníků: to jsou slúžní, okresní lékař, školní okresní inspektor, okresní zvěrolékař, okresní účetní a správce okresního lesního úřadu). c) ze členů, jichž jest zpravidla 6, výmínečně až 12; 2/3 členů volí municipální výbor ze sebe anebo z občanů v okrese usedlých a k okrese zájmem majetkovým připoutaných, 1/3 jmenuje vrchní župan. Volba i jmenování děje se vesměs na 3 léta. Obor působnosti okresního výboru § 91. týkal se místních věcí, zejména dozoru nad obcemi, veřejného zdravotnictví, opatroven a národního vyučování, polního hospodářství a silniční správy. Osnova nebyla v Uhrách uzákoněna.

Zákon rozeznává co do působnosti okresních výborů:

I. působnost hospodářskou, § 78.; (že působnost ta se neoznačuje také působností správní, jako v § 30. u župního zastupitelstva, nemá významu).

II. působnost pomocnou § 92.,

III. působnost ve správním soudnictví § 93.,

IV. působnost poradní § 94.

Naproti působnosti župního zastupitelstva okresní výbor nemá působnosti normotvorné § 56. a 57., za to však jest pomocným orgánem župního zastupitelstva § 92.

ad I. Působnost hospodářská § 78 a násl.

Do působnosti okresního výboru náleží dle § 78. všeliké záležitosti 1. vnitřní, jež se a) dotýkají společného prospěchu okresu a jeho obyvatel, nebo

b) přesahují zájem jednotlivých obcí nebo

c) silami jednotlivých obcí nemohou býti obstarány,

2. pokud těchto záležitostí župní zastupitelstvo nepojalo do své činnosti.

Působnost sub 1 a) shoduje se s působností dosavadních zastupitelstev (sr. § 50. okres. zastup.); působnost sub b) a c) byla okresům přikázána proto, že se ukazovalo, že obce na

mnohé své úkoly nestačí finančně, nebo že mnohé úkoly obecní se dotýkají několika obcí, a že okres jest jaksi samozřejmě vyšší jednotkou, která by úkoly ty mohla převzít; uvést tu sluší zejména tak zv. skupinové vodovody pro několik obcí, chudobince a p. To padá nyní tím spíše v úvahu, že se v poslední době utvořily rozloučením četné nové malé obce, jež potřeby svoje a svého obyvatelstva mohou síce samy obstarati (jinak by nemohly býti zřízeny), ale jen proti obcím sousedním anebo jen s nepoměrně velikým nákladem.

Záležitostmi vnitřní jsou věci, jež nejsou svěřeny výslovným předpisem zákonným jiným orgánům nebo korporacím (obcím) a zároveň jsou buď v hranicích okresu anebo nějakým způsobem se v území okresu aspoň ve svých účincích projevují. Budw. 11.708, 1375 A.

Tyto vnitřní záležitosti musí se týkati a) společného prospěchu okresu a jeho obyvatelů. Kdy jest tato podmínka splněna, jest questio facti; dle Boh. 846-20, pod pojmením společných zájmů okresu nelze rozuměti prospěch veškerého obyvatelstva, nýbrž stačí prospěch jisté části nebo zájmové skupiny jeho; ježto při opačném výkladu by se ve skutečném životě stěží nalezl zájem okresu, který by měl býti z jeho prostředků podporován.

Dle Boh. 610-20. »veškeré obyvatelstvo tvoří jednotný organický celek, jehož částí jsouce ve stálém vzájemném styku nepřetržitě na sebe působí. Co je přímo ve prospěch podstatné části tohoto celku, jest nepřímě i ve prospěch ostatních jeho částí a tudíž i celku. Prospěch maloročníků jako v daném případě velmi podstatné části obyvatelstva okresu jest společným prospěchem okresu a instituce sloužící prospěchu zemědělství dotýkají se společného prospěchu okresu. Péče o takové instituce patří do působnosti okr. zastupitelstva a tedy i převzetí záruky za okresní hospodářskou záložnu.

b) nebo musejí přesahovati zájem jednotlivých obcí, třeba by neměly významu pro celý okres, nýbrž jen pro některé obce, nebo c) nemohou býti silami těchto obcí obstarány, jakoliv jde tu vlastně o úkoly obecní. Okresní výbory stávají se tu doplňkem činnosti obecní, ale jen potud, že mohou na sebe přebíratí úkoly obecní, jestliže ty přesahují síly obce nebo se

dotýkají zájmu několika obcí. Na př.: jde o opatření vody pro jednu obec vodovodem a ukazuje se, že vodovodem tím jest ohrožena jiná obec a že by bylo lépe zřídit společný vodovod.

Tyto vnitřní záležitosti jsou však vyloučeny z působnosti okresů, jestliže je župní zastupitelstvo pojalo do své činnosti to jest rozhodlo se samo je prováděti. Tím tedy má býti zamezeno, aby táž věc nebyla obstarána 2 korporacemi zcela nezávisle na sobě a tedy po případě i proti sobě a s velikým mákladem.

Které úkoly může župní zastupitelstvo do své působnosti převzít, ustanovuje § 30. a 31. Poněvadž v § 31. se praví, že župní zastupitelstvo nesmí na se brátí úkoly čistě místní povahy, na něž stačí prostředky okresu nebo obcí, jest vidno, že ustanovení § 78. »pokud je župní zastupitelstvo nepojalo do své činnosti« jest jen opakováním zásady § 31.

Jako jednu část této hospodářské působnosti uvádí § 78 odst. 2. zřizování různých zařízení a ústavů, pro uspokojení potřeb obyvatelstva okresu, ale jen za podmínky, že toho veřejný zájem vyžaduje, aby určité potřeby obyvatelstva okresu byly právě takovým ústavem nebo zařízením uspokojeny.

Že zřizování zahrnuje v sobě i účastenství na podobných podnicích nebo podporu jich a provoz jejich, jest samozřejmo. Při zřizování i provozu musí okresní výbor dbáti pokynů, jež mu župní výbor nebo župní zastupitelstvo udělí — a to proto, aby byla zabezpečena jednotnost celé té veřejné akce a ústavy nepracovaly snad proti sobě aneb aspoň docela beze všeho spojení, cize a nezávisle vedle sebe — Ustanovení to sleduje celkem též cíl jako § 92.

K hospodářské působnosti náleží zejména i opatřování potřebných prostředků a vrchnostenských jich rozvrhování na občany. V tom směru jest okresní finanční výsost tak něžshodna s úpravou finanční výsosti župních zastupitelstev. Bližší výklady budou podány v knize II.

II. Působnost pomocná. Okresní výbor jest povinen súčastniti se při provádění usnesení župního zastupitelstva způsobem, který jest určen těmito usneseními nebo nařízeními župního výboru, § 92.

Usnesení župního zastupitelstva provádí župan § 52. skrze úřednictvo státní a župní; při tom spolupůsobí a) župní výbor § 50., b) okresní výbor § 92.

Spolupůsobení okresního výboru jest jakousi přenesenou působností okr. výboru a umožňuje, aby usnesení žup. zastupitelstva byla provedena rychle a lacino. Jest to značné zlepšení dosavadního stavu, kde na př.: zemský výbor při provádění svých usnesení v mnoha oborech sociální péče (na př. péče o děti) byl odkázán jen na dobrou vůli okresů. V ustanovení § 92. se projevuje jako v § 78. základní myšlenka, že těžiště samosprávné péče leží v rukách župního zastupitelstva, že tedy péče župní má býti v rukou župního zastupitelstva sjednocena, t. j. aspoň její jednotné vedení zabezpečeno.

III. Spolupůsobení okr. výboru ve správním soudnictví dle zákona ze dne 9. března 1920, č. 158 Sb. z. a n. záleží v tom, že okr. výbor volí přisedící a náhradníky okr. senátu § 7. zákona.

IV. Působnost poradní.

Okresní výbor 1. jest dle § 94. odst. 1. poradním sborem

- a) okresního náčelníka,
- b) župana,
- c) župního zastupitelstva.

ve věcech veřejné okresní správy to jest veřejné správy, kterou okresní a župní úřady v celém svém organismu vedou v okresu a podává o nich k jich žádostem podněty a návrhy; byl-li za posudek požádán, musí mu býti ponechána přiměřená lhůta k vyjádření.

(O této poradní činnosti platí, co řečeno o poradní činnosti župního zastupitelstva dle § 59. Případy poradní činnosti obligatorní podává § 2., 78. odst. 5., 88., 94., 101. a bude úkolem zákonodárství i správy tuto poradní činnost co nejvíce rozvinouti.)

2. Dle § 94. odst. 3. může podávati okresnímu náčelníku, županovi, župnímu zastupitelstvu a jiným úřadům samostatné návrhy a podněty, pokud se dotýkají zájmů okresu nebo jeho obyvatelstva, to jest pokud směřují k tomu, aby zájem okresu jako právnické osoby § 84., nebo zájem obyvatelstva v okresu byl obhájěn.

Zákaz jednání o politických věcech platí i pro okresní výbory, ježto tu nejde o zájem okresu nebo obyvatelstva jeho. Zákon (a contr § 30.) neuvádí mezi orgány, na něž se okresní výbory mohou obrátiti, zákonodárných sborů, čímž by vzhledem k znění § 113. ústavní listiny bylo jich právo petiční vyloučeno, ale jde tu patrně o přehlédnutí.

V. Okresní výbor vykonává nad obcemi moc dozorčí. (Sr. A. Hons: Obec v nové organizaci správy veřejné. Věstník min. vnitra ročník VI. č. 10. Týž: Dozorčí právo dle § 90. zákona župního. Věstník min. vnitra, roč. VII. č. 3.)

Dozorčí právo nad obcemi vykonávají jednak vyšší samosprávné korporace, t. j. v Čechách okresní zastupitelstva a země, na Moravě a ve Slezsku země, na Slovensku komitáty vesměš skrze svoje určité orgány, jednak úřady politické, na Slovensku úředníci municipální (služný, podžupan, vrchní župan).

Tato dozorčí práva byla by přešla dle § 4. až 6. na nové úřady a to na jich přednosty, tedy výhradně do působnosti úřednické, aniž by sbory občanské u nových úřadů zřízené měly tu nějakou působnost. Tím by byla dosavadní autonomie omezena a porušen princip, že na organizaci obecní nemá býti bez nutného důvodu až do budoucí zákonodárné úpravy nic měněno a proto byla v § 99. stanovena zásada, že ona dozorčí působnost, kterou dosud vykonávaly nad obcemi vyšší samosprávné svazy resp. na Slovensku municipální výbory, má býti i za župní reformy zachována občanským sborům podle župního zákona zřízeným, t. j. župním a okresním výborům, ovšem ale jen potud, pokud župní zákon sám anebo správní soudnictví tu výslovně něco jiného neustanovují. Naproti tomu působnost dozorčí, kterou nad obcemi vykonávaly v zemích historických úřady politické, na Slovensku služný resp. župan, přešly na nové úřady přesně dle předpisu § 4. a 6.

Tyto základní myšlenky jsou v § 99. vyjádřeny takto: Zákon rozlišuje nejprv země historické a Slovensko, a pro země historické podává sám příslušnou úpravu, kdežto pro Slovensko odkazuje na zvláštní zákon, který byl vydán dne 30. června 1921, čís. 241 o dohledu k obcím na Slovensku. Pokud jde dále o země historické, rozeznávají se v § 99. po stránce obsa-

hové jednak všeobecná zřízení obecní t. j. obecní zřízení, jež v jednotlivých zemích byla dle čl. 1. obec, zřízení vydána a platí pro všechny obce mimo ty, jež mají svůj statut jednak zvláštní zemské zákony působnosti obecní se týkající na př. stavební řád a pod. a po stránce teritoriální jednak Čechy, jednak Morava a Slezsko a to proto, že v těchto dvou zemích nebyla okresní zastupitelstva. Zákon pak snaží se tu provéstí zároveň unifikací, aspoň co do orgánu dozorčího.

A) ZEMĚ HISTORICKÉ

a. Dle § 99. jsou okresní výbory příslušny a) v Čechách, aby vykonávaly nad obcemi ona dozorčí práva, jež dle všeobecných zřízení obecních byla dosud vykonávána okresními zastupitelstvy nebo výbory,

b) na Moravě a ve Slezsku, aby vykonávaly ona dozorčí práva, jež dle všeobecných zřízení obecních byla dosud vykonávána zemskými výbory. Jde tedy o bezprostřední dozorčí úřady samosprávné. § 99. mluví o všeobecných zřízeních obecních a vylučuje tím z působnosti § 99. města statutární. Dozor nad nimi dosud vykonávala zemská správa politická resp. zemský výbor a sněm. Dozor tento přejde dle § 5. župního zákona zásadně na župní úřad a to na přednostu jeho, aniž jest župnímu zastupitelstvu nebo výboru nějaký vliv vyhrazen. To souvisí i s tím, že mnohá města statutární měla býti prohlášena za obyčejné obce, (čl. 6.), Ostatně finanční obecní novellou byl tento dozor opět oslaben ve prospěch volených orgánů.

Dozorčí práva okresních výborů dle § 99. odst. 1 a 2 jsou:

1. dohled na neztenčené zachování kmenového jmění a statku obecního a ústavů obecních § 96. česk. a mor. § 86. slez. obec. zřízení,
2. schvalování jistých důležitějších usnesení obecních zastupitelstev § 97. česk. a morav., § 89. slezského.
3. právo instančně přezkoumávat usnesení obecních zastupitelstev § 99. českého, 98. moravského, 90. slez.,

4. Disciplinární moc nad obecní radou § 100. čes., § 99. mor. a § 88. slezs. Vedle toho jsou dozorčí práva nad obcemi vyhrazena samosprávným orgánům i ve zvláštních zákonech zemských, upravujících působnost obecní, na př. ve stavebníh řádě a pod. Říšské zákony při § 99. nepadají v úvahu.

Tato dozorčí práva však přísluší okresním výborům jen s těmito omezeními:

a) s výhradou správního soudnictví;

b) pokud zákon župní nebo pozdější zákony nic jiného neustanovují,

ad a) Tím se vylučuje z dozorčího práva instanční přezkoumávání usnesení obecního zastupitelstva sub 3) uvedené; podle finanční novelly č. 329-21, § 58. byla působnost jurisdikčních okresních senátů stanovena ve věcech v této novelle upravených taxativně.

ad b) Zákonem župním pozbyl platnosti § 98. českého obec. zřízení byv nahrazen § 94. zákona župního.

Dále způsobila v dosavadní úpravě dozorčího práva značné změny finanční obecní novella z 12. srpna 1921, čís. 329., která ustanovuje v § 58., že působnost, jež podle finanční novelly přísluší bezprostřednímu úřadu dohlédacímu, přechází na okresní výbor a působnost vyššího úřadu dohlédacího na župní výbor.

II. Okresní výbor nastupuje na místo okresního zastupitelstva (výboru) v těch případech, kde podle zvláštních zemských zákonů, týkajících se působnosti obecní, okresní zastupitelstvo (nebo výbor) měly s úřadem státním spolupůsobiti při nějakém aktu, t. j. jednati s ním v dohodě, nebo měl býti před tím slyšen, § 99. odst. 3. a 4.

Takovéto případy jsou časté na př. při schvalování plánu polohy dle stavebního řádu. V poslední době bylo toto právo spolurozhodování nadbytečně rozšiřováno na úkor rychlosti a zodpovědnosti úřední.

B) SLOVENSKO.

[Pokud jde o Slovensko, odkázal § 99. župního zákona co do úpravy dozorčího práva nad obcemi na zvláštní zákon, který byl vydán dne 30. června 1921. č. 241 o dohledu k obcím na

Slovensku. Podle tohoto zákona jest okresní výbor dozorčím orgánem pouze nad velikými a malými obcemi a tu převzal působnost, jež dosud náležela municipálním výborům. Dohlédací působnost municipálních výborů obsahovala v sobě zejména

a) schvalování některých význačnějších usnesení obecních zastupitelstev, týkajících se aktů hospodářských a majekové správy (§ 24. obec. zřízení.),

b) zakročování dle § 26, 115. až 117.,

c) rozhodování o stížnostech do usnesení obecních orgánů dle § 25.,

d) schvalování obecních statutů, § 27. až 29.,

e) účastenství v disciplinární pravomoci nad obecními orgány, § 91. a 93.,

f) předběžné slyšení před rozhodnutím jiných úřadů, na př. dle § 61.

Zákon č. 241 rozlišuje tři agendy, jednak působnost ve věcech obecních statutů, § 4., jednak předběžné slyšení, § 3., jednak ostatní působnost dozorčí, § 1. a 2. Ovšem všechna tato působnost dozorčí municipálních výborů přešla na okresní výbor jen s výhradou správního soudnictví a pokud zákon župní nic jiného neustavuje.

Obecní finanční novella č. 329/21, jež v oboru finančního hospodářství pozměnila značně dosavadní materiální právo, jako bezprostředně dohlédací úřad ponechala i nadále municipální výbor, § 48., ale nařídila, že agenda jeho přejde po zavedení župního zřízení na okresní výbor, § 58.

Slovenská obecní novella č. 243/22. rovněž zavedla některé změny materiálního práva obecního, na př. § 28. o rozpuštění, § 29. o disciplinární moci, ale orgánů dozorčích se nedotkla.

Okresní výbor má naproti okresnímu náčelníku jistou kontrolu. Dle § 90. okresní náčelník provádí usnesení okresního výboru a podává mu zprávu, jak bylo provedeno jeho usnesení. Okresní výbor může se usnésti, že zprávy té neběře na vědomí a z kterých důvodů. Okresní náčelník jest pak povinen usnesení to předložiti županovi do 14 dní k rozhodnutí. Župan rozhodne, zda okresní náčelník usnesení okresního výboru provedl čili

nic, a zda mu možno k vině přičísti, že usnesení neprovedl vůbec nebo ne včas a dokonale. Proti usnesení županovu může okresní výbor podati stížnost k ministerstvu vnitra.

JEDNÁNÍ OKRESNÍHO VÝBORU.

upraveno jest jednak zákonem župním, § 72. až 76., jednak v mezích jeho jednacím řádem. Tento jednacím řád, který stanoví podrobnější předpisy o jednání okresních výborů, má být vydán dle § 77. ministerstvem vnitra. Změny mohou být usneseny župním zastupitelstvem se schválením županovým. Rozdíl od úpravy jednacím řádu župních zastupitelstev, § 24., spočívá hlavně v tom, že okresní výbor sám na svůj jednacím řád nemá rozhodujícího vlivu ani v tom směru, že by m u s e l být o změnách jeho napřed slyšen. Ale není pochyby, že ke změnám dojde zpravidla na podnět okresního výboru, a že župní zastupitelstvo se bez takového podnětu na změně usnese jen tehdy, když by na př. obstrukcí a pod. byl iniciativní popud okresního výboru znemožněn a bylo třeba jednacím řád tak upravit, aby obstrukce vyžitekující slabín jednacím řádu byla vyloučena.

Jednacím řád pro okresní výbory byl vydán vládním nařízením ze dne 31. ledna 1924, č. 26, příloha lit. C. a namnoze shoduje se s jednacím řádem pro župní výbor (příloha A.). Užívání jazyků bylo v župách a okresních výborech na Slovensku zřízených upraveno na základě § 8. jazykového zákona vládním nařízením ze dne 31. ledna 1924, č. 27.

Zákon župní stanoví pro jednání okresního výboru tyto předpisy:

a) co do svolávání schůzí, § 72., 73. a 15 až 17. jednacím řádu;

b) co do předsednictví a řízení schůzí, § 74. zákona a § 18. až 20. jednacím řádu.

Okresní náčelník určuje program (sr. § 16. jednacím řádu); on nemá dáti na pořad jednání věci, jež nenáleží do působnosti okresního výboru a zejména ne věci rázu politického a ovšem ani v jednání samém podobné návrhy nepřipustí. Proti opatření okresního náčelníka, který některou věc pro nepřislušnost okresního výboru odepře dáti na program (na př.

když tři členové za to dle § 72 žádali), nebo některý návrh z jednání vylučuje, může si každý člen okresního výboru stěžovati do 14 dní u okresního úřadu k župnímu úřadu a ovšem i za všeobecných podmínek k ministerstvu vnitra.

c) Co do veřejnosti schůzí, schůzí druhých a třetích, svolávaných pro neúčast členů na schůzi první (druhé), hlasování, podjatosti, protokolu vyslovuje § 76., že ustanovení § 19., 22., 23., 25. a 29. platí obdobně i pro okresní výbory. Protokoly o schůzích okresního výboru se předkládají župnímu úřadu.

Příslušná ustanovení obsahuje jednacím řád a to § 21. o veřejnosti schůzí, § 24. o podjatosti, § 42. až 44., 49. až 51. o presenci, formě a způsobu hlasování, § 53. až 56. o protokolu, a možno na tyto předpisy odkázati.

Pokud se týče potřebného počtu k usnášení, zákon i jednacím řád § 42. znají i tu celou stupnici:

1. Zpravidla stačí k platnosti usnesení přítomnost nadpoloviční většiny členův a souhlas nadpoloviční většiny přítomných, k hlasování oprávněných, § 76., 23.

2. Přítomnosti aspoň dvou třetin členů a souhlasu nadpoloviční většiny jest třeba k usnesením,

a) jež vyžadují vyššího schválení, § 76., 23. odst. 3.,

b) k provedení vydání v rozpočtu neuhrazených v případech neléhavých a nepředvídaných, § 89. odst. 4.

3. Přítomnosti aspoň nadpoloviční většiny všech členů a souhlasu nadpoloviční většiny všech členů jest třeba:

a) k jednání a usnášení o předmětech, jež nebyly na pořadu jednání, § 73.,

b) k stanovení příspěvků, § 80., 36. odst. 1.

4. Přítomnosti nadpoloviční většiny všech členů a souhlasu absolutní majority z nich jest třeba k usnesením, jež vyžadují vyššího schválení, jedná-li se o nich ve 2. schůzi, § 76. a 19. odst. 2.

5. Přítomnost jakéhokoliv počtu členů a souhlas prosté většiny z nich stačí:

a) při 2. schůzi, nejdeli o věci, vyššího schválení vyžadující,

b) při 3. schůzi, jde-li o věci vyššího schválení vyžadující.

Předseda, je-li to okresní náčelník, jakož i úředníci v § 75, uvedení, nejsouce členy, se do počtu k hlasování nutného nepočítají, ovšem ale pokud mají právo hlasovací, do počtu k hlasování oprávněných.

Vyššího schválení vyžadují (sr. § 43. jednacího řádu) tato usnesení okresního výboru, a to:

a) dle § 2. odst. 4. schválení ministerstva vnitřní dohoda o majetkovém vypořádání při změně obvodů okresních úřadů,

b) schválení ministerstva vnitřní a veřejných prací dle § 78. odst. 4. dobrovolné spojení okresů k výrobě a rozvodu elektrické energie,

c) schválení ministerstva vnitřní v dohodě s ministerstvem financí dle § 75. a 62. paušalování výloh členů okresního výboru a komisí.

d) schválení župana: α) dle § 80. a 39. usnesení o veřejnoprávních plněních a rádech dávkových, β) dle § 91. systemizace a jmenování okresního zaměstnanectva, γ) dle čl. 8. vládního nařízení ze dne 31. ledna 1924, č. 27 usnesení o jistých úchylných při užívání jazyka menšinového;

e) schválení župního výboru: α) dle § 83. zřízení, zavazení a trvalé zatížení nemovitostí, propachtování jich z volné ruky vůbec neb dražbou na více než 12 let, dále výpůjčka a převzetí za cizí dluh, β) dle § 85. odst. 5. usnesení rozpočet okresní, γ) dle § 86. účty okresní;

f) župního výboru a župana dle § 84. zavedení 2-letého správního období.

OKRESNÍ KOMISE.

Dle § 76. župního zákona platí ustanovení § 28. župního zákona o župních komisích **obdobně** i pro okresní výbory, platí tedy ne tato ustanovení, nýbrž ustanovení pozměněná právě vzhledem k instituci okr. úřadu a okr. výboru. Přímo se o okresních komisích zmiňují § 97. a 100. Dle toho tedy okresní výbor může pro správu a dozor nad jednotlivými okresními ústavami a podniky, jakož i pro obstarání jednotlivých okresních věcí zřídit podle potřeby zvláštní výbory (komise) ze členů okresního výboru nebo z občanů v okrese usedlých a do okresního výboru volitelných.

Předsedou výborů a komisí těch jest okresní náčelník, může však předsednictvím pověřiti některého úředníka okresního úřadu nebo některého člena okresního výboru nebo komise samé.

Výbory a komise obstarávají práce své pod dozorem okresního náčelníka a okresního výboru. Bližší povinnosti těchto výborů a komisí budou stanoveny zvláštními řády, jež vydá okresní výbor.

Pokud se týče volby členů těchto komisí, volební řád v § 60. nařizuje, že pro volby okresních výborů platí obdobně ustanovení o volbách do župních zastupitelstev se změnami, obsaženými v části II. (jednající o volbách okresních výborů). Volbami do župních zastupitelstev rozumí se patrně předpisy hlavy I., jednající o volbách i do župních zastupitelstev i do župních výborů a zvláštních komisí. Možno tedy souditi, že i volby do komisí okresních vzhledem k § 59. volebního řádu konají se obdobně jako se volí župní výbor ovšem s výjimkou § 58., místo kterého třeba užiti obdoby § 69. a 70. volebního řádu.

Zákon župní rovněž nemá ustanovení o tom, jak zaniká členství v komisích okresních. § 71. župního zákona má na mysli pouze členství v okresním výboru. Přes to možno tu vzhledem k § 15. zajisté užiti obdobně ustanovení o komisích župních.

PRÁVA A POVINNOSTI ČLENŮ OKRESNÍCH VÝBORŮ A KOMISÍ.

1. Práva: Dle § 76. a 62. mají členové okresního výboru a komisí nárok na náhradu jízdného a skutečných výloh z prostředků okresních. Výlohy ty mohou býti paušalovány usnesením okresního výboru, jež vyžaduje schválení ministerstva vnitřní v dohodě s ministerstvem financí. Sr. § 14 jedn. řádu.

2. Povinnosti jsou stejné jako u členů župního zastupitelstva. Sr. § 8. až 13. jedn. řádu.

OKRES JAKO PRÁVNICKÁ OSOBA.

V § 81. jest okres uznán, pokud jde o úkoly v § 78. až 80. okresu přikázané, za právnickou osobu a může jako okres samostatně práv nabývat i samostatně se zavazovat.

Každá právnická osoba vyžaduje k své existenci jednak určité trvalé působnosti jednak pevné organizace;

I. Působnost okresu jest dána 1. úkoly § 78. až 80. Okres provádí úkoly v § 78. až 80. uvedené a náklad na ně sám uhrazuje a rozvrhuje.

2. Ale okres jest právnickou osobou, i pokud jde o jiné úkoly.

Dle § 9. okres má jmění, dle § 91. jsou okresní zaměstnanci placeni na náklad okresu, dle § 76. jízdné a výlohy členů okresního výboru jdou na účet okresu. Dle § 67. volebního řádu hradí náklady tisku kandidátních listin po 31. prosinci 1924. z ½ okres a z ½ stát.

II. Orgány, které jménem okresu jako právnické osoby jednají, jsou okresní výbor resp. komise a okresní náčelník.

V poměru na venek však výlučně okresní náčelník provádí usnesení okresního výboru § 90, zastupuje okres jako právnickou osobu na venek a podpisuje všechny písemnosti jménem okresu § 95.

Právní jednání, jimiž se okres naproti třetím osobám zavazuje, pokud byla učiněna písemně, a plné moci musí být podepsány jednak okresním náčelníkem jednak jedním členem okresního výboru, a opatřeny pečeti okresního úřadu. Opírají-li se pak o jednání dle § 83, musí být nad to podepsány ještě od dalšího člena okresního výboru (tedy dohromady od 2 členů). Dle § 5. jednacího řádu okresní náčelník vyslechne okresní výbor, určí, kteří členové okresního výboru budou podpisovati listiny. O významu ustanovení těch sr. výklady u župy jako právnické osoby.

DOZORČÍ PRÁVO NAD OKRESNÍMI VÝBORY A KOMISEMI.

Právo toto jest upraveno obdobně jako nad župními zastupitelstvy a jich orgány a možno odkázati na dotyčné výklady. Dozorčí opatření, jež možno ve výkonu dozorčího práva učiniti, jsou:

1. napomenutí a sesazení s úřadu dle § 100. odst. 1. a 2. Okresní náčelník má členy okresního výboru neb okresních komisí: a) kteří by bez dostatečné omluvy povinností úřadu svého neplnili, zejména schůzí se neúčast-

nili, na plnění jejich povinností upozorniti (úřední napomenutí). Jednací řád pro okresní výbory § 12. požaduje jako podmínku napomenutí, že se člen okresního výboru aspoň 2 schůzí okresního výboru nesúčastnil.

b) jestliže přes to i nadále trvale (to jest podle jednacího řádu pro okresní výbory aspoň ve 2 dalších případech bezprostředně po sobě následujících) bez dostatečné omluvy zanedbávají svých povinností, s úřadu jejich sesaditi.

Ustanovení jednacího řádu pro okresní výbory platí i pro okresní komise, třebaž čl. 1. nařízení čís. 16-24 se o nich nezmiňuje. Než-li okresní náčelník vysloví sesazení, buď okresnímu výboru i napomenutému členu poskytnuta možnost, aby se vyjádřili.

Sesazený člen může podati proti výroku okresního náčelníka, kterým byl sesazen, do 14 dnů u okresního úřadu stížnost, o níž rozhoduje s konečnou platností župan, vyslechnuv župní výbor. Odvolání nemá účinku odkládacího. Proti výroku županově může si sesazený člen stěžovati k nejvyššímu správnímu soudu.

Účinkem právoplatného sesazení jest, že sesazený člen pozbývá volitelnosti pro příští období volební do okresního výboru to jest po 4 léta od skončení volebního období, v němž byl právoplatně sesazen. Podrobnější rozbor tohoto ustanovení byl podán v kapitole o dozorčím právu nad župními zastupitelstvy.

2. náhradní opatření správní dle § 96. Jestliže okresní výbor neschválil v čas okresního rozpočtu nebo neučinil opatření, aby úkoly, jež mu podle zákona přísluší, byly řádně plněny, náleží okresnímu náčelníku, aby učinil na náklad okresu čeho třeba k řádnému vedení správy.

Podmínky, za kterých může okresní náčelník učiniti náhradní opatření, jsou tedy stejné jako u župního zastupitelstva dle § 60.

a) Rozpočet byl okresním výborem v čas schválen, byl-li schválen před začátkem rozpočtového období (to jest zpravidla správního (kalendářního) roku, výminečně dvouletého období § 85.). Poněvadž rozpočet má býti vyložen nejpozději 1. listopadu každého roku na 14 dní k podání připomínek, jest patrné,

že okresnímu výboru zbývá ke konečnému usnesení nejméně 1 měsíc. Naproti tomu není třeba, aby byl rozpočet do počátku správního roku schválen i župním výborem.

b) Náhradní opatření dle § 96. jest přípustno, jen když jde o úkoly, jež okresnímu výboru podle zákona přísluší, tedy na základě zákona župního nebo zákonů speciálních; nikoliv tedy, když jde o úkoly, k nimž okresní výbor není právoplatně zavázán, na př. volné podpory ap.

Pokud jde o úkoly okresního výboru v zákoně župním stanovené, nepadá v úvahu působnost okresního výboru

a) ve správním soudnictví, § 93. vzhledem k zákonu ze dne 9. března 1920, č. 158, který o liknavosti okresního výboru má zvláštní ustanovení § 9.,

b) poradní § 94., což vychází z povahy věci.

Zbývá tudíž pro § 96. působnost

a) pomocná § 92., jestliže se totiž okresní výbor při provádění usnesení župního zastupitelstva nesúčastňuje způsobem, který jest určen tímto usnesením nebo nařízením župního úřadu.

b) působnost hospodářská § 78. a další, pokud jde o úkoly obligatorní zákonem nebo platným usnesením převzaté.

Stížnost proti opatření okresního náčelníka může podat kterýkoliv člen okresního výboru a to do 14 dnů u okresního úřadu k úřadu župnímu počínajíc dnem potom, kdy opatření okresního náčelníka byla okresnímu výboru sdělena. Další stížnost k ministerstvu jest přípustná za všeobecných podmínek zákona lhůtového ze dne 12. ledna 1896, čís. 101. říšského zákoníka, resp. na Slovensku a Podkarpatské Rusi zák. čl. XX:1901.

Stížnost má, není-li nebezpečí v prodlení, účinek odkladný. Náklad na náhradní opatření uhradí se okresními přírážkami, k nimž není třeba vyššího schválení.

§ 96. nevztahuje se na okresní komise dle § 76. a 28. Jestliže okresní komise nedbají svých povinností, může okresní náčelník na základě svého práva dozorcího v § 28. vyhrazeného učiniti, co uzná za účelné.

3. Zrušení nezákonného usnesení, § 97. Župan jest oprávněn i povinen zrušiti usnesení okresního výboru neb

okresní komise, o němž má za to, že se přičií zákonu nebo vybočuje z mezí působnosti okresního výboru nebo komise. Právo zrušovací vztahuje se na všechny komise okresní a contr. § 60. Právo zrušovací vykonává pak župan buď z úřední povinnosti, nebo k podnětu okresního náčelníka. Okresní náčelník může totiž takovéto zákon porušující usnesení okresního výboru neb komise zastaviti, ale jest povinen věc do 14 dnů předložiti županovi k rozhodnutí, zda usnesení to má býti v platnosti ponecháno či zrušeno.

Župan musí učiniti svoje rozhodnutí do 4 neděl po tom, co mu okresní náčelník usnesení předložil; nerozhodl-li v této lhůtě, zůstává usnesení v platnosti. O zrušení usnesení třeba učiniti v nejbližší schůzi okresního výboru nebo komise sdělení. Jestliže župan zrušil usnesení okresního výboru (komise), počíná dnem po učiněném sdělení lhůta k stížnosti, kterou může podati kterýkoliv člen okresního výboru (komise) a to do 14 dnů u okresního úřadu; o stížnosti rozhoduje ministerstvo vnitřní.

4. Rozpuštění okresního výboru, §98. Ministerstvo vnitřní může okresní výbor kdykoliv rozpustiti, jest však povinno vypsati nové volby tak, aby byly provedeny nejdéle do 2 měsíců.

Po dobu od rozpuštění okresního výboru až do ustavení nového okr. výboru přísluší županovi, aby učinil prozatímní opatření k dočasnému vedení správy.

I zde lze poukázati na výklady při § 61.

Opatření k vedení správy výslovně se označují jako prozatímní, čímž se vyznačuje myšlenka, že gerent má prováděti jen neodkladná opatření běžné správy.

OKRESNÍ SVAZY, § 78. Odst. 3. AŽ 6. ZÁKONA.

Okresy se mohou veřejnoprávně spojovati k provádění svých úkolů; jsou to vesměs svazy fakultativní, nikoliv obligatorní, jako zemské župní svazy. Staršímu právu bylo veřejnoprávní sdružování okresů až na zcela nepatrné výminky (na př. ke zřízení vinohradsko-žičkovské nemocnice) neznámo a okresy se sdružovaly obyčejně ve formách soukromoprávních, na př. za účelem soustavné elektrisace se

okresy sdružovaly ve společnosti s omezeným ručením. Aby bylo možno umožnit okresům i sdružování veřejnoprávní, byla pojata do zákona ustanovení o okresních svazech.

Zákon rozeznává dvojí druh svazů okresních:

I. svazy okresů k společnému provádění podniků pro výrobu a rozvod elektrické energie, tak zvané elektrárenské svazy okresní.

II. svazy okresů pro jiné úkoly do působnosti okresů náležející.

Toto rozeznávání svazů jest dle důvodové zprávy ústavního výboru opodstatněno soustavnou akcí elektrisační, jež v Čechách za účastenství okresů značně postoupila a má být tím zabezpečeno, aby na velmi cenných pracích elektrisačních, jež okresy již podnikly, nenastala nejistotou budoucí úpravy, žádná stagnace, nýbrž aby mohlo být v nich na daných podkladech i nadále pokračováno.

Rozdíly mezi oběma svazy jsou tyto:

a) svazy elektrárenské mohou zahrnouti v sobě i okresy z několika žup, svazy ostatní jsou omezeny jen na svou župu.

b) konstitutivním aktem jest u svazů elektrárenských usnesení dotyčných okresních výborů; u svazů ostatních jest konstitutivním aktem usnesení župního zastupitelstva;

c) konstitutivní akt, kterým se svazy zřizují, potřebuje souhlasu státních orgánů a to u svazu elektrárenského ministerstva vnitra a veřejných prací, u svazů ostatních souhlasu županova.

d) Před zřízením svazu buďtež slyšeny účastněné okresní výbory, a jde-li o elektrárenské svazy, i účastněná župní zastupitelstva.

(Oba druhy svazů shodují se v těchto bodech:

a) Konstitutivní akty, kterými se svazy zřizují, jsou a mají být rázu více všeobecného, kdežto podrobnější předpisy o sdružení a o provádění společných zařízení jsou vyhrazeny úřadům státním, sub c) jmenovaným.

b) Oba druhy svazů jsou sice rázu veřejnoprávního, ale nejsou právníckými osobami, nýbrž veřejnoprávní societas.

ad I. Elektrárenské svazy okresní mohou být zřízeny pouze dobrovolnou dohodou účastněných okresních výborů, třebas z různých žup, nikoliv tedy aktem úředním proti vůli okresů (arg. se sdružení a cotr. být spojeno). Konstitutivním aktem jest tu shodné usnesení dotyčných okresních výborů (§ 76. a 23. odst. 2.); proto usnesení to vyžaduje toliko schválení ministerstva vnitra a ministerstva veřejných prací, jež dle zákona ze dne 22. července 1919, č. 438 provádí soustavnou elektrisaci. Úřady ty mohou schváliti nebo neschváliti usnesení, ale nemohou je samy změnit.

ad II. Ostatní svazy okresní mohou být utvořeny jen z okresů v jedné župě a to výrokem úředním, t. j. usnesením župního zastupitelstva, jež potřebuje souhlasu županova; lhostejno jest, zda okresní výbory samy chtějí svaz utvořit či nik; jen musí jim být poskytnuta možnost, aby se vyjádřily.

Účelem svazu může být provádění společných zařízení nebo opatření k lepšímu obstarávání úkolů v § 78. odst. 1 a 2 uvedených.

(Svaz tedy může být zřízen jen, jestliže úkoly v § 78. odst. 1 a 2 vyznačené, mohou být obstarány společným zařízením nebo opatřením lépe, než-li jednotlivými okresy samostatně. Otázka ta jest otázkou faktickou a musí být skutečně prokázána, jinak by mohly donucené okresní výbory domáhati se nápravy stížností proti usnesení župního zastupitelstva.

Podrobnější předpisy o obojích svazech jsou vyhrazeny státním úřadům bez vší ingerence sdružených okresů; ovšem při svazech elektrárenských musí se pohybovati v rámci dohody okresních výborů.

OBSAH I. DÍLU.

Úvod str. 7—15. (Legislatorní přípravy k župnímu zákonu).

A) Všeobecná část.

Prameny právní. Zákon župní str. 15 a 16, doplňovací zákony str. 16—18, vládní nařízení str. 19—24, zvláštní předpisy str. 24.

Časové meze zákona župního. Které předpisy byly župním zákonem zrušeny nebo změněny? Str. 25—27.

Místní působnost zákona župního str. 28 a 29. (Praha, Podkarpatská Rus.)

Základy organizační str. 30—43.

§ 85—91 úst. listiny; zákon župní platí pro celé území republiky, týká se jen vnitřní správy, jest zákonem organizačním, zřizuje dvě kategorie úřadův (okresní a župní). Obvody těchto úřadův; vnitřní organizace.

Zrušení dosavadních úřadův a korporací. Jména a zaměstnanci zrušených korporací str. 44—57.

A) Které úřady a korporace byly zrušeny, str. 44—46.

B) Jména zrušených korporací, str. 46—50.

C) Zaměstnanci zrušených korporací, str. 50—57.

B) Župní úřady

str. 58—185.

Župní úřady § 2, str. 58—62. Název, obvody, sídla.

Působnost župních úřadův str. 63—77.

A) V zemích historických § 5 zákona, str. 65—68.

B) Na Slovensku § 6, str. 62—72.

C) Přesuny kompetenční dle § 8 a 6, odst. 3. str. 73—77.

Organizace župního úřadu.

I. Župní úřad § 7 str. 78—88. Župan a úředníci župního úřadu, jednací řád.

II. Župní zastupitelstvo str. 89—131.

a) složení § 12, str. 89—92.

b) volební právo § 13 a 14, str. 93—105.

c) zánik členství § 15, str. 106—108.

- d) působnost župního zastupitelstva str. 109—120.
 - A) hospodářská, správní, finanční, § 30 a 31, 32 a 22.
 - B) normotvorná § 56 a 57.
 - C) ve správním soudnictví § 58.
 - D) poradní § 59.
 - E) dozorčí nad okresními výbory § 77.
 - F) vysílání zástupců do různých sborův.
 - G) orgán župy jako právnické osoby.
 - H) kontrolní orgán nad županem § 52.

e) jednání župních zastupitelstev § 16—25, str. 121—131.

III. Župní výbor § 26 a 27, str. 132—146; složení § 26, str. 132—137, zánik členství str. 138, působnost str. 139—144, jednání str. 145—147.

IV. Župní komise § 28, str. 147—151.

Práva a povinnosti členů župních zastupitelstev, výborův a komisí § 62, str. 152 - 154.

Župa jako právnická osoba § 41, 52 a 54, str. 155—158; působnost župy, její orgány.

Dozor nad župními zastupitelstvy, výbory a komisemi str. 159—168.

- A) Dozorčí práva nad jednotlivými členy § 100.
- B) Dozorčí práva nad sbory (§ 55, 60, 61).

Župní svazy str. 169—185.

- A) Zemské župní svazy § 63—67, str. 170—184.
 - Organisace (I. zemský župní sbor, II. zemský výbor svazový, III. zemský dozorčí sbor svazový).
 - Zánik členství.
 - Působnost zemských župních svazů § 63.
 - Které orgány obstarávají tuto působnost?
 - Jednání zemského župního svazu § 65.
 - Dozor nad župním svazem § 67.
- B) Svazy župní § 68, str. 184 a 185.

C) Okresní úřady

str. 186—223

Okresní úřady, název, obvody, sídla § 2, str. 186—189.

Působnost okresních úřadův str. 189—194.

1. v zemích historických § 3 a 4, str. 189—191.
 2. na Slovensku § 6, str. 192 a 193.
- Přesuny kompetenční § 8 a 6, odst. posl. str. 193 a 194.

Organisace úřadův okresních.

- I. Okresní náčelník a úředníci okres. úřadu, jednací řád § 7 a 91, str. 194—196.

II. Okresní výbor, str. 196—204.

Složení § 69—71 (členové volení, řízení volební, členové úřednictví, zánik členství).

Působnost okresních výborův str. 204—214.

1. hospodářská § 78.
2. pomocná § 92.
3. ve správním soudnictví § 93.
4. poradní § 94.
5. dozor nad obcemi: a) v zemích historických § 99.

b) na Slovensku zákon z 30. IV. 1911 ai 241.

Jednání okresního výboru § 72—76, str. 214—216.

III. Okresní komise § 76, str. 216 a 217.

Práva a povinnosti členův okres. výboru a komisí § 76, str. 217.

Okres jako právnická osoba str. 217 a 218; působnost, orgány § 84, zastupování na v nek § 95.

Dozorčí právo nad okresními výbory a komisemi (§ 100, 95, 97, 98).

**Okresní svazy § 78, odst. 3—6: a) elektrářské,
b) ostatní.**

OPRAVY VĚTŠÍCH CHYB.

- Str. 8. řádek 10. shora čti „závažné“ místo „vážné“.
- Str. 10. řádek 18. zdola čti „vyžadovaly zákony a všeobecné politické názory“.
- Str. 10. řádek 8. zdola čti „veřejné správy“ místo „samosprávy“.
- Str. 11. řádek 2. shora čti „právní a odborné agendě . . .“.
- Str. 12. řádek 12. shora čti „jako země historické“ místo „zemí“.
- Str. 12. řádek 21. shora čti „zemí“ místo „země“.
- Str. 14. řádek 7. shora čti „V tom směru“ místo „v tom smyslu“.
- Str. 19. řádek 14. zdola čti „v oboru“ místo „v obor“.
- Str. 19. řádek 2. zdola čti „I Politické“ místo „Politické“.
- Str. 22. řádek 12. shora čti „za velké“ místo „na celé“.
- Str. 23. řádek 2. shora čti „za“ místo „ba“.
- Str. 23. řádek 9. shora čti „a) provést menší změny obvodův úřadů župních“
místo „a) v rámci organizace úřadů župních a okresních § 8“.
- Str. 23. řádek 11. shora čti „místa“ místo „města“.
- Str. 25. řádek 11. shora čti „mená; Zákon“ místo „mená zakon“.
- Str. 26. řádek 2. zdola čti „šela“ místo „šelo“.
- Str. 30. řádek 4. shora čti „Kahánek“ místo „Kuhánek“.
- řádek 4. shora čti „o župách“ místo „a župách“.
- řádek 4. zdola čti „zájmů občanstva“ místo „zájmův“.
- Str. 31. řádek 17. shora čti „Podkarpatské“ místo „Podkaratské“.
- Str. 34. řádek 4. zdola čti „o sounáležitosti“ místo „a sounáležitost“.
- Str. 35. řádek 12. shora čti „totiž jednak území“ místo „totiž území“.
- řádek 16. zdola čti „a jeden malý Podk. Rus“ místo „a Pok. Rus“.
- Str. 38. řádek 2. shora čti „těmito výlučně ze“ místo „těmito ze“.
- Str. 39. řádek 9. shora čti „zemědělství“ místo „hospodářství“.
- Str. 40. řádek 6. zdola čti „souhrn“ místo „souhra“.
- Str. 41. řádek 4. shora čti „déliberer“ místo „diliberer, dilipán“.
- řádek 7. zdola škrtni „ale“.
- řádek 6. zdola škrtni celý řádek.
- řádek 5. zdola čti „Pro toto spolupůsobení“ místo „spolupůsobení“.
- Str. 42. řádek 12. shora čti „než“ místo „ne“.
- řádek 3. zdola vlož před Proti cifru 8.
- Str. 45. řádek 8. shora čti „čl. XXI: 1886“ místo „čl. XXII: 1886“.
- Str. 46. řádek 8. zdola čti „1. Všechno“.

Str. 50. řádek 4. zdola. věta: „Právní poměry jejich byly různě upravovány“
bud' vložena v řádek 3. zdola za slovo „korporaci“.

Str. 51. řádek 4. zdola čti „v jednotlivých okresích“ místo „v každém okrese“.

Str. 51. řádek 2. zdola vlož před slova: „Na Slovensku“ cifru 3

Str. 54. řádek 14. shora čti „pense“ místo „pence“.

Str. 54. řádek 16. shora čti „lišili od“ místo „lišili“.

Str. 55. řádek 14. zdola čti „příslušeji státním“ místo „příslušeji“.

Str. 56. řádek 5. shora škrtni „na“ před „ony nároky“.

Str. 61. řádek 12. zdola čti „z částí“ místo „z úastí“

Str. 61. řádek 5. zdola čti „nedostatek místnosti pro úřad a bytů pro“

Str. 62. řádek 2. shora čti „závazné“ místo „rozhodné“.

Str. 63. řádek 11. shora vlož za slovo „byla“ slovo „tato působnost“.

Str. 67. řádek 11. shora čti čis. 280/20 místo „ten“.

Str. 73. řádek 11. zdola čti „Ustanovení to“ místo „Ustanovení“.

Str. 76. řádek 19. shora čti „Národním“ místo „Národního“.

Str. 77. řádek 2. zdola čti „po mém soudě vzhledem k § 89 úst. listiny“.

Str. 78. řádek 10. shora čti „kteří“ místo „je“.

Str. 81. řádek 16. zdola čti „úřadování“ místo „řadování“.

Str. 82. řádek poslední čti „kancelářský“.

Str. 83. řádek 6. až 10. shora škrtni větu: „Tak na př. . . až listiny“.

Str. 95. řádek 14. zdola čti „a že v § 5 a 6 se“

Str. 96. řádek 12. shora čti „listků“ místo „listin“.

Str. 99. řádek 1. shora čti „obcím“ místo „abcím“.

Str. 99. řádek 11. zdola čti „a“ místo „o“.

Str. 100. řádek 1. shora čti „a)“ místo „1.“

Str. 102. řádek 6. zdola škrtni „ve“.

Str. 104. řádek 9. zdola čti „resistenci“ místo „resignaci“.

Str. 114. řádek 8. shora čti „musí“ místo „se“.

Str. 123. řádek 5. shora čti „systému“.

Str. 123. řádek 6. shora čti „Má-li na mysli zasedání, mluví . . .“

Str. 124. řádek 16. zdola škrtni „a)“ před slovem Předseda.

Str. 126. před odstavce poslední vlož „5“.

Str. 131. řádek 16. shora čti „jak“ místo „jako“.

Str. 131. řádek 18. shora čti „některá“ místo „některé“.

Str. 139. řádek 7. shora čti „dozorčím“ místo „dorožčím“.

Str. 141. řádek 13. shora vlož za slovo „historických“ tuto větu: „Pokud jde
o obce v zemích historických, tož župní výbor“ a škrtni ji v ř. 18.

Str. 143. řádek 7. a 9. shora čti „dohodování se“ místo „dohodnutí“.

Str. 150. řádek 18. zdola čti „podá“ místo „pošle“.

Str. 155. řádek 11. shora vlož „I.“ před Působnost.
řádek 8. zdola čti „úkoly v § 31 až 39 . . .“

Str. 156. odst. 3. čti „II“ místo „ad 2“.
řádek 3. zdola čti „předpisy“ místo „případy“.

Str. 157. řádek 16. shora čti „smlouvy kupní a tržové“ místo „subvence“.

Str. 161. řádek 2. shora čti „ze“ místo „za“.

Str. 162. řádek 13. shora čti „na“ místo „ve“.
řádek 10. zdola čti § 60 místo 55.
řádek 9. zdola čti „§ 55“ místo „60“.

Str. 165. řádek 20. shora př. poj. za slova a pod větu „nebo jež župní zastu-
pitelstvo právoplatně na se vzalo“.

Str. 169. řádek 13. zdola čti „instituci“ místo „instancí“.

Str. 171. řádek 15. shora čti „právníckými osobami“.

Str. 174. řádek 2. zdola škrtni slova „kterým dnem“.

Str. 179. řádek 15. shora čti „sboru“ místo „stavu“.

Str. 188. řádek 13. shora čti „zrušených“ místo „župních“.

Str. 190. řádek 18. shora čti „ad I 1.“ místo „ad I.“
řádek 20. shora škrtni a).

Str. 192. řádek 8. shora čti „Služnovské úřady“ místo „Okresní“.

Str. 193. řádek 2. čti „župan“ místo „ministr vnitra“.

Str. 195. řádek 9. zdola čti „1922“ místo „1912“.

Str. 198. řádek 15. shora čti 1919 místo 1929.
řádek 9. zdola čti „úřadu“ místo „ústavu“.

Str. 199. řádek 14. zdola čti „nebo“ místo „a nad to“.

Str. 203. řádek 8. zdola čti „jíz“ místo „ještě“.

Str. 207. ř. 8. shora čti „ale mnohdy jen v rozporu s obcemi sousedními“
místo „jen proti obcím sousedním“.

Str. 212. řádka 10. a 9. zdola čti „měly být před tím slyšeny“.

Str. 213. poslední odstavec označ VI.

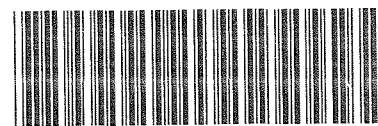
Str. 216. řádek 13. zdola čti „f) schválení župního . . .“

Str. 217. na konci vlož větu: Okres jest rovněž jako župa veřejnoprávní kor-
porací.

Str. 218. řádek 12. shora čti „strany“ místo „stát“.

REV15

UK PrF MU

3129S19120